hejmar 11 havîn 1992

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

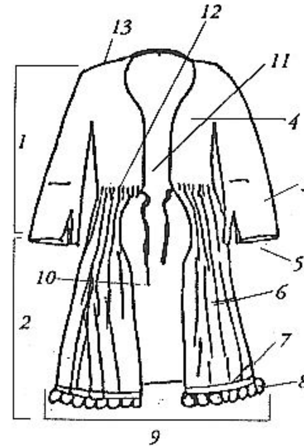
Civîna bihara 1992an

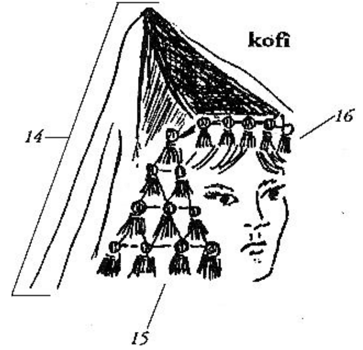
Civîna yanzdehemîn a li ser zimanê kurdî, zaravayê kurmancî, ji 12 ta 18 ê meha nîsanê li Swedê, li Xwendegeha bilind a Biskops Arnöyê civiya. Civîn giraniya xebatên xwe da ser lêgerîna termên leşkerî, rêzimanî û hiqûqî. Lênêrîna peyvên klasîkên kurdî, ku timî di bernameya civînên ziman de ye, bi ferhengokên *Mirsad-ul Eftal* a Şêx Mihemedê Kerbela û kovarên *Ronahî* û *Hawar*ê dom kir. Di warên peyvên jiyana rojane de, vê carê beşdarên civînê li ser navên cil û bergan û ên amanên nav malê xebitîn. Em encamên van xebatan di vê hejmara *Kurmancî* da belav dikin.

Hevalên ku beşdarî civîna bihara 1992 an bûn ev in : Khosrow Abdollahî (Selmas), Mahmûd Baksi (Xerza), Rojen Barnas (Diyarbekir), Lutfî Baksi (Xerza), Muzafer Begzade (Şikakan), Mihemed Siddîq Îmamî (Behdînan), Hemîd Kılıçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Siwêrek), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Mêrdîn), Mehmed Tanrıkulu (Diyarbekir), Mehmed Uzun (Siwêrek), Zinarê Xamo (Wêranşar), Veysî Zeydanlî (Bedlîs), Reşo Zîlan (Agirî), Zeynelabidîn Zinar (Batman) û Elî Şêr (Wan).

Amadekar: Muzaffer BEGZADE

CIL Û BERG

fîstan*, dêre, taqî

1 - beden	7 - kobe
2 - daw	8 - porik
3 - mil	9 - derdaw, dawdêl
4 - beden	10- belaçik bendik
5 - devmilk	11 - pêsîr
6 - kurîşk	12 - kurîşk, qirme
	13 - sermil

** Jê re li navçeya Behdînan û Hekarê fîstan dibêjin. Peyva fîstan ji spanî* ***fustan*** *(cureyek qumaş) tê. Li nav koçeran û li aliyê Serhedê ji vî kirasê serê bervekirî re* ***dêre****, li hin navçeyên din jî* ***taqî*** *dibêjin. Li piraniya navçeyên Kurdistanê fîstan bi mana kirasê ser bi kar tînin.*

14 - **kofî**
15 - bercênîk, qotik
16 - rêzik
17 - dênik, darkofî, tasa kofiyê
18 - qutik, êlek
19 - kiras
20 - xiftan
21 - derpê
22 - serkiras
23 - zendik, milik
24 - binkiras
25 - pêşgîr
26 - pêlaw, sol
27 - gore
28 - lepik, destgorik
29 - şimik

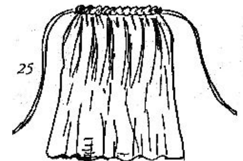

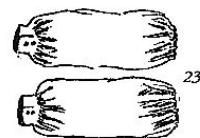

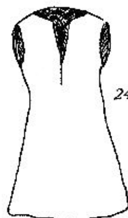

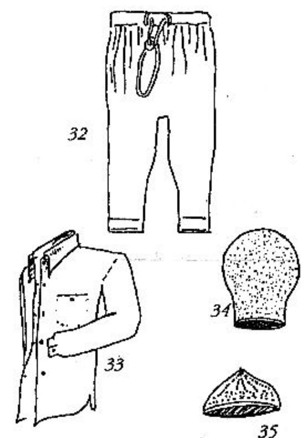

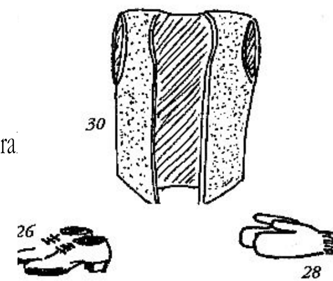

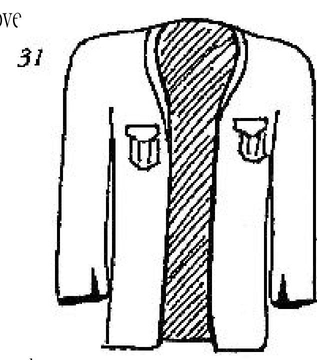

cilên jinan	kadın giysileri	vêtements féminins	women's clothes
cil, kinc, berg, çek	elbise, giysi	vêtement, habit	clothe
cil li xwe kirin	giyinmek	s'habiller, se vêtir	to get dressed
qutik, êlek	yelek	gilet	waistcoat
kiras, qutik	entari, gömlek	chemise, tunique	loose
serkiras: kirasê ser	üst gömlek	chemise de dessus	outershirt
zendik, milik	kolluk	manchette	cuff, oversleeve

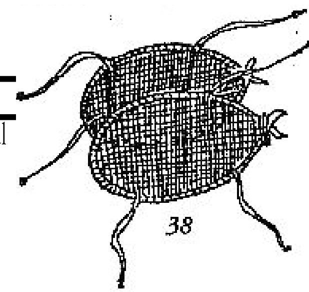
binkiras	iç gömlek	sous-vêtement	women's undershirt with sleeves
meleqof : binkirasê bê mil	askılı iç gömlek	sous-vêtement féminin sans manches avec des manches	women's undershirt without sleeves
derpê	don	culotte, caleçon	knickers, underpants
havilkiras	kadın donu	culotte de femme	women's underpants
çît, temezî, çarik, meles, hibrî, laçik	genç kadınların baş örtü çeşitleri	variétés de foulards et fichus de jeunes femmes	varieties of young women's scarves
kitan, dolbend, şar, merheme	kadın baş örtü çeşitleri	variétés de foulards et fichus des femmes d'âge mûr	varieties of mature women's scarves
sermal : destmala serî, serpûş	baş örtüsü	couvre-chef	headgear
kofî	hotoz, kofi	coiffure féminine kurde	kind of headgear
pêşmalk, mêzer, berkoş, pêştemal	peştemal	serviette de bain	large bath towel
pêşgîr	havlu	serviette	towel
bervank, berdilk	önlük	tablier	apron, pinafore, overa
gore	çorap	chaussette	sock
rêzik	alınlık	diadème, frontal	diadem
pêlav, sol	ayakkabı	chaussure	shoe
çarok, çaroke, çarşev, hêzar	çarşaf	tchador	chador
lepik, destgorik	eldiven	gant	glove
destik, tetik	mutfak ya da boks eldiveni	gant de cuisine ou de boxe	kitchen or boxing glove
şimik	terlik	pantoufle	slipper
xiftan	kaftan	cafetan	caftan
beden	büst	buste	chest
daw	etek	jupe	skirt
derdaw, dawdêl	eteğin ucu	extrémité de la jupe	extermity of the skirt
kurîşk	büzgü	pli	fold
berstû, berestû, beskurk, skur, bestik, svang	yaka	col, collet	collar
bişkok, qumçe	düğme	bouton	button
kespik : bişkoka sedefî	sedef düğme	bouton en nacre	button in mother-of-pearl
bişkoj	gonca	bouton, bourgeon	bud

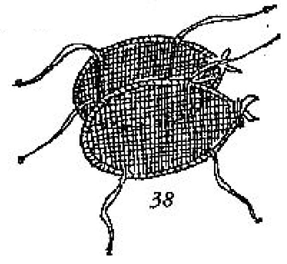

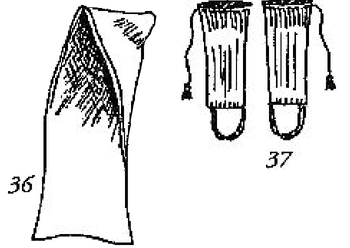
cilên mêran	erkek giysileri	vêtements masculins	men's clothes
şapik, bergûz	geleneksel Kürt giysilerinde ceket	veste du costume traditionnel kurde	jacket of the traditional Kurdish costume
şal	pantalon	pantalon	pant
kiras	iç gömleği	tunique	tunic
qutik	gömlek	chemise	shirt
derpê	don	culotte, caleçon	underpants
kerik	geleneksel düğmesiz yün ya da keçe yelek	gilet de laine ou de feutre traditionnel, sans bouton	wool or felt waistcoat without button
koloz	Kürt kalpağı	couvre-chef masculin cylindrique kurde	a cylinrical Kurdish headgear
kum	külah	bonnet	conical hat or cap
kulav, kepen	çoban keçesi	manteau de feutre des bergers	shepherd's felt cloak
kulik	yağmurluk başlığı	capuchon	hood
saq	tozluk	guêtre, jambière	gaiter

30 - kerik
31 - şapk, berguz
32 - şal
33 - kiras
34 - koloz
35 - kum
36 - kulik
37 - saq
38 - lekan, liyn

fanorî, fanîle	fanila	flanelle, maillot du corps masculin	men's undershirt, flannel
faîke, vezel, qazax	kazak	pull-over, tricot de laine	pull-over
şalgerdan	atkı, kaşkol	cache-col, cache-nez	scarf, muffler
çarox	çarık	sandale paysanne en peau de vache	rawhide sandal
liyan, lekan	hedik	chaussures de neige	snow shoes
devzendik	kol ağzı	manchette	cuff
berîk, kûrik, girfan	cep	poche	pocket
qeytan, bensol	bağ, kordon	cordon, lacet	lace
doxîn	uçkur	cordon qui sert à maintenir les caleçons ou pantalons	broad band through top of trousers
pizî, maldoxîn : ciyê doxînê	uçkurluk	coulisse où on fait passer le cordon servant à maintenir les caleçons ou pantalons bouffants	seam for passing a broad band for holding up drawers

tat : ji gûzikê ta serê pêçiyên gorê

Ferhengoka

*Mîrsad-ul Etfal à Şêx Mihemedê Kerbela**
(II)

Amadekar : Zeynelabidîn ZINAR

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
aqilmend	akıllı	sage	wise
jinû, çok	diz	genou	knee
bizot	kor	braise	live charcoal
bakir, pepûk	guguk kuşu	coucou	cuckoo
bizûz	güve	mite	moth
sîxur	oklu kirpi	porc-épic	porcupine
tûtî	papağan	perroquet	parrot
kemend	kement	lasso	lasso
tung	mühür	sceau, tampon	seal, stamp
qumrî	kumru	tourterelle	turtledove
sarinc	sarnıç	citerne	water tank
nerdîban	merdiven	escalier	stairs
bûm : kund	baykuş	hibou	owl
baz	doğan kuşu	faucon	falcon, hawk
başok	atmaca	épervier	sparrowhawk
şebşebk, şevşevok	yarasa	chauve-souris	bat
dujin dan	küfür etmek	jurer, injurier	to abuse, to insult

* *Ev pirtûk di sala 1914 de hatiye nivîsîn. Şêx Kerbela kurê Şêx Evdirehmanê Aqtepê ye.*

TERMÊN LEŞKERÎ

(I)

Amadekar : Rojen BARNAS
Mizaffer BEGZADE

Qenc an neqenc, leşkerî perçekî ji jiyana me mirovan e. Leşkerî wek damezran (muessese) bi honandineke taybetî hatiye honandin; çavîkên vê honandinê û alavên (alet) wê bi navên taybetî hatine bi nav kirin, ku em jê re dibêjin «termên leşkerî».

Ev term an navlêkirinên leşkerî di jiyana me Kurdan ya rojane de bi gurrayî derbas dibin. Lêbelê ev term di nav Kurdên rojhelat de bi farisî an ûrisî, di nav yên başûr de bi erebî û di nav yên bakur de bi tirkî ne.

Rehmetî Mîr Celadet Bedirxan Beg di wextê de hin nav û terman dîtibû û di Hawar û Ronahî de bi kar anîbû. Di dema Komara Mehabadê û Tevgera Barzanî de ji hin yekîneyan re bi kurdî nav hatibûn dîtin û bikaranîn. Lê ev termên dîtî ewçend hindik in ku têrî bersîva hewcedariya gelemper nakin.

Di çarçeweke gelemper de —ne bi kitkit (teferrûat)— me termên leşkerî da ber xwe. Di aliyê navlêkirinên yekîneyên leşkerî de wek nimûne me sîstema Natoyê welgirt. Di navlêkirinan de wek bingeh: 1. Navlêkirinên di dema Komara Mehabadê û Tevgera Barzanî ; 2. Navlêkirinên di Hawar û Ronahî ; 3. Navlêkirinên di klasîkan de her wisa girt û ji yên bênavmayî re, li gora maneyên wan ên di zimanên dîtir de da berhev û jê re navekî bi kurdî danî. Herwekî: Bêjeya «istihkam» a bi tirkî wek navê sinifa leşkerî di zimanên ewrûpî de bi maneya endazyarî (muhendîsî) ye, ku me jî vî navî lê kir. Lêbelê endazyarî tiqûtenê di maneya «istihkam» a tirkî de ye, ne ku meriv bêje; ku «istihkam» endazyarî be, û li gora «tahkîmat», «tahkim», «müstahkem», «muhkem» ji eynî gotinê (istihkam / hekeme) ne, emê jî ji endaz an endazyarî berdêla wan çêkin, zînhar tiştek wisa nebe !

Hin bêjeyên mîna piyade, siwarî, zirx(zireh), alayî (alay) û yawer gotinên îranî (kurdî-farisî) ne û ji îranî derbasî tirkî bûne. Lê ev gotin ne bi tenê di maneya leşkerî, lê bi gelemperî di jiyana Kurdan a rojane de hene.

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
yekîneyên leşkerî	askeri birlikler	unités miliaires	military units
yekîne	birlik	unité	unity
pel	manga	escouade	squad
(Ji 10-11 neferan pêk tê.)			
deste	takım	peloton	platoon
(Ji çar pelan pêk tê.)			
tof	bölük	compagnie	company
(Ji 3-4 desteyan pêk tê.)			
tabûr, gurdan	tabur	bataillon	battalion
(Ji 3-4 tofan pêk tê.)			
alayî, heng	alay	régiment	regiment
(Bi gelemperî ji 3-4 gurdan an, di siwariyan de ji 4-5 tofan pêk tê.)			
tîp	tugay	brigade	brigade

Li hêzên erdê ji du hengan û yekîneyên pêwist, li hêzên esmanî ji hengekê (75~54 an 48 balafir) û tofên veguhastin (*transportation*), îkmal, ragihandin (*communication*), ji gurdanên tendurustî û kontrola hewayî, û ji yekîneyên meteorolojî û ewlehiyê (emniyet) pêk tê.

liq	tümen	division	division
(Ji 3-4 hengan û yekîneyên pêwist pêk tê. Jimara leşkeran ji 7000 heta 18000 diguhire.)			
parleşker	kolordu	corps d'armée	army corps
(Ji sê liqan û yekîneyên temamkir ên dinê pêk tê.)			
leşker	ordu	armée	army
(Ji çend parleşker û liqan pêk tê.)			
hêzên çekdar	silahlı kuvvetler	forces armées	armed forces
hêzên bejayî	kara kuvvetleri	armées de terre	ground forces
hêzên deryayî	deniz kuvvetleri	marine	navy
hêzên hewayî	hava kuvvetleri	forces aériennes	air forces
sinifên leşkerî	askeri sınıflar	classes militaires	military classes
sinifa şerkar	muharib sınıf	classe combattante	combatant class
sinifa xizmetkar	hizmet sınıfı	classes services	service class
piyade	piyade	fantassin, infanterie	infantry, infantryman
piyadeyên mekanîzekirî	mekanize piyade	infanterie mécanisée	mechanized infantry
piyadeyên hewayî	hava piyadesi	infanterie aérienne	air infantry
piyadeyen deryayî	deniz piyadesi	infanterie marine	marines
siwarî	süvari	cavalier, cavalerie	cavalryman, cavalry
topavêj	topçu	artilleur	artilleryman, gunman
topavêjî	topçuluk, topçu sınıfı	artillerie	artillery
yekîneya zirxdar	zırhlı birlik	unité blindée	armoured unit
cama zirxkirî	kurşun geçirmez cam	vitre blindée	armoured glass
trêmbêla zirxkirî	zırhlı araba	voiture blindée	armoured car
ragihandin	haberleşme	communication	communication
endazyarî	istihkam	génie militaire	the Engineers
cendirme	jandarma	gendarme	gendarme
veguhastin	ulaştırma	transport	transportation
tendurustî	sıhhiye	santé	health, sanitary
tedarik	levazım	approvisonnement	supplies
paraşutbaz	paraşütçü	parachutiste	paratrooper
paraşut	paraşüt	parachute	parachute
fermander	komutan	commandant	commander
serfermander	başkomutan	commandant en chef	commander-in-chief
yawer	yaver	aide-de-camp, assistant	aide-de-camp
serkan	kurmay (ünvan)	membre d'etat-major	staff member
serkantî	kurmay, kurmaylık	état-major	staff
serkantiya giştî	genel kurmay	état-major général	general staff
serekê serkantiya giştî	genel kurmay başkanı	chef d'état-major général	chief of general staff
baregeh	karargah	quartier-général	headquarters
leşkergeh	ordugah	camp militaire	military camp
garnîzon	garnizon	garnison	garrison
pagerî	devriye	ronde, patrouille	round, patrol
nêçîrvan	avcı	chasseur	hunter
nîşangir, segman	nişancı	bon tireur	shooter
alîkarê nîşangir	nişancı yardımcısı	aide-tireur	shooter's assistant

(Dûmahîk heye)

Amanên nav malê

Amadekar : Khosrow ABDOLLAHÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
aman, firaq, fera	kab, kab kacak	ustensile	implement
derdan	kab	récipient	container, receptacle
qurûqaf	çanak çömlek	poterie	pottery
piyan, şûşe, piyale, qedeh, îstekan, îskan	bardak	verre	glass
piyana avê	su bardağı	verre à eau	water glass
piyana mey	şarap bardağı	verre à vin	wine glass
piyana çayê	çay bardağı	verre à thé	tea cup
demkêşk	demlik	théière	tea-pot
çaydan	çaydanlık	bouilloire, théière	kettle
semawer	semaver	samovar	samovar
telbî	semaver tepsisi	plateau de samovar	samovar's tray
şekirdank, qendank	şekerlik	sucrier	sugar bowl
binik, nalbekî, zirî	bardak tabağı	soucoupe	saucer
kevçî	kaşık	cuiller	spoon
kevçiyê çayê	çay kaşığı	cuiller à thé	teaspoon
kevçiyê şorbê	çorba kaşığı	cuiller à soupe	soupspoon
kevçiyê şîrîniyê	tatlı kaşığı	cuiller à dessert	dessertspoon
kevçiyê darîn	ağaçtan kaşık	cuiller de bois	wooden spoon
kêr	bıçak	couteau	knife
kêra nan	ekmek bıçağı	couteau à pain	bread knife
kêra goşt	et bıçağı	couteau à viande	carving knife
kêrik	yemek bıçağı	couteau de table	knife
kêrika berîkê	cep bıçağı	canif	pocket knife
çengal, çetel, çartil	çatal	fourchette	fork
çoçik	küçük kepçe	petite louche	small ladle
çemçik : çoçika metalî	metalden küçük kepçe	petite louche en métal	small metal ladle
hesk	kepçe	louche	ladle
kefgîr	kevgir	écumoire	skimmer
tas, tîrar, sukure, zerik	tas	tasse	cup
kasik	kase	écuelle, bol	bowl
teyfik, dewrî, lalîk	tabak	plat, assiette	plate
sênî*, berkêş	sini	grand plateau de cuivre	large copper tray
tepsî, berkêşok	tepsi	plateau	tray
quşxane, qaşik	küçük tencere	cocotte, fait-tout	stewpot
beroş	tencere	marmite	cooking pot
satil	bakraç	petit seau en cuivre	copper bucket

dewl, çelt	kuyu kovası	seau en peau ou en plastique servant à puiser de l'eau de puits	leather or plastic bucket used in drawing water
bêdirok **	topraktan yapılmış kova	seau en métal galvanisé ou en plastique	bucket made of galvanized metal or plastic
elbik : satila darîn	ağaçtan bakraç	seau en bois	wooden bucket
halûv : satila ji qaf çêkirî	küçük bakraç	seau en terre cuite	earthen bucket
parç, surahî, şemşaq	sürahi	carafe	carafe
tawik: taweya piçûk a şivanan	küçük çoban tavası	petite poêle des bergers	shepherd's frying pan
kod : tasa darîn	ağaçtan tas	écuelle	bowl, porringer
misîn	ibrik	aiguière	ewer
legan	leğen	cuvette, bassin	basin, large bowl
sîtil	kazan	chaudron, chaudière	cauldron, boiler
niqre	fazla büyük kazan	gros chaudron, cuiseur	large cauldron
teşt	teşt	grand bassin	large basin
şikev	tahdadan hamur teknesi	pétrin	trough
şîrdoşk, gadoş : satila piçûk a ji bo şîr	süt bakracı	petit seau généralement en bois employé pour le lait	small wooden bucket for milk
xwelîdank	kül tablası	cendrier	ashtray
guldank	vazo	vase	vase
çerxetûn, satilî, yendo	saplı tencere	casserole	saucepan
hestîvk, kartosk :	hamur spatülü	spatule employée pour détacher la pâte	baker's spatula
kuşik, kundirê beravê, kundirê stoyîk :	hamam tası olarak kullanılan içi boşaltılmış ve kurutulmuş kabak	courge longitudinale vidée et séchée utilisée comme récipient	
şerbik ***	küçük su testisi	cruchon	small jug
dîz	çömlek	terrine	earthen pot
dîzik	küçük çömlek	petite terrine, pot de terre	small earthen pot
kûp, kuloz	küp	jarre	earthenware jar
kûpik	küçük küp	petite jarre	small jar
den, qedele : kûpê mezin bi çar çembil, cîlakirî	büyük cilalı küp	grande jarre vernie à quatre anneaux	large varnished jar with four handles
nêhre : kûpê mezin ê penîr	cilasız büyük peynir küpü	grande jarrre à fromage	large jar for cheese
kûz, cêr	testi	cruche	jug
kûzik, kedînk	küçük testi	petite cruche	small jug
girarîn	büyük ve derin yemek kabı	soupière	soup tureen
lengerî	büyük ve derin olmayan bakırdan pilav kabı	grand plat en cuivre dans lequel on sert le riz	large copper plate
tawe	tava	poêle (à frire)	frying pan
xweydank	tuzluk	salière	salt cellar
kovik, mastêrk, rihetî, gewrî	huni	entonnoir	funnel
fîncan	fincan	tasse (en céramique)	cup
fîncana qehwê	kahve fincanı	tasse à café	coffee cup

** li berriya Mêrdînê sênî ji teyfik re dibêjin, di şûna berkêş û sênî de dibêjin.*
*** ji rûsî* (VEDRO) *vêdro: satil*
**** li hin herêman şerbik bi mana tasa çinkoyî an fincan bi kar tînin.*

Ferhengoka

RONAHÎ

(II)

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
balafira bombavêj	bombardıman uçağı	bombardier	bomber
balafirên nêçîrvan	avcı uçağı	avion de chasse	fighter
bêtêl, bêsîm	telsiz	sans fil	wireless
bijarte	seçkin	choisi, distingué	selected, distinguished
birc	kule	tour	tower
bivê nevê	ister istemez, mutlaka	bon gré, mal gré	willingly or unwilligly
cenanî, xebatên erdê avî,	sulu tarım	agriculture irriguée	irrigated agriculture
çinîna sebze, titûn, hwd	pamuk hallacı	carde et arc du	instruments of the
çek û kevanê penbûjen	aletleri	cardeur de coton	cotton carder
çeknas	1) tanıyıcı, erbap 2) silah uzmanı	1) connaisseur, expert 2) expert en armes	1) expert 2) expert in weapons
çênî	parça	pièce, morceau,fragment	piece, fragment
çîk	kıvılcım	étincelle	spark
dranker	dişçi	dentiste	dentist
duta	iki misli, iki kat	double	double, two-fold
gerinende	müdür	directeur	director
gilîhlê	davalı	défendeur	defender
gilîhvan	davacı	plaignant	plaintiff
guherbar	değişken	variable	variable
guherbarî	değişkenlik	variation	variation
hêle	sürek avı	battue	battue
hêman	unsur, eleman	élément	element
herojî, rojane	günlük	journalier,de tous les jours	every day
hindikandin	küçümsemek	minimiser, sous estimer	to minimize
ji çek kirin	silahtan etmek, silahını almak	désarmer	to disarm
kanên petrolê	petrol yatakları	gisements de pétrole	oil deposits
kevzîç, kevz	yosun	mousse	moss
kimt	zirve	sommet	summit
mikur hatin	itiraf etmek	confesser	to confess
mikur	itiraf	confession	confession
mit	tepe	colline	hill
şandiyar	muhabir	envoyé, correspondant	envoy, correspondent
şiverê	patika	sentier	path
paye	mertebe	grade, rang	rank
qelpikê guh	kulak kepçesi	pavillon de l'oreille	earlap
rêhesin	demir yolu	chemin de fer	railway
serfermandar	başkomutan	commandant en chef	chief commandant
serfermandarî	başkomutanlık	commandement en chef	chief command
serheng	albay	colonel	colonel
sîpan, kumqeşa	buzul	glacier	glacier
tewek	tabaka	couche	layer, stratum
xortanî	gençlik	jeunesse	youth
xwîl, xûl	eğik	courbé, penché	lop-sided, slanting

Ferhengoka

HAWARê

Amadekar : *Mehmed UZUN*

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
ava mend	durgun kirli su	eau stagnante	stagnant water
ber pê bûn	oluşmak, meydana gelmek	s'accomplir, se réaliser	to come true, to be achieved
berberî	hasımlık, düşmanlık	animosité, antagonisme	enmity, antagonism
Bercis	müşteri yıldızı	Jupiter	Jupiter
berdêlk	karşılık	équivalent	equivalent
bergeh	manzara	vue	view, sight
berkêşk	öğrenci masası	pupitre	desk
bi kotek	zorla	par la force	by force
biber	meyve veren	fructeux	fruitful
bingeh, hîm, xîm	esas, ilke	fondement, principe	foundation, principle
boş	bol, çok, gür	beaucoup, en grande quantité	plenty, many, full-of
brûskîn	ışıldamak	étinceler, luire	to sparkle, to glitter
çar bûn,	ortaya çıkmak,	apparaître, se former	to appear
peyda bûn	meydana gelmek	se produire	to come into existence
çîrçîrok	masal	conte	tale
çîrok	öykü, hikaye	histoire, récit	story
ciyok	yerini tutan, eşdeğer	équivalent, remplaçant	equivalent
danînk	konu, mevzu	sujet, thème	topic, subject
depreş	kara tahta	tableau noir	black board
diyarok	öğretmen kürsüsü	chaire	chair
dotmîr	prenses	princesse	princess
erdnigarî, erdnasî	coğrafya	géograhie	geography
geda	yoksul	pauvre	poor
hinartin, şandin	göndermek, yollamak	envoyer, expédier	to send
hinerwer, hunermend	sanatçı	artiste	artist
jînenigarî	hayat hikayesi, biyografya	biographie	biography
Kakeşîn, Kadiz	Saman Yolu	La Voie Lactée	Milky Way
kereker, kerrekerr	sessizce	silencieusement	silently
kevandin	yenmek	vaincre	to vanquish, to defeat
kitekit	teferuat, ayrıntı	détail	detail
kitkit, kit bi ket, yek bi yek	teker teker	un à un	one by one
kortal, çal	çukur, uçurum	cavité, abîme	cavity, abysse
kotek	kötek	bastonnade	beating, drubbing
kotin	kemirmek	ronger	to gnaw, to pit
kurdanî, bi awayên Kurdan	Kürtlere özgü	à la manière kurde	in the Krudish way
kurdîtî	kürtlük, kürtçülük	kurdité, kurdisme	kurdishness, kurdisme
landik	beşik	berceau	cradle
lewma, loma,	bu nedenle,	de ce fait,	for this reason
lewre	bundan ötürü	pour cette raison	because of that
li ser vebûn	bulmak	trouver, découvrir	to find
mamik	bilmece	devinette	riddle, conundrum
methelok	kıssa, ata sözü	proverbe, adage	proverb, saying
parêz	bostan, bahçe	potager, jardin	garden, vegetable garden
pêşî, kermêş, kelmêş, mixik, visik	sivri sinek	moustique	mosquito
perçivandin	şişmek	s'enfler	to swell

pêrgî hev bûn	karşılaşmak	se rencontrer	to meet
Pêwr	Venüs	Vénus	Venus
pîlewer	tenekeci	ferblantier	tinman
pingav	su birikintisi	eau stagnante	stagnant water
pingirîn	birikmek, dolmak	s'accumuler, se remplir	to accumulate, to fill up
pronivîs, bername	program	programme	programme
rave	açıklama, yorum	explication, commentaire	explanation, comment
rave kirin	açıklamak, yorumlamak	expliquer, commenter	to explain, to comment
rûniştek	sıra	banc	bench
safirî : zerê vekirî	açık sarı	jaune clair	light yellow
sêpî	sehpa	trépied	tripod
sernîvek	merkez	centre	centre
serstûn, sernivîs	başyazı	éditorial	editorial
serwext, têgihîştî	bilinçli, haberdar	au courant, au fait, informé	aware
tavil, tafil	derhal	tout de suite, immédiatement	immediately
tawî	sıtmalı	paludéen	paludal
têdexistî, naverok	içindekiler	table de matières, contenu	content
tekûz kirin	güçlendirmek, sağlamlaştırmak	fortifier, consolider	to strengthen, to fortify
tekûz, mezbût	güçlü, sağlam	solide, robuste	robust
texlît, cure	çeşit	variété, sorte	sort, variety
vekujandin	söndürmek	éteindre, assouvir	to extinguish, to turn off
verotin (veroje !)	kazımak	gratter, râcler	to scrape out, to scratch
veytûn, hêtûn, kûre	ateş ocağı	four, fournaise	kiln, furnace
welatî	yurttaş	compatriote	compatriot, fellow countryman
xeritandin, kok birandin	kökünü kurutmak, yok etmek	extirper, éradiquer	to eradicate
xurî, xwerû	saf	pur	pure
xurîtî	saflık, temizlik	pureté	purity
yekdengî	tekseslilik, oybirliği	unanimité	unanimity
zar, zarav	lehçe	dialecte	dialecte
zexm	güçlü	robuste	robust, sturdy
zivarî	yoksulluk	pauvreté, misère	misery, poverty

Peyivnasî

Tê gotin ku peyv jî wekî mirovan xwedî jiyaneke taybetî ne. Li ciyekê peyda dibin, di nav sal û deman de diguhirin, ji navçe an welatekî derbasî navçe û welatên din dibin, dikevin teşeyên cihê û carna jî winda dibin, tên ji bîr kirin. Zaneyên bi navê *etîmolog* li ser jiyan û dîroka peyvan dixebitin, didin xuya kirin kîjan peyiv ji ku tê, kengî ketiye çi teşeyê. Di zimanê kurdî de hê xebatên wilo kêm in. Emê carna di *Kurmancî* de li ser esl û bingehên hin peyvên ku di kurdî de tên bi kar anîn binivîsin. Çend nimûne:

Alay an **alayî**

Ji latînî **alae** (alay tê xwendin) tê.

Mana destpêkî ya peyvê *perr, bask* e. Cara pêşîn Hannibal, di sala 225ê berî mîladê ji pareke leşker re ev nav daniye. Di dema Romaya kevnare de bêtir ji yekîneyên siwarî re *alae* digotin. Ev peyv ji Romayiyan (Kurd dibêjin Romiyan) ketiye nav kurdî û farisî. Tirk piştî sedsala XIV an dest bikaranîna vê peyvê kirine.

Çay

Ji **ça**ya zimanê çînî tê. Di zaravayê Çîna başûr de ew *tay* an *tey* dibêjin. Di sala 1657 an de peyva *tee* bi riya holandî ketiye zimanên Ewropaya Rojava, di fransizî de bûye *thé* (tê), di îngilîzî de *tea* (tî). Lê Rûs peyva zaravayê çînî yê edebî, *ça* girtine û wek *çay* bi kar anîne. Peyva *çay* ji Rûsan di sedsala XIXan de derbasî kurdî, tirkî û farisî bûye. Herwekî di erebî de dengê *ç* tune ye, wan jî vê peyvê wekî *şay* kirine zimanê xwe.

Fîncan

Di zaravayên îranî yên kevn de **pingân** tasika avê ye. Ereban ev gotin ji Îraniyan (Kurd û Farisan) girtiye û herwekî di erebî de dengê *g* tune ye û di şûna wî de *c* bi

kar tînin, kirine *fîncan*. Ji erebî ketiye osmanî û tirkî jî. Di nav sedsalan de bilevkirina *fîncan* di kurmancî de jî şûna **pingân** girtiye.

Qanûn

Ji peyva yewnaniya kevn **kanôn** (qaîde, awa) ketiye latînî. Kilîsa katolîk ev peyv bi mana awa û qaîdeyên îmanê bi kar aniye. Ereban ev peyv bi teşeyê qanûn kirine zimanê xwe û bi riya misilmaniyê ev peyv ketiye zimanê kurdî, farisî, tirkî û piraniya zimanên gelên misilman. Kurdên Soran di şûna vê peyva hindû-ewropî bêjeya *yasa* bi kar tînin, lê *yasa* ji peyva moxolî *yasax* tê.

(Dûmahîk heye).

TERMÊN HIQÛQÎ

(II)

Amadekar : VEYSÎ ZEYDANLI

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
lêbarkirin	isnat, isnat etme	imputation	imputation, charge
lê bar kirin, xistin ser yekî	birine isnat etmek	imputer, attribuer	to impute, to attribute
lêbarkirî	müsnet, isnat edilen	imputé, attribué	charged, imputed
lêbarker	isnat eden	qui impute, qui attribue	who imput
berevanî	savunma	défense	defence
berevanî kirin	savunmak	défendre	to defend
berevan	savunucu, müdafi	défenseur	defender
parastin	korumak, muhafaza etmek	protéger, conserver	to protect, to conserve
peyitandin, *l.*	ispat etmek, saptamak, kanıtlamak	prouver, établir, démontrer	to prove, to establish
peyitandin, *n.*	saptama, ispatlama	preuve, démonstration	proof, demonstration
peyt	ispat	preuve	proof
peyketin	takibat, kovuşturma	poursuite	(legal) procedings
bi pey yekî ketin	kovuşturmak, takip etmek, kovuşturma açmak	poursuivre, engager des poursuites	to start legal proceding, to take action against sb.
jêpirsîn	sorgulama, sorgu	interrogatoire	questioning
jê pirsîn	sorgulamak	interroger	to question, to interrogate
hakimê jêpirsînê	sorgu hakimi	juge d'instruction	examining judge
venêrîn, *nm.*	denetleme, doğrulama	vérification	checking, verification
venêrîn, *l.*	denetlemek,doğrulamak, tahkik etmek	vérifier, examiner	to check, to verify
lêgerîn, lêkolîn, *nm.*	araştırma	recherche	research
lê gerîn, *l.*	araştırmak	rechercher, faire des recherches	to search for, to do research
vekolîn	soruşturma, tahkikat	enquête, investigation, instruction	inquiry, investigation
girtin, *l.*	yakalamak	appréhender, capturer	to capture, to apprehend
girtin, *nm.*	yakalama	appréhension, capture, saisie	capture

ragirtin, *l.*	tutuklamak, tevkif etmek	arrêter	to arrest
ragirtin, *nm.*	tutuklama	arrestation, arrêt	arrestation, arrest
ragirtname	tevkif, tutuklama müzekkeresi	mandat d'arrêt	warrant for arrest
biryara ragirtinê	tevkif kararı	ordre d'arrêter	order for arrest
biryara ragirtinê ya paşpenî	giyabi tutuklama kararı	ordre d'arrêter par contumace	order for arrest in abstentia
ragirtxane	tevkif evi	maison d'arrêt	house of detention
binçav, jêrçav	göz altı	garde à vue	in custody
pawan	gardiyan	gardien	guard
kelemçe, destbend	kelepçe	menotte	handcuff
merbend	ayak köstegi	chaînes passées aux pieds d'un prisonnier	fetters attached to the legs of prisoners
lele	pranga	chaînes passées au cou d'un prisonnier	fetters attached to the neck of prisoners
rûniştin, daniştin	oturum, celse	session	session

l : lêker	*fiil*	*verbe*	*verb*
n : nav	*ad*	*substantif*	*name*

Termên rêzimanî

(III)

Amadekar : Rojen BARNAS

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
rengdêr	sıfat	adjectif	adjective
rengdêra çawahîn	niteleme sıfatı	adjectif qualificatif	qualifying adjective
rengdêra pêveber	yüklem sıfat	adjectif atribut	atribute adjective
pêveber	yüklem	atribut	atribute
kemper	sıfatta ölçümlemek	comparer	to compare
lapekemper	sıfatta aşırılık	superlatif	superlative
rengdêrên jmarîn	sayı sıfatları	adjectifs numéraux	numeral adjectives
rengdêrên jmarîn ên bingehîn	asal sayı sıfatları	adjectifs numéraux cardinaux	cardinal numeral adjectives
rengdêrên jmarîn ên rêzîn	sıra sayı sıfatları	adjectifs numéraux ordinaux	ordinal numeral adjectives
rengdêrên nîşandanê	işaret sıfatları	adjectifs démonstratifs	demonstrative adjectives
rengdêrên nebinavkirî	belgisiz sıfatlar	adjectifs indéfinis	indefinite adjectives
rengdêrên pirsiyarkî	soru sıfatları	adjectifs interrogatifs	interrogative adjectives
rengdêrên xwedîtiyê	mülkiyet sıfatları	adjectifs possesifs	possessive adjectives
daçek	edat	préposition	preposition

biwêjên daçekî	deyim edatlar	locutions prépositives	prepositive locutions
paşdaçek	art edat	postposition	postposition
komdaçek	edat takımları	complexes prépositionels	prepositional complexes
hoker	belirteç, zarf	adverbe	adverb
bêtirker	çoğaltıcı	augmentatif	augmentative
hokera awakî	durum belirteci	adverbe de manière	adverb of manner
hokera çendahî û jmarî	miktar ve sayı beliteci	adverbe de quantité et de nombre	adverb of quantity and of number
hokera cih û hindavê	yer ve yön belirteci	adverbe de lieu et de direction	adverb of place and of direction
hokera demkî	zaman belirteci	adverbe de temps	adverb of time
hokera erînî	tasdik belirteci	adverbe d'affirmation	adverb of assertion
hokera daxwaziyê	istek belirteci	adverbe optatif	optative adverb
hokera neyînî	olumsuzluk belirteci	adverbe de négation	adverb of negation
hokera pirsiyarkî	soru belirteci	adverbe d'interrogation	adverb of interrogation
hokera gumanî	tahmin belirteci	adverbe de supposition	adverb of supposition
biwêjên hokerî	deyim belirteçler	locutions adverbiales	adverbial locutions
gihanek	bağlaç	conjonction	conjonction
gihaneka sade	basit bağlaç	conjonction simple	simple conjunction
cotgihanek	çifte bağlaç	conjonction double	double conjunction
biwêjên gihanekî	deyim bağlaçlar	locutions conjonctives	conjunctive locutions
baneşan	ünlem	interjection	interjection
pêşdanî	önek	préfixe	prefixe
pêşdaniya sade	yalın önek	préfixe simple	simple prefixe
pêşdaniya hevedudanî	bileşik önek	préfixe composé	compound prefixe
paşdanî	sonek	suffixe	suffixe
paşdaniyên çawahî û peywendiyê	niteleme ve bağıntı sonekleri	suffixes de qualifica- -tion et de relation	suffixes of qualification and relation
paşdaniyên piçûkker	küçültme sonekleri	suffixes diminutifs	diminutive suffixes
paşdaniyên alavî	araç sonekleri	suffixes instrumentaux	instrumental suffixes

(Dûmahîk heye)

hejmar 11 havîn 1992

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

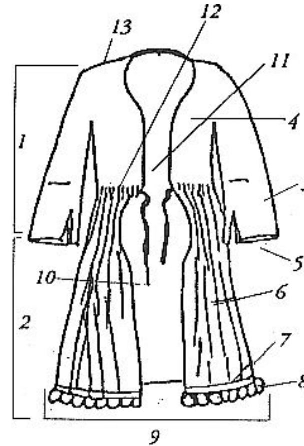
Civîna bihara 1992an

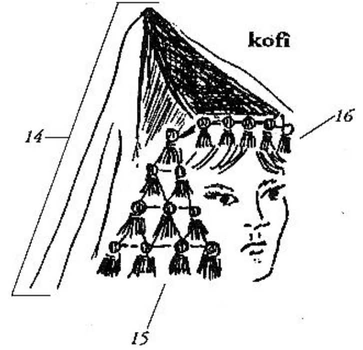
Civîna yanzdehemîn a li ser zimanê kurdî, zaravayê kurmancî, ji 12 ta 18 ê meha nîsanê li Swedê, li Xwendegeha bilind a Biskops Arnöyê civiya. Civîn giraniya xebatên xwe da ser lêgerîna termên leşkerî, rêzimanî û hiqûqî. Lênêrîna peyvên klasîkên kurdî, ku timî di bernameya civînên ziman de ye, bi ferhengokên *Mirsad-ul Eftal* a Şêx Mihemedê Kerbela û kovarên *Ronahî* û *Hawar*ê dom kir. Di warên peyvên jiyana rojane de, vê carê beşdarên civînê li ser navên cil û bergan û ên amanên nav malê xebitîn. Em encamên van xebatan di vê hejmara *Kurmancî* da belav dikin.

Hevalên ku beşdarî civîna bihara 1992 an bûn ev in : Khosrow Abdollahî (Selmas), Mahmûd Baksi (Xerza), Rojen Barnas (Diyarbekir), Lutfî Baksi (Xerza), Muzafer Begzade (Şikakan), Mihemed Siddîq Îmamî (Behdînan), Hemîd Kılıçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Siwêrek), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Mêrdîn), Mehmed Tanrıkulu (Diyarbekir), Mehmed Uzun (Siwêrek), Zinarê Xamo (Wêranşar), Veysî Zeydanlî (Bedlîs), Reşo Zîlan (Agirî), Zeynelabidîn Zinar (Batman) û Elî Şêr (Wan).

CIL Û BERG

Amadekar: Muzaffer BEGZADE

fîstan*, dêre, taqî

1 - beden
2 - daw
3 - mil
4 - beden
5 - devmilk
6 - kurîşk
7 - kobe
8 - porik
9 - derdaw, dawdêl
10- belaçik bendik
11 - pêsîr
12 - kurîşk, qirme
13 - sermil

** Jê re li navçeya Behdînan û Hekarê fîstan dibêjin. Peyva fîstan ji spanî* ***fustan*** *(cureyek qumaş) tê. Li nav koçeran û li aliyê Serhedê ji vî kirasê serê bervekirî re* ***dêre****, li hin navçeyên din jî* ***taqî*** *dibêjin. Li piraniya navçeyên Kurdistanê fîstan bi mana kirasê ser bi kar tînin.*

14 - **kofî**
15 - bercênîk, qotik
16 - rêzik
17 - dênik, darkofî, tasa kofiyê
18 - qutik, êlek
19 - kiras
20 - xiftan
21 - derpê
22 - serkiras
23 - zendik, milik
24 - binkiras
25 - pêşgîr
26 - pêlaw, sol
27 - gore
28 - lepik, destgorik
29 - şimik

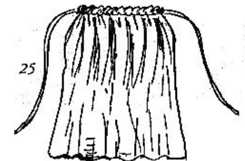

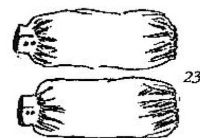

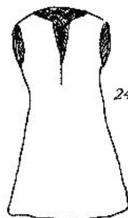

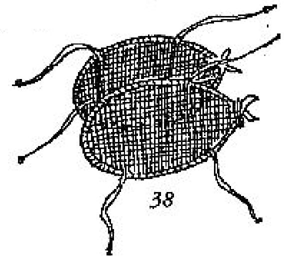
cilên jinan	kadın giysileri	vêtements féminins	women's clothes
cil, kinc, berg, çek	elbise, giysi	vêtement, habit	clothe
cil li xwe kirin	giyinmek	s'habiller, se vêtir	to get dressed
qutik, êlek	yelek	gilet	waistcoat
kiras, qutik	entari, gömlek	chemise, tunique	loose
serkiras: kirasê ser	üst gömlek	chemise de dessus	outershirt
zendik, milik	kolluk	manchette	cuff, oversleeve

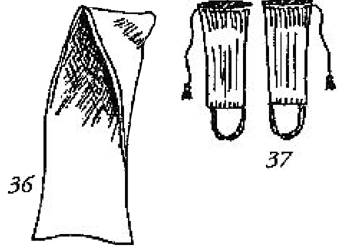
binkiras	iç gömlek	sous-vêtement	women's undershirt with sleeves
meleqof : binkirasê bê mil	askılı iç gömlek	sous-vêtement féminin sans manches avec des manches	women's undershirt without sleeves
derpê	don	culotte, caleçon	knickers, underpants
havilkiras	kadın donu	culotte de femme	women's underpants
çît, temezî, çarik, meles, hibrî, laçik	genç kadınların baş örtü çeşitleri	variétés de foulards et fichus de jeunes femmes	varieties of young women's scarves
kitan, dolbend, şar, merheme	kadın baş örtü çeşitleri	variétés de foulards et fichus des femmes d'âge mûr	varieties of mature women's scarves
sermal : destmala serî, serpûş	baş örtüsü	couvre-chef	headgear
kofî	hotoz, kofi	coiffure féminine kurde	kind of headgear
pêşmalk, mêzer, berkoş, pêştemal	peştemal	serviette de bain	large bath towel
pêşgîr	havlu	serviette	towel
bervank, berdilk	önlük	tablier	apron, pinafore, overa
gore	çorap	chaussette	sock
rêzik	alınlık	diadème, frontal	diadem
pêlav, sol	ayakkabı	chaussure	shoe
çarok, çaroke, çarşev, hêzar	çarşaf	tchador	chador
lepik, destgorik	eldiven	gant	glove
destik, tetik	mutfak ya da boks eldiveni	gant de cuisine ou de boxe	kitchen or boxing glove
şimik	terlik	pantoufle	slipper
xiftan	kaftan	cafetan	caftan
beden	büst	buste	chest
daw	etek	jupe	skirt
derdaw, dawdêl	eteğin ucu	extrémité de la jupe	extermity of the skirt
kurîşk	büzgü	pli	fold
berstû, berestû, beskurk, skur, bestik, svang	yaka	col, collet	collar
bişkok, qumçe	düğme	bouton	button
kespik : bişkoka sedefî	sedef düğme	bouton en nacre	button in mother-of-pearl
bişkoj	gonca	bouton, bourgeon	bud

cilên mêran	erkek giysileri	vêtements masculins	men's clothes
şapik, bergûz	geleneksel Kürt giysilerinde ceket	veste du costume traditionnel kurde	jacket of the traditional Kurdish costume
şal	pantalon	pantalon	pant
kiras	iç gömleği	tunique	tunic
qutik	gömlek	chemise	shirt
derpê	don	culotte, caleçon	underpants
kerik	geleneksel düğmesiz yün ya da keçe yelek	gilet de laine ou de feutre traditionnel, sans bouton	wool or felt waistcoat without button
koloz	Kürt kalpağı	couvre-chef masculin cylindrique kurde	a cylinrical Kurdish headgear
kum	külah	bonnet	conical hat or cap
kulav, kepen	çoban keçesi	manteau de feutre des bergers	shepherd's felt cloak
kulik	yağmurluk başlığı	capuchon	hood
saq	tozluk	guêtre, jambière	gaiter

30 - kerik
31 - şapk, berguz
32 - şal
33 - kiras
34 - koloz
35 - kum
36 - kulik
37 - saq
38 - lekan, liyn

fanorî, fanîle	fanila	flanelle, maillot du corps masculin	men's undershirt, flannel
faîke, vezel, qazax	kazak	pull-over, tricot de laine	pull-over
şalgerdan	atkı, kaşkol	cache-col, cache-nez	scarf, muffler
çarox	çarık	sandale paysanne en peau de vache	rawhide sandal
liyan, lekan	hedik	chaussures de neige	snow shoes
devzendik	kol ağzı	manchette	cuff
berîk, kûrik, girfan	cep	poche	pocket
qeytan, bensol	bağ, kordon	cordon, lacet	lace
doxîn	uçkur	cordon qui sert à maintenir les caleçons ou pantalons	broad band through top of trousers
pizî, maldoxîn : ciyê doxînê	uçkurluk	coulisse où on fait passer le cordon servant à maintenir les caleçons ou pantalons bouffants	seam for passing a broad band for holding up drawers

tat : ji gûzikê ta serê pêçiyên gorê

Ferhengoka

*Mîrsad-ul Etfal à Şêx Mihemedê Kerbela**

(II)

Amadekar : Zeynelabidîn ZINAR

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
aqilmend	akıllı	sage	wise
jinû, çok	diz	genou	knee
bizot	kor	braise	live charcoal
bakir, pepûk	guguk kuşu	coucou	cuckoo
bizûz	güve	mite	moth
sîxur	oklu kirpi	porc-épic	porcupine
tûtî	papağan	perroquet	parrot
kemend	kement	lasso	lasso
tung	mühür	sceau, tampon	seal, stamp
qumrî	kumru	tourterelle	turtledove
sarinc	sarnıç	citerne	water tank
nerdîban	merdiven	escalier	stairs
bûm : kund	baykuş	hibou	owl
baz	doğan kuşu	faucon	falcon, hawk
başok	atmaca	épervier	sparrowhawk
şebşebk, şevşevok	yarasa	chauve-souris	bat
dujin dan	küfür etmek	jurer, injurier	to abuse, to insult

** Ev pirtûk di sala 1914 de hatiye nivîsîn. Şêx Kerbela kurê Şêx Evdirehmanê Aqtepê ye.*

TERMÊN LEŞKERÎ

(I)

Amadekar : Rojen BARNAS
Mizaffer BEGZADE

Qenc an neqenc, leşkerî perçekî ji jiyana me mirovan e. Leşkerî wek damezran (muessese) bi honandineke taybetî hatiye honandin; çavîkên vê honandinê û alavên (alet) wê bi navên taybetî hatine bi nav kirin, ku em jê re dibêjin «termên leşkerî».

Ev term an navlêkirinên leşkerî di jiyana me Kurdan ya rojane de bi gurrayî derbas dibin. Lêbelê ev term di nav Kurdên rojhelat de bi farisî an ûrisî, di nav yên başûr de bi erebî û di nav yên bakur de bi tirkî ne.

Rehmetî Mîr Celadet Bedirxan Beg di wextê de hin nav û terman dîtibû û di Hawar û Ronahî de bi kar anîbû. Di dema Komara Mehabadê û Tevgera Barzanî de ji hin yekîneyan re bi kurdî nav hatibûn dîtin û bikaranîn. Lê ev termên dîtî ewçend hindik in ku têrî bersîva hewcedariya gelemper nakin.

Di çarçeweke gelemper de —ne bi kitkit (teferrûat)— me termên leşkerî da ber xwe. Di aliyê navlêkirinên yekîneyên leşkerî de wek nimûne me sîstema Natoyê welgirt. Di navlêkirinan de wek bingeh: 1. Navlêkirinên di dema Komara Mehabadê û Tevgera Barzanî ; 2. Navlêkirinên di Hawar û Ronahî ; 3. Navlêkirinên di klasîkan de her wisa girt û ji yên bênavmayî re, li gora maneyên wan ên di zimanên dîtir de da berhev û jê re navekî bi kurdî danî. Herwekî: Bêjeya «istihkam» a bi tirkî wek navê sinifa leşkerî di zimanên ewrûpî de bi maneya endazyarî (muhendîsî) ye, ku me jî vî navî lê kir. Lêbelê endazyarî tiqûtenê di maneya «istihkam» a tirkî de ye, ne ku meriv bêje; ku «istihkam» endazyarî be, û li gora «tahkîmat», «tahkim», «müstahkem», «muhkem» ji eynî gotinê (istihkam / hekeme) ne, emê jî ji endaz an endazyarî berdêla wan çêkin, zînhar tiştek wisa nebe !

Hin bêjeyên mîna piyade, siwarî, zirx(zireh), alayî (alay) û yawer gotinên îranî (kurdî-farisî) ne û ji îranî derbasî tirkî bûne. Lê ev gotin ne bi tenê di maneya leşkerî, lê bi gelemperî di jiyana Kurdan a rojane de hene.

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
yekîneyên leşkerî	askeri birlikler	unités miliaires	military units
yekîne	birlik	unité	unity
pel	manga	escouade	squad
(Ji 10-11 neferan pêk tê.)			
deste	takım	peloton	platoon
(Ji çar pelan pêk tê.)			
tof	bölük	compagnie	company
(Ji 3-4 desteyan pêk tê.)			
tabûr, gurdan	tabur	bataillon	battalion
(Ji 3-4 tofan pêk tê.)			
alayî, heng	alay	régiment	regiment
(Bi gelemperî ji 3-4 gurdan an, di siwariyan de ji 4-5 tofan pêk tê.)			
tîp	tugay	brigade	brigade

Li hêzên erdê ji du hengan û yekîneyên pêwist, li hêzên esmanî ji hengekê (75~54 an 48 balafir) û tofên veguhastin (*transportation*), îkmal, ragihandin (*communication*), ji gurdanên tendurustî û kontrola hewayî, û ji yekîneyên meteorolojî û ewlehiyê (emniyet) pêk tê.

liq	tümen	division	division
(Ji 3-4 hengan û yekîneyên pêwist pêk tê. Jimara leşkeran ji 7000 heta 18000 diguhire.)			
parleşker	kolordu	corps d'armée	army corps
(Ji sê liqan û yekîneyên temamkir ên dinê pêk tê.)			
leşker	ordu	armée	army
(Ji çend parleşker û liqan pêk tê.)			
hêzên çekdar	silahlı kuvvetler	forces armées	armed forces
hêzên bejayî	kara kuvvetleri	armées de terre	ground forces
hêzên deryayî	deniz kuvvetleri	marine	navy
hêzên hewayî	hava kuvvetleri	forces aériennes	air forces
sinifên leşkerî	askeri sınıflar	classes militaires	military classes
sinifa şerkar	muharib sınıf	classe combattante	combatant class
sinifa xizmetkar	hizmet sınıfı	classes services	service class
piyade	piyade	fantassin, infanterie	infantry, infantryman
piyadeyên mekanîzekirî	mekanize piyade	infanterie mécanisée	mechanized infantry
piyadeyên hewayî	hava piyadesi	infanterie aérienne	air infantry
piyadeyen deryayî	deniz piyadesi	infanterie marine	marines
siwarî	süvari	cavalier, cavalerie	cavalryman, cavalry
topavêj	topçu	artilleur	artilleryman, gunman
topavêjî	topçuluk, topçu sınıfı	artillerie	artillery
yekîneya zirxdar	zırhlı birlik	unité blindée	armoured unit
cama zirxkirî	kurşun geçirmez cam	vitre blindée	armoured glass
trêmbêla zirxkirî	zırhlı araba	voiture blindée	armoured car
ragihandin	haberleşme	communication	communication
endazyarî	istihkam	génie militaire	the Engineers
cendirme	jandarma	gendarme	gendarme
veguhastin	ulaştırma	transport	transportation
tendurustî	sıhhiye	santé	health, sanitary
tedarik	levazım	approvisonnement	supplies
paraşutbaz	paraşütçü	parachutiste	paratrooper
paraşut	paraşüt	parachute	parachute
fermander	komutan	commandant	commander
serfermander	başkomutan	commandant en chef	commander-in-chief
yawer	yaver	aide-de-camp, assistant	aide-de-camp
serkan	kurmay (ünvan)	membre d'etat-major	staff member
serkantî	kurmay, kurmaylık	état-major	staff
serkantiya giştî	genel kurmay	état-major général	general staff
serekê serkantiya giştî	genel kurmay başkanı	chef d'état-major général	chief of general staff
baregeh	karargah	quartier-général	headquarters
leşkergeh	ordugah	camp militaire	military camp
garnîzon	garnizon	garnison	garrison
pagerî	devriye	ronde, patrouille	round, patrol
nêçîrvan	avcı	chasseur	hunter
nîşangir, segman	nişancı	bon tireur	shooter
alîkarê nîşangir	nişancı yardımcısı	aide-tireur	shooter's assistant

(Dûmahîk heye)

Amanên nav malê

Amadekar : Khosrow ABDOLLAHÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
aman, firaq, fera	kab, kab kacak	ustensile	implement
derdan	kab	récipient	container, receptacle
qurûqaf	çanak çömlek	poterie	pottery
piyan, şûşe, piyale, qedeh, îstekan, îskan	bardak	verre	glass
piyana avê	su bardağı	verre à eau	water glass
piyana mey	şarap bardağı	verre à vin	wine glass
piyana çayê	çay bardağı	verre à thé	tea cup
demkêşk	demlik	théière	tea-pot
çaydan	çaydanlık	bouilloire, théière	kettle
semawer	semaver	samovar	samovar
telbî	semaver tepsisi	plateau de samovar	samovar's tray
şekirdank, qendank	şekerlik	sucrier	sugar bowl
binik, nalbekî, zirî	bardak tabağı	soucoupe	saucer
kevçî	kaşık	cuiller	spoon
kevçiyê çayê	çay kaşığı	cuiller à thé	teaspoon
kevçiyê şorbê	çorba kaşığı	cuiller à soupe	soupspoon
kevçiyê şîrîniyê	tatlı kaşığı	cuiller à dessert	dessertspoon
kevçiyê darîn	ağaçtan kaşık	cuiller de bois	wooden spoon
kêr	bıçak	couteau	knife
kêra nan	ekmek bıçağı	couteau à pain	bread knife
kêra goşt	et bıçağı	couteau à viande	carving knife
kêrik	yemek bıçağı	couteau de table	knife
kêrika berîkê	cep bıçağı	canif	pocket knife
çengal, çetel, çartil	çatal	fourchette	fork
çoçik	küçük kepçe	petite louche	small ladle
çemçik : çoçika metalî	metalden küçük kepçe	petite louche en métal	small metal ladle
hesk	kepçe	louche	ladle
kefgîr	kevgir	écumoire	skimmer
tas, tîrar, sukure, zerik	tas	tasse	cup
kasik	kase	écuelle, bol	bowl
teyfik, dewrî, lalîk	tabak	plat, assiette	plate
sênî*, berkêş	sini	grand plateau de cuivre	large copper tray
tepsî, berkêşok	tepsi	plateau	tray
quşxane, qaşik	küçük tencere	cocotte, fait-tout	stewpot
beroş	tencere	marmite	cooking pot
satil	bakraç	petit seau en cuivre	copper bucket

dewl, çelt	kuyu kovası	seau en peau ou en plastique servant à puiser de l'eau de puits	leather or plastic bucket used in drawing water
bêdirok **	topraktan yapılmış kova	seau en métal galvanisé ou en plastique	bucket made of galvanized metal or plastic
elbik : satila darîn	ağaçtan bakraç	seau en bois	wooden bucket
halûv : satila ji qaf çêkirî	küçük bakraç	seau en terre cuite	earthen bucket
parç, surahî, şemşaq	sürahi	carafe	carafe
tawik: taweya piçûk a şivanan	küçük çoban tavası	petite poêle des bergers	shepherd's frying pan
kod : tasa darîn	ağaçtan tas	écuelle	bowl, porringer
misîn	ibrik	aiguière	ewer
legan	leğen	cuvette, bassin	basin, large bowl
sîtil	kazan	chaudron, chaudière	cauldron, boiler
niqre	fazla büyük kazan	gros chaudron, cuiseur	large cauldron
teşt	teşt	grand bassin	large basin
şikev	tahdadan hamur teknesi	pétrin	trough
şîrdoşk, gadoş : satila piçûk a ji bo şîr	süt bakracı	petit seau généralement en bois employé pour le lait	small wooden bucket for milk
xwelîdank	kül tablası	cendrier	ashtray
guldank	vazo	vase	vase
çerxetûn, satilî, yendo	saplı tencere	casserole	saucepan
hestîvk, kartosk :	hamur spatülü	spatule employée pour détacher la pâte	baker's spatula
kuşik, kundirê beravê, kundirê stoyîk :	hamam tası olarak kullanılan içi boşaltılmış ve kurutulmuş kabak	courge longitudinale vidée et séchée utilisée comme récipient	
şerbik ***	küçük su testisi	cruchon	small jug
dîz	çömlek	terrine	earthen pot
dîzik	küçük çömlek	petite terrine, pot de terre	small earthen pot
kûp, kuloz	küp	jarre	earthenware jar
kûpik	küçük küp	petite jarre	small jar
den, qedele : kûpê mezin bi çar çembil, cîlakirî	büyük cilalı küp	grande jarre vernie à quatre anneaux	large varnished jar with four handles
nêhre : kûpê mezin ê penîr	cilasız büyük peynir küpü	grande jarrre à fromage	large jar for cheese
kûz, cêr	testi	cruche	jug
kûzik, kedînk	küçük testi	petite cruche	small jug
girarîn	büyük ve derin yemek kabı	soupière	soup tureen
lengerî	büyük ve derin olmayan bakırdan pilav kabı	grand plat en cuivre dans lequel on sert le riz	large copper plate
tawe	tava	poêle (à frire)	frying pan
xweydank	tuzluk	salière	salt cellar
kovik, mastêrk, rihetî, gewrî	huni	entonnoir	funnel
fincan	fincan	tasse (en céramique)	cup
fincana qehwê	kahve fincanı	tasse à café	coffee cup

** li berriya Mêrdînê sênî ji teyfik re dibêjin, di şûna berkêş û sênî de dibêjin.*
*** ji rûsî* (VEDRO) *vêdro: satil*
**** li hin herêman şerbik bi mana tasa çinkoyî an fincan bi kar tînin.*

Ferhengoka

RONAHÎ

(II)

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
balafira bombavêj	bombardıman uçağı	bombardier	bomber
balafirên nêçîrvan	avcı uçağı	avion de chasse	fighter
bêtêl, bêsîm	telsiz	sans fil	wireless
bijarte	seçkin	choisi, distingué	selected, distinguished
birc	kule	tour	tower
bivê nevê	ister istemez, mutlaka	bon gré, mal gré	willingly or unwilligly
cenanî, xebatên erdê avî,	sulu tarım	agriculture irriguée	irrigated agriculture
çinîna sebze, titûn, hwd	pamuk hallacı	carde et arc du	instruments of the
çek û kevanê penbûjen	aletleri	cardeur de coton	cotton carder
çeknas	1) tanıyıcı, erbap 2) silah uzmanı	1) connaisseur, expert 2) expert en armes	1) expert 2) expert in weapons
çênî	parça	pièce, morceau,fragment	piece, fragment
çîk	kıvılcım	étincelle	spark
dranker	dişçi	dentiste	dentist
duta	iki misli, iki kat	double	double, two-fold
gerinende	müdür	directeur	director
gilîhlê	davalı	défendeur	defender
gilîhvan	davacı	plaignant	plaintiff
guherbar	değişken	variable	variable
guherbarî	değişkenlik	variation	variation
hêle	sürek avı	battue	battue
hêman	unsur, eleman	élément	element
herojî, rojane	günlük	journalier,de tous les jours	every day
hindikandin	küçümsemek	minimiser, sous estimer	to minimize
ji çek kirin	silahtan etmek, silahını almak	désarmer	to disarm
kanên petrolê	petrol yatakları	gisements de pétrole	oil deposits
kevzîç, kevz	yosun	mousse	moss
kimt	zirve	sommet	summit
mikur hatin	itiraf etmek	confesser	to confess
mikur	itiraf	confession	confession
mit	tepe	colline	hill
şandiyar	muhabir	envoyé, correspondant	envoy, correspondent
şiverê	patika	sentier	path
paye	mertebe	grade, rang	rank
qelpikê guh	kulak kepçesi	pavillon de l’oreille	earlap
rêhesin	demir yolu	chemin de fer	railway
serfermandar	başkomutan	commandant en chef	chief commandant
serfermandarî	başkomutanlık	commandement en chef	chief command
serheng	albay	colonel	colonel
sîpan, kumqeşa	buzul	glacier	glacier
tewek	tabaka	couche	layer, stratum
xortanî	gençlik	jeunesse	youth
xwîl, xûl	eğik	courbé, penché	lop-sided, slanting

Ferhengoka

HAWARê

Amadekar : *Mehmed UZUN*

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
ava mend	durgun kirli su	eau stagnante	stagnant water
ber pê bûn	oluşmak, meydana gelmek	s'accomplir, se réaliser	to come true, to be achieved
berberî	hasımlık, düşmanlık	animosité, antagonisme	enmity, antagonism
Bercis	müşteri yıldızı	Jupiter	Jupiter
berdêlk	karşılık	équivalent	equivalent
bergeh	manzara	vue	view, sight
berkêşk	öğrenci masası	pupitre	desk
bi kotek	zorla	par la force	by force
biber	meyve veren	fructeux	fruitful
bingeh, hîm, xîm	esas, ilke	fondement, principe	foundation, principle
boş	bol, çok, gür	beaucoup, en grande quantité	plenty, many, full-of
brûskîn	ışıldamak	étinceler, luire	to sparkle, to glitter
çar bûn,	ortaya çıkmak,	apparaître, se former	to appear
peyda bûn	meydana gelmek	se produire	to come into existence
çîrçîrok	masal	conte	tale
çîrok	öykü, hikaye	histoire, récit	story
ciyok	yerini tutan, eşdeğer	équivalent, remplaçant	equivalent
danînk	konu, mevzu	sujet, thème	topic, subject
depreş	kara tahta	tableau noir	black board
diyarok	öğretmen kürsüsü	chaire	chair
dotmîr	prenses	princesse	princess
erdnigarî, erdnasî	coğrafya	géograhie	geography
geda	yoksul	pauvre	poor
hinartin, şandin	göndermek, yollamak	envoyer, expédier	to send
hinerwer, hunermend	sanatçı	artiste	artist
jînenigarî	hayat hikayesi, biyografya	biographie	biography
Kakeşîn, Kadiz	Saman Yolu	La Voie Lactée	Milky Way
kereker, kerrekerr	sessizce	silencieusement	silently
kevandin	yenmek	vaincre	to vanquish, to defeat
kitekit	teferuat, ayrıntı	détail	detail
kitkit, kit bi ket, yek bi yek	teker teker	un à un	one by one
kortal, çal	çukur, uçurum	cavité, abîme	cavity, abysse
kotek	kötek	bastonnade	beating, drubbing
kotin	kemirmek	ronger	to gnaw, to pit
kurdanî, bi awayên Kurdan	Kürtlere özgü	à la manière kurde	in the Krudish way
kurdîtî	kürtlük, kürtçülük	kurdité, kurdisme	kurdishness, kurdisme
landik	beşik	berceau	cradle
lewma, loma,	bu nedenle,	de ce fait,	for this reason
lewre	bundan ötürü	pour cette raison	because of that
li ser vebûn	bulmak	trouver, découvrir	to find
mamik	bilmece	devinette	riddle, conundrum
methelok	kıssa, ata sözü	proverbe, adage	proverb, saying
parêz	bostan, bahçe	potager, jardin	garden, vegetable garden
pêşî, kermêş, kelmêş, mixik, visik	sivri sinek	moustique	mosquito
perçivandin	şişmek	s'enfler	to swell

pêrgî hev bûn	karşılaşmak	se rencontrer	to meet
Pêwr	Venüs	Vénus	Venus
pîlewer	tenekeci	ferblantier	tinman
pingav	su birikintisi	eau stagnante	stagnant water
pingirîn	birikmek, dolmak	s'accumuler, se remplir	to accumulate, to fill up
pronivîs, bername	program	programme	programme
rave	açıklama, yorum	explication, commentaire	explanation, comment
rave kirin	açıklamak, yorumlamak	expliquer, commenter	to explain, to comment
rûniştek	sıra	banc	bench
safirî : zerê vekirî	açık sarı	jaune clair	light yellow
sêpî	sehpa	trépied	tripod
sernîvek	merkez	centre	centre
serstûn, sernivîs	başyazı	éditorial	editorial
serwext, têgihîştî	bilinçli, haberdar	au courant, au fait, informé	aware
tavil, tafil	derhal	tout de suite, immédiatement	immediately
tawî	sıtmalı	paludéen	paludal
têdexistî, naverok	içindekiler	table de matières, contenu	content
tekûz kirin	güçlendirmek, sağlamlaştırmak	fortifier, consolider	to strengthen, to fortify
tekûz, mezbût	güçlü, sağlam	solide, robuste	robust
texlît, cure	çeşit	variété, sorte	sort, variety
vekujandin	söndürmek	éteindre, assouvir	to extinguish, to turn off
verotin (veroje !)	kazımak	gratter, râcler	to scrape out, to scratch
veytûn, hêtûn, kûre	ateş ocağı	four, fournaise	kiln, furnace
welatî	yurttaş	compatriote	compatriot, fellow countryman
xeritandin, kok birandin	kökünü kurutmak, yok etmek	extirper, éradiquer	to eradicate
xurî, xwerû	saf	pur	pure
xurîtî	saflık, temizlik	pureté	purity
yekdengî	tekseslilik, oybirliği	unanimité	unanimity
zar, zarav	lehçe	dialecte	dialecte
zexm	güçlü	robuste	robust, sturdy
zivarî	yoksulluk	pauvreté, misère	misery, poverty

Peyivnasî

Tê gotin ku peyv jî wekî mirovan xwedî jiyaneke taybetî ne. Li ciyekê peyda dibin, di nav sal û deman de diguhirin, ji navçe an welatekî derbasî navçe û welatên din dibin, dikevin teşeyên cihê û carna jî winda dibin, tên ji bîr kirin. Zaneyên bi navê *etîmolog* li ser jiyan û dîroka peyvan dixebitin, didin xuya kirin kîjan peyiv ji ku tê, kengî ketiye çi teşeyê. Di zimanê kurdî de hê xebatên wilo kêm in. Emê carna di *Kurmancî* de li ser esl û bingehên hin peyvên ku di kurdî de tên bi kar anîn binivîsin. Çend nimûne:

Alay an **alayî**

Ji latînî **alae** (alay tê xwendin) tê.

Mana destpêkî ya peyvê *perr, bask* e. Cara pêşîn Hannibal, di sala 225ê berî mîladê ji pareke leşker re ev nav daniye. Di dema Romaya kevnare de bêtir ji yekîneyên siwarî re *alae* digotin. Ev peyv ji Romayiyan (Kurd dibêjin Romiyan) ketiye nav kurdî û farisî. Tirk piştî sedsala XIV an dest bikaranîna vê peyvê kirine.

Çay

Ji **ça**ya zimanê çînî tê. Di zaravayê Çîna başûr de ew *tay* an *tey* dibêjin. Di sala 1657 an de peyva *tee* bi riya holandî ketiye zimanên Ewropaya Rojava, di fransizî de bûye *thé* (tê), di îngilîzî de *tea* (tî). Lê Rûs peyva zaravayê çînî yê edebî, *ça* girtine û wek *çay* bi kar anîne. Peyva *çay* ji Rûsan di sedsala XIXan de derbasî kurdî, tirkî û farisî bûye. Herwekî di erebî de dengê *ç* tune ye, wan jî vê peyvê wekî *şay* kirine zimanê xwe.

Fîncan

Di zaravayên îranî yên kevn de **pingân** tasika avê ye. Ereban ev gotin ji Îraniyan (Kurd û Farisan) girtiye û herwekî di erebî de dengê *g* tune ye û di şûna wî de *c* bi

kar tînin, kirine *fîncan*. Ji erebî ketiye osmanî û tirkî jî. Di nav sedsalan de bilevkirina *fîncan* di kurmancî de jî şûna **pingân** girtiye.

Qanûn

Ji peyva yewnaniya kevn **kanôn** (qaîde, awa) ketiye latînî. Kilîsa katolîk ev peyv bi mana awa û qaîdeyên îmanê bi kar aniye. Ereban ev peyv bi teşeyê qanûn kirine zimanê xwe û bi riya misilmaniyê ev peyv ketiye zimanê kurdî, farisî, tirkî û piraniya zimanên gelên misilman. Kurdên Soran di şûna vê peyva hindû-ewropî bêjeya *yasa* bi kar tînin, lê *yasa* ji peyva moxolî *yasax* tê.

(Dûmahîk heye).

TERMÊN HIQÛQÎ

(II)

Amadekar : VEYSÎ ZEYDANLI

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
lêbarkirin	isnat, isnat etme	imputation	imputation, charge
lê bar kirin, xistin ser yekî	birine isnat etmek	imputer, attribuer	to impute, to attribute
lêbarkirî	müsnet, isnat edilen	imputé, attribué	charged, imputed
lêbarker	isnat eden	qui impute, qui attribue	who imput
berevanî	savunma	défense	defence
berevanî kirin	savunmak	défendre	to defend
berevan	savunucu, müdafi	défenseur	defender
parastin	korumak, muhafaza etmek	protéger, conserver	to protect, to conserve
peyitandin, *l.*	ispat etmek, saptamak, kanıtlamak	prouver, établir, démontrer	to prove, to establish
peyitandin, *n.*	saptama, ispatlama	preuve, démonstration	proof, demonstration
peyt	ispat	preuve	proof
peyketin	takibat, kovuşturma	poursuite	(legal) procedings
bi pey yekî ketin	kovuşturmak, takip etmek, kovuşturma açmak	poursuivre, engager des poursuites	to start legal proceding, to take action against sb.
jêpirsîn	sorgulama, sorgu	interrogatoire	questioning
jê pirsîn	sorgulamak	interroger	to question, to interrogate
hakimê jêpirsînê	sorgu hakimi	juge d'instruction	examining judge
venêrîn, *nm.*	denetleme, doğrulama	vérification	checking, verification
venêrîn, *l.*	denetlemek,doğrulamak, tahkik etmek	vérifier, examiner	to check, to verify
lêgerîn, lêkolîn, *nm.*	araştırma	recherche	research
lê gerîn, *l.*	araştırmak	rechercher, faire des recherches	to search for, to do research
vekolîn	soruşturma, tahkikat	enquête, investigation, instruction	inquiry, investigation
girtin, *l.*	yakalamak	appréhender, capturer	to capture, to apprehend
girtin, *nm.*	yakalama	appréhension, capture, saisie	capture

ragirtin, *l.*	tutuklamak, tevkif etmek	arrêter	to arrest
ragirtin, *nm.*	tutuklama	arrestation, arrêt	arrestation, arrest
ragirtname	tevkif, tutuklama müzekkeresi	mandat d'arrêt	warrant for arrest
biryara ragirtinê	tevkif kararı	ordre d'arrêter	order for arrest
biryara ragirtinê ya paşpenî	giyabi tutuklama kararı	ordre d'arrêter par contumace	order for arrest in abstentia
ragirtxane	tevkif evi	maison d'arrêt	house of detention
binçav, jêrçav	göz altı	garde à vue	in custody
pawan	gardiyan	gardien	guard
kelemçe, destbend	kelepçe	menotte	handcuff
merbend	ayak köstegi	chaînes passées aux pieds d'un prisonnier	fetters attached to the legs of prisoners
lele	pranga	chaînes passées au cou d'un prisonnier	fetters attached to the neck of prisoners
rûniştin, daniştin	oturum, celse	session	session

l : lêker	*fiil*	*verbe*	*verb*
n : nav	*ad*	*substantif*	*name*

Termên rêzimanî

(III)

Amadekar : Rojen BARNAS

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
rengdêr	sıfat	adjectif	adjective
rengdêra çawahîn	niteleme sıfatı	adjectif qualificatif	qualifying adjective
rengdêra pêveber	yüklem sıfat	adjectif atribut	atribute adjective
pêveber	yüklem	atribut	atribute
kemper	sıfatta ölçümlemek	comparer	to compare
lapekemper	sıfatta aşırılık	superlatif	superlative
rengdêrên jmarîn	sayı sıfatları	adjectifs numéraux	numeral adjectives
rengdêrên jmarîn ên bingehîn	asal sayı sıfatları	adjectifs numéraux cardinaux	cardinal numeral adjectives
rengdêrên jmarîn ên rêzîn	sıra sayı sıfatları	adjectifs numéraux ordinaux	ordinal numeral adjectives
rengdêrên nîşandanê	işaret sıfatları	adjectifs démonstratifs	demonstrative adjectives
rengdêrên nebinavkirî	belgisiz sıfatlar	adjectifs indéfinis	indefinite adjectives
rengdêrên pirsiyarkî	soru sıfatları	adjectifs interrogatifs	interrogative adjectives
rengdêrên xwedîtiyê	mülkiyet sıfatları	adjectifs possesifs	possessive adjectives
daçek	edat	préposition	preposition

biwêjên daçekî	deyim edatlar	locutions prépositives	prepositive locutions
paşdaçek	art edat	postposition	postposition
komdaçek	edat takımları	complexes prépositionels	prepositional complexes
hoker	belirteç, zarf	adverbe	adverb
bêtirker	çoğaltıcı	augmentatif	augmentative
hokera awakî	durum belirteci	adverbe de manière	adverb of manner
hokera çendahî û jmarî	miktar ve sayı beliteci	adverbe de quantité et de nombre	adverb of quantity and of number
hokera cih û hindavê	yer ve yön belirteci	adverbe de lieu et de direction	adverb of place and of direction
hokera demkî	zaman belirteci	adverbe de temps	adverb of time
hokera erînî	tasdik belirteci	adverbe d'affirmation	adverb of assertion
hokera daxwaziyê	istek belirteci	adverbe optatif	optative adverb
hokera neyînî	olumsuzluk belirteci	adverbe de négation	adverb of negation
hokera pirsiyarkî	soru belirteci	adverbe d'interrogation	adverb of interrogation
hokera gumanî	tahmin belirteci	adverbe de supposition	adverb of supposition
biwêjên hokerî	deyim belirteçler	locutions adverbiales	adverbial locutions
gihanek	bağlaç	conjonction	conjonction
gihaneka sade	basit bağlaç	conjonction simple	simple conjunction
cotgihanek	çifte bağlaç	conjonction double	double conjunction
biwêjên gihanekî	deyim bağlaçlar	locutions conjonctives	conjunctive locutions
baneşan	ünlem	interjection	interjection
pêşdanî	önek	préfixe	prefixe
pêşdaniya sade	yalın önek	préfixe simple	simple prefixe
pêşdaniya hevedudanî	bileşik önek	préfixe composé	compound prefixe
paşdanî	sonek	suffixe	suffixe
paşdaniyên çawahî û peywendiyê	niteleme ve bağıntı sonekleri	suffixes de qualifica- -tion et de relation	suffixes of qualification and relation
paşdaniyên piçûkker	küçültme sonekleri	suffixes diminutifs	diminutive suffixes
paşdaniyên alavî	araç sonekleri	suffixes instrumentaux	instrumental suffixes

(Dûmahîk heye)

hejmar 12 zivistan 1993

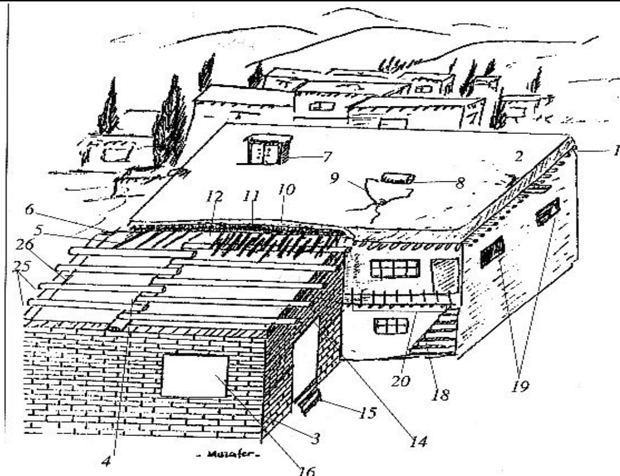
KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Xanî

Amadekar : *Hemîd KILIÇASLAN*

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
1 - qomax, serdîwar : du qorên dawîn ên dîwar	duvarın kirişleri kapatan son iki dizisi	les deux dernières rangées de chaque étage du mur	the last two rows on head level of the wall
2 - ban, serxanî, serban	dam, çatı	toit	roof
3 - rêz, qor	dizi, sıra	rang, rangée	row, line
4 - karîte, pir	ana kiriş, orta kiriş	poutre centrale,	main beam
5 - rewt	uzun sırık	long bâton, longue perche	long pole, long stick
6 - mertek, mirdiyaq, martaq, şeqle	mertek	solive, poutre, poteau, poutre porteuse	squared balk of timber,beam, post supporting beam
7 - rojîn, kulek	aydınlanma bacası	ouverture prati-quée dans le toit pour l'éclairage	aperture in a roof to give light
8 - bangerdan, bangor, gundor	loğ	rouleau en pierre pour comprimer un toit en terre	stone roller (used to roll the clay roof of a hause)
9 - qeysik, barloq	loğlama ağacı	manche en bois du rouleau	wooden handle of stone roller
10 - seyek, siwax	sıva	enduit	coating
11 - qirş	çalı-çırpı	brindilles	sticks, thorns and brambles
12 - dep, text	tahta	bois	timber
13 - derî	kapı	porte	door
14 - serderî	üst eşik	linteau	lintel
15 - şîpane, binderî	eşik	seuil	threshold
16 - pencere, rojîn	pencere	fenêtre	window
17 - pêlekan, derence	sabit merdiven	escalier	staircase

Civîna payîza 1992an

Civîna duwanzdehemîn a li ser zimanê kurdî, zaravayê kurmancî, ji 24 ta 31ê meha çiriyê li Swêdê, li xwendegeha bilind a Biskops Arnöyê civiya. Civîn vê carê jî giraniya xebatên xwe da ser lêgerîna termên rêzimanî, hiqûqî û leşkerî. Lênêrîna peyvên klasîkên kurdî, ku timî di bernameya civînên ziman de ye, bi ferhengoka kovara *Ronahî* dom kir. Di warên peyvên jiyana rojane de, beşdarên civînê li ser peyvên malbat û merivatiyê û termên avakirinê xebitîn. Em encamên van xebatan di vê hejmara *Kurmancî* de belav dikin.

Hevalên ku beşdarî civîna payîza 1992 an bûn ev in : Lutfî Baksi (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Muzafer Begzade (Şikakan), Hemîd Kılıçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Elî Şêr (Wan), Mehmed Uzun (Swêrek), Veysî Zeydanlî (Bedlîs), Reşo Zîlan (Agirî) û Zeynelabidîn Zinar (Batman).

18 - pêlik, pêplûk	basamak	marche d'un escalier	step, stair
19 - taq	küçük pencere	petite fenêtre	small window
20 - bernig	teras	terrasse	terrace
21 - bêr	kürek	pêle	shovel
22 - herî	balçık, harc	glaise, boue	wet clay, mud
23 - kerpîç, kelpîç	kerpiç	pisé	sundried brick
24 - darqalib	kerpiç kalıbı	moule à pisé	brick mold
25 - kêran	kiriş	poutre	beam
26 - max	iki kiriş arası mesafe	distance entre deux poutres	distance between two beams

termên avakirinê

hîm, xîm, binyad, binaxe, binî, binyan, bintar, asas	temel	fondation	foundation
ber, kevir	taş	pierre	stone
qermît	tuğla, keremit	brique rouge, tuile	red brick, red tile
dîwar	duvar	mur	wall
nawbir	ara bölme	cloison	dividing wall
kuç	elle tutulabilen taş	pierre irrégulière de construction	irregular building stone
pîj, pûç, kênce	yassı, küçük taş	petite pierre de forme plate	small flat stone
sel, sal	geniş yassı döşeme taşı	dalle de pierre	flagstone, paving stone
rek	doldurmada kullanılan küçük taş ve çamur ya da çimento karışımı, ara dolgu	remplissage fait de petites pierres de ciment ou de boue	filling made of small stones, cement or mud
xurdik, xilik, xîç, tîke	ara dolgu molozu	gravats	rubble stones
qab	kemer, tonoz	voûte, arcade	arch, vault
taht, ferş	yassı düz taş	pierre plate, dalle de pierre	flagstone, paving stone
cax, êrmikar, çembilheya, navbire	duvarı takviye için içli ve dışlı çepe-çevre konan kiriş	poutre de soutènement posée horizontalement au milieu d'un mur pour le consolider	supporting beam placed horizontally in the middle of a wall to consolidate it
dalan, kolan	sofa, hol	vestibule	hall, anteroom
sivder	1- sundurma, 2-hol	appentis	penthouse, lean-to-roof lobby
arîk, qarçik, sepîtk, binban	tavan	plafond	ceiling
şîp	eşik taşı	pierre du seuil	door sill
kêran, beşt	direk, dam kirişi	poutre	beam
kut, kutek	iğreti sütun	colonne provisoire en bois	temporary wooden column

spartek, destek	dayanak, payanda	soutien, support, appui	support
qirşkirin	çalı çırpı döşeme	pavement en brindilles	pavement with sticks, thorns and brambles
axkirin, banax	toprak döşeme	action de couvrir le toit en terre	to cover the roof with earth
stûn	sütun	colonne	column
perdik	küçük sırık (dam kirişi ortüsü için)	petit bâton	small stick
sîqal, mole	ince sıva	dernière couche d'enduit	last coating
perdax kirin	perdahlamak	polir	to polish
alaşkirin	kiriş kaplama	pose des poutrelles	covering of the joists
lûrik	zakkum ağacı	laurier-rose	oleander
evzêl, erzêl, inzêl	eğreti iskele platformu	plateforme de construction ou de peinture	builder's scaffolding
avrêjn, avrêjen ; meylbûna xanî ji bo ku av li ser xanî nemîne	su eğimi	inclinaison du toit pour l'écoulement de l'eau de pluie	roof inclination to drain off rain
kerik	inşaat iskele ayakları	trépied	tripod
porxan, tûng, gong, kêzin	künk	conduite d'eau en terre cuite	earthenware water pipe
nerdiwan	seyyar merdiven	échelle	ladder
pêbask : kevirê ku di hêlên bîrê de an di çemekî de pê lê dikin ji bo daketin an derbasbûnê	kuyuya inmek ya da dereyi geçmek için basılan taş	pierre saillante sur laquelle on s'appuie pour descendre dans un puits ou franchir un ruisseau	jutting stone to lean on when going down a well or crossing a small stream
eywan	eyvan	hall ou salon ouvert d'un côté	hall or living-room, open on one side
şaneşîn	balkon	balcon	balcony
bixêrî	baca	conduit de fumée	smoke hole
argûn, argind	şömine	cheminée	hearth, fireplace
arkolk : şîşa agir	maşa	tisonnier	tongs, pincers
arişt	külün altındaki yanmış toprak, öğülüp talk gibi kullanılır	cendres fines utilisées comme talc	fine ashes used as talcum powder
şerşok, hemamok	banyo	bain	bath
cilşok, kafik	yunak, çamaşırhane	lavanderie	wash-house
destşok	lavabo	lavabo	wash basin
daşir, avdestxane	hela, tuvalet	toilette	toilet, lavatory, WC
avrêjk	pisuar	pissoire	urinal
çirîk, çiranek, şurik, çoratan	oluk	gouttière	gutter pipe

Termên rêzimanî

(IV)

Amadekar : Rojen BARNAS

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
lêker	fiil	verbe	verb
lêkera sade	basit fiil	verbe simple	simple verb
lêkera hevedudanî	bileşik fiil	verbe composé	compound verb
lêkera bingehîn	temel fiil	verbe fondamental	fundamental verb
lêkera pronavkî	adıl fiil	verbe pronominal	reflexive verb
lêkerên bi qaîde	kurallı fiiller	verbes réguliers	regular verbs
lêkerên bê qaîde	kuralsız fiiller	verbes irréguliers	irregular verbs
lêkera nekesanî	salt üçüncü şahıslı fiil	verbe impersonnel	impersonal verb
dawîne	mastar soneki	terminaison	ending
ra, reh	kök	racine, radical	root
berlêker	çekim öneki	préverbe	verbal prefix
lêkerên vegerok	dönüşlü fiiller	verbes réfléchis	reflexive verbs
neyekser	dolaylı	indirect	indirect
biwêjên lêkerî	deyim fiiller	locutions verbales	verbal phrases
lêkerên alîkar	yardımcı fiiller	verbes auxiliaires	auxiliary verbs
lêkera têper	geçişli fiil	verbe transitif	transitive verb
lêkera têneper	geçişsiz fiil	verbe intransitif	intransitive verb
rawe	kip	mode	mood
dem	zaman	temps	tense
dema raborî	geçmiş zaman	temps passé	past tense
raborî	mazı, geçmiş	passé	past
dema niho	şimdiki zaman	temps présent	present tense
dema dahatî	gelecek zaman	temps futur	future tense
demên hevedudanî	bileşik zamanlar	temps composés	compound tenses
têper	geçişli	transitif	transitive
têneper	geçişsiz	intransitif	intransitive
nêtar	nötr	neutre	neutral
neyînî	olumsuz	négative	negative
rader	mastar	infinitif	infinitive
radera hevedudanî	bileşik mastar	infinitif composé	compound infinitive
pareng	sıfatfiil	participe	participle
parenga raborî *(mayî, hatî, kirî)*	geçmiş zaman ortacı	participe passé	past participle
parenga nihoyî	durum ortacı	participe présent	present participle
parenga qop *(hati, keti, ma)*		participe apocopé	apocope participle
lêkerên sedemkar	ettirgen fiiller	verbes causatifs	causative verbs
sedem	neden	cause, motif	cause
sedemî	nedensel	causal	causal
sedemkar	ettirgen	causatif	causative
kişandina lêkerê	fiil çekimi	conjugaison du verbe	conjugation of the verb

Herwekî
ketin => ket = rayek, in = dawîne.

KIŞANDIN Û NAVLÊKIRINA DEMAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
raboriya sade (*ez mam*)	-di'li geçmiş	prétérit	preterite
raboriya çîrokî (*ez mame*)	-miş'li geçmiş	prétérit narratif	narrative preterite
raboriya berdest (*ez dimam*)	bileşik hikâye	imparfait	imperfect
raboriya berdest a çîrokî (*ez dimame*)	sürekli bileşik hikâye	imparfait duratif	durative imperfect
raboriya dûr (*ez mabûm*)	-miş'li geçmiş hikâye	plus-que-parfait	pluperfect, past perfect
raboriya dûr a liserbûyinê (*ez dimabûm*)	yaklaşık -miş'li g. hikâye	plus-que-parfait approximatif	approximative pluperfect
raweya bilanî	dilek kipi	mode subjonctif	subjonctive mood
nihoya bilaniyê {*(bila) ez bimînim*}	istek şimdiki zaman	présent du subjonctif	present subjective
raboriya bilaniyê {*(bila) ez bimama*}	istek bileşik hikâye	imparfait du subjonctif	imperfect subjective
raboriya dûr a bilaniyê {*(bila) ez mabiwama*}	istek -miş'li geçmiş hikaye	plus-que-parfait du subjonctif	pluperfect subjective
raweya hekînî (*teşe 1. ezê bimama, teşe 2. ezê mabiwama*)	şart kipi	mode conditionnel	conditional mood
raweya pêşker	bildirme kipi	mode indicatif	indicative mood
dema niho (*ez dimînim*)	şimdiki zaman	présent	present
nihoya domdar (*ez dimînime*)	sürekli şimdiki zaman	présent duratif	durative present
dahatî (*ezê bimînim*)	gelecek	futur	future
dahatiya pêş (*ezê mabim*)	ön gelecek zaman	futur antérieur	future perfect, future anterior
dahatiya nêzîk (*ez dikim bimînim*)	yakın gelecek zaman	futur proche	immediate future
raweya fermanî (*bimîne*)	emir kipi	mode imperatif	imperative mood

(dûmahîk heye)

TERMÊN HIQÛQÎ

(III)

Amadekar : Veysî ZEYDANLÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
girtîxane	cezaevi	prison	prison
ragirtî	mevkuf, tutuklu	détenu	detainee
ragirtîxane*	tutuk evi, tevkif evi	maison d'arrêt	arrest house
paşdeavêtin	talik, erteleme	ajournement	postponement, postponing
paşde avêtin	ertelemek	ajourner	to postpone
gîrokirin, derengîxistin	tehir, tehir etme	retard	delay
gîro kirin, bi derengî xistin	tehir etmek	retarder	to delay
gîro bûn, bi derengî bûn	tehir olmak, gecikmek	être en retard	to be late, to be delayed
paşdexistin	tecil, tecil etme	ajournement	postponing
paşde xistin	tecil etmek	ajourner, remettre	to postpone
serbestberdan	tahliye (tutuklu)	libération, élargissement	setting free
serbest berdan	tahliye etmek	libérer, élargir	to set free
berdan	salıverme	relâchement	release
serbest berdana bi merc	şartlı tahliye	libération conditonnelle	conditional relase
daxwazname	dilekçe	requête, pétition	petition

sond	yemin	serment	oath
sond xwarin	yemin etmek	prêter serment, jurer	to take an oath, to swear
spartedar	vekil	représentant	representative, attorney
spartedarî	vekillik, vekalet	représentation légale	attorneyship, proxy
spartename	vekaletname	pouvoir de représenter qn	proxy, power for attorney
xwespêr	müvekkil	client (d'un avocat)	client (of lawyer)

* Di hejmara 11 de *ragirtîxane* bi şaşî ragirxane hatiye nivîsîn.

Ferhengoka RONAHÎ

(III)

Amadekar : Mizaffer BEGZADE

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
rixtan	koşum	harnachement	harness
zîn	eyer	selle, bât	saddle
sinçî	ahlak, sencere	morale, éthique	moral, ethics
pesdeng : dengê nizm	alçak sesli	silencieux, qui parle à voix basse	silent, quiet low-voiced
pesdengî	sessizlik	discrétion, silence	silence, discretion
awarte	istisna	exception	exception
awarteyî	istisnayi	exceptionnel	exceptional
poş	tos	coup de tête ou de cornes	a blow with the head
poş lêdan	toslamak	d'un bélier donner un coup de tête ou de cornes	or horns of a ram to butt, to give a blow with the head or horns
lat	düz ve muntazam kaya	bloc ou dalle de pierre	flagstone
têvel	farklı, çeşitli, muhtelif	différent, varié	different, varied
braştî	ateşte çevrilmiş	grillé	grilled
braştin	ateşte çevirmek, kebap etmek	griller sur le feu	to grill
dîdevan	gözcü, gözetleyici	veilleur	watchman
dîdevanî	gözcülük, gözetleyici	veille, métier de veilleur	watchmanship
nêregah	gözetleme yeri	tour de veille, de surveillance	watch tour, watch point
nema	önüne geldiği fiile «artık» + olumsuzluk anlamını veren belirteç	ne... plus	any more, no.. more
nema tê	artık gelmiyor	il ne vient plus	he does not come any more
dil ji bîr ve çûn	fenalık gelmek, geçirmek	s'évanouir, perdre connaissance	to faint, to feel ill
tavilê	hemen, derhal	tout de suite, aussitôt	at once, immediately
canecan: ji dil û can	samimi, candan	sincère, intime	sincere, intimate
cihû	yahudi	juif	jew
nehk, nêk, nîk	olta iğnesi, imen çengeli, iğ çengeli	crochet	needle, crochet
dêwendam	dev, dev boylu, devasa	gigantesque	gigantic
peransû, parsû	kaburga	côte	rib
havil	çare, çözüm, çıkar yol	issue, solution, remède	way, means, remedy, solution
yextirme	savaşta ganimet alınan at	cheval pris comme butin dans la guerre	horse taken as spoils of war
semt	ihtiyat	prudence, précaution	prudence, precaution

bisemt	ihiyatlı, temkinli	prudent, précautionneux	prudent, cautious
bêsemt	ihtiyatsız, temkinsiz	imprudent	imprudent, rash
semtî	ihtiyati	conservatoire	precautionary
kêmlebat	alil, noksan uzuvlu	invalide, handicapé	invalid, handicapped
kêmlebatî	maluliyet	handicap	handicap
qeysik	koltuk değneği, loğ çekme aleti	béquille	crutch
leva : beş, par	parça, bölüm, bölme	part, division	part, division
leva kirin	bölmek, taksim etmek	diviser, partager	to share, to divide
leva bûn	bölünmek	se diviser, être partagé	to be divided
nexweşnêr	hasta bakıcı	infirmier (ère)	trained nurse
bi darî yekî ketin : bi diyarî yekî ketin	görüşmek	rendre visite à quelqu'un, rencontrer	to meet, to see each other, to have an interview

TERMÊN LEŞKERÎ
(II)

Amadekar : Rojen BARNAS & Mizaffer BEGZADE

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
saloxgêrî	istihbarat	renseignement (service)	intelligence service
saloxgêr	istihbaratçı	agent de renseignement	intelligence agent
salox	haber, malumat	renseignement, information	intelligence, information
saloxdêr	muhbir, bilgi veren	informateur	informer, informant
saloxdar	malumat sahibi	informé, avisé	informed
stol	donanma, filo	flotte	fleet
hêzên hewayî yên deryayî	deniz hava kuvvetleri	forces aeriennes de la marine	navy airforce
hêzên deryayî	deniz kuvvetleri	marine, forces maritimes	navy, naval forces
binke	üs	base	base
binkeyên deryayî	deniz üsleri	bases navales	naval bases
cîguhêz	seyyar	mobile	mobile
cendirmê cîguhêz	seyyar jandarma	gendarme mobile	mobile gendarme
padîgan, qişle	kışla	caserne	barracks
fêrgeh	talimgah	terrain d'exercice militaire	military drill-ground
venasîn	keşif	reconnaissance	reconnaissance
êrîş, pelamar	hücum, saldırı	attaque, assaut, charge	attack, assault, onset
daberizîn, *nm*	taaruz	offensive	offensive
daberizîn, *l*	taaruza geçmek	passer à l'offensive	to go into the offensive
daberize !	taaruz et !	A l'attaque!	attack !
berevanî	savunma	defense	defence,
parastin	korumak	defendre, protéger	to defend, to protect
meteris	metris	tranchée	trench, entrenchment
senger	mevzi	position	position
çeper	tabya	fort, bastion	bastion, fort
kozik	pusu	embuscade	ambush
kozik vedan	pusu kurmak	tendre une embuscade	to lay an ambush
asêgeh	müstahkem mevki	fortification	fortification

(Dûmahîk heye)

Malbat û merivatî

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
meriv, mirov, xizm, mermal	akraba	parent	relative
merivatî, xizmatî	akrabalık	parenté, lien de parenté	kinship
dê, dayik, dad, mader	ana	mère	mother
bav, bab	baba	père	father
dayê, dadê	*dê*'nin çağrı hali	forme vocative de ***dê***	vocative case of ***dê***
bavo, babo	*bav*'ın çağrı hali	forme vocative de ***bav***	vocative case of ***bav***
jin	karı, kadın	femme, épouse	woman, wife
mêr	erkek, koca	homme, mari	man, husband
dê û bav	ebeveyn	parents	parents
jinbav, damarî	üvey anne	belle-mère, marâtre	stepmother
zirbav, bavmarî	üvey baba	beau-père, époux de la mère	stepfather
hêwî, hewî	kuma	co-épouse	co-wife
keç, dot, qîz	kız	fille	girl, daughter
kur, law, gede, pis	oğlan	fils	son
kurhilî, zirkur	üvey oğlan	beau-fils, fils issu d'un autre mariage	stepson
keçhilî, zirkeç	üvey kız	belle-fille, fille issue d'un autre mariage	stepdaughter
nevisî	üvey çocuk	enfant issu d'un autre mariage	stepchild
kal, kalik, bapîr	dede	grand-père	grand-father
pîr, pîrik, dapîr	nine	grand-mère	grand-mother
xweh, xwişk, xweng, xwehîng	kız kardeş	sœur	sister
et, hek	abla	sœur aînée	elder sister
bira	erkek kardeş	frère	brother
kek	ağabey	frère aîné	elder brother
mam, ap	amca	oncle paternel	paternal uncle
xal	dayı	oncle maternel	maternal uncle
xaltîk, xatî, xalet	teyze	tante maternelle	maternal aunt
met, metik, pûr	hala	tante paternelle	paternal aunt
jinap, amojin, jinmam	amca karısı	la femme de l'oncle paternel	wife of paternal uncle
xalojin, jinxal	dayı karısı	la femme de l'oncle maternel	wife of maternal uncle
tî	kadının kocasının erkek kardeşi	frère du mari (par rapport à la femme), beau-frère	husband's broter brother-in-law
eltî	kayın, karının kocasının kız kardeşi	la sœur du mari (par rapport à la femme), belle-sœur	husband's sister sister-in-law
jintî, hewcan	kadının kocasının kardeşinin karısı	femme du frère du mari (par rapport à la femme)	wife of the husband's brother
diş, gorm	görümce	la sœur du mari	husband's sister
hemzift, baltûz, xwişkejin, diş	baldız	sœur de l'épouse, belle-sœur	wife's sister, sister-in-law
bûk	gelin	bru, belle-fille, mariée	bride, daughter-in-law
zava	damat	gendre, marié	bride, groom, son-in-law
xesû, xwesî	kaynana	belle-mère, la mère du conjoint	mother-in-law
xezûr	kayın baba	beau-père, le père du conjoint	father-in-law

bûra	kayın birader	beau-frère, frère de l'épouse	wife's brother
xezûran, xezûrgelan	kayınbabagiller,	les parents du côté de la belle-famille	parents on the in-laws' side
xinamî, xizm	evlilik bağıyla akraba	parent par alliance	relations by marriage
xinamîtî, xizmatî	evlilik bağıyla kurulan akrabalık	parenté par alliance	relationship by marriage
meriv, mirov	kan bağıyla akraba	parent par lien de sang	blood relative
merivatî, mirovatî	kan bağıyla akrabalık	parenté par lien de sang	blood relation, consanguinity
zeyî	ailenin evli kızı ya da kızları	fille mariée de la famille	married daughter(s) of a family
zeyî	yeni evlenen kızın alilesine ilk ziyareti	première visite de la nouvelle mariée à la famille de ses parents	first visit of the new bride to her parents' family
bûk çû zeyî	gelin ailesini ziyarete gitti	la nouvelle mariée a rendu visite à ses parents	the new bride paid a visit to her parents
dotmam, keçmam, keçap, qîzap	amca kızı	cousine, fille de l'oncle paternel	(female) cousin, daughter of paternal uncle
pismam, kurmam, kurap, pisap	amca oğlu	cousin, fils de l'oncle paternel	(male) cousin, son of paternal oncle
birazî kardeş çocuğu	yeğen, erkek	neveu, nièce, fils ou fille du frère	nephew, niece, brother's son or daughter
xwarzî	yeğen, kız kardeş çocuğu	neveu, nièce, fils ou fille de la sœur	nephew, niece sister's son or daughter
kurxal, pisxal	dayı oğlu	cousin, fils de l'oncle maternel	maternal uncle's son
keçxal, dotxal, qîzxal	dayı kızı	cousine, fille de l'oncle maternel	maternal uncle's daughter
keçxaltî, qîzxaltî	teyze kızı	fille de la tante maternelle	maternal uncle's daughter
kurxaltî, pisxaltî, lawxaltî	teyze oğlu	fils de la tante maternelle	maternal aunt's son
bixaltî : zarokên xaltiyê	teyze çocuğu	enfant (fils ou fille) de la tante maternelle	maternal aunt's child
kurmet, lawmet	hala oğlu	fils de la tante paternelle	paternal aunt's son
keçmet, qîzmet, qîzmetik	hala kızı	fille de la tante paternelle	paternal aunt's daughter
nevî	torun	petit-fils, petite-fille	grand-children
nevîçirk	torunun çocuğu	arrière petit-enfant	great-grandchild
nevîçîçirk	torunun torunu	arrière-arrière petit-enfant	great-great-grandchild
çîçirk	torunun - torunun çocuğu	arrière-arrière-arrière petit-enfant	great-great-great grandchild
cêwî, cotik, cemik, hevzik	ikiz	jumeau, jumelle	twin
nûxurî, ziknixî	ilk çocuk	premier né	first child
yekta, yekane	tek çocuk	enfant unique	only child
paşlandik, paşebere	son çocuk	dernier né	last-born child
paşbab	babasının ölümünden sonra doğan çocuk	enfant né après le décès de son père	child born after death of his father
dêşîr, dayîn	süt anası, dadı	nourrice, mère de lait	west nurse
dadok	dadı, mürebiyye	nourrice, gouvernante	child's nurse, governess
biraşîr	süt erkek kardeşi	frère de lait	foster brother
xwehşîr	süt kız kardeşi	sœur de lait	foster sister
birazava	sağdıç	ami intime du marié, garçon d'honneur	bridegroom's best man, intimate friend of the bridegroom
dapîrok, pîrik	ebe	sage-femme	midwife
hevling, bacanak, hevzava	bacanak	le mari de la sœur de l'épouse, beau-frère	the husband of one's wife's sister

Çend peyvên kêmnas ji
Dîwana Melayê Cizîrî

Amadekar : Zeynelabidîn ZINAR

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
îsîn	parıldamak, ışıldamak	rayonner, reluire	to gleam, to shine
îsandin	parlatmak, ışıldatmak	faire luire, polir	to polish
kam	arzû, murad	désir	wish, desire
kax : qesr	köşk, villa	palais, villa	palace
ragirtin	dayanmak, kaldırabilmek	soutenir, endurer, supporter	to bear, to endure, to withstand
rexne	eleştiri, tenkit	critique	criticism
sûlaf : sûlav	bade, şarap	vin	wine
terwende : berê nû	turfanda	primeur	early fruit or vegetables
zîwer : zîvîn	gümüşten yapılan, gümüş	en argent, d'argent	silver

Peyivnasî

ÎSTEKAN an **ÎSKAN**
Bi mana qedeh an piyan di nav Kurdên Serhedan de bi kar tînin. Ji rûsî *stakan* (*stakan* tê xwendin) ketiye nav van Kurdên cîranê Rûsyayê.

SEMAWER
Ji peyva rûsî *samovar* (*samovar*, «ê ku bi xwe dikele») tê, di sedsala XIX an de ketiye zimanê me.

PIYAN
Di hin herêmên Kurdistanê de bi mana qedeh de bi kar tînin. Peyveke kurdî ye, merivatiya wê bi *piyale* û *peymane* yên farisî, philale (*fîlale* tê xwendin) a yewnanî û *phiala* (*fîla*) latînî heye.

PIYADE
Peyveke îranî ya bi mana *peya* ya kurdî. Kesê ku bi pê diçe, ne siwar e.

TAWE
Alava ku tê de xwarin tê pehtin an germ kirin, peyveke kurdî û îranî ye. Di rehê wê de tav heye ku germahî ji tavê tê. Tirkan ji teşeya farisî *tâve* girtine û li gora ahenga dengî ya zimanê xwe kirine tava.

hejmar 13 havîn 1993

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Bihara 1993yan

Civîna sêzdehemîn ya li ser zimanê kurdî, zaravayê kurmancî, di navbera rojên 3-9 ê nîsana 1993-yan de li Swêdê, di xwendegeha Biskops Arnöyê de pêk hat.

Piraniya xalên bernameya vê civînê, ji xalên domandina lêgerîna li ser termên rêzimanî, hiqûqî, leşkerî û avahiyê pêk hatibû. Lê di gel vê jî, civîn di warê jîna civakî û rojane de, li ser peyvên tevn, nan û nanpêjiyê rawestiya. Xebata xwe ya li ser peyvên di kovarên *Ronahî* û *Hawarê* de domand. Herweha li ser ferhengoka Zargotina Kurdên Sûriyê xebitî. Ji bo civîna payîzê bernameyek danî.

Em encamên civînê di vê hejmara Kurmancî de belav dikin.

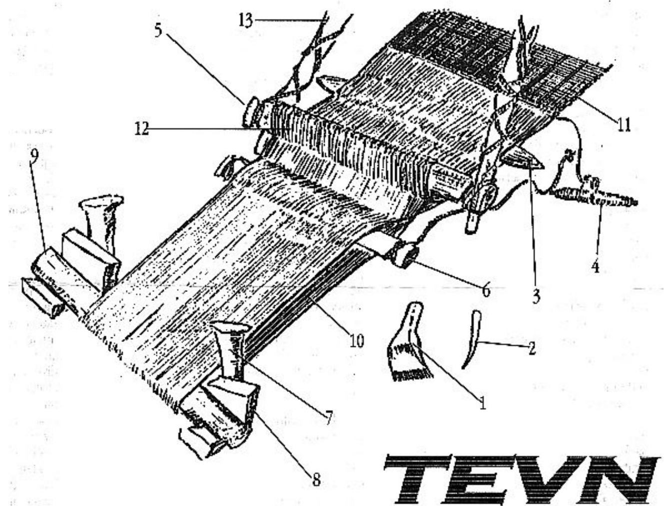
Hevalên ku beşdarî civîna bihara 1993 yan bûbûn, ev in :

Elîşêr (Wan), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Muzafer Begzade (∑ikakan), Hazim Kiliç (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Ferhad Pîrbal (Hewlêr), Zinar Soran (Dêrik), Mehmed Uzun (Siwêrek), Veysî Zeydanlî (Bidlîs), Zeynel-abidîn Zinar (Batman), Reşo Zîlan (Agirî).

Amedekar : Elîşêr

TEVN -
DOKUMA TEZGAHI -
MÉTIER À TISSER -
WEAVING LOOM

1 - hepik, kerkît, kerpît, hepo
2 - pîj, pîjik
3- befş, bevşik
4- masûr, tîrka tevnê
5- dargurd
6- paşgurd, davik, şiben
7- sing
8- pîk, piyik
9- tevnî
10- hevde
11- şilik, tevne
12- gurda tevnê
13- sêpê

TERMÊN HIQÛQÎ

(IV)

Amadekar : Veysî ZEYDANLÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
guwah, şahid	tanık, şahit	témoin	witness
guwahê çavkî	görgü tanığı	témoin oculaire	ocular witness
guwahî, şahidî	tanıklık, şahitlik	témoignage	witnessing, testimony
derhûd	kefil	caution, garant	guarantor
derhûdî	kefalet	caution, garantie	guarantee, guaranty
derhûdname	kefaletname	acte de caution	bail bond, letter of guarantee
noter	noter	notaire	solicitor, notary
deyn	1) borç, 2) alacak	1) dette, 2) crédit, prêt, créance	1) debt, claim, 2) credit, loan
deyndar	borçlu	redevable, débiteur, endetté	debtor, indebted
deyndêr	alacaklı	créancier, créditeur	creditor
kirê	kira	loyer, location	rent, rental

kirêdar	kiracı	locataire	tenant, renter, lodger
kirêdêr	kiraya veren	loueur	hirer out, renter out
xwedîmal	malik, sahip, mal mülk sahibi	propriétaire	owner, proprietor, landlord
deman	icar	affermage, location	letting, hiring out, leasing
deman kirin, bi deman girtin	icar etmek	affermer, louer	to let, to lease, to hire out
bicihanîn	icra	exécution, application	execution, carrying out
bi cih anîn	icra etmek	exécuter, appliquer	to execute, to implement, to carry out
gazî	celp	convocation	summons, summoning
gazî kirin	celp etmek	convoquer	to convoke, to summon
gazîname	celpname	assignation	written summons
vexwendin, n.	davet	invitation	invitation

F e r h e n g o k a

Zargotina Kurdên Sûriyê

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
şûrkêş : 1) şûrbaz, mêrxasê şûr 2) piştmêrê kesekî	1) iyi kılıç kullanan 2) fedaî	1) sabreur 2) personne prête à se sacrifier	1) swordsman 2) one ready to sacrifice oneself
kabok : çok, ejnû	diz	genou	knee
kefka kopal : kefika gopal	baston başı	pommeau ou poignée d'une canne	cane's knob
da qene : da qet ne bene	hiç olmazsa	au moins	at least
gulîbir : porkur	yas nedeniyle örgüsü kesilmiş	celle qui a coupé ses tresses pour porter le deuil	woman who has cut her plaits in mourning
dilê dêredêr : dilê birîndar û perîşan	yaralı ve perişan gönül	cœur brisé, en ruines	broken heart, ruined
xêlî	gelin duvağı	le voile de la mariée	bride's veil
xundkar	hünkar	souverain, sultan	sovereign, sultan
giregir	ileri gelenler	notables, personnages importants	leading citizens, important public figures
rahiştin	tutmak, kapmak, kaldırmak	saisir, prendre	to take, to hold, to catch
rahiştin hev	kapışmak, güreşmek	lutter, s'en prendre l'un à l'autre	to get to grips (with), to wrestle
ban : jor	yukarı	haut, partie supérieure	upper part, top
li ban : li jor	yukarıda	en haut	above, overhead, upstairs

kulî, *n.m.*	yumak	flocon de laine, de coton	flock (of wool or cotton)
kulî, *n.m.*	çekirge	sauterelle	grasshopper
hêlik : hilik	bir tür yün	une sorte de laine, laine de qualité	a kind of wool ; high quality wool
kebar, kibar	sabah ezanı öncesi sala	prière récitée par le muezzin du haut d'un minaret avant l'appel précédant le lever du jour	prayer recited by the muezzin from top of minaret before the morning call announcing dawn
tavî	sağnak	averse, ondée	shower (of rain)
boşê devan	deve sürüsü	troupeau de chameaux	camels' herd
reyîvan : selwan, salwan	deve çobanı	chamelier, gardien du troupeau de chameaux	camel driver, cameleer
gome : kevirê mezin û giran ê ku ji ciyê xwe nalebite	yerinden oynatılması güç ağır taş	pierre lourde, difficile à bouger	heavy stone hard to move
ligligandin : bi lez badan	hızla çevirmek, döndermek	virevolter	to twirl around
ligligîn	şiddetle titremek	grelotter, claquer, tressaillir, frissonner	to shiver, to quake, to shudder
hewranî : herwanî	harmanî, bir cins aba	une sorte de cape	a kind of cape
cewr	yavru	le petit d'un animal ou d'un humain	the young, of an animal or a child
seklawî	bir cins asil at	une race de pur-sang arabe	a race of purebred arab horse
lîlandin	zılgıt çekmek, sevinç vermek için lilili çekmek	s'écrier; pousser des youyous de joie	to cry out
çengezêrîn	altın kanatlı	qui a des ailes en or	who has golden wings
kosemisrî : kalmisrî	bir kılıç türü	sabre égyptien	a kind of sword, Egyptian sword
xuşîn	hışırtı	bruissement, murmure	murmur, rustle, rustling, buzzing
çingîn	şıngırtı	fracas	din
ereboşk : Erebê ne eşîr û bi serê xwe	asılsız sıradan Arab	Arabe ordinaire qui n'appartient pas à une tribu	ordinary Arab, who does not belong to a tribe
şengesiwar : siwarê jêhatî yê berbiçav	gözde süvari	cavalier émerite	skilled rider
nîvçe	1) orta 2) yarım	1) moyen 2) à moitié, demi	1) middle, mean 2) half
xeşim, xişîm	toy, acemi, cahil	novice, inexpérimenté	greenhorn, inexperienced, novice
hilhatin	kalkmak, yükselmek	se lever, s'élever	to get up, to stand up, to rise
gutil, gutle, kutle	kitle	masse	mass, crowd
hîzar, hêzar : cilê jina yê derve	1) çarşaf 2) patıska	1) tchador 2) batiste	1) women's outdoor overgarment 2) cambric
zirincî	kurşuni renk	gris plomb	lead colored, gray
sayî, sahî	açık (hava)	clair, pur, limpide	clear, limpid, pure
çîksayî, şîr sahî	apaçık (hava)	très clair, sans nuage	very clear, cloudless
hişkesayî	ayaz	froid intense des nuits claires	dry cold, frost on a cold night
temborî, temorîk, temerî, temelî, poçax	kakül	accroche-cœur, boucle de cheveux qui tombe sur le front	lock of hair, curl falling on the forehéad side lock
şêzer (zerê bi qahweyî, bi sorayî ve)	kula-sarı arası at donu	brun roux, louvet	russet, dun
xurmeyî	hurma rengi	couleur de date	color of date

ûçık, hûçik, hiçik, lewendî	kolun yen bağı	cordon de la manche des habits traditionnels kurdes	sleeve's string in the Kurdish traditional dresses
noqtajî, newqtajî, navteng, newqzirav	ince belli	qui a la taille fine	slim-waisted
ritam	sulu çamur, balçık	boue, bourbe	wet clay, mud
zingorî, zengarî	pasaklı	crasseux, sale	dirty, slovenly, filthy
pîq, çîq : hestiyê çepê yê teyran, ji wî hestiyê qelûnê çêdikin	uyuk kemiği	fémur	femur, thighbone
miz (hilmek cixare)	çekim	bouffée	puff, drag
şevgêr : mêrxasê şevê	gece kahramanı	héros nocturne	nocturnal hero
hêwirîn	geçici konaklama, sığınma, bir yerde kalma, barınma	se poser, s'arrêter pour se reposer, percher	to stop, to rest, to perch
hêwirandin	barındırmak	abriter, accueillir	to shelter, to welcome
hêwirdar : kesê ku hêwirî ye	barınan kişi	qui s'est mis à l'abri	who has taken shelter
dernixûn : ber bi jêr, ser dev kirin, devûrû, deverû	yüz üstü	à plat ventre	face downwards
bilandin	mırıldanmak	fredonner	to hum
rêbar, rêbiwar	geçit	passage	passage, passageway, mountain pass
destevala : destvala	silahsız, eli boş	à mains vides, désarmé, démuni	empty-handed, unarmed poor, helpless
çabgan	cepken	sorte de veste qui ressemble au dolman	sort of jacket the sleeves of which are slit, leaving the arms free
qibûr	tabanca kılıfı	étui à revolver	holster
dilûl : cûreyek hêştirê çîpzer e, beza ye	binek devesi	chameau de course	saddle camel
şînok	bir çeşit eski tüfek	variété de fusil ancien	a kind of old rifle
berwac	bir cins tüfek	variété de fusil ancien	a kind of old rifle
irc, arc	bambu, Hint kamışı	bambou	bamboo
vexwendin, *l.*	davet etmek	inviter, convier	to invite
nameya vexwendinê	davetname, davetiye	invitation, carte ou lettre d'invitation	written invitation, invitation card
misoger	kesin	définitif	definitive, final
misogerî	kesinlik	caractère décisif, certitude	decisiveness, certainty
misoger bûn	kesinleşmek	devenir définitif	to become final
misogerbûn	kesinleşme	le fait de devenir définitif	becoming definitive
misoger kirin	kesinleştirmek	rendre définitif	to make final, definitive
misogerkirin	kesinleştirme	action de rendre définitif	making final
misongerbûyî	kesinleşmiş	definitif, certain	definitive, certain
daxwaz	talep, istek	demande, requête	request, demand
daxwazname	dilekçe	requête écrite, pétition	petition, written request
daxwazkar	talebkâr	demandeur, requérant	applicant, suitor

Ferhengoka

RONAHÎ

(III)

Amedekar : Mizaffer BEGZADE

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
ejnû : çok	diz	genou	knee
kort, kortik, çal	çukur	fosse, trou, cavité	hole, pit, hollow, cavity
mirîzindî	yaşayan ölü	mort-vivant	more dead than alive
berpeyî : pêşkêşiya ji bo mezinekî	arz ve takdim	présent offert à un supérieur, à un seigneur, offrande	offering, present given, to a high official
berpeyî kirin	bir büyüğe sunum	présenter une offrande	to present an offering
bîstek : weşek, qasek	an, lahza	moment, instant	moment, instant
nifir	beddua	anathème, imprécation	curse, anathema, imprecation
dizdar	kale koruyucusu, kale komutanı	défenseur, gardien de forteresse	warden of a castle
peşilîn	dağılmak	s'effondrer, se disperser	to collapse, to fall down
qels	zayıf	faible, affaibli	weak, weakened
bêtêl	telsiz	sans fil	wireless
li xwe guhdar bûn	kendine bakmak	faire attention à soi, prendre soin de soi,	to take care of oneself
şêwirîn	danışmak	consulter	to consult, to take advice
kutik : têjikê se, beraz an hirçan	köpek, domuz ya da ayı yavrusu	petit d'une chienne, d'une truie ou d'une ourse	young of a bitch, a sow or a shebear
kutikê se, cewrik	enik	chiot	pup, puppy
gurxenêk : seyê ku guran dixeniqîne	kurt boğan köpek	chien capable d'étrangler des loups	dog able to strangle wolves
gurêx	kurt köpeği, güçlü, kuvvetli gözü pek	chien dressé pour donner la chasse aux loups	dog trained to hunt wolves
serbend : serekê mufrezê	müfreze komutanı	commandant d'un détachement	commander of a detachment
banî jor	yukarı	en haut, partie supérieure	up, upstairs, upperpart
çêla yekî / tiştekî kirin	birinden veya bir şeyden bahsetmek	parler de quelqu'un ou quelque chose	to talk about s.o or s.th.
çêl kirin	bahsetmek	mentionner, citer	to mention, to talk about
cihangîr	fatih	conquérant	conqueror
zirêç	kurşun	plomb	lead
nihît : teht	döşeme taşı	bloc de pierre, dalle de pierre	stone slab
fûrîn	fışkırma, kabarıp taşma	éruption	eruption
col, tevlihev	karışık, karma	mélangé	mixed
nijad, regez	ırk	race	race
boş	kesif, yoğun, kalabalık, bol	dense, abondant	abundant, dense, thick
venasîn	itiraf etmek, tanımak	reconnaître	to recognize
xwîl : xîl, xûz, xwar	eğri	courbe, oblique, courbé	bent, curved, inclined
ramedandin	yatırmak	coucher, étendre	to lay down, to spread out
ramedîn, xwe ramedandin	yatmak, uzanmak	se coucher, s'étendre	to lie down, to stretch out
zikişkî : serzik, serdev	yüz üstü	à plat ventre	face downwards
arsîm : zekem, persîv, helamet	nezle	rhume	cold, head cold

arsîmî bûn	nezle olmak	s'enrhumer	to catch a cold
bêpîvan	ölçüsüz	démesuré	excessive, inordinate
rajêr	tebaa, uyruk	ressortissant, sujet	subject, national
zêw	karnaval, şölen, şenlik	carnaval, kermesse	carnaval, popular feast
kûlî	sömürgelerde Hintli ya da Çinli işçi, hamal	coolie	coolie
riz, birinc	pirinç	riz	rice
zintarî	dizanteri	dysenterie	dysentery
bazdonek, pêbask	atlama taşı	pierre saillante sur laquelle on s'appuie pour franchir un ruisseau	stepping-stone
xwe tê zer kirin	atlamak	sauter, se jeter	to jump
fêtkarî, fehêtkarî, şermezarî	utanç, mahcubiyet	honte, timidité, opprobre	shame, shyness
tertepêl	eski belge, arşiv	archives	archives
têvel	muhfelif, türlü, çeşitli	divers, varié	diverse, varied, various
berfende : şepe, aşît, herez	çığ	avalanche	avalanche
mirêk : neynik	ayna	miroir	mirror
xwînî	kan davalı, katil	assassin	assassin, murderer
şelp, şep	darbe, vuruş	coup	blow, knock
himbiz	sık	touffu, dense	tight, dense, thick
himbizî	sıklık	touffeur, densité	density, tightness, thickness
sergevaz	önder, lider	leader, dirigeant	leader
sergevazî	önderlik, liderlik	direction, qualité de leadership	leadership
veketin : vezelîn	uzanmak, yatmak	s'étendre, se tapir, s'allonger	to stretch out, to lie down
rêzik	gelenek	tradition, us	tradition, custom
talde, stare	sütre, barınak	abri	cover, shelter
rîp	hile	astuce, supercherie, tricherie	trick, cheating
varqilîn	kendine gelmek, farkına varmak	se rendre compte, remarquer	to become aware (of), to notice
dirêjî xwe kirin, êrîş kirin	hücum etmek, saldırmak	attaquer, mener une attaque	to attack, to make an assault
ji kerr ve	sessizce	discrètement	discreetly, quietly
dongî	sonuç, netice	résultat	result
tewş	abes, nafile, saçma	vain, futile, absurde	futile, vain, absurd
tewşî	abeslik, saçmalık	futilité, absurdité	absudity, futility, rubbish
tewşo-mewşo	saçma-sapan	futilités, absurdité, propos incongrus	incongruous talk, nonsense
hawik	deve semerî	bât du chameau	camel's packsaddle
boblat : bobelat	facia, musibet	calamité, désastre	calamity, disaster
gindirîn	yuvarlanmak	rouler, couler	to roll along, to flaw
sotebar, ardû	yakacak	combustible	fuel, combustible
kaztîn : nalîna seyan	köpek inlemesi	hurlement du chien	howling
perû : xelat	ödül, mükafat	prix, récompense	award, reward, prize
êrdim : herêm, navçe	yöre, bölge	région	area, region
qabqab	takunya	sabot (chaussure en bois)	clog, sabot
devî	çalı, çalılık, fundalık	buisson, petit bois	bush
pergal	düzen, nizam	ordre, système	order, system
gastîn : meydan	meydan	place	square
xwe çengî ...... kirin	saldırmak, hücum etmek	s'en prendre à, attaquer	to make an assault on, to attack

xwe di ser..... re çeng kirin	üzerinden atlamak	sauter par dessus de....., enjamber	to jump (over)
çelîxt : çelî	taşlı, kayalı dağ çıkıntısı	éminence pierreuse	stony knoll
bêhtir, bêtir	daha fazla	davantage, plus	more
stirîh, şax, qoç, qiloç, strû	boynuz	corne	horn
çîtik kişandin	kura çekmek	tirer au sort, conscrire	(1) to draw lots (2) to draft
şerde	terbiye, adab	éducation	éducation
dama	hüzünlü, üzgün, düşünceli	triste, pensif	thoughtful, sad, gloomy
zinhar	sakın	gare, prenez garde	beware, take care
kem	burnu kesilmiş, kabahatlı	fautive, dont le nez est coupé	at fault, guilty woman whose nose is cut as punkshment
seng : sengînî, giranî	ağırlık	poids	weight
bi seng : sengîn, giran	ağır	lourd, pesant	heavy
sengîn / sengandin	tartmak	peser	to weigh
çel	yüksek sarp kaya	rocher élevé et abrupt	high steep rock
bizav	hareket	mouvement	move, movement
binas	neden, müsebbib	cause, responsable	cause, motive

Ferhengoka

HAWARê

Amadekar : Mehmed UZUN

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
serxwerabûn : raperîn, serîhilanîn	ayaklanma	insurrection, soulèvement	uprising, insurrection
keçebav : keça bi esl	asıl kız	fille noble, de belle lignée	girl of noble origin
pîpok	cam	vitre	glass, pane, window
qulêr : qulqulkî	göz göz delikli	poreux	all holes, porous
pow : hevde	örü	trame	woof, weft
germandin	ısıtmak	chauffer	to heat
rikrikandin	çatırdatmak	claquer	to clatter
dijûn : çêr	küfür	juron, injure, blasphème	curse, insult, blasphemy
rojanî : yewmiye	yevmiye, gündelik	salaire journalier	daily pay, day's wages
bilêvkirin	telafüz	prononciation	pronunciation, spelling
hingur	alaca karanlık	clair-obscur, pénombre	twilight, half-light
dahatî	gelecek	avenir	future
nihirandin, nihirîn	mırıldanmak	fredonner	to hum
mehdik : landik, dergûş	beşik	berceau	cradle
parîz	park, bahçe	parc, jardin	park, grounds, garden
bûm : kund	baykuş	hibou	owl
kevanjen	1) okçu, 2) hallaç	1) archer, 2) cardeur	1) archer, 2) woolfluffer who works with bow
solîn	çiçek bahçesi	parterre de fleurs	flower bed, flower garden
rêl	orman	bois	wood

Nan û nanpêjî

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
ard, ar, arvan	un	farine	flour
hevîr	hamur	pâte	dough, pastry, batter
girik	hamur topağı	boule de pâte	roundish lump
hevîrtirş	maya	levain, levure	leaven, yeast
kapek	kepek	son	bran
nanpêj	ekmek pişirme ustası, fırıncı	boulanger	baker
nanpêjî	ekmek pişirme ustalığı, fırıncılık	métier de boulanger	bakership
nanfiroş	ekmekçi	vendeur de pain, boulanger	breadseller, baker
nanfiroşî	ekmekçilik	commerce de pain, boulangerie	breadselling
nanê sêlê	sac ekmeği	pain cuit sur une plaque de tôle	bread baked on metal sheet
nanê req/rikak ; nanê sêlê yê hişk, pişt re avê lê dikin û dixwin	kuru sac ekmeği	*nanê sêlê* sec qu'on conserve et q'uon trempe dans l'au pour manger	dried *nanê sêlê*
nanê şikeva	mayasız ekmek	pain sans levain	unleavened bread
şilekî, şilikî, kumik	gözleme	crêpe	pancake
nanê hilatî	mayalı ekmek	pain au levain	leavened bread
xewre	bir çeşit börek	sorte de galettes des rois	sort of twelfth night cake
lewaş	yufka ekmek	fine galette de pain	thin flat cake
perxaç, kadesûr : nanê bi penêr	peynirli ekmek, pohaça	feuilleté au fromage	flaky pastry
zilopî, zengilok	tulumba tatlısı	sorte de pâtisserie arrosée de syrop	sweet made of pastry soaked in syrup
kulîçe	çörek	brioche	round cake or loaf
pişrûk : 1) hevîrê ku baş nehatiye histiran, 2)her-riya ku baş li hev ne ketiye	1) az yoğrulmuş hamur, 2) az karıştırılmış çamur	1) pâte mal pétrie, 2) glaise peu mélangée	1) badly kneaded dough 2) badly mixed clay
hestîf	baş tarafı geniş olan ve ekmeğin tandır ya da fırından çıkarılmasında kullanılan demir	spatule servant à détacher le pain du four et à l'extraire	spatula to take the bread out of the oven
tenûr	tandır	four à pain en glaise	earthenware oven
mişûd, rûhevîrk : potê ku davên ser hevîr	hamur örtüsü	tissu couvrant le pétrin	towel covering dough
zendik, milik	kolluk	manchon, protège-bras	muff, oversleeve
bermilk	kollu tandırcı önlüğü	chemise de protection des femmes faisant cuire le pain	shirt protecting women when baking bread
destik, tetik	tutacak	gant de cuisine	oven glove
mezreke, mezkere,	üzerine bir çaput sarılarak hamurun tandıra yapıştırılmasında kullanılan geniş bir tahta parçası	spatule en bois enrobée de tissu servant à appliquer le pain sur la paroi du four	wooden spatula couvered with a cloth used to put bread in the oven

pêşmal, berkoş, bervank, mêzer	önlük	tablier	
ardû, awirdû	yakacak	combustible	apron, fuel
sêl	sac	plaque de tôle pour faire cuire du pain	thin metal plate for baking bread
tîr, tîrik	ince oklava	rouleau fin à patisserie	thin rolling-pin
şapik, şûpik, kirtnak, kirdanek, darkilor, dûx	merdane oklava	rouleau de pâtissier	rolling-pin
tifik	ocak	foyer, âtre	furnace, fireplace
pelgez, maşik	maşa	pincette	tongs, pliers
qursik : xwarineke kurdî; hevîr û hêk û rûn bi çemçik an heskê dixin nav rûnê qijirandî	hamur ve yumurtadan yapılıp yağda kızartılan bir cns börek	beignet	doughnut, fritter
qerisok : nanê ji arvanê nîskan çêkirî	mercimek unundan yapılan ekmek	pain fait de la farine de lentilles	bread made with lentil flour
hevdel, pelok, pilor, pelûl : rûn + ard + şerbet an dims (mot, doşav), ron e û didin jinên ku nû zarok anîne yan jî kesên ku diranên wan nîn in.	bulamaç	bouillie à base de farine et du raisiné à l'usage des parturientes ou des personnes édentées	thick soup made with flour, butter and syrup or raisiné for parturients or toothless people
helawî : helawa arvan	un helvası	halva de farine	sweet prepared with flour, butter and sugar
bist	şiş	brochette	skewer
çelak: şîşa tenûrê	tandır şişi	tisonnier du four	oven's poker
arkolk: şîşa ber tifikê	ocak ya da mangal şişi	tisonnier	poker

kulor: nanê gilover ê ku nava wî qûl e

girde, qalin : nanê gilover ê stûr.

tertepe : nanek ji lewaş stûrtir ji girde teniktir e.

toxavk : toyê ku bi ser şîr dikeve

rûxavk : kefa ku bi ser rûnê kelandî dikeve

ardxavk : ardê ku bi ser mixilê dikeve

sorgulka ard : li hin herêman ardxavk xwarinek e ji ardê di nav rûn de qijirandî çêdibe ; carna gûz jî dixin navê.

xavik : tiştê ku di kelandin an bêjingkirinê de bi ser xavikê (melesê) de dikeve, diavêjin yan jî bi awayekî din bi kar tînin.

hevrîşk : nanê genimî yê tenûrê û germ ku di nav rûn de hûrkirî. Xwarineke kurdî ya kevn e. Nanê germ + rûn.

mirtoxe, xwerîs : xwarineke kurdî ye. Arvan di rûnê qijirandî de qenc sor dikin û dixwin. Ard + rûn + xwê.

biçirk : ji hevîrê şikeva girikên piçûk çêdikin û di nav rûn de diqijirînin

pispisok : av + rûn + nan + biharat + pîvaz

xebîs : ard + rûn + şekir (mirtoxe + şekir)

kincirok : ardxavk + hêk

loq : hevîrê pişrûkî, bi hevîrî didin dewar û hespan

kût, pato, tapan, tapo : nanê kapekê an yê ji tenûrê ketî ku didin seyan

kelexank

xacîgat, xacirgan

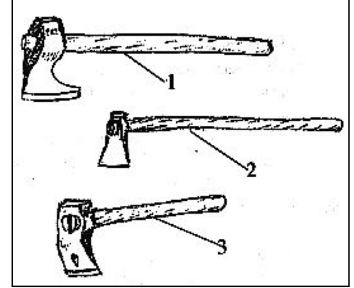
çîtik : darikê qurayê

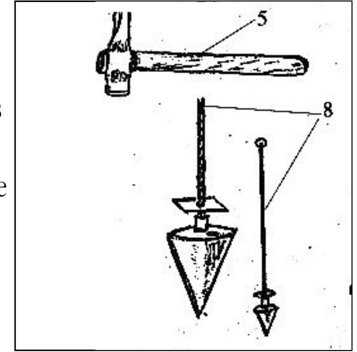
ava boş, daristana boş, milkê boş.

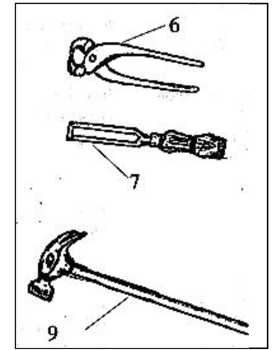
Avahî û alavên avahiyê

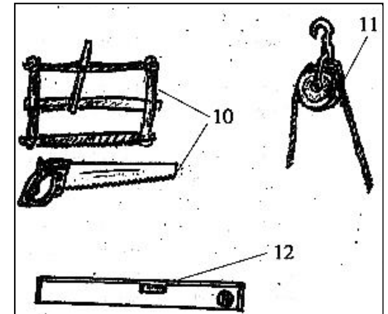
Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
kox	kulübe	cabane, hutte	hut, cabin, shed
pang : xaniyê servekirî	üstü açık yapı	construction sans toit	building or house which has not a roof
pag	üstü kapalı hayvan barınağı	1) écurie, 2) étable	1) stable 2) cowshed
kolik, pîng, pînik, koxik, kox	kümes	basse cour	poultry house
mendere, dutebeq, duqat	iki katlı ev	maison à étage	two story house
bêla	duvarları çitlerden örülü içi dışı sıvalı yapı	construction dont les murs sont faits de tiges ou branchages	house whose walls are made of stalks or branches
koşk	köşk	pavillon, palais	pavilion, villa, palace
seray	saray	palais	palace
kax	saray	palais	palace
qesr	saray	palais	palace
ta, qat, tebeqe, taq	kat	étage	floor, story
ode, mezel, jûr	oda	chambre	room
odeya rûniştinê	oturma odası	salle de séjour	living room
odeya nivistinê an razanê	yatak odası	chambre à coucher	bedroom
odeya xwarinê	yemek odası	salle à manger	dining room
mêşevang, mêşildan	arı kulübesi, kovanların bulunduğu sundurma	appentis où l'on range les ruches	lean-to where the beehives are stored
bakêş	havalandırıcı	aspirateur, ventilateur	aspirator, ventilator, fan
bakêşî	havalandırma	ventilation	ventilation
destşok	lavabo	lavabo	washbasin
cilşok	çamaşırhane	buanderie	washhouse, laundry
serşok, hemamok	banyo	salle de bains	bathroom
avdestxane, destavxane, avrêjxane, daşir	tualet, yüznumara	toilette	toilet, wc
holik, kepir, çardax	çardak	treille, tonnelle	trellis, bower
qalib	kalıp	moule	mould, matrix
rende	rende	rabot	carpenter's plane
xeşeb, simok, simtek, nojek	matkab	perceuse	drill

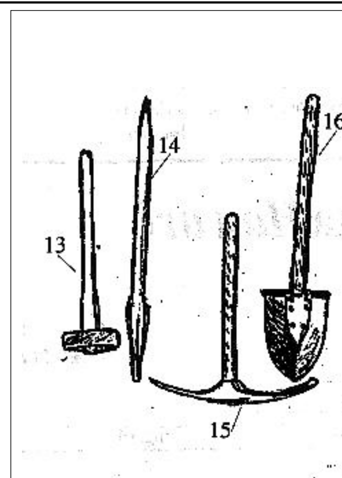

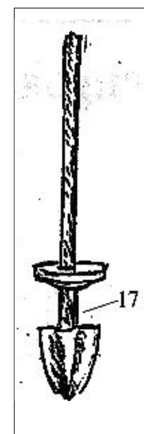

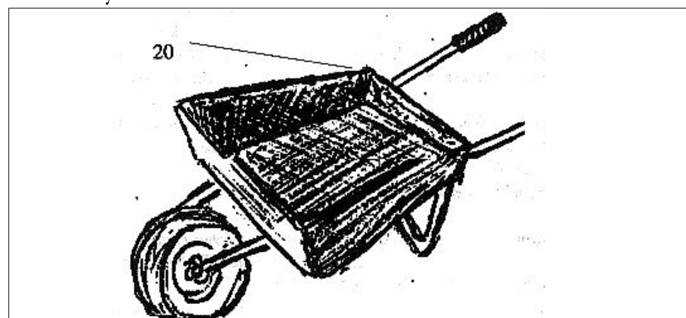

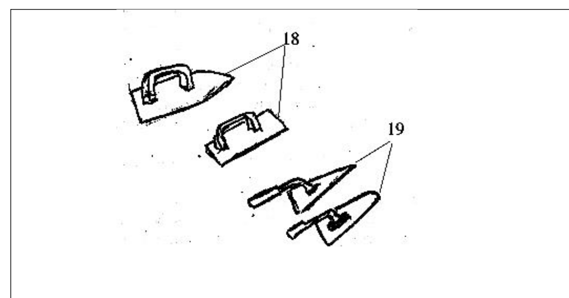

1 - bivir, balte	balta	hachette	axe, hatchet
2 - tevrik	çapa	hove, binette	hoe
3 - tevşo, tevşî, tevşû	keser	herminette	adze
4-5 - çakûç	çekiç	marteau	hammer
6 - gaz, kelbetan	kerpeten	tenailles	pincers, tongs, nippers
7 - îskarpîn, eskene	yontma kalemi	ciseau	chisel
8 - şaqûl	çekül	fil à plomb	plumb line
9 - kuling			
10 - birek, mişar	testere	scie	saw, handsaw
11- çirik	çıkrık	rouet, treuil	spinning wheel, pulley
12- tereziya avê, terazûya avê, mêzîna avê	su terazisi	niveau de maçon	carpenter's level
13- geran, zomp, balyoz, mirc	balyoz	casse-pierres	sledge hammer
14- qerase, lihaze, çilmêre, lomb	kaldıraç	levier	lever
15- kuling, tevr	kazma	pioche	pickaxe
16- bêr	kürek	pelle	shovel
17- mer	bel	bêche	spade
18- mala, malî, kefik	mala	truelle	trowel
19- kevçi, kevçik	sıva malası	truelle de plâtrier	plasterer's trowel
20- girgirok, xirxirk, erebeya destan	el arabası	brouette	wheelbarrow

Peyivnasî

Bêdirok
Satila ji lastîkê çêkirî. Ji rûsî VEDRO (*Vêdro* tê xwendin); *satil* tê, di hin navçeyên Kurdistana bakur de tê bi kar anîn.

Sênî
Peyveke îranî ye; bi guhartinên biçûk ên bilêvkirinê di farisî, belûcî û zimanên îranî yên din de jî heye. Faris vê peyvê *sînî* telafûz dikin. Di hin navçeyên Kurdsitanê de ji sêniyê re *berkêş* dibêjin.

Şekir
Peyveke hindo-ewropî ya gelekî kevn e. Di sanstkrîtî de *sarkara* an *saxara* ji zilê kû jê şekir çêdibe re dibjêjin. Ev peyv di dema Yewnanistana kevnare de bi teşeyê *sakxaron* ketiye yewnanî, di latînî de bûye *saccharum* (sakxarum). Teşeya farisî ya peyvê *şeker* e û nêzî ya kurdî ye. Îngilîziya vê peyvê *sugar* e û *şûgir* tê bi lêv kirin. *Şekerdank* ji derdanê ku şekir dixinê re dibêjin.

Rende
Peyveke îranî ye; reha wê ya farisî *rendîden* bi mana rast kirin, *kotin* e.

Termên rêzimanî

(V)

Amadekar : Rojen BARNAS

kurdî	***tirkî***	***fransizî***	***îngilîzî***
hevoksazî	sözdizimi	syntaxe	syntax
rewş	durum, hal	état	state
rewşa binavkirî	belirlilik durumu	état défini	definite state
rewşa nebinavkirî	belirsizlik durumu	état indéfini	indefinite state
bikaranîna awayan	durumların kullanımı	emploi des cas	use of the cases
awayê navkî	yalın durum	nominatif	nominative
awayê bangkî	seslenme durumu	vocatif	vocative
awayê tewandî	eğik durum	cas oblique	oblique case
rewşîn	durumsal	circonstanciel	adverbial
awayê cihkî	yersel durum	cas locatif	locative case
awayê pêveberî	yüklemsel durum	cas attributif	predicative case
pêveberî	yüklemsel	attributif	predicative
peywendî	ilişki, bağlantı	relation	relation
pêvekirin	ekleme	annexion	annexation
peywendiya pêvekirinê	eklenme bağlantısı	rapport d'annexion	annexation relation
peywendiya çawahiyê	niteleme bağlantısı	rapport de qualification	qualification relation
diyargîn	belgeç (öz sıfat)	épithète	attribute
diyargînên têkel	karmaşık belgeçler	epithètes complexes	complex attributes
pêvenişt	koşuntu	apposition	apposition
kirde	özne	sujet	subject
pêveber	yüklem	attribut	complement
têrker	tümleç	complément	object
têrkera yekser	düz tümleç	complément direct	direct object
têrkera neyekser	dolaylı tümleç	complément indirect	indirect object
tişte	nesne	objet	object
têrkera rewşîn	durumsal tümleç	complément circonstanciel	adverbial phrase
têrkera yekser a lêkerê	dolaysız fiil tümleci	complément direct de verbe	direct object verb
têrkera neyekser a lêkerê	dolaylı fiil tümleci	complément indirect de verbe	indirect object verb
têrkera navdêrê	isim tümleci	complément de nom	possessive phrase
têrkera daçekê	edat tümleci	complément de préposition	poropositional phrase
hevok	cümle	phrase	sentence
hevoka pirsiyarkî	soru cümlesi	phrase interrogative	interrogative sentence
hevoka baneşanî	ünlem cümlesi	phrase exclamative	exclamatory sentence
hevoka sereke	temel cümle	proposition principale	main clause
hevoka pêreyî	yan cümle	proposition secondaire	subordivate clause
hevokên pêreyî yên	ad ve sıfat yan cümleleri	propositions nominales	nominal and adjectival

navdêrî û rengdêrî		et adjectives	clauses
hevokên pêreyî yên temamker	tümleyici yan cümleler	propositions complétives	substantival clauses
hevokên pêreyî yên peywendiyê	bağıntılı yan cümleler	propositions relatives	relative clauses
hevokên pêreyî yên rewşîn	durumsal yan cümleler	propositions circonstancielles	adverbial clauses
hevoka temamker	tümleyici cümle	phrase complétive	substantival phrase
hevoka têkel	karmaşık cümle	phrase complexe	complex clause
hevcih	başka bir sözcüğe köken yada biçim bakımından benzeyen sözcük	paronyme	paronym
ahenga deman	zamanların uyumu	concordance des temps	sequence of tenses
ahenga raweyan	kiplerin uyumu	concordance des modes	sequence of moods

— dawî—

	NUQTEŞANÎ / XALBENDÎ	NOKTALAMA İŞARETLERİ	PONCTUATION	PUNCTUATION
.	nuqte, xal	nokta	point,	full stop, period
,	bihnok	virgül	virgule	comma
?	pirsnîşan, nuqtepirs	soru işareti	point d'interrogation	question mark
:	nuqtecot	iki nokta üstüste	deux-points	colon
;	nuqtebihnok	noktalı virgül	point-virgule	semicolon
( )	kevane	parantez	paranthèse	parenthesis, bracket
[ ]	koşebend	köşeli parantez	crochet	square brackets
" "	dunik	tırnak işareti	guillemet	inverted comma, quotation mark
_	xêzik	çizgi	ligne	line
-	bendik	tire	trait d'union	hyphen
!	bangnîşan	ünlem işareti	point d'exclamation	exclamation mark
(...)	sênuqte	üç nokta yanyana	point de suspension	suspension points
(--)	dubendik	çift çizgi	double-tiret	double-dash
	xistina nav dunikan	tırnak içine almak	mettre entre guillemets	to put in quotation marks
	xistina nav du kevaneyan	paranteze almak	mettre entre parenthèses	to put between brackets
	kevane vekirin	parantez açmak	ouvrir une parenthèse	to open the brackets
	kevane girtin	parantezi kapatmak	fermer la parenthèse	to close the bracket

hejmar 14-15 zivistan - havîn 1994

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Parîsê

Civîna payize di navbera rojên 29 teşrîn-5 kanûn 1993yan de, li Parîsê, pêk hat. Tiştê vê civînê yê hêjayî gotinê ew e ku civîn di dema lidarketina konferanseke navneteweyî de, ku di bin navê «Zimanê kurdî ber bi sala 2000 î» de, ji aliyê Enstîtuya Neteweyî ya Ziman û Bajarvaniyên Rojhilatê û Enstîtuya Kurdî ya Parîsê ve hatibû amade kirin. Ji çaraliyên cihanê, kesên kurd û biyanî, wek pispor yan jî wek mêvan ji bo vê konferansê ku di avahiyeke xweser û kevnare ya zanîngeha Sorbonê de pêk dihat, hatibûn vexwandin.

Mebesta vê konferansa navneteweyî, bi kurtî, ew bû ku rewşa zimanê kurdî ya îro, gehînek û qonaxên ku ew di vê sedsala dawîn de jê derbas bûyî û tecrubeyên jê derketî, raxîne ber çavan û wan binirxîne. Herweha wî bide ber çend zimanên din, ku di dîroka xwe de rastî gelek asteng û boblatan bûne ku dişibîne yên zimanê me, nirxandin û bêjîngkirina encamên wan û hwd.

Herçî bend û raporên pisporan, gotar û axaftinên vexwandî û mêvanan in, ku pêşkêşî konferansê kirine, dê piştre wek pirtûkekê bi çend zimanan bête weşandin.

Beşdarên civînê, di wan çend rojên mayî de, li ser xalên programa xwe xebitîn. Ji bo civîna bihara 1994an bernameyek danîn. Hevalên ku beşdarî vê civînê bûbûn ev in : Khosrow Abdollahî (Selmas), Elîşêr (Wan), Lutfî Baksî (Xerzan), Ordixanê Celîl (St.Petersbûrg), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Zinar Soran (Dêrik), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî) û Zeynelabidîn Zinar (Batman).

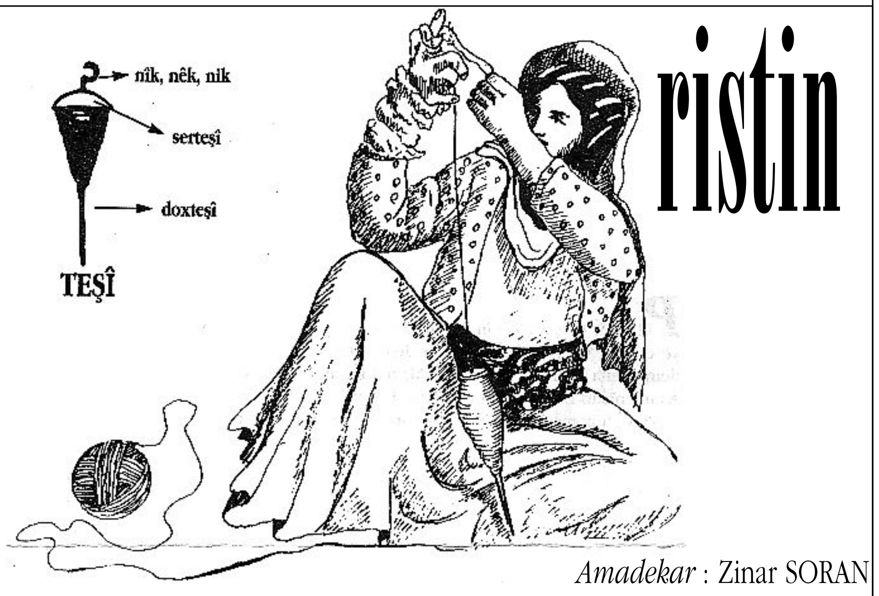
Civîna bihara 1994an

Civîna panzdehemîn ya li ser zimanê kurdî, zaravayê kurmancî, di navbera rojên 3-8ê nîsana 1994an de li Swêdê, di xwendegeha Biskops Arnöyê de pêk hat.

Bernameya vê civînê, ji gotûbêjên li ser hin pirsgirêkên rastnivîsînê, ferhenga pehlewî, devoka Hekariyan, navdêr û lêkerên ji dengan diafirin, peyvên di kovarên Ronahî û Roja Nû de û herweha ferhengokên hin klasîkên me pêk hatibû. Civînê, herwekû caran, kar û barên xwe nirxand û ji bo civîna pêşî jî bernameyek danî.

Em hin ji encamên vê civînê di vê hejmara Kurmancî de diweşînin.

Hevalên ku beşdarî vê civînê bûbûn ev in : Khosrow Abdollahî (Selmas), Elîşêr (Wan), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Derwêş Ferho (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Rojen Barnas (Diyarbekir), Reşo Zîlan (Agirî) û Zeynelabidîn Zinar (Batman).

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
ristin, rêsîn	eğirmek, iğmek	filer la laine	to spin
teşî	iğ, örek	fuseau	spindle
teşîrêsî	eğirme, iğme (iğ ile)	filage avec un fuseau	spinning
teşî ristin/rêsîn	öreke (iğ) ile eğirmek	filer avec un fuseau	to spin
serteşî	iğ başı, örekebaşı	la tête du fuseau	head of the spindle
doxteşî, dûlkê teşiyê	iğ sapı, örekesapı	la tige du fuseau	spindle's stem
nîk, nêk, nihk, nik, nûk	iğ tığı, öreke tığı	pointe métallique du fuseau	spindle's needle
zî	ince iplik	fil fin	thin yarn
rîş	yün ipliği	fil de laine	yarn
peng	yumak yapılırken	nœud croisé de	crosswise knot
	çaprazlamasına atılan bağlar	la pelote	in a wood ball
guloka dupengî	çifte bağlı yumak	pelote à deux nœuds	wood ball with double knots

guloka çarpengî	dört bağlı yumak	pelote à quatre nœuds	wood ball with four knots
peng, kelef, penge	çile	écheveau	hank
ta, dezî	iplik	fil	thread, yarn
tayê xav, tayê kêmba	iyice eğrilmemiş iplik	fil mal formé	ill spinned yarn
ben, benik, bend	ip	corde	rope, cord, string
nex, nexik	kıl iplik	fil en poils de chèvre	hair made thread
arşûjin, asûjin, arşûn, aşûjin	çuvaldız	grosse aiguille pour sacs à grains	packing needle
sênex	kalınca kıl ip	ficelle en poils de chèvre	string made of goat's hair
qinap, qirnap	kınnap	fil en chanvre	hemp thread
kap	kalın ip	ficelle	string, twine
werîs	urgan	grosse corde en poils de chèvre	stout rope made of goat's hair
şirît	şerit	corde en chanvre	hemp rope
teng, tang	enli yassı urgan	bande tissée en poils de chèvre	strip made of goat's hair
bisk	yün saçağı	frange de laine brute	fringe of untreated wool
kulî, sîmek	taraktan geçirilmiş eğrirmeye hazır yün tutamı	flocon de laine peignée	pinch of combed wool
lûfik, lûlik	eğirmeye hazır uzunlamasına dolanmış yün yumağı	mèche de laine peignée	tuft of combed wood
şeh, şehhirî, şe	yün tarağı	peigne à laine	card
şehmû, şehê mû	kıl tarağı	peigne à poils	comb
devşeh	bir defada yün tarağı ağzına gelebilecek miktarda yün destesi	quantité de laine brute qui pourrait être passée au peigne en une fois	quantity of untreated wool that can be carded in one go
hirîşo	1) yün yıkama günü, 2) yün yıkayan	1) jour du lavage de la laine, 2) laveur, se de laine	1) wool washing day 2) wool washer
hirî raxistin	yünü kurutmak için sermek	étendre la laine pour la sécher	to spread out wool to let it dry
veçirandin	taraklama öncesi yolarak ayıklamak	triage de la laine brute avant le peignage	sorting out wool before carding
şeh (şe) kirin	taramak	peigner	to card
berkabik, berrank	eğirmede kullanılan deri veya muşambadan yapılan diz önlüğü	protège-jambe en cuir ou toile cirée utilisé par les fileuses	leather shin guard
teşî vizandin	iğ çevirmek	tourner fuseau	to roll the spindle
teşî zîz kirin	iği hızlandırarak döndürmek	faire tourner vite le fuseau	to turn the spindle quickly
teşî badan	iğ çevirmek	tourner fuseau	to roll the spindle
ziyîn	ipi makaraya/yumağa sarmak	embobiner	to wind
binşeh, binşe	tarak artığı yün	rebut du peignage	carding left-ouers
serşeh, serşe	taraklanmış ilk yün	laine peignée de premier choix	top-quality carded wool
mû	kıl	poils	hair
hirî	yün	laine	wool
liva	kuzu yünü	laine d'agneau	lamb's lab's wool
tiftîk, çûr	tiftik	mohair	mohair
kej	bir çeşit keçi kılı	sorte de poils de chèvre	kind of goat's hair

F E R H E N G O K A

Pehlewî û Kurmancî

Amadekar: Rojen BARNAS

Pehlewî, Farisiya navîn e. Farisiya kevin yek ji zimanê resmî yê dewletê yê dewra Axamenidan bû ku ji dema Darius (çi bigre berî Îsa 500î) heta dema zefta Îranê ya Îskenderê Makedonî ajot (berî Îsa 330-327). Di dema Axamenîdan (Akamenid) de Farisî, Êlamî û Akadî zimanên resmî û Aramî jî zimanê dîplomasî û bazirganî yên împaratoriya Persan bûn.(1)

Bi vegirtina Îranê ya Îskender re Farisiya kevin ji zimanê resmî yê dewlet-bûyinê derket û cihê xwe ji zimanê resmî yê împaratoriya Îskender, ji Yûnanî re hişt.

Di nîveka sedsala 200î berî Îsa Parthên koçer ku li bakurê Îranê bûn, ji rojhelat û bakur ve heta Babîl û Êlamê Îranê dan ber xwe û kirin bin hukmê xwe, ku di wê demê de ev dever di bin hukmê Seleukiyan de bûn û zimanê wan ê burokrasiyê Yûnanî bû. Di destpêkê de Parth zimanê xwe di danûstandinên resmî de bikar neanîn, di dewsê de Yûnanî wek zimanê resmî bi kar anîn.

Parthî di destpêkê de zaravayekî îraniyê bakurîn bû ku nêzîkî Skîtî û Sakayî bû û jê re Pehlewî an Farisiya navîn jî tê gotin. Di zemanê Sasaniyan de (piştî Îsa 224-641) û bi taybetî di dema Narseh de (293 - 302) Parthî an Pehlewî bû zimanê resmî yê dewletê. Bi têkçûna hukumraniya Îranê li hember îstilayên Îslamê, Pehlewî an Farisiya navîn jiyana xwe temam kir. Di dewsê de Erebî wek zimanê dîn, bû zimanê resmî yê dewleta Îslamê û bêguman yê Îranê jî.

Di 822yan de Tahirê Samanî li Xoresanê têkiliya xwe ji xelîfê Bexdayê birî. Samanî ku xwe ji azbata Sasaniyan dihesibandin di koşk û serayên xwe de şair û nivîskar xwedî dikirin û Farisiya ku gel pê diaxifî wek zimanê edebiyatê pêşve birin. Ji vê Farisiya ha re Farisiya nû tê gotin.

Wek şaxekî ji dara zimanê Hîndû Ewropayî zimanê Îranî ji sê guliyan pêk tê:(2)

1) Îraniya bakur: Osetî, Skîtî, Sogdî û w.d
2) Îraniya rojhelat: Peştû (Efxanî) û Avestayiya kevin
3) Îraniya rojava: Farisî û Kurdî

Bi vê xebata ha me xwest dûrîtî û nêzîkiya bêjeyên di Kurmanciya me ya îroyîn û yên di Pehlewî de tesbît bikin. Ev xebata me li ser bingehê "Ferhenga Pehlewî-Îngîlîzî"(3) ya D.N.Mackenzie ye. Bêjeyên di vê ferhengê de ji Farisiya Navîn a Manîkî (dînê Manî) û Farisiya Nû ya herî zû pêk hatine. Transkripsiyon û maneya bêjeyan a bi Îngîlîzî yên Mackenzie ne. Me bi tenê bilêvkirina (telafûz) wan a bi Kurmancî (yên bêjeyên Pehlewî) û maneya wan a bi Kurmancî li berê danî.

Di vê xebatê de me ji bêjeyên sivik yanî yên di bilêvkirinê de çibigre mîna hev in dest pê kir û di civînên pêş me de jî hêdî hêdî ber bi yên girantir ve herin.

(1) *Bra Böckers Världs Historia*, cild 3, r. 93, Bokförlaget Bra Böcker, Höganäs, 1983.
(2) *Bra Böckers Lexikon*, cild 11, r. 381, Bokförlaget Bra Böcker, Höganäs, 1986.
(3) *A Concise Pahlavi Dictionary*, D.N.MACKEZIE, Oxford University Press, Ely House, London, W.r, 1971.

A

Transkrîpsiyona Pehlewî û xwendina wê	Kurmanciya îroyîn	Fransizî	Îngilîzî
a = e			
agar (eger)	eger, ger, heger	si	if
ambar [Er. 'anbar] ('ember)	ember (bihn)	ambre gris	amber gris
arzān (erzan)	erzan [≠]	cher	valuable, worthy
asmān (esman) [N: āsmān]	esman	ciel	sky, heavens
az (ez) [P]	ez	je	I
ā = a			
āfrīdan, āfrīn- (afrîden, afrîn-) [N: āfarīdan, āfarīn-] (aferîden, aferîn)	afirandin, afirîn-	louer, bénir, créer	praise, bless, create
āfrīn [N: āfarīn] (afrîn, aferîn)	aferîn, eferim	bénédiction, louange	praise, blessing
āgāh (agah)	agah	avisé, au fait	aware, knowing

ārd (ard)	ard, ar, arvan	farine	flour
āϑtīh [N: āϑtī] (aştîh, aştî)	aştî	paix	peace
āzād (azad)	azad, aza	noble, libre	nobble, free

B

b = b

bāγ (baẍ)	baẍ, baẍçe	jardin	garden, orchard
bahr (behr)	behr, par	part, portion, lot	part, portion, share, lot
bāj (bac)	bac	taxe, tribut	tribute, tax
bālēn [N: bālīn] (balên / balîn)	balîn, balişne, balîv, balgih	coussin, oreiller	cushion, pillov
bar (ber)	ber (meywe)	fruit, produit, profit	fruit, produce, profit
bār (bar)	bar	charge, fardeau, devoir	load, burden, duty
bārestān (baristan)	baristan	patient (patience), résigné	patient (patience), resigned
bārestānīh (baristanîh)	baristanî	patience, résignation	patience, resignation
baxt (bext)	bext	fortune, destin, sort	fortune, fate
bāz (baz)	baz	faucon	hawk, falcon
bē (bê / bî)	bê	sans	except, without
bēh (bêh / bih)	bih, biyok	coing	quince
bizeϑk [N: piziϑk] (bizişk)	bizîşk, bijîşk	médecin	doctor, physician
bōr (boor)	bor	roux, brun-rouge	reddish-brown, bay (horse)
brīn (brîn)	birîn	coupe, division, coupure	cut, division, delimination, limited
brinj [N:birinj] (brinc / birinc)	birinc	riz	rice
bryng [N:birinj] (brwîng, birinc)	birinc	bronze	bronze, brass

Ç

č = ç

čambar (çember)	çember	cercle, cerceau	circle, hoop
čand (çend)	çend	combien, tant	how many, much, so many
čang (çeng)	çeng [e.k.]	harpe	harp
čarm (çerm)	çerm	peau, cuir	skin, hide, leather
čaw(la)gān [N:čaugān] (çewlegan / çewgan)	çewgan, çogan	maillet de polo, polo	polo-stick, polo
čināṛ (çinar)	çinar	platane oriental	oriental plane tree

D

d => d

dād (dad)	dad	loi, droit, justice; écrits portant sur des questions de droit	law, justice; those scriptures dealing with legal matters
daftar (defter)	defter	registre, livre de comptabilité	register, acount-book
-dān (-dan)	-dan, -dank	suffixe, qui contient	suffix, -holder, -container
dān(ag) [N: dāna] (dan/daneg/dane)	dan, dane, tene	semence, graine	seed, grain
dar (der)	der, derî	porte; palais, chapitre, sujet	door; palace; chapter, subject
dār (dar)	dar	arbre, potence, bois	tree, gallows; wood
-dār (-dar)	-dar	suffixe, qui contient	suffix, -holder, -keeper
darband (derbend)	derbend	porte, portail	gate

dard (derd)	derd	douleur	pain
dārēn (darên)	darîn	en bois	wooden
dargāh (dergah)	derge, dergah	porte, embrasure de porte	doorway
darmān (derman)	derman	remède, médicament	remedy, medicine
darz (derz)	derz	ourlet	seam
dās (das)	das	faucille	sickle
dast (dest)	dest	main	hand
dast-gir (destgîr)	destgîr, destgir	auxiliaire, captif	helper, captive
da∂t (deşt)	deşt	terrain découvert	plain, open, ground
deh (dih)	dih, dêh	paysage, terre, village	country, land, village
dēn [N: dîn] (dên / dîn)	dîn	religion	religion
dēnār [N: dīnār] (dênar / dînar)	dînar	dinar (or)	(gold) dinar
dēw (dêw)	dêw	démon, diable	demon, devil
dēwār (dêwar)	dîwar	mur	wall
dīdār (dîdar)	dīdar [e.k.]	vision, visible	sight, visible
dil (dil)	dil	coeur	heart
dilēr (dilêr)	dilêr	courageux	brave
diz (diz)	diz, dize, dêz, dêze	forteresse	fortress
dōst (doost / dûst)	dost	ami	friend
drust [N:durust] (drust / durust)	drust	droit, juste	right, just
dūr (dûr)	dûr	lointain, distant, éloigné	far, distant, remote

E

ēk [N: yak] (êk / yek)	êk, yek	un	one

F

framān [N:farmān]	ferman	ordre, instrument;	order, command;
(freman / ferman)		péché mineur	a minor degree of sin
frayād [N : faryād]	feryad [e.k.]	aide, assistance	help, assistance
(freyad / feryad) frazēn	ferzîn, ferezîn	(échecs) reine	(chess) queen, (lit.
[N: farzin] (frezên / ferzin)		(lit. garde)	'guard')

G

gabr [N: gōr] (gebr, goor)	gor	tombe, fosse	hollow, cavity, tomb
gač (geç)	geç	plâtre, gypse	plaster, gypsum
gāh (gah)	-geh, -gah	place, lieu, siège	place, throne, bed
-gar (-ger)	-ger	suffixe, formant des noms d'artisans	suffix forming actor nouns
garān [N: girān] (geran / giran)	giran	lourd, sérieux, difficile	heavy, serious, difficult
gardan (gerden)	gerden	cou	neck
garm (germ)	germ	chaud	warm, hot
gaz (gez)	gez, gezik	tamaris	tamarisk
gil (gil)	gil, gil û gemar	argile, glaise	clay
giyā(h) (giya(h))	giya	herbe, herbage	grass
gōn [N: gūn] (goon / gûn)	gon, gûn, gwîn	couleur	colour
gō∂t (gooşt)	goşt	viande	meat, flesh
gul (gul)	gul	fleur, rose	flower, rose
gumān (guman)	guman	doute	doubt
gumbad (gumbed)	gumbed, kumbet, kumbez	dôme, coupole, temple du feu	dome, fire-temple
gyān [N: jān] (gyan / can)	giyan, can	âme, fantôme	soul, ghost

H

haft (heft)	heft	sept	seven
ham (hem)	hem	aussi, de même	also, same
hāmōn [N: hāmūn] (hamoon / hamûn)	hamûn	niveau, plat	level, flat
har(w) [N: har] (her(w) / her)	her	tout, chaque	all, each, every
ha∂t (heşt)	heşt	huit	eight
hunar (huner)	huner	vertu, aptitude	virtue, ability, skill
hunarōmand [N:hunarmand] (hunaroomend / hunermend)	hunermend	apte, habile, vertueux	skilled, virtuous

J

j = c

jādūg [N: jādū] (cadûg / cadû)	cadû, cazū	sorcière, magicienne	sorcerer, magician
jām (cam)	cam	verre, vitre	glass
jang (ceng)	ceng	combat, lutte, bataille	struggle, battle, fight
jār (car)	car	fois, occasion	time, occasion
jō(y) (coo(y))	co, cih	ruisseau, canal	stream, channel
judāg [N: judā] (cudag / cuda)	cuda, cihê	séparé, différent	separate, different
juwan [N:jawān] (cuwan / cewan)	ciwan	jeune, un(e) jeune	young, a youth

K

kaf (kef)	kef	écume, mousse, bave	foam, slime
kām (kam)	kam, qam	volonté, désir, but	will, desire, purpose
kanār (kenar)	kenar	côte, bord	side, edge; embrace
kār (kar)	kar	travail, action, affaire	work, deed, affair
kārewan [N: kārwān] (kariwan / karwan	karwan	caravane, colonne militaire	caravan, military column
karr (kerr)	kerr	sourd	deaf
kas (kes)	kes	personne, quelqu'un	person, somebody
kāskēn (kaskên)	kesk, keskîn [≠]	bleu, lapis	lapis lazuli
ka∂tīg [N;ka∂tī] (keştîg, keştî)	keştî	bateau, navire	boat, ship
kē [N:kī] (kê, kî)	kî / kê	qui	who, which
kēn [N:kīn(a)] (kên / kîn(e))	kîn	haine, malice, revanche	hate, malice, revenge
kilēl [N: kilīd] (kilêl / kilîd)	kilîlik, kilîl, kilîd	clé, clef	key
kōr (koor)	kor	aveugle	blind
ko∂k (kooşk)	koşk	pavillon, palais, kiosk	pavilion, palace, kiosk
kū [N:kī] (kû, kî)	ku, ko	où, que	where, that, than
kulāf [N:kulāh] (kulaf / kulah	kulav, kulah	coiffe, bonnet	cap, bonnet

L

larzīdan, larz- (lerzîden, lerz-)	lerizîn, leriz-	trembler, frissonner	shiver, tremble
la∂kar (leşker)	leşker	armée	army

M

ma (me)	me (meke, meçe)	ne pas	not (prohibitive)
mār (mar)	mar	serpent	snake
mast (mest)	mest	hébété, intoxiqué	bemused, intoxicated
māst (mast)	mast	yaourt, lait caillé	curds, sour milk (?)
mā∂ (maş)	maş, maşik	vesce	vetch, pulse

ma∂k (meşk)	meşk	baratte en peau	mussuck, skin bag (for liquidds)
may (mey)	mey	vin	wine
mēwag [N:mēwa] (mêwe(g))	mêwe, meywe	fruit	fruit
mēx [P: myx] (mêx / mwîx)	mîx	clou, cheville	peg, nail
muhr (muhr)	mor, muhr	sceau	seal

N

naft (neft)	neft	moite, humide, naphte	moist, damp, naphta
nān (nan)	nan	pain, nourriture	bread, food
nāzuk (nazuk)	nazik	tendre, gentil, inconstant	tender, gentle, fickle
nī∂- (nîş-)	nîş, nîşandan	voir, observer	see, observe
nī∂ān [N: ni∂ān] (nîşan / nişan)	nîşan	signe, marque, bannière	sign, mark, banner
niyāz (niyaz)	niyaz	besoin, manque, misère	need, want, misery

P

pādēz [N:pāyēz] (padêz/payêz)	payîz	automne	autumn
pahn (pehn)	pehn, pan	large	wide, broad
pāk (pak)	pak	propre, pur, sacré	clean, pure, holy
panāh (penah)	penah	protecteur, refuge	protector, refuge
panīr (penîr)	penîr, penêr	fromage	cheese
pānzdah (panzdeh)	panzdeh	quinze	fifteen
parr (perr)	perr	aile, plume	feather, wing
payādag [N:piyāda] (peyadeg / piyade)	peya, piyade	à pied, pieton, fantassin	on foot, foot-solder, (chess) pawn
paywand (peywend)	peywend	liaison, connexion, progéniture	connection, offspring
pē∂ (pêş)	pêş	avant, auparavant	before
pē∂ag [N:pē∂a] (pêşeg, pêşe)	pêşe, pîşe, bêşe	commerce, métier,	trade, craft; guild, caste
pīr (pîr)	pîr	vieux, âgé, ancien	old, aged, ancient
pōst (poost)	post	peau, écorce; coquille	skin, hide; bark, shell
pōstēn (poostên)	postîn	(fait en) peau	(made of) skin
pōz(ag) [N:poz(a)] (pooz(eg) / poz(e))	poz	museau, gueule	snout, muzzle
pu∂t (puşt)	pişt	soutien, protection	back; support, protection

R

rān (ran)	ran	cuisse	thigh
rang (reng)	reng	couleur, teinture	colour, dye
ranj (renc)	renc	labeur, ennui	toil, trouble
rāst (rast)	rast	vrai, droit, direct	true, straight, direct
raz (rez)	rez	vin, vignoble	vine, vineyard
razm (rezm)	rezm [e.k.]	bataille	battle
razmgāh (rezmgah)	rezmga, rezmgah	champ de bataille	battlefield
rē∂ (rêş)	rîş	plaie, blessure	wound, sore

S

sad (sed)	sed	cent	hundred
sag (seg)	se, seg	chien	dog
sahm (sehm)	sehm, sehw, saw	terreur	terror
sāl (sal)	sal	an, année	year
-sālag [N: -sāla] (sale(g))	-sale (yeksale, sêsale...)	âgé de...	... -year old

sālār (salar)	salar [e.k.]	dirigeant, maître	leader, master
sāmān (saman)	saman [e.k] (=tehemul]	limite, frontière	limit, boundary
sar (ser)	ser	tête; sommet, cime, fin, commencement	head; top, summit; end, beginning
sarāsar (seraser)	seraser, seranser	du début à la fin, d'un bout à l'autre	from end to end
sargēn sergên)	sergîn	bouse, fumier	dung, manure
sarw (serw)	serw, selw, selwî	cyprès	cypress
saxt (sext)	sext	fort, dur ; sévère(ment), très	strong, hard, severe(ly); very
saxtag [N:saxtiyān] (sexteg /sextiyan)	sextiyan	maroquin	morocco leather
sāyag [N: sāya] (sayeg / saye)	sî, saye	ombre	shade, shadow
sēzdah (sêzdeh)	sêzdeh	treize	thirteen
sīh [N: sī] (sîh / sî)	sih, sî	trente	thirty
spās [N:sipās] (spas / sipas)	spas	service, gratitude, remerciement	service, gratitude, thanks
spās-dār (spasdar)	spasdar	reconnaissant	grateful, thankful
srōd [N: surōd (srood / surood)	srûd	chant, chanson	song
stūn(ag) [N: stūn] (stûn (eg))	stûn	colonne, pilier, mât	column, pillar, mast
sūd (sûd)	sûd	usage, emploi, profit,avantage	use, profit, advantage
sust (sust)	sist	lâche, insolent, mou, paresseux	slack, lazy
Ş			
∂ād (şad)	şa, şad	heureux, joyeux	happy, joyful
∂āh (şah)	şah	roi	king
∂ahr (şehr)	şehr, şar, bajar	pays, ville	country, city
∂arm (şerm)	şerm	honte	shame
∂a∂ (şeş)	şeş	six	six
∂āzdah [N: ∂ānzdah] (şazdeh/şanzdeh)	şazdeh, şanzdeh	seize	sixteen
∂ēwan (şêwen)	şîn, şîwen	se lamenter	lament
∂iftālūg [N: ∂aftālū] (şiftalûg / şeftalû)	şeftalû	pêche	peach
∂īr (şîr)	şîr	lait	milk
∂īrēn [N: ∂īrīn] (şîrên / şîrîn)	şîrîn	doux, sucré	sweet
T			
tā (ta)	ta, heta	de manière à, jusqu'à	until; so that
tambūr (tembûr)	tembûr	cithare, luth	cither, lute
tan (ten)	ten, beden	personne	nobody, person
tan-drust (tendrust)	tendrust	sain, entier	healthy, whole
tang (teng)	teng	étroit, serré	narrow, tight
tanuk (tenuk)	tenik	mince, superficiel	thin, shallow
tanûr (tenûr)	tenûr, tendûr	four	oven
tarr (terr)	terr	humide, frais	moist, fresh
ta∂t (teşt)	teşt	bol	bowl
taxt (text)	text	trône	throne
U			
ummēd (ummêd)	umîd	espoir	hope
ummēdwār (ummêdwar)	umîdwar	plein d'espoir, prometteur	hopeful

W

warz [N: barz] (werz / berz)	werz	travail, labeur, agriculture	work, agriculture
wāy (way)	way !	malheur !	woe !

X

xāk (xak)	xak	terre, poussière	earth, dust
xām (xam)	xam, xav	cru, brut	crude, raw
xān (xan)	xan, xanî	maison	house
xēm (xêm)	xîm, hîm	nature, caractère	nature, character
xēəm [N: xiəm] (xêşm / xişm)	xişm	colère, courroux	anger, the demon Wrath
xōg [N: xōy] (xoog / xooy)	xû, xûy, xwî	nature, caractère	nature, character, disposition
xwah (xweh)	xweh, xwişk	soeur	sister

Y

yak (yek)	yek, êk	un(e)	one
yāzdah (yazdeh)	yazdeh, yanzdeh	onze	eleven

Z

zamān (zeman)	zeman	temps, heure	time, hour
zanjīr [P: zyncyhr] (zencîr / zwîncihr)	zencîr, zincîr	chaîne	chain
zayt (zeyt)	zeyt (≈)	olive	olive
zēn [Nû: zīn] (zên / zîn)	zîn	selle	saddle
zēndān [Nû: zindān] (zêndan/zindan)	zîndan	prison	prison
zēnhār [N: zinhār] (zênhar/zinhar)	zinhar	protection	protection
zīrak (zîrek)	zîrek, jîr	sage, intelligent	wise, clever
ziət (zişt)	zişt	haineux, laid	hateful, ugly
zōr (zoor)	zor	pouvoir, force	power, strength
zyān [Nû: ziyan (zyan / ziyan)	ziyan	perte, dommage	loss, harm, damage

---

ŞANEK :

[≈]	maneya gotinê ya kurmancî bi ya îngîlîzî re têkildar e, lê ne wek hev e.
[≠]	maneya gotinê ya kurmancî an bi ya îngîlîzî re dijmane ye an jî lê nanihêre.
[∫]	maneya gotinê ya kurmancî an bi ya pehlewî re dijmane ye an jî lê nanihêre
[e.k.]	di edebiyata klasîk de.
[N]	Farisiya Nû
[Er.]	Erebî
[P]	Parthî

DEVOKÊ HEKARÎYA

Rojan HAZIM

Devokê Hekarîya cihekî girîng û taybetî heye di dîyalekta kurmancî da... Ji ber vê çendê ye ku me li ser vi devoki dest bi lêkolîneke dirêj û fireh kir û ev karê me dom dike. Lê belê, li vê derê; ji bo xebata «*Kurmancî*» (Rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê, li ser pirsên zaravê kurmancî), em dê di gel hinek nimûneyan û bi kurtî li ser vê çendê bisekinin...

Coxrafya devokê Hekarîya

Ev devoke li aqarekî mezin û fireh têtê axivtin. Ji bilî êl- eşîrên xwecih yên navça Hekarîya, bireke mezine van eşîran belavî aqarekî firehe dorberê Hekarîya jî bûne. Di bingeh da devokek jî be, lê herweha li gorî êl - eşîran gelek nuansên devokî jî peyda bûne. Nuansên sereke di devokê Hekarîya da ; Ertoşîyanî, Pinyanişî, ∑emdînanî, Oremarî, ∑ikakî, Elbakî, Amêdîyanî û Goyanî ne. Helbet ev nuanse jî di nav xwe de xwedî nuans in... Ji navça Gever, Mirgever û Tirgever bigrin heta alîyê ∑emdîna hindek êl-eşîrên wekî Dirî, Herkî, Gerdî, Begzade û Doskîya jî di nav devokê Hekarîya da nuansên bi serê xwe ne... Lê belê, di nav van nuansa da ji alîyê bi lêvkirinê ve Goyanî taybetîyeke xweser heye. Di gel taybetîya xwe; ji ber ku eşîra Goya li ser tixûbê Hekarî û Botan bi cih in, di bin tesîra devokê Botan da jî maye.

Ev nuansên devokê Hekarîya; ji Westan, Elbak, Qesrik, Şax û Miksa Wanê bigre heta pişta Silopî û li alîyê rojhilatê jî heta nêzîki Urmîye û pişta Şnoyê, li başûr jî; ji Kahnîmasî û gelîyê Berwarê, Amêdîyê û heta pişta Dihok û Zaxo têne axivtin... Helbet navenda vi devoki Colemêrg, Elkî, ∑ax, Elbak, Gever, ∑emdînan, Çel, û heta dereceyekê jî Qilaba ye...

Lê belê, serûkahnîya devokê Hekarîya Colemerg û Elkî ye... Navçên dî jî li dor vê kanê fireh dibin...

Helbet îro demografîya Hekarîya jî gelek hatîye guhartin. Bûyerên aborî, civakî, polîtîk û leşkerî bûyne sebebê koç û bareke navînî û derveyî... Gelek êl-eşîra, cih û warên bab û kalên xwe berdane û bar kirine çûyne cihên dî...

Nêzîkî nîv milonê kes di vê cografya fireh da bi vi devoki daxivin.

Devokê Hekarîya di alfabê da

Di alfaba ku Bedir Xanîyan danî da û bilêvkirina Hekarîya da nuansek heye: Dengê **û** wekî **ü** ya tirkî têt... Di axivtinê de şûna ku bêjin «**hûn**» dibêjin «**hün**»... Lê belê ev nuanse jî di timamî Hekarîya da bi kar nayêt. Li hind cihên Hekarîya herwekî «**hûn**» têtê gotin... Wekî me di serî da gotî; di devokê Hekarîya da jî hindek nuans hene...

Çend mînakên dî: **bûn** dibe **bün** / **kûr** dibe **kür** / **dûr** dibe **dür** / **bûk** dibe **bük**... Ev bilêvkirine li Behdîna û Botan jî wisa ye: Carina li hersê navçan «**û**» dibe «**î**». Wekî **bûn**/**bîn**, **dûr**/**dîr**, **kûr**/**kîr**, **bûk**/**bîk**... (bi taybetî li hêla Amêdîyê).

Dengê «**r**» bi taybetî di nîveka Colemêrgê û çarçoveyeke teng da nayê ber guh. Şûna dengê «**r**» dengê «**y**» derdikeve... («**herê**» dibe «**heyê**»). Lê belê, heke «**r**» di serê bêjeyê da be herwekî dengê xwe têtê bi lêv kirin. Tenê di nîvek û dawîya bêjeyê da dibe «**y**».

Dengê «**h**» jî di devokê Hekarîya da ji devokên dî zêdetir bi kar têt: **herê**/**erê**, **rih**/**rî**, **bêhn**/**bîn**, **têhnî**/**tî**, **mih**/**mî**, **bahr**/**par**, **xwahr**/**xwar**, **pahtin**/**patin**, **kahnî**/**kanî**, **rêhl**/**rêl**, **heyv**/**hîv**, **sihwane**/**sîwane**, **mêhvan**/**mêvan** û gelekên din.

Ji alîyê gramerê ve devokê Hekarîya

Devokê Hekarîya ji alîyê qayde û formên gramatîkî ve hindek taybetîyên xweser hene... Lê belê, ev cûdahîye ne bingehîn in, formel in. Wekî dî ev devoke bi timamî li gorî çarçova gramera ku Bedir Xanîyan danî bi kar têt...

Nuansên ku ji devokên dî cûda têne gotin formên piranî, çend daçek û lêker in.

Mînak: «Gundî**yêt** Hekarîya, dar**a** ji rêhl**ed** dûr tînin». Ev hevoke li gorî forma piranîya ku Bedir Xanîya danî divê ku wisa be: ««Gundîy**ên** Hekarîyan, dar**an** ji rêhl**en** dûr tînin». Ev forme digel Hekarîya li Behdîna, Botan û li nav hin Kurdên Qafqasyayê jî bi kar têt... «Ji kerb**êt** wi ew hingizî...» — «Ji kerb**ên** wî ew hingizî»...

Forma nêr û mê jî di devokê Hekarîya da cûdahîyek heye: Bo yekanî **ê**, **a** û bo piranî jî **ên** û **an** bi kar tên. Lê belê, di gel van forma bo cinsên nêr û mê, «**ê**» jî bi hev ra bi kar têt...Helbet di halê nexûyayî da ev forme tête dîtin...

Mînak: «Em bi rê ve rastî gundiyek**ê** hatin...». Li vê derê cins nexûya ye. Dibe ku ew gundî mêr an jî jin be... Lê belê, li gorî gramera Bedir Xanîyan divê heke ew gundî mêr be wekî «gundiyekî» bi kar bêt. Heke jin be, dibe «gundiyekê»...

Ev forma ku ji bo herdu cinsan di devokê Hekarîya de wekî «**ê**» bi kar têt, di halê nexûyayî de formeke rast e... Ji ber ku ev form ji bo cinsê mêr î nexûyayi jî bi kar têt. Mînak: «Ez bi rê ve rastî mêrikek**ê** hatim, min nas nekir»... Dema ji bo cinsê mê jî be wisa têtê gotin: «Ez rastî jinek**ê** hatim...».

Dema halê xûyayi bi kar têt heke xasyetek (rengdêr) bi dûv ra gotin; du form bi kar tên:

1°«Ez rastî mêrikek**î** reşesmer hatim...» An jî «Ez rastî jinek**e** delal hatim...».

2° Hesp**ê** boz, nan**ê** hişk, goşt**ê** sor...

Heke nav li dûv nav bêt:

Hespê Soro, nanê tenûrê, goştê golikan... Heke pronov li dûv nav bêt: Hespê min, nanê te, goştê wi... Heke cins û hal xûyayî be, ji bo mêr şuna «**î**», «**i**» bi kar têt...

Mînak: «Ez çûm aş**i**», «Kê got ? W**i** morov**i** got», «Nanê şivan**i**»...
Ne ku aş**î**, morov**î**, şivan**î**... Lê belê heke di halê xûyayî û yekanî da be «**î**» bi kar têt.

Mînak: Hespek**î** boz, darek**î** stûr...

Ji bo cinsê mê: Mahînek**e** kihêl, şevek**e** sar, darek**e** mezin... Ne ku mahînek**a**, şevek**a**, an jî darek**a**...

Li vê derê divê bête gotin ku; «**i**» an jî «**î**» di devokê Hekarîya da, herweha forma tewandinê ye. Di hin devoka da ev forma deklinasyonê wekî «**ê**» bi kar têt.

Mînak: **aş** dibe **êş**, **xanî** / **xênî**, **ziman** / **zimên**... Lê belê di devokê Hekarîya da ev nimûne wisa dibin: **aşi**/**aşî**, **xanîyî** wek xwe dimîne, **zimani**/**zimanî**... Heke di hevokekê da bête gotin: «Ez çûm **êş**» di devokê Hekarîya da dibe: «Ez çûm **aşi** / **aşî**...».
Dîsa di forma piranî da gelek cara şûna an tenê a bi kar têt.

Mînak: «Min refeke kew**a** dit»... Ne ku «kew**an**»...
Binav kirina forma nêr û mê di hindek cinsên heywana da jî li Hekarîya cûda tête gotin. Wekî: **mêkew** ne kewa mê, **maker** ne kera mê, **mahîn** ne hespa mê...
Li alîyê dî; gelek bêje li Hakarîya nêr in lê li alîyên dî wekî mê bi kar tên...

Mînak: qelem**ê** min / ne qelem**a** min... Anjî devok**ê** Hekarîya / ne devok**a** Hekarîya...

Paşpirtika **-ina** jî li Hekarîya bi kar nayê... Şûna ku bêjin «Ez hespin**a** dibînim», «ez **hinek** an jî **hindek** / **çendek** hespan dibînim» têt gotin...

Daçek

Di devokê Hekariya da bi kar anîna daçekan jî piçeke cûda ye. Mînak: Heke daçeka pêşiyê «**ji**» be daçeka paşîyê dibe «**ra**» û «**ve**»... Wekî «**ji wi** / **te ra**» û «**ji îro pê ve**»... Heke daçeka pêşiyê «**di**» be daçeka paşîyê dibe «**da**»... Wekî «**di** nav gund **da**»...
Ne ku «**ji wî** / **te re**», «**di** nav gund **de**»...

Hin mînakên dî; **pêk ve**, **vêk ra**, **jê ra**, **tê da**, **pê ra**... Ne ku; **vêk re**, **jê re**, **tê de**, **pê re**...

Hejmartin

Di hejmartinê da li şûna «**yek**» «**êk**», li şûna «**dido**» «**du**», li şûna «**sisê**» «**sê**» li şûna «**sî**» «**sih**», li şûna «**not**» jî «**nehwêt**» têt gotin... Hejmarên di, kêm zêde wekî devokên dî têne gotin...

Hindek bêje û navên taybetî

Li Hekarîya şûna ku bêjin: «were **cem** min», «were **nik** min» têt gotin. Nimûnên dî jî wisa... **nik** / cem, **şibî** / nola; mîna, **dûv** / pey, we, wa, hosa, wesa, **weto** / welê, wilo, wisa, **çiku** / çunkî, **pitir** / bêtir, pirtir, **gelek** / pir, **evro** / îro, **duhî** / diho, duh..
lebê / çi, **belê** / erê, arê, **an** / yan, **heke** / eger, **harîkar** / arîkar, alîkar, **rûs** / tazî, **tezî** / sar, **ter** / şil.

Ji bo «**bav**» «**bab**», ji bo «**dê**» jî, «**da**, **dadê**, **dayê**, **dîyê**» têt gotin...

Poz di devokê Hekarîya da mana «**qûnê**» dide. Lê belê bêjeya hevmana **bêvil** an jî pozê **kepî** an jî **difin** e...

Partîkel

Şûna «**ê**», «**a**», **ên** / **yê**, **ya** û **yên** bi kar tên... Mînak: **yê** mayî, **ya** revî, **yên** girtî...

Pronav

Bi giştî ji alîyê bingehîn ve, di devokê Hekarya da pronav nayên guhartin:
1° ez, tu ew em, hun ew.
2° min, te, wî / wê, me, we (hewe), wan...

Lê belê, di grûba duwemîn ya pronavan da; kesê yekemînê yekanî şûna «min» «mi» têt gotin... Yê sêyemîn ji bo nêr jî; «**wî**» di devokê Hekarîya da dibe «**wi**»... Mînak: Ez wi dibînim... «Ez li hespi siwar bûm»... Şûna «**wan**» jî «**ewan**» bi kar têt gelek caran... Şûna «**wan got**» «**ewan got**» têt gotin... Lê belê, ev pronavên sêyemîn, nêr û mê bi hev a «**wî**» û «**wê**» di axivtinê da dîsa form diguhurin. Mînak: şûna «**wî got**», «**ewi got**» an jî «**ewê got**» têt gotin...

Li alîyê dî, pronavê «**we**» jî li hêla Hekarîya wekî «**hewe**» bi kar têt. Lê belê, ev forme taybetî li şûna pronavê qedir girtinê bi kar têt ku di hindek zimanên evrûpîyan da jî ev forme heye.

Di rêzgirtinê da şûna «**we**» hem di yekanî hem jî di piranî da «**hewe**» têt gotin... Ev forme ji ber siyanet û qedir girtinê wisa bi kar têt...

Şûna ku bêjin «**we got**» dibêjin «**hewe got**»... Li hin alîyên Hekarîya wekî Şemdîna, şûna «**we** - **Hewe**», «**hingû**» anjî «**hingo**» jî dibêjin...
Pronavê refleksî «**xwe**», li hind cihên Hekarîya wekî «**xo**» bi kar têt. Lê bi piranî dîsa wekî «**xwe**» têt gotin...

Lêker

Di hevmanayî, bilêvkirin û kêşana hindek lêkeran da formeke taybetî heye di devokê Hekarîya da.
Mînak: Şûna «**anîn**», «**înan**» têt gotin. Nimûnên dî jî herwisa...
dadan / veniştin, **sotin** / şewitîn, **axiftin** / peyivîn, **alîstin** / alastin, **hinartin** / şandin, **şkandin** / şkênandin, **hisûn** / sûn, **hinûn** / dûn, **pejinandin** / kezixandin, **bişavtin** / bivaştin, **nivisti**/ razan, **jenîn** / jentin, **malîn** / maliştin, **hêlan** / hiştin, **terikîn** / zayîna kitik (pisîk) û seyan, **hûbûn** / hînbûn...

Di kêşana lêkeran li halê «xwezî»yê da jî formeke xweser bi kar têt:
Ez **mabame** / bimama

Ez **çûbame** / biçiwama
Ez **bame** / biwama
Ez **hebame** / hebiwama

Şûna «**ez biketima**», «**ez ketibam**» tête gotin...
Lezgîn dê **ketiba** / biketa, dê **bezîba** / bibezîya, **ew dê ketiba** / wê biketa...
Di kêşana lêkeran da, bi hevkarîya daçeka «**bi**» formên nû çêdibin. Ji ber vê çendê; bi hevkarîya daçeka «**bi**» lêkera «**bûn**» formên cûda werdigre... Lewma, şûna «**bû bûm**» di devokê Hekarîya da «**bibûm**» tête gotin.

Ez **bibûm** / bû bûm
Tu **bibûyî** / bû bûyî
Ew **bibû** / bû bû
Em **bibûn** / bû bûn
Hûn **bibûn** / bû bûn
Ew **bibûn** / bû bûn

(Di demên grûba duyemîna lêkara «**bûn**» da).
Çend formên guhartî yên lêkera: Mînak; «**bikim**» wekî «**bikem**» tête gotin: Nimûnên dî jî herwisa...
biket / bike
naket / nake
nasojit / nasoje, naşewitîne
ketne / ketine
kirme / kirime
bibitin / bibe

Lêkera «**nêrîn**» jî di devokê Hekarîya da bi çend rengan tête gotin:
Li Colemêrg, Elkî, Şax, Qesrik û piranîya Elbakê: **berê xwe dan** (berê xwe bide, berê xwe de)
Li Çelê: **berê xwe dan, zên dan û nêrîn** (berê xwe bide, berê xwe de, zên de, binêre)
Li nav Goyan: **hêre kirin** (hêre bikê, hêre ke)
Li Gever, Oremar û Çelê: **zên dan** (zên de)
Li hind alîyên Elbakê: **mêze kirin** (mêze bike, mêze ke)
Li Şemdîna: **berê xwe dan, berêxo dan** (berê xwe bide, bere xwe de, berê xo bide, berê xo de)

Forma lêkera «**nas kirin**» jî di devokê Hekarîya da têta guhartin û dibe «**niyasîn**».
Şûna; «**ez nas dikim**», «**ez dinyasim**» dibêjin.
Forma negatîv jî : «**ez nanyasim**» e.
Lêkera «**hînbûn**» jî di devokê Hekarîya da wisa bi kar têt: «**Hûbûn, hûrebûn**»...

Di devokê Hekarîya da lêkera «bûn» :

Demê niha: Ez im, **tu yî**, ew e, em in, hûn in, ew in.
Forma neyînî (negatîv): Ne ez im, ne **tu yî**, ne ew e, ne em in, ne hûn in, ne ew in.
Borîya berdest: Ez bûm, **tu bûy**, ew bû, em bûn, hûn bûn, ew bûn. (Ev forme li başûra Hekarîya û li dorberê Amêdîyê wisa bi kar têt: Ez bîm, tu bî, ew bî, em bî, hûn bîn, ew bîn...
Forma negatîv: Ne ez bûm û herwisa pê da diçe...
Borîya dudar: Ez bûme, **tu bûyî**, ew bûye, em bûne, hûn bûne, ew bûne.
Forma negatîv: Ez ne bûme û hwd...
Borîya çirokî: Ez bibûm, tu bibûy, ew bibû, em bibûn, ew bibûn.
Forma negatîv: Daçeka «**ne**» tête pêş û wisa dom dike...
Raweya gerane (xwezîyê): Ez bam, tu bay, ew ba, em ban, hûn ban, ew ban.
Forma negatîv: Daçeka «**ne**» tête pêş û wisa dom dike...

1° Raweya Bilanî; (Di forma yekemîn ya demê niha da): ez bibim, tu bibî, **ew bibît** / **bibit**, em bibin, hûn bibin, ew bibin.

Forma negatîv: Daçeka «**ne**» tête pêş û wisa dom dike...

2° Raweya Bilanî: (Di forma duyemîn ya demê niha da): Li vê derê hokerê «**heke**» an jî «**ku**» tête serî: Heke (ku) ez bim, heke (ku) tu bî, heke (ku) ew be, heke (ku) em bin, heke (ku) hûn bin, heke (ku) ew bin....

1°Borîya Berdest: Ez bam, tu bay, ew ba, em ban, ew ban.

Forma negatîv: Daçeka «**ne**» tête pêş û wisa dom dike...

2° Borîya Berdest: Ez bibam, tu bibay, ew biba, em biban, hûn biban, ew biban.

Forma negatîv: Daçeka «**ne**» tête pêş û wisa dom dike...

3° Borîya Berdest: Ez bibame, tu bibayî, ew bibaye, em bibane, hûn bibane, ew bibane.
Forma negatîv: Daçeka «**ne**» tête pêş û wisa dom dike...
Raweya Fermanî: Erînî; be, bin, bin / Neyînî; ne be, ne bin, ne bin.

Masdar :**Bûn** / Ne bûn
Mazî: **Bibûn** / Ne bibûn

Raweya Pîşkerî: (Demê niha): Ez dibim, tu dibî, **ew dibît**, em dibin, hûn dibin, ew dibin.
Forma negatîv: Ez na bim, tu na bî, ew na bît, em na bin, hûn na bin, ew na bin.

Borîya Berdest:

1° Ez dibim, tu dibîy, ew dibît, em dibin, hûn dibin, ew dibin.

2° Ez dibime, tu dibîye, ew dibîte, em dibîne, hûn dibîne, ew dibîne.

Forma negatîv: Daçeka «**ne**» tête pêş û wisa dom dike...

Lêkera **vîn** (vîyan) di halê demê niha da 1° Ez divêm, tu divêy, ew divêt, em divên, hûn divên, ew divên. 2° Min divêt, **wi** / **wî** / **wê** (ewi, ewi, ewê) divêt, me divêt, we (Hewe) divêt, wan (ewan) divêt.

Forma negatîv: 1° Ez nevêm, tu nevêy, ew nevêt, em nevên, hûn nevên, ew nevên. 2° Min nevêt, te nevêt, **wi** / **wî** / **wê** (ewi, ewî, ewê) nevêt, me nevêt, we (hewe) nevêt, wan (ewan) nevêt.

Lihevîya lêker: Li devokê Hekarîya; di hevokê da kirde û lêker li hev tên. Heke kirde piranî be, hingê lêker bi forma piranî tête gotin: Heke serve piranî be hingê kêşan (deklinasyon) tayîn dike.

Mînak: **Biçûk dibezin** / Zaro dibezin (Li vê derê biçûk pir in, lê belê piranîya wan bi forma piranîya lêker tête kivş kirin. Heke bêjin «**Biçûkan dibezin**» nabe). **Biçûk sêva dixwin** / Zaro sêvan

dixwin. **Biçûk sêva dixwe** / Zaro sêvan dixwe. **Biçûka sêv xwarin** / Zaroyan sêv xwarin. **Biçûk çend sêva dixwin** / Zaro sêvinan dixwin. **Biçûka çend sêv xwarin** / Zaroyan sêvin xwarin. (Li Hekarîya ji bo zarok : biçûk tête gotin)...

Li hind navçên rojava Kurdistanê carina hem kirde hem jî serve bi forma piranî, lê belê lêker bi forma yêkanî tête gotin: Wekî; Zaroyan sêvan xwar. Me sêvan xwar. Helbet ev forme şaş e.

Ketina tîp û kurtbûna bêjeyan

Helbet wekî hemû ziman an jî devokan, di devokê Hekarîya da jî kurtbûna bêjeya û ketina tîpa ji bêjeyê gelek tête dîtin.... Çend mînak: **paleyê jîr** / palê jîr, **perdeya sor** / perda sor, **malxwêyekî baş** / malxwêkî baş, **mezintir** / meztir, **zaravayê kurmancî** / zaravê kurmancî...

Di devokê Hekarîya da daçekên pêşi û paşîyê di axivtinê da bi kirde an jî bêjeyê ve dizeliqin. Ev ji ber bi lêz axivtina devoki ye... Mînak : **j'mi ra** (ji min ra), **ne'j bo** (ne ji bo), **ew'j** (ew jî), **Xanî'j** (Xanî jî), **ne'j** (ne ji), **cefa'j** (cefa jî)...

Ewi **b'tenê** nehêlin. (bi tenê)
Hûn hemû cilkên xwe **l'xwe** kin. (cilikên xwe li xwe bikin)
Eve **j'we** çetire. (ji we).

Hokerên cih nîşandanê

«**Kû derê**» di devoke Hekarîya da wekî «**kî derê**», «**kerdi**», «**kîrê**» bi kar têt.
Di hevokê da wisa ye: tu dê çîye «**kerdi**, **kîrê**» anjî «**kî derê**» ? / tu ji «**kîrê**, **kerdi**» anji «**kî derê yî**» ? / tu li «**kerdi**, **kîrê**» anjî li «**kî derê**» rûdinî ?

Çend bêje ji hêla Hekarîya

berze : winda
biçûk : zarok
birsî : birçî
bizdandin : qetandin, tirsandin
cindî : bedew
çu : tu / «Sohtim gelo çu di min nema»...
çûçik : çivîk
dêrhetav : tîrhetav, tîrêjên rojê
ezman : ziman
fekirin : nêrîn
gêsûbelav : kezîbelav
hêj : hê
hevişandin : hevşi kirina pez
hişyar : şiyar
înan : anîn
kab : şilît, şerît
kelebab : dîk, dîkil
law : xort, ciwan
leyzbaz : hîlekar
mencel : qazana mezin, sîtil
mindal : zarok
neşêm : nikarim (şiyan: karîn)
nik : cem
şol : kar, şixul
şubî/şibî : wekî, mîna
pêkve : bi hev ra
perû : xelat
pirçikokek : hindikek
ramûstin : maç kirin
rewal : xort
rohndik : hêsir
seh kirin : guhdarî kirin, bihîstin
sêhl : sêl
sotin : şewitîn
têk : bi hev, di yek
tûkil : kevilk, tûvilk
werîn / werandin : weşîn / weşandin
xalî : vala
zênda : lê nêrî

Hinek metelok û gotinên pêşiya ji hêla Hekarîya

Axa li keyfê ye, mal li bin befrê ye.

Berê darê, darê dixemilînît.

Berê gotina xwe bipêje, paşê birêje.

Bixwe şibî mêra, rabe şibî şêra.

Direwîn, carekê dixwe firavîn

Dilê şivan bixwazît, mastî ji nêrî çêdikit.

Ez axa, tu axa, kî golika bibe nav baxa.

Ewrêt reş baran e, ewrêt spî zivistan e.

Hesp suwarê xwe dinyasît.

Xwastin rûreşiyek bît, nedan ducara rûreşi ye.

Jin heye jinkok heye, mêr heye mêrkok heye.

Kuştin heye, reva mêra nîn e.

Kirmê darê ne ji darê bît, zewala darê nabît.

Keda helal, heram nabît.

Kî diket, kî dixwet...

Av ji serûkahnîyê şêlû dibît.

Av bi evrazi naçît.

Bi kevçikî kom kir, bi heskûyê belav kir.

Bira bira ye, bazar cûda ye.

Dengê daholê ji dûr ve'y xweş e.

Destê xwarinê'y dirêj e.

Mirovê nezan, aqilê wî ji kîsê xelkê ye.

Xweş xeber e, lê min ne bawer e.

Suwarê hespê xelkê, herî peya ye.

Zik têr e, çav birsî ye.

Asin sar naçemhît.

Ber li cihê xwe'y giran e.

Çiya bi çiya nakevin, çav bi çava dikevin.

Dîwarê ser befrê ye.

Gêsnê di çavê xwe da nabînît, derzîya di çavê hevalê xwe da dibînît.

Heke ecela bizine hat, nanê şivanî dixwet.

Heke agir berbû dehli, ter û hişt pêk ve disujin.

Her pezek û pêpka xwe.

Hîndî xwe be.

Heta mirinê kirin e.

Her evrazekê, nişîvyek heye.

Heta li ser serê xwe bi rêve neçî, qedrê pîya nizanî.

Xûdanê mirî'y kore ye.

Kero nemire heta kîvar şîn dibin.

Mala direwîni sot, kesê jê bawer nekir.

Her dar li ser binê xwe şîn dibît.

Tifa ser evraz e.

Zikê têr, haj yê birsî nîn e.

Têbînî:

— Ji bo parastin û berpêşkirina taybetmendiyên devoka kurmanciya Hekariyan, çu guhartinek di vê nivîsarê de nehatiye kirin.

— Peyva «devok» di zaravayê kurmancî de mê ye. Lê li ba hin Kurmancan ew dibe nêr.

F e r h e n g o k a

Mewlûda Bateyî

Amadekar : Zeynelabidîn ZINAR

kurdî	*tirkî*	*fransîzî*	*îngilîzî*
ala	bayrak	drapeau, étendard	flag, standard
avûrû / avrû	haya, ar, haysiyet, onur, itibar	vergogne	shame, bashfulness
ayîsîn	tutuşmak, yanmak	brûler	to burn, to be on fire
ayîsandin	tutuşturmak, yakmak	mettre le feu	to set on fire
babet	uygun, layık, deng	convenable, digne	fit, suitable, proper
berze, bizir, winda	kayıp	perdu	lost
berze bûn	kaybolmak	être perdu	to be lost
berze kirin	kaybetmek	perdre	to loose
buxûr	buhur	encens	incense
cergebez	kadın-erkek kolkola girilerek çekilen halay	une sorte de ronde mixte	a mixed folk dance
çavîn, çavînî	nazar	mauvais œil	evil eye
çavîn kirin, çavînî kirin	nazar etmek	porter malheur	to cause illness or misfortune by the evil eye
çu, çi, tu	hiç	rien	nothing, no, none
dîdar, dîtin	görüşme, görme, ziyaret	entrevue, visite	meeting, visit
kînedûz, kînedoz, kîndar	kin güden, kinli	rancunier	vindictive, rancorous
revd, rivd	gurup	groupe	group, set
seywan, sîwan	şemsiye	parapluie	umbrella
şepal	zarif	élégant	elegant, graceful
têwerhatin	sarmak, etrafını sarmak, sarıp sarmalamak, kaplamak	encercler	to surround, to coat, to cover, to encircle
verêtin	akmak (su vb)	couler (eau)	to run, to flow (water)
weryan, werîn, weşîn	dökülmek (saç, yaprak vb)	tomber (feuilles, cheveux)	to fall (hair, leaves)
westîn, rawestîn, sekinîn	durmak, kalmak	rester, stopper	to stay, to remains
reşbelek	metin, yazı	texte, écrit	text, writing

F e r h e n g o k a

Nehc-ul Enama Mele Xelîlê Sêrtî

Amadekar : Zeynelabidîn ZINAR

kurdî	*tirkî*	*fransîzî*	*îngilîzî*
bera	sahi, sahiden	vrai, vraiement	right
duezmanî	iki yüzlülük	hypocrisie	hypocrisy
dibac	ipek elbise	vêtement en soie	silk cloth
dujîn: çêr, dijûn, zêf	küfür	injure, insulte	insult
peşîwa	rehber, öncü	guide	guide
sezawar	layık, müstahak	qui est digne de, méritant	who merits
vebuhtin, vebuhandin	tayin etmek	nommer, désigner	to appoint, to nominate
reha bûn	kurtulmak	être libéré, être sauvé	to be freed

F e r h e n g o k a

Zargotina Kurdên Sûriyê

-II-

(ji sitrana «*Mîr Mendelî û Gulistan*»)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	*tirkî*	*fransîzî*	*îngilîzî*
‘era, ‘erên	buruna takılan yüzük biçimindeki hızma	ornement en forme d’anneau porté sur le nez	nose-ring
berdevk	sigara, pipo ağızlığı, nargilenin ağıza konan kısmı	embouchure d’une pipe ou fume-cigarette	mouth-piece of a pipe, cigarette holder
biwar	mukabil, ön	devant, face	in front of
cixsî	silahçı dükkanı	armurier	armourer
çerxî	beş kuruşluk Osmanlı parası	pièce ottomane de 5 piastres	a 5-piastre piece
çox, çux	çuha	toile en poils de chèvre	goat-hair cloth
deqandin	tık tık vurmak	tapoter	drum one's fingers
deskêşî xwe kirin	yedeğinde götürmek	conduire un cheval de réserve au côté du sien	lead a spare horse
fit/fît	bitirme, fit	épuisement, achèvement	exhaustion, completion
goştbirinc	etli pirinç pilavı	sauté de viande au riz	stewed meat and rice
gulêrî	güllü	à décor floral	a floral decoration
helîmok	Kürt müziğinde makam türü	un mode musical kurde	a Kurdish musical mode
heşandin	doldurmak, dolgu yapmak	remplir, bourrer	fill, stuff
kepisandin	kapamak, sıkıştırmak, yerleştirmek	mettre en place, fixer	put in place, position
kevî	kenar	bord	edge
kit	tek	impair	odd
kito kito	teke tek	un à un	one by one
kuram, pismam, kurmam	amca oğlu	cousin paternel	cousin (of father's side)
kurdanî	Kürt usülü, Kürtçe	à la kurde	Kurdish style
kutilk, kutlik, kuftik	içli köfte	boulette de gruau à la viande haché	meat ball with groats
lev û lev	dopdolu	rempli à bord	full to the brim
mehîna boze sîse sayî/çîl sipî	lekeziz at	cheval à robe blanche	white horse
menegî	yarış kısrağı	jument de course	racing mare
naşî kirin, şanî kirin, şanî dan	göstermek	montrer, désigner	show, indicate
pala xwe dan	yaslanmak	s’adosser	lean back
paldan	yaslanmak, itmek, yatmak	s’adosser, s’allonger	lean back, lie down
payîzok	Kürt müziğinde makam türü	chanson d’automne, genre musical kurde	autumn song; a type of Kurdish music
qaqim	kelle, baş	crâne	head
qelandin	kavurmak	frire	to fry
qerepîn	karabin tüfek	carabine	carbine, gun

qeyserî	kapalı çarşı	marché couvert	covered market
qoq	kelle, baş	crâne	head
quraftin	demir, ağaç, plastik v.b. sert şeyleri bükerek kırmak, devşirmek	rompre, briser	to break
raser	üzeri, üzerinde	sur, au-dessus	on, on top
rav hilanîn	hayvan izi sürmek	suivre la trace d'une bête	tracking an animal
rav	paralel çizgi	lignes parallèles	parallel lines
rav	toplu av, saf kurarak avlanmak	chasse collective	a hunt
ravravî	paralel çizgili kumaş v.s.	tissu à rayures parallèles	cloth with a pattern of parallel lines
silav vedan	selamını almak	répondre au salut de qqn.	replying to a greeting
sitî	hanım, bayan	dame	lady
teqilandin	tartmak, ölçüp biçmek	jauger, peser	to measure, to weigh
turkanî	Türk usülü, Türkçe	à la turque	Turkish style
xizêmok	Kürt müziğinde makam türü	un genre musical kurde	a type of Kurdish music
xwînî	kan davalı, katil	assassin	assassin, murderer
Yezîrgan	Erzincan	la ville d'Erzincan	the town of Erzincan
zîz	ince, nazik	tendre, sensible	tender, sensitive

ZEWAC

Amadekar : Lutfî BAKSI

kurdî	***tirkî***	***fransîzî***	***îngilîzî***
zewicîn	evlenmek	se marier	to marry, to get married
zewicandin	evlendirmek	marier	to arrange a marriage
zewac	evlilik	mariage	marriage
şû kirin, mêr kirin, çûn mêr	evlenmek (kadın için)	prendre époux	to take a husband
jin anîn	evlenmek (erkek için)	prendre épouse	to take a wife
bi serî kirin/bûn, bi mal kirin/ bûn	evlendirmek / evlenmek	marier	to marry, to arrange a marriage
serî girêdan	başını bağlamak (evlendirmek)	marier	to arrange a marriage
di (bin) çav re kirin	gözüne kestirmek	avoir des vues sur qn.	to have one's eye on someone
geryan, lê gerîn, çav lê gerandin	gözücüye çıkmak	se mettre à la recherche d'une fiancée	to start looking for a bride
keçdîtin, dîtin, çûn dîtiniyê	1) kız bulmak (gelin adayı), görmek 2) görücüye gitmek	chercher une fiancée	to look for a bride
keçdîtin, dîtin, dîtinî	görücüye gitme	recherche d'une fiancée	looking for a bride
bi dilê... bûn / pê qayil bûn	benimsemek, razı olmak	consentir	to consent
herê / erêkirin	kız tarafının dünüre kız istemeye gelmeleri için olur vermesi	accord ou aval des parents de la fille pour donner sa main	agreement of a girl's parents for her marriage
çûn xwazgîniyê	kız istemeye gitmek, dünüre gitmek	aller demander une fille en mariage	to ask for a girl in marriage
xwazgînî, xwazgîn	kız istemeye giden kişi veya kişiler	ceux ou celles qui vont demander la main de la jeune fille	the match-makers
qasid	elçi	ambassadeur	ambassador

qelen, next	başlık	dot payée aux parents de la fille	dowry (paid to the girl's parents)
qelen birîn / qelen vebirîn, next vebirîn	başlık kesmek	décider du montant de la dot	to agree on the amount of dowry
qelenbirîn, qelenvebirîn, nextvebirîn	başlık kesme	cérémonie de décision du montant de la dot	ceremony for agreeing on the amount of dowry
binkîs	hatır akçesi olarak başlıktan kız babası tarafından bağışlanan meblağ	remise sur la dot consentie par le père de la fille en honneur de qn.	reduction in dowry agreed by the girl's father in honour of someone
xwastî	sözlü	engagée	wooed
nîşanî	nişanlama, nişan, nişan töreni	fiançailles	engagement
nîşan kirin, nîşan pê ve kirin	nişanlamak	acte de fiancer	the act of betrothing
şerbet, şîrînî	şerbet merasimi	cocktail offert pour célébrer l'engagement	cocktail to celebrate the engagement
destgirtî, dergîstî	nişanlı	fiancé(e)	fiancée
dest girtin	nişanlamak	fiancer	to betroth
sozdar, herêkirî	sözkesilmiş, sözlü	fiancé(e), promis(e)	betrothed
xelat, sernext	hediye	cadeau	present
şîrmijî, heqê şîr	süt bedeli (başlık kesilirken kız annesi için verilen meblağ veya hediye)	part de la dot payée à la mère de la fiancée comme «prix de l'allaitement»	part of dowry paid to the girl's mother for having breasted her
rê vekirin	nişanlı erkeğin nişanlılık döneminde kız evini ziyaret için hediye göndererek izin istemesi	cadeau envoyé par le fiancé pour obtenir la permission de rendre visite à la maison de la fiancée	present sent by the fiancé to obtain permission to visit his fiancée's home
rêvekirinî	nişanlı erkeğin nişanlılık döneminde nişanlısının ziyaretine ilişkin izin	permission obtenue par le fiancé pour rendre visite à la maison de la fiancée	permission given to the fiancé to visit his fiancée's home
cihêz danîn, karê bûkê kirin	çeyiz hazırlamak	préparer la dot de la mariée	preparing the bride's dowry
cihêz, kar	çeyiz	dot de la mariée	bride's dowry
çûna ser cihêz, dîtina cihêz	çeyizi görmeye gitmek	aller voir la dot	going to see the bride's dowry
xwençe, bişare, xelat	düğüne davet için gönderilen hediye	cadeau envoyé en guise d'invitation aux noces	present sent with invita-tion to the wedding
serşo	gelinin düğün için hamama götürülüp yıkanması	cérémonie de bain de la mariée	ceremony of the brides's bath
henne, xena, desthenne	kına; kına gecesi	cérémonie d'application de henné sur la main de la mariée	ceremony of staining the bride's hands with henna
vexwandî, xwandî, da-wetî, gazîkirî, dawetvanî	düğün davetlisi	invité au mariage	wedding guest
xwandî	düğün davetlilerini çağıran	celui qui invite aux festivités de mariage	person who issues the invitation to the wedding
dawet, şahî	düğün	noces, fêtes de mariage	wedding festivities
serspî, porspî, serejin	düğün alayı öncesi gelin evine gönderilen haberci kadın	femme d'un certain âge envoyée chez la mariée pour annoncer le début du défilé nuptial	elderly woman sent to the bride to announce the begining of the wedding procession
rovî (berbûrî)	düğün alayı öncesi gelin evine gönderilen haberci erkek	homme chargé d'aller chercher la mariée chez ses parents	man responsible for fetching the bride from her home
berbûk, berbûdî	1) düğün esnasında geline refakat eden ve aynı zamanda	1) dame accompagnant la mariée pendant les	1) matron of honour (the bride's advisor

	ona danışmanlık yapan yaşlı kadın. 2) damadın evinde gelinin ilk duvağı açıldığında erkek çocuğu olması dileğiyle gelinin kucağına oturulan erkek çocuk.	festivités de mariage et lui servant de conseillère 2) garçonnet que l'on fait asseoir sur le genou de la mariée à son arrivée chez le marié avec le souhait qu'elle mette au monde un garçon	during the ceremonies) 2) small boy placed on the bride's knees upon her arrival at the bridegroom's home with the hope that she will bear a son
berbûkî	kadınlardan oluşan gelin alayı	défilé nuptial formé de femmes	wedding procession of women
berbûk	kadınlardan oluşan gelin alayına katılan kişi	femme ou fille partici-pant au défilé nuptial	a girl or woman taking part in the procession
birazava	sağdıç	garçon d'honneur	bride-groom
xêl, xêlî	düğün alayı	défilé nuptial	wedding procession
xêlî	duvak	voile de la mariée	bridal veil
bûk siwar kirin	gelini ata bindirmek	faire monter la mariée à cheval	mounting the bride on a horse
berderî	kapıbağı (kapı önü kesilerek alınan)	présent offert à celui qui se tient devant la porte d'entrée de la mariée au moment où on vient chercher celle-ci	present offered to the person at the door of the bride's home when she is fetched away
piştderî	kapı bağı (kapı ardı kesilerek alınan)	présent offert à celui qui se tient derrière la porte d'entrée de la chambre de la mariée au moment où on vient chercher celle-ci	present offered to the person standing behind the bride's home when she is feched away
hespkêş	gelin atının başını çeken	celui qui tient les rênes du cheval transportant la mariée	the person holding the bride's horse's reins
piştgirêdan	belbağı (gelin kardeşinin gelinin beline kemeri bağladığında aldığı hediye)	cadeau donné au frère de la mariée lorsqu'il met la ceinture autour de la taille de la mariée	present given to the bride's brother when he puts the girdle on the bride
sergirêdan	başbağı (gelin başını bağlayana verilen hediye)	cadeau offert à celui ou celle qui place la coiffe de la mariée	present given to the person who places the crown on the bride's head
sersindoq	gelin sandığının üzerine oturana verilen hediye	cadeau offert à celui ou celle qui est assis(e) sur le coffre de la mariée	present given to the person sitting on the bride's trunk
gîska 'ezepan	genç delikanlıların gelin alayının gelişinde yollarını keserek aldığı hediye	cadeau obtenu par les jeunes gens se mettant en travers de la route du défilé nuptial	present given to the young men barring the way of the procession
zengogirtin	atın üzengesini tutana verilen hediye	cadeau offert à celui qui tient l'étrier du cheval de la mariée	present given to the person holding the bride's stirrup
destgir	gelinin kolunu tutarak onu bindirmeye götüren veya damadın evi yakın olduğunda onu eve kadar götüren iki yakını	deux proches parents de la mariée qui la tiennent par le bras pour la faire monter à cheval ou l'ac-compagner chez le marié	two of the bride's close rela-tives who hold her arms to help her mount the horse or who accompany her to the bridegroom
mehr	nikah	acte de mariage	act of marrigage
mehr kirin	nikahlamak	marier	to marry
mehr birîn	nikah kıymak	célébrer un mariage	conclude a marriage
mehrbirîn	nikahkıyma	cérémonie de conclusion de mariage	celebrate the conclusion of a marriage
mehrbirr	nihak kıyan	celui qui conclut l'acte de mariage	official who concludes the marriage

mehrbirrî	nikahı kıyılmış (düğünü henüz yapılmamış)	personne officiellement mariée mais le mariage n'est pas encore fêté	person formally married but whose marriage festivities have not yet taken place
bermehr, bedelmehr	nikahta erkek tarafının kadının geleceği için vad ettiği güvence akçesi	somme promise par la famille du marié comme garantie d'avenir pour la mariée	amount of dowry personally guaranteed to the bride
mehr avêtin ser	nikahına geçirmek (biçimsel olarak yapılan nikahlama)	mariage formel, mariage blanc	'marriage' in name only, paper mariage
bûk	gelin	mariée, épousée	bride
zava	damat	marié, époux	bride-groom
serşoya zava/ê	gerdek için damat adayının yıkanma merasimi	cérémonie de bains du marié	ceremony of the bride-groom's bath
rûkurkirina zava/ê	damat traşı	cérémonie du rasage de la barbe du marié	ceremony of shaving the bride-goom
paşatiya zava/ê	gelinin damat evine gelmesi ile başlayan ve damadın gerdeğe girmesine kadar süren ve çevredeki bekarlardan oluşturduğu adamlarıyla sürdürdüğü beyliğidir	période de réjouissances incluse entre l'arrivée de la mariée et la nuit nuptiale, au cours de laquelle le marié accompagné de ses amis célibataires fête ses dernières heures de célibat	period of festivities between the conclusion of the marriage and its consommation during which the bride-groom spends with his bachelor friends his last hours of little lord
şabaş	1) duğünlerde damat için toplanan para v.s. bağışta bulunanların isimleri toplulukta söylenerek yapılan merasim. 2) düğünde çalgıcıların düğüne katılanlardan topladıkları bahşis	l) argent collecté au cours des festivités de mariage pour venir en aide au marié, 2) pourboire collecté par des musiciens qui nomment et font l'éloge de leurs bienfaiteurs	1) money collected during the marriage festivities to help the bridegroom 2) tips collected by the musicians for singing the praises of the guests
guhastin	gelinin damat evine getirilmesi	conduire la mariée chez le marié	leading the bride to the bride-groom's home
veguhastin	berdel halinde gelinlerin götürülmeleri	fête de mariage au cours de laquelle un frère et une sœur épousent une sœur et son frère	feast of of marriage, when a brother and sister are married to sister and brother
berdêlî, berdil, pêguhork	ailelerin karşılıklı olarak kızlarını birbirine gelin vermeleri, berdel	mariage croisé où un frère et une sœur épousent une sœur et un frère	double marriage between a brother and his sister with a sister and her brother
gerdek	zifaf, gerdek	chambre nuptiale	nuptial room
berdan	boşama, boşanma	divorce, répudiation	divorce, repudiation
berzewac, xame	evlilik çağına gelmiş kız veya erkek, ergen	fille ou garçon en âge de se marier	youth of marriageable age
kıtan lê şkestî	evlilik çağını aşmış genç kız	vieille fille	unmarried girl
zavayê navmalê	iç güveyi	gendre qui habite chez ses beaux-parents	son-in-law living in his wife's family
çûyîna sermalê	dul kadınla evlenen erkeğin kadının evine taşınması	épouser une veuve et s'installer chez elle	marry a widow and live in her house
hewî, hêwî	kuma	co-épouse	second wife
serhewiyê	kuma üstüne giden (evlenen)	mariage d'une femme avec un homme déjà marié	marriage of a woman with an already married man
jinebî, bîjin	dul kadın	veuve	widow
mêrebî	dul erkek	veuf	widower
keç revandin	kız kaçırmak	enlever une fille	to elope with a girl
revok	aynı kızı tekrar kaçıran erkek	homme qui enlève pour la deuxième fois la même fille	a man who elopes twice with the same girl

revandî	kaçırılan kız	fille enlevée	kidnapped girl
darika zava/ê	gelin alayını damda bekleyen damadın yanında süslenen özel hazırlanmış ardıç ağacı	arbre décoré auprès duquel le marié attend l'arrivée de la mariée	ornamented tree beside which the bridegroom awaits the bride's arrival
nemêr	iktidarsız (cinsi)	impuissant, impotent	impotent
nêremê, nêramê, nêrebûk	kız-oğlan, hünsa	hermaphrodite	hermaphrodite
koçek	köçek, çengi	danseur, danseuse	dancer

Ferhengoka
Yûsif û Zuleyxa

Amadekar : ELÎŞÊR

kurdî	*tirkî*	*fransîzî*	*îngilîzî*
hîn: dem, wext	an, vakit	moment	a while, moment
xewas	dalgıç	plongeur	diver
serpoş	1) başı örtülü, 2) başörtüsü	1) qui a la tête couverte, 2) couvre-chef	1) whose head is covered, 2) head gear
bi yekdan: bi carekê	birlikte, bir seferde	en une seule fois, ensemble	all at one, together
çar û naçar	ister istemez	volens nolens	willy-nilly
pencik: penç, pençe	pençe	griffe	paw, claw
zarî kirin; zarîn	inlemek, yalvarmak	gémir, supplier	to groan, to implore
bikirr	müşteri, alıcı	client	customer, client
balîn	başucu	chevet	bed (head), bedside
kax: qesr, koşk	saray, köşk	palais	palace
berzex	1) araf, 2) ince uzun kara parçası	1) purgatoire 2) isthme	1) purgatory 2) isthmus

hejmar 16 zivistan 1995

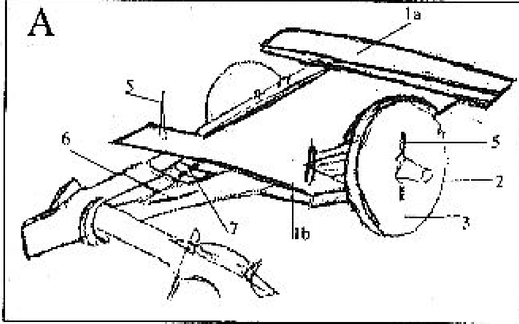
KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

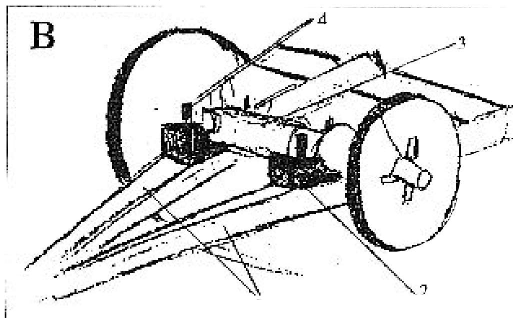
Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Alavên candiniyê

Amadekar : ELÎŞÊR

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*inglîzî*
EREBA GA, GERDÛM	KAĞNI	CHAR À BOEUF	OXEN CART
A — ji aliye jor ve kopî	**üstten görünüşü** kağnı karöserinin ön ve arkadaki iri ve güçlü tahtasına verilen ad.	**vue d'en haut** pièces de bois de dvant et de derrière du char	**upper view** wooden front and rear parts of a cart
1- a) kopiyê paşî	arka tahta	planche de derrière	back board
b) kopiyê pêşî	ön tahta	placnhe de devant	fore board
2- toq	tekerlek çemberi	anneau encerclant la roue	ring encircling the wheel
3- maran	tekerleğin ağaçtan gövdesi	roue en bois	wooden wheel
4- akêr (çar lib in)	karöser yük bağlama sırıkları	batonnets de fixation de la charge	load fixing bars
5- kursiv	tekerleğin ağaç pimi	boulon en bois de la roue	wooden wheel axle pins
6- mazlix	sürücü oturağı	siège du conducteur	driver's seat
7- çîçirk	urgan veya halat sıkıcı		

B — ji aliyê binî ve	**alttan görünüşü**	**vue d'en bas**	**view from below**
1- arêx, rexgerdûm	karöser taşıyıcı		
2- balge	dingil yastığı	coussin de l'axe	axle's seating
3- sirnî	dingil	axe, arbre	axle, axle-tree
4- akêra sirniyê	dingil tespit çubukları	fixateurs de l'axe	axle holding pins

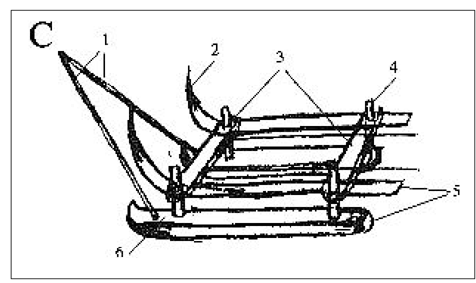
Civîna payîza 1994an

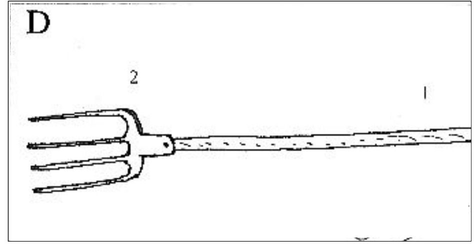
Civîna payizê di navbera rojên 5-11 teşrîn 1994an de li Swêdê, di xwendegeha Biskops Arnöyê de çêbû. Bernameya vê civînê, ji gotûbêjên li ser hin pirsên rastnivisînê, ferhenga *Pehlewî, devoka Qerejdaxê, alavên çandiniyê, ferhengokên Mem û Zîn, Roja Nû* **û** *termên hiqûqê* **pêk hatiye.**

Em hin ji encamên vê civînê di vê hejmara Kurmancî de diweşînin.

Hevalên ku beşdarî vê civînê bûbûn ev in : Khosrow Abdollahî (Selmas), Mizaffer Begzade (Şikak), Elîşêr (Wan), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Rojan Hazim (Hekarî), Musa Kaval (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Veysi Zeydanli (Bidlîs), Zeynelabidîn Zinar (Batman) û Reşo Zîlan (Agirî).

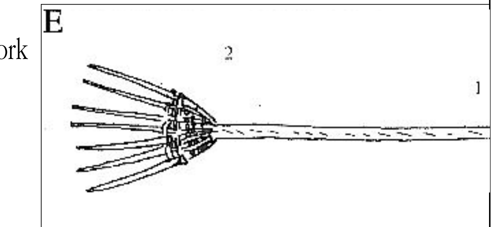
C — paxêl, parxêl, kişke	**öküz tarafından çekilen kızak**	**traîneau à boeuf**	**oxen sledge**
1- palûl	kızağın boyunduruk bağlantı çubukları	fixateurs du joug du traîneau	sledge yoke harness
2- têli	yük tutmaya yarayan üst yan kavisli çubuklar	tiges de fixation de la charge	load fixing rods
3- kopî	kızak tespit çubukları	fixateurs du traîneau	sledge cross members
4- sing	kızak tespit çubukları	baguettes de fixation	sledge fixing wands
5- pêpaxêl	kızak ayakları	patins du traîneau	sledge skates
6- punca palûlê	bağlama pimi	goujon, cheville	dowel

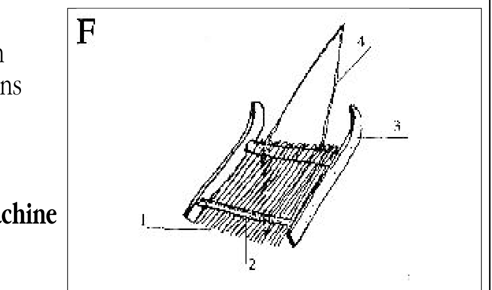
D — dirgan, çarguh, şene (melhêba hesinî)	**yaba**	**fourche**	**fork**
1- destî, destik	sap	manche	handle
2- guhmelhêb	yaba kulağı	fourchon	tines of the fork

E — melhêb	ağaç yaba	fourche en bois	wooden fork
1- destî	sap	manche	handle
2- guhmelhêb	yaba kulağı	fourchon	tines of the fork

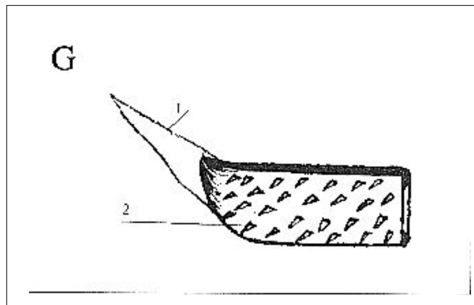

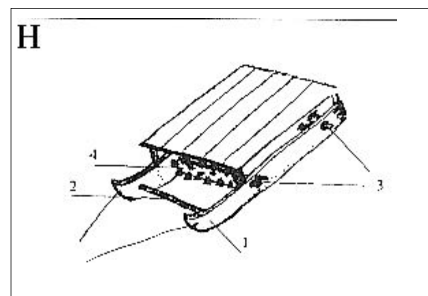
F — mehlî, malî, şapane	**tapan**	**rouleau**	**roller**
1- şivmehlî	tapan çubuğu	tige du rouleau	roller's rod
2- darmehlî	tapan ağacı	traverse	roller's cross-piece
3- guhmehlî	tapan kulakçığı	montant du rouleau	roller's strut
4- palûl	tapanı boyunduruğa bağlayan çubuklar	tige du joung	yoke's rods

G — kam, moşene	**döven**	**fléau**	**flail**
1- rista kamê	çekme zinciri	chaîne de traction	traction chain
2- diran, berheste yan arbeşk (ji hesin)	döven dişi	dent du fléau	flail's serrations

H — cercere, cencere	**harman döven**	**batteuse**	**threshing machine**
1- ling, rexcencer	ayak	monture de la batteuse	side strut
2, 3- navpirk	köprücük	traversine	strut
4- tevşû, devbir	döven bıçağı	lame de la batteuse	threshing machine's blade

F E R H E N G O K A

Pehlewî û Kurmancî

- II -

Amadekar : Rojen BARNAS

Transkrîpsiyona Pehlewî û xwendina wê	Kurmancîya îroyîn	Fransizî	Îngilîzî

A

a = e

1. a) a (e) ya serî di kurmancî de nîne an jî ketiye :

abar [N: bar] (eber)	ber	sur, au-dessus	up, on, over
abaxšāyōdan, abaxšāy- / [N: baxšūdan, baxšāy-] (bexşûden, bexşay)	bexşîn, bexş-	pardonner, avoir pitié de	forgive, have mercy on
abē [N: bē] (ebê,/ ebî, bê / bî)	bê	sans	without, -less
abēbar [N: bēbar] (bêber)	bêber (stewr)	stérile, infécond	fruitless
abēgumān (ebêguman)	bêguman	certainement	without doubt, certain
abēgumanīh (ebêgumanîh)	bêgumanî	certitude	certainty
aswār [N: suwār] (suwar)	siwar	cavalier	horseman, rider
awērān [N: wērān]	wêran	désolé, en ruines	desolate, ruined

1. b) a (e) ya serî di kurmancî de nîne an ketiye û hin bêdeng jî cuda ne an jî guherîne :

abāg [N: (a)bā] ((e)ba)	ba, bal (cem)	avec	with
abāy- [N: bāyēd] (ebay / bayêd)	vîn / vêtin, vê- (divê, dibê)	il faut, il est nécessaire de	it is necessary, must
abēōš [N: bēhōš] (ebêoş)	bêhiş	inconcient	senseless, unconcious
abē-rah (ebêreh)	bêrê (≈)	pécheur	erring
abē-winah (ebê-winah)	bêgune(h)	innocent	innocent
asēm [N: sēm] ((e)sêm / sîm)	zîv, sîm	argent	silver
aburnāy [N: burnā] (burna)	virnî (≈)	mineur, enfant	under age, child

2. a) [h] di kurmancî de hatiye serê bêjeyê an di destpêkê de ji xwe hebiye:

anār (enar)	hinar	grenade	pomegranate
and (end)	hind, hinde, hingî	autant, beaucoup	so much, many
andak (endek)	hindik	peu, quelques	little, few
asp (esp)	hesp	cheval	horse
ast(ag) / hasta (esteg / heste)	hestî	os, noyau (fruit)	bone; (fruit) stone

2. b) Awayên bi [h] û bê [h] jî di krmancî de hene :

afrōšag (efroşeg)	evrîşk, hevrîşk [≈]	confiserie à base de farine, beurre et miel	a sweet meat made of flour, butter and honey

3. a = e	==>	bê:	
a (e)	[ê=>(bi+ê=bê, bêy)]	préfixe privatif a-	privative prefix, un-, -less

a-bahr (e-behr)	bêpar, bêbehr	privé de	portionless, deprived
a-bun (e-bun)	bêbin	sans	baseless
a-čār (e-çar)	naçar	inévitable	inevitable
a-dād (e-dad)	bêdad	illégal, injuste	illegal, unjust
a-dard (e-derd)	bêderd	indolore	painless
a-sar (e-ser)	bêser (û bêbin)	sans fin, interminable	endless

4. a = e

abnūs[N. ābnūs](ebnûs /abnûs)	ebanos	ébène	ebony
abr (ebr)	ewr, hewr	nuage	cloud
abrāz [N. afrāz] (ebraz /efraz)	evraz, hevraz	montée	acclivity
abrēšom (ebrêşom)	evrîşim, hevrîşim	soie	silk
afsān[N. afsāna] (efsan / e)	efsane	histoire, fable	story, fable
almās(t) [N.almās] (elmas(t))	almast, elmas	acier, diamant	steel, diamond
amā [N.mā] (ema / ma)	em, me	nous	we, us
anīg [N.pēšānō] (enî / pêşanî)	enî	front	front, forehead
anjīr (encîr)	encîr, hejîr, hêjîr	figue	fig
awestād[N.ōstad] (ewistad / ostad)	osta, hosta, hoste, westa	maître (artisan)	master (craftsman)

æ = a

ā (a)	a	pronom	pronoun
āb (ab)	av	eau	water
ābād (abad)	ava	populeux, florissant, prospère	populous, thriving, prosperous
ābādih (abadîh)	avahî, avayî	prospérité	prosperity
āb-dān (ab-dan)	avdank	arrosoir, récipient à eau	water-holder
ābus, -tan[N.ābestan] (abus, abusten / abisten)	avis	enceinte	pregnant
āb-zan (ab-zen)	avjen (≈)	bain	bath
ādur [N. ādar] (adur / ader)	agir, ar	feu, le dieu «Feu»; 9ème mois du calan-drier, neuvième	fire; the god "Fire"; cal. 9th month; 9th day
āfrāh (afrah)	fêr kirin (hîn kirin)	enseignement, doctrine	teaching, doctrine
āgāhīh (agahîh)	agahî	savoir, connaissance	knowledge
ālag (aleg)	alî	côté	side
ālūdag (alûdeg)	lewt, lewitî	souillé, pollué	defiled, polluted
ālūh (alûh)	eylo, elih	aigle	eagle
āsān (asan)	hêsa, hêsan, asan	calme, paisible	easy, peaceful
āşkārāg[N. āškārā] (aşkara(g))	aşkere, aşkera	évident, manifeste	obvious, evident
āškōb [N. āşkō(b)] (aşko)	aşkî [≈]	toit, plafond	roof, ceiling
ātaxš [N. ātaš / Avesta. ātarş] (atexş / ateş / aterş)	ateş [e.k.]	feu	fire
āzādīh (azadîh)	azadî	liberté, gratitude, remerciement	freedom, gratitude, thanks
āzār (azar)	azar	tourment	torment

B

bālīš (balîş)	balîşne, balîş, balîv	coussin, oreiller	cushion, pillow
-bān (-ban)	-van	suffixe -ien, -eur	-keeper, -guard

bandag (bendeg)	bende, benî	serviteur	servant
bār-jāmag (bar-cameg)	cemik, cemikê bar	besace	saddle-bag
bēl [M=byr] (bêl /bwîr)	bêr	pelle	spade
bēlūr [N. bilūr] (bêlûr /bilûr)	belûr, bilûr	crystal	crystal
bistag [N. busta] (bisteg /buste)	findiq, bindeq	noisette	hazelnut
brād(brad)	bra	frère	brother
brištan, brēz-(brişten, brêz-)	biraştin, birêj-	rôtir	roast
brūg[N. abrū] (brûg / ebrû)	brû, brî	sourcil	(eye) brow
būdan (bûden)	bûn	être	be, become
buland (bulend)	bilind	haut	high
bun (bun)	bin	base, fond, fondation	base, foundation, bottom
burdan, bar- (burden / ber-)	birin, b-	porter, meener, conduire	carry, bear, take, endure
burg (=>Er: burc) (burg)	birc	tour, bourg	tower
burīdan, bur- [N.brīdan] (burîden, bur- / brîden)	birrîn, birr-	couper	cut
buš (buş)	bijî (ya hespê/şêr w.d)	crinière	mane
but (but)	pût, but	idole, Boudha	Buddha, idol

č = ç

čādur (çadur)	çadir	tente	sheet, veil
čahār (çehar)	çar	quatre	four
čahārdah (çehardeh)	çardeh	quatorze	fourteen
čahārpāy[N. čārwā] (çeharpay / çarwa)	çarpê	quadripiède	quadruped
čakuč [N. čakuš] (çakuç /çakuş)	çakûç	marteau	hammer
čār / čārag (çar /çareg)	çare	moyen, remède	means, remedy
čarag (çereg)	çêre, çere	pâturage, praîrie	pasture, grazing, flock
čatrang => (Er. šatranj) (çetreng)	setrenc	échecs	chess
čē [N. či] (çê /çi)	çi	quoi, que	what, which
čē (çê)	çi (ji bo çi)	à cause, comme	for, beacause, since, as, that
čērāy (çêray /çiray)	çire, çira (çima)	pourquoi	for what, why
čehel [N.čihil] (çehel /çihil)	çil, çel	quarante	forty
čīdan, čīn- (çîden, çîn-)	çinîn, çin-	ramasser, amasser, rassembler, empiler	gather, pile up
čihr (çihr)	cir	forme, silhouette, apparence, visage	form, shape, appearance, face
čihr(ag) (çihr(eg))	çirig (esil)	semence, origine; nature, essence	seed, origin; nature, essence
čim (çim)	çima [≈ / ≠]	raison, cause, but, signification	reason, cause, purpose, meaning
čimrāy (çimray)	çima?, çira?	pourquoi ?	why ?
čiray (çirey)	çira	lampe	lamp
čōb (çob)	ço, çov	bois, bâton	wood, stick

D

dādan, dah-(daden, deh-)	dan, d-	1. donner, 2. créer	1. give; 2.create.
dah (deh)	deh	dix	ten
dahigān [N. dihgān] (dehigan, dihgan)	dehqan, dehkan [e.k.]	paysan, campagnard	countryman,farmer
dahom (dehom)	dehem	dixième	tenth

dāmād (damad)	zava	jeune marié, gendre	bridegroom, son-in-law
dandān (dendan)	didan, diran	dent	tooth
darzīg [N. darzī] (derzîg /derzî)	terzî	tailleur	tailor
dastag (deste)	deste	botte, ballot, bouquet, groupe	bunch, bundle, group
dast-kārīh (dest-karîh)	destkarî	travail manuel,	handiwork
dast-šōy (dest-şoy)	destşo [≠]	urinoir	urinate
dawāl (dewal)	dewl, dûl	cuir, peau	leather, skin
dawāl (dewal)	dewlok [e.k.]	supercherie, tromperie, duperie	deceit, trickery
dēnēg [N. dīnī] (dênî /dînî)	dînî, dîndar	religieux	religious
didom (didom)	dido, duyem	second, deuxième	second
dō [N. du] (do / du)	du, dido	deux	two
dōstīh	(dostîh) dostî	amitié, amour	friendship, love
drahm / dir(h)am (drehm/dir(h)em)	dirhem, dirav	drachme	drachm
drayā(b) [N. daryā(b)] (dreya(b) / derya(b))	derya	mer	sea
drāz [N.dirāz] (draz / diraz)	dirêj	long	long
drō [N. darōγ] (dro / derox̌)	diro, direw, derew	mensonge, tromperie	lie, deceit
drustīh [N. durustīh] (drustīh / durustîh)	dirustî	justesse, droiture	1) righteousness, 2) health
dūd (dûd)	dû	fumée	smoke
dum(b)	dûv	queue	tail
dušmen [N.dušman](duşmin/duşmen)	dijmin	ennemi	enemy
dušmenīh (duşminîh)	dijminî	inimitié	enemity
dušmenādīh (duşminadîh)	dijminatî	inimitié, hostilité	enemity, hostility
dušox (duşox)	dojeh	enfer	hell
dušwār (duşwar)	dijwar	difficile, désagréable	difficult, disagreable
dušwārīh (duşwarîh)	dijwarî	difficulté	difficulty, trouble, misfortune
duxt (duxt)	dot-(dotmam, dotmîr)	fille	daughter
duz (d) (duz / duzd)	diz	voleur	thief
duz (d)īh (duzdîh / duzîh)	dizî	vol	theft
dwāzdah (dwazdeh)	dwazdeh	douze	twelve

E

ē (ê)	ê	particule indiquant le temps présent au mode optatif	particle giving the present tense optative sense
ēbārag [N. ēwār] (êbareg /êwar)	êvar	soir	evening
ēč [N.hēč] (êç / hêç	hêç, hîç	aucun	not any
ēdar (êder)	ev der, vê derê	ici	here
ēmēd (êmêd)	umîd, hêvî, imûd	espoir	hope
-ēn [N. -īn] (-ên / -în)	-în	suffixe formant des objectifs de substance ou de qualité	suffix forming adjectives of material or quality
ēwāz (êwaz)	awaz	mot, parole	word, utterance
ē(w)-čand (ê(w)-çend)	ewçend	quelques (uns)	some, a few
ēwēn [N. āyīn] (êwên /ayîn)	ayîn	manière, coutume, forme, propriété	manner, custom, form, propriety

ēwēnag [N. āyōna] (êwêneg / ayîna)	eyne, neynik	miroire	mirror
ēw-tāg [N.yaktā] (êw-tag / yekta)	yekta, êkta	seul, individuel	alone, single, individual
ēzm [N. hēzum] (êzm /hêzum)	êzing	bûche, combustible	firewood, fuel

F

frahang[N. farhang] (freheng/ferheng)	ferheng [≠]	éducation, savoir	education, knowledge
filāsōfā (filasofa)	filozof	philosophe	philosopher
framādār (fremadar)	fermandar	commandant, chef, dirigeant	commander, ruler, chief
framānburdār [N. farmānburdār] (fremanburdar / fermanbudar)	fermanber	obéissant, soumis	obedient, submissive
frāx [N. farāx] (frax / ferax)	fireh, fere	large, spacieux, ample, prospère	large, wide, spacious, ample, prosperous
frazānag [N. farzāna] (frezaneg / ferzane)	zana, zane	sage, intelligent	wise, intelligent
frazand [N. farzand] (frezend / ferzend)	Ferzende (nav)	enfant, fils, descendant	child, son, offspring
frēb [N. firēb](frêb /firêb)	virr	tromperie, supercherie	deceit, deception
frēštag [N. firišta] (frêşteg /firişte)	ferîşte, firîşte	apôtre, ange	apostle, angel
frēz (frêz)	ferz	devoir, obligation	duty, obligation
frōxtan, frō(x)š- (froxten, fro(x)ş-)	firotin, froş-	vendre	sell
frušag [N.furša] (fruşeg/furşe)	firo, fru	piqûres d'abeilles	beestings

G

gādan, gāy- (gaden, gay-)	gan, gê-	copuler	copulate with
galōg [N.gulō] (gelog, gulo)	galok, gewrî	gorge	throat
gandagīh (gandagîh)	genî	puanteur	stench
gandum (gendum)	genim	blé	wheat
-gār (-gar)	-kar	suffixe formant des noms d'acteurs	suffix forming actor nouns
garānīh (geranîh)	giranî	pesanteur, lourdeur	heaviness, weight
gardīdan, gard- (gerdîden, gerd-)	gerîn, ger-	tourner, se tourner	turn, revolve
garmīh (germîh)	germî	chaleur	warmth, heat
garm-ābag (germ-abeg)	germav (≈)	bains, thermes	thermal baths
γarrānāg (ẍerranag)	xurrînî	tonnerre	thunder
gāw (gaw)	ga	boeuf, taureau	ox, bull, cow
gāw-mēš [N. gā(w)mēš] (gaw-mêş, ga(w)-mêş)	gamêş	buffle	buffalo
gazāg (gezag)	gezek	âpre, perçant, piquant	biting
gazīdan, gaz- (gezîden, gez-)	gestin, gez-	mordre, piquer	bite, sting
gēhān [N. gihān, jahān] (gêhan / gihan, cehan)	cihan	monde	world
gēhānīg (gêhanîg)	cihanî	terrestre, mortel	worldly, mortal
-gēn [N. -gīn] (-gên, -gîn)	-gîn	suffixe formant des adjectifs de qualité	suffix forming adjectives of quality
gēs [N. gēsū] (gês, gêsû)	kezî	boucles, mèches	curls, locks
gētīg [N. gētī] (gêtîg, gêtî)	gîtî	1. le monde terrestre 2. terrestre	1. the material world; 2. worldly

gilag (gileg)	gilî	plainte, lamantation	complaint, lamentation
gišnīz (giṣnîz)	giṣnîj, kiṣnîṣ	coriandre	coriander
gōgird (gogird)	gogird, kirkût	soufre	sulphur
gōhr [N.gawhar] (gohr,gewher)	gewher	substance, essence, nature; bijou; lignée	substance, essence, nature; jewel; lineage
gōṣ (goṣ)	guh, goṣ	oreille	ear
gōšag (goṣeg)	goṣe, koṣe	coin, angle	corner
gōšwār (goṣwar)	guhar	boucle et d'oreille	ear-ring
gōy (goy)	go, gog	balle	ball
gōz (goz)	gûz	noix	walnut
girāmīh (giramîh)	giramî	affection, respect	affection, respect
graw [N. giraw] (grew, girew)	girew, gerew	gage, caution	pledge, security
grih [N. girih] (grih, girîh)	girê(k)	noeud	knot
grīw (grîw)	gewrî	cou, gorge	neck, throat
grīwag [N. giriwa] (grîweg, giriwe)	gir	colline, arête, crête	hill, ridge
grīyīstan, grīy- (griyîsten, griy-)	girîn, girî-	pleurer	weep, cry
grōh [N.gurīh] (groh, guroh)	girûh [e.k]	groupe, foule	group, crowd
guftan, gī(w)- [N. go(y)-] (guften, go(w)- / go(y))	gotin, bêj-	dire, parler	say, speak
gūh (gûh)	gû	crottin, exeréments	dung, excrement
gund (gund)	gun, gunik	testicule	testicle
gurg (gurg)	gur, gurg	loup	wolf
gyāg [N. jāy] (gyag, cay)	cî, cih	place, endroit	place
gyānīg (gyanîg)	giyanî	spirituel, vital	spiritual; vital

H

hād (had)	hê, ha, hêjî	encore, alors	now, then, that is
haftād (heftad)	heftê	soixante-dix	seventy
haftag [N.hafta] (hefteg/hefte)	hefte	semaine	week
haftār [N.kaftār] (heftar/keftar)	keftar, heftyar	hyène	hyena
haftdah [N.hifdah] (heftdeh / hifdeh)	hevdeh, hivdeh	dix-sept	seventeen
hamāg [N.hama](hemag/heme)	hemî, hemû	tout, tous	all
hamagīh (hemegîh)	hemûyî	totalité, universalité	totality, universality
hamāl (hemal)	heval	égal, pair, camarade	equal, peer, comrade
hambadīg (hembedîg)	hember	rival, adversaire	opponent, adversary
hambān [N.anbān] (hemban / enban]	hevan, heban, himban	sacoche en peau	skin bag
hambānd (hemband)	hevbend	connexe	connected
hambār [N.anbār] (hembar / enbar)	embar	dépot, entrepot	store
hambastan, hambah- (hembesten, hembeh-)	kambax kirin	s'écrouler, tomber	collapse, fall
hambāy (hembay)	hempa	compagnon, parte-naire, adversaire	companion, part-ner; adversary
ham-kār (hem-kar)	hevkar	collaborateur	collaborator
ham-pursag (hem-purseg)	(ji) hev pirsîn	consultation	consulting
hamtāg [N.hamtā] (hemtag/hemta)	hemta, hevta	égal, pair	equal, peer
handām [N.andām] (hendam/endam)	endam	membre	member
handaxtan, handāz- (hendexten, hendaz-)	endaz, endaze	projeter, attribuer, considérer, juger	plan, allot, reckon, judge
hangām (hengam)	hingê, hînga	moment, occasion	time, occasion

hanjām [N.anjām] (hencam / encam)	encam	fin, achèvement, issue	end, completion, outcome
harg [Er. xarj, xarāj] (herg / xerc, xerac)	xerc, xerac	devoir, tribut, travail, effort	duty, tribute, work, effort
hašāgird [N.šāgird] (heşagird / şagird)	şagird, şagirt	disciple, élève	disciple, pupil
haštad (heşted)	heştê	quatre-vingt	eighty
haštdah (heştdeh)	hejdeh, hijdeh	dix -huit	eighteen
hāwan (hawen)	hawin, hawan	mortier	a mortar
haxt (hext)	hêt	cuisse, hanche	thigh, haunch, hip
hazār (hezar)	hezar, hizar	mille	thousand
hištan, hil-(hişten, hil)	hiştin, hêl-	laisser, pardonner	let, leave, pardon, set, appont
hixr (hixr)	rêx, rîx	excrément	excrement
Hrīm [N.Rūm](hrom/rûm)	Horom, Rom	Byzance, Rome	Byzantium, Rome
hušk [N.xuşk] (huşk /xuşk)	hişk	sec	dry

I

im-(im-)	î- {îroj / îşev / îsal} ev-{evro/evşev/evsal}	ce, ceci	this
imrōz (imroz)	îroj, îro	aujourd'hui	today

J = C

Jahūd [N.juhūd](cehûd /cuhûd)	cihû, cuhî	juif	Jew
jašn (ceşn)	cejn	célébration, féstival	celebration, festival
jaw (cew)	ceh	orge	barley
jawēn [N.jawīn](cewên /cewîn)	cehîn	d'orge	made of barley
juxt [N.juft] (cuxt / cuft)	cot, cuxt	paire, couple	pair, couple

K

ka [N. kī] (ke /kî)	ku, ko	si, puisque, lorsque	when, if, since
kabārag (kebareg)	kewar	conteneur, récipient	container
kabk (kebk)	kew	perdrix	partridge
kabōd (kebod)	kevok	gris-bleu; pigeon	grey-blue; pigeon
kadbānūg [N. kadbānū] (kedbanûg /kedbanû)	kebanî, kevanî, kabanî	maîtresse de maison	mistress, lady of the house
kadīg (kedîg)	kedî, kehî	domestique, serviteur	domestic; servant
kafč (kefç)	kepçe	louche, écumoire	ladle, skimmer
kafčag (kefçeg)	kefçî, kevçî	cuillère	spoon
kafšgar (kefşger)	koşkar, goşkar	cordonnier	shoemaker
kaftan (keften)	ketin, keftin	tomber	fall
kāh (kah)	ka	paille	chaff, straw
kamān (keman)	kevan	arc	bow
kamar (kemer)	kember, kemer	taille, ceinture	waist, belt, girdle
kard (kerd)	kir	action, sujet, affaire	action, matter, affair
kārd (kard)	kêr	couteau	knife
kārdāg (kardag)	gerrek, gerrok	voyageur, vagabond, nomade	traveller, wanderer, migrant

kardan (kerden)	kirin, kirdin	faire, agir, exécuter, accomplir	do, make, act, perform
karg (kerg)	kergedan	rhinocéros	rhinoceros
kāskēnēn (kaskênên)	keskîn, keskînî	bleu-vert;en lapis-lazuli	blue-green; of lapis lazuli
kayk (keyk)	kêç	suce	flea
kēnwar [N.kīnawar] (kênwer/kînewer)	kîndar	vengeur, vindicatif	vengeful, vindictive
kēsar (kêser)	qeyser	César	Caesar
kēš (kêş)	(xîret)kêş, (cir)kêş	dogme, foi (en particulier pour les non Mazdéens)	dogma, faith (especially non-Mazdean)
kēšīdan, keš-[N.kaşīdan] (kêşîden, kêş- /keşîden)	kişandin, kiş-, kêşandin	tirer, traîner, arracher	pull, draw
kirm (kirm)	kurm, kurmik, kirm	ver, serpent	worm, serpent
kōdak (kodek)	kodek, gede, kudik	jeune, petit; bébé	young, small; baby
kōfīg [N.kōhī](kofîg/kohî)	kovî, kûvî	sauvage, montagne	wild, mountain
kōftan, kōb- (koften, kob)	kutan, kut-, qutan	battre, piler, écraser	beat, pound, crush
kulačag [N.kulīča] (kuleçeg /kulîçe)	kulîçe, kulînçe (çorek)	petit pain rond	small, round bun
kulang (kuleng)	kuling	grue	crane
kūn (kûn)	qûn	croupe, fesses, derrière, anus	rump, buttocks, anus
kunjīd (kuncîd)	kuncî	sésame	sesame
kurrag (kurreg)	kurîk, kurrî	poulain	foal, colt
kuštan, kuš-(kuşten, kuş)	kuştin, kuj-	tuer	kill

L

lab (leb)	lêv	lèvre	lip
lābag [N.lāba](labeg /labe)	lava , lavayî	supplication	supplication
lābakkar (labekker)	lavakar	suppliant	suppliant

ŞANEK :

[≈]	maneya gotinê ya kurmancî bi ya îngîlîzî re têkildar e, lê ne wek hev e.
[≠]	maneya gotinê ya kurmancî an bi ya îngîlîzî re dijmane ye an jî lê nanihêre.
[∫]	maneya gotinê ya kurmancî an bi ya pahlewî re dijmane ye an jî lê nanihêre
[e.k.]	di edebiyata klasîk de.
======================	
a (e) => ê	mard / mêr, nar / nêr
b => v	āb / av
b => w	abr / ewr
d => z	dāmād / zava
f => v	frêb / virr
g => c	gāh, / cih, cî
s => z	sîm / zîv
m => v	sîm / zîv
ş => j	duşmen / dijmin, duşox / dojeh, duşwar / dijwar
h li pêşiya dengdaran =>	āsān / hêsa, asp / hesp, anjōr / hêjîr, andak / hindik, anār / hinar
k => q	pākōzag / paqij, pondik / findiq, bindeq, pistag/ fistiq
w => b	warān / beran, warāz / beraz

Çend pirsên rastnivîsê

Reşo ZÎLAN

Pirsa rastnivisîna zimanekî, bê guman, pirseke gelekî girîng e û ji bo çareserkirina wê jî demek divê. Hindek ji wan pirsgirêkan ji destpêka nivîsandina zimanekî de û hindek jî piştre û di nav herikîna zemên û pêşdeçûna zimên de hatine pêş. Îro gelek zimanên standardîzebûyî jî her di vê pirsê de xwedî pirsgirêk in û ji bo çareseriya wan timî gavina diavêjin.

Zimanê me, ku serpêhatiya wî dîrokeke dûr û dirêj pêk tîne û xwedî taybetmendiyên xweser e, ji van pirsgirêkên aloz ne şûştî ye. Pirsa rastnivisîna wî jî hewceyî çareserkirinekê ye. Ji ber vê yekê jî, ev pirs yek ji xalên girîng yên civîna li ser zimanê kurdî ya zaravayê kurmancî pêk tîne.

Di van civînan de, lêhûrnêrîn û gotûbêjên lidarketî hêdî hêdî digihêjin encam û pêwistiya zelalkirinekê. Di vê benda han de, em ew çend xalên ku gihîştine encam û dongiyekê berpêşî xwandevanan dikin.

I. Pirsa rastnivisîna pirtikên tewangê

A) Di navên taybetî de

Herweku tête zanîn, navdêr di zimanê me de têne tewandin. Li gor qesd û mebesta hevokê, hin pirtik bi navdêran ve têne nûsandin da ku wê meramê bînin zimên. Bo nimûne, gava em dibêjin, «ez Gulbînê dibînim», pirtika tewanga mê ku li vir «ê» ye, bi navdêr ve tête zeliqandin ku ew jî li vir «Gulbîn» e. Navê mirovekê ye.

Di van salên dawîn de, ji ber nezanîn û nexwandewariya zimanê xwe, hin kes di dema nivîsandinê de wê pirtika tewangê bi alîkariya apostrofekê ji navdêr vediqetînin. Ango wek «Gulbîn'ê» dinivîsin, ku ji kok şaş e û tiştekî ne li rê ye.

Heçî nişandeka apostrofê ye, li gor zimanan, xwedî hin kar û wezîfeyan e. Bo nimûne, ew kar û wezîfeyên wek jêveqetandinê, ketina tîpekê yan çend tîpan, forma genîtîvê û hwd tîne cîh.

Di zimanê me de, ew di nivisînê de bêtir ji bo ketina tîpekê yan jî çend tîpan, kurtkirin û pevnûsandina daçekên hevedudanî ku bi karên têvel radibin, tête bi kar anîn. Ev yek jî bêtir di tiştên zargotinî, stran û helbestan de, da ku kêşa stran û helbestê nehête têkdan, tête pêş.

Wek di strana Remzo de :

Rêka Midyatê teng e
Paçê Remzo heftreng e
Ramîsanek bide min
Êvar e l'min dereng e.

Heke «l'min» ya li vir, wek «li min» bihata nivisîn û stranbêj ew welê bi lêv bikira dê kêşa wê ne sazkar bûya. Hejmara kîteyan nema dibû 7, lê dibû 8. Ji ber vê yekê, da ku kêş sazkar û bilêvkirin û awaza wê bi aheng û harmonîk be, stranbêj mecbûr dimîne, ku «li min» ya ji du kîteyan pêk hatî, bike yek kîte û wê bi lez wek «l'min» bi lêv bike. Ev yeka han ne bi tenê di stranên me yên klasîk û zargotinî de tête pêş, lê belê di helbestên me yên klasîk û nûjen de jî.

Di rewşa îro de, di pirsa rastnivisîna pirtikên navdêrên jimaran de, tevliheví û aloziyeke yekcar mezin heye.

B) Di navdêrên jimaran de

Di zimanê me de, ne bi tenê navên tişt û miştan navdêr in û xwedî zayend in. Lê belê, navên jimaran (reqem) jî navdêr in û her yek ji wan jî xwedî zayendekê ne. Ji lewre jî, dema ku ew dikevine hevokekê, divê ew li gor qesd û mebesta hevokê bêne tewandin. Bêî tewandin, ew nikarin kam û merama hevokê bi serrastî berpêş bikin.

Di warê zayendên jimaran de tiştê hewceyî gotinê ev e, ku jimara «1» (yek)ê, mê lê yên din hemû jî nêr in. Tewandina wan jî divê li gor cîh û halê wan yê di hevokê de be da ku di gel mebesta hevokê rêk bikeve.

Heçî jimara «1» (yek)ê ye, ew di hin devokên kurmancî de, bi taybetî jî di dema bikaranîna rojên mehan de, dibe nêr. Bo nimûne; ji dêl ve «yeka meha hezîranê», dibêjin «yekê meha hezîranê».

Wek hate gotin, di dema nivîsandina jimaran de, pêwist e, ku ew li gor cîh û halê di hevokê de bêne tewandin. Heke em di rewşeke weha de jimaran ne bi reqemkî, lê bi tîpkî binivîsin, çu tiştekî ku mirov li ser biaxive, tune ye. Ji ber ku ew jimar di gel pirtikên tewanga xwe tên nivîsîn û ji hev nahêne veqetandin. Wek: «Zarok hê nikarin heta sedî bihejmêrin».

Di vê hevokê de, ji ber ku navdêra «sed» nêr e, divê tewanga wê di vî halî de «-î» be. Vêca di nivisînê de em nikarin vê «î» ya han ji navdêrê veqetînin û wê jê cuda binivîsin. Ji lewre jî ew divê wek «sedî» li qelemê keve. Lê belê, pirs ew e, ku gava ev navdêr ne bi tîpkî, lê bi jimarkî (reqemkî) bête nivîsîn, divê çilo li qelemê keve. Di nivîsarên kurmancî de, heta niha çend nimûne hatine pêş.

Ya yekê : Bêî pevzeliqandina pirtika tewangê, bi tenê wek «100» nivîsîn e. Bê guman, ev ji aliyê rêzimana kurmancî ve, ne rast û serrast e. Ji ber ku di zaravayê kurmancî de navdêr hemû xwedî zayend in û pêdiviya tewandina wan tiştekî mecbûrî ye. Ji lewre jî, bi vî awayi nivisîn, pêpeskirina bingeheke girîng ya rêzimanî ye.

Ya didwan : Bi apostrofê veqetandina pirtika tewangê û wek «100'î» nivisîn e. Herweki di xala jorîn e jî hate çêl kirin, apostrof bi karekî din radibe û ev pirtika han ya «-î»yê jî, bi navdêr ve ye û jê nahête veqetandin.

Ya sisyan : Pişti navberekê her yekser li pey jimarê, bêî çu nişandekek pê ve be, wek «100 î» nivîsandina wê ye. Di awayê vê rastnivîsînê de jî, ku nivîsarên rehmetî mîr Bedirxanan jî her bi vî rengî ne, çewtiya heyî dîsan vedigere ser pirsa ji navdêrê veqetandina pirtikên tewangê ye û ji lewre jî rexne dixwe.

Ya çaran : Bi nîşandeka tîre (-)yê ew wek «100-î» nivisîn e, ku bêtir ji aliyê Kurdên kevnesovyetistanê ve tête bi kar anîn. Herwisan min bi xwe jî bervedêriya wê yekê dikir, ku ew bi vî celebî bête nivîsîn.

Piştî gotûbêj û lêhûrbûneke kûr û dûr, baweriya ku ji bo me peyda bû, ev nîşandeka han ya tîreyê, ku ew bi xwe jî bi gelek karên têvel radibe, ne hewceyî nivisînê ye. Madem ku ya herî girîng ew e, ku divê em navdêrê li gor cîh û halê wê yê di hevokê de bitewînin û sedî sed pirtika tewangê binivîsin, vêca çêtir e, ku ew her yekser di gel jimaran bête nivîsîn. Bêî ku çu nîşandekek yan jî navberek bête bi kar anîn. Ango wê wek «100î» binivîsin. Bi riya rakirina tîre û nîsandekên din, hem di lezahiya nivîsînê de rihetiyek peyda dibe û hem jî em ji sergêjiyên din xelas dibin.

Bi vî rengî em çêtir dibînin, ku ji vir û ha de, herwek di van çend nimûneyên jêrîn de jî xuya dibin, pirsa rastnivisîna pirtikên tewangên jimaran weha binivîsin:

Keça me hê 4ê xwe danegirtiye.

Em ê di 22yê meha tebaxê de li Serdeştê bin.

Dayîka Keviyê ne di rêza 3yan, lê di yan 5an de rûniştibû.

Salvegera 49emîn ya komara Mehabadê nêzîk e.

Wî ne dereceya 1emîn lê ya 3hemîn bir.

Zorgîn û Sêvê di sala 1985an de hatibûn serdana me.

- Te got çi sal ? Sala 1983yan ? Na, ne rast e.

Wî di bazara xwe de jî 120î dest pê kir û daket heta 99an.

Xwedêda di 18ê meha 1989an de, Rewşê di 27ê îlona 1986an de û Karzan jî di 31ê adara îsal de ji dayîk bûne.

Tarîxa nameya wê 3yê hezîrana 1992yan bû.

Em ê îsal jî herin xwepênişandana 1ê gulanê.

(Dûmahîk heye).

FERHENGOKA

ROJA NÛ

(II)

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	***tirkî***	***fransîzî***	***îngilîzî***
avzêr : ava zêr	yaldız	dorure	gilt, gilding
badîn : kaseya meyê	bardak	verre, coupe	glass, goblet
baqê temberiyê : tûncik, temorî	kahkül	mèche	forelock
balafirên dûrger	uzun menzilli uçak	long courrier	long distance aircraft
baqê gulan	gül demeti	bouquet de fleurs	bunch of flowers
baskordî	kolordu	corps d'armée	army corps
bawermend	mümin	fidèle, croyant	faithful, believer
belalûk	yabani vişne	griotte sauvage	wild sour cherry
belawela	darmadağın	éparpillé, dispersé	scattered, all over the place
azbet : ezbet	nesil, sülale	postérité, génération descendance	generation, descendants
ber û barût : ajar, cebirxane	cephane	munition	ammunition
soring : sorreng	kırmızı renk veren bir ot	végétal donnant une teinture rouge	Madder
berberî	rekabet	rivalité, concurrence	rivalry
boblat : bobelat, felaket, mûsîbet	felaket	désastre	disaster
brûskîn	yıldırımvari	foudroyant	thundering, stunning
candar	canlı	animé, vivant	living, alive
cawîdanî	ebediyet	éternité	eternity
çarnikar : çaralî, çar kenar	dört taraftan	tout autour, de tous côtés	all over the place, from all sides
çavê xêl	mahmur göz	œil langoureux	languid eye
çepil	kol	bras	arm
çîm werqîle : çîqxwar	çarpık bacaklı	qui a les jambes fourchues	who has crooked legs
danezan	beyan, beyanname, bildirge	déclaration, manifeste	declaration, manifesto
darbest	sedye	brancard	shaft
devzirav	tüfek	fusil	rifle
dewêt : divît	divit	encrier	inkwell
gulgulîn	sallanarak yürümek	marcher en se dandinant	to waddle, to waddle along
dijwar	zor, güç, sert	difficile, ardu, âpre	hard, difficult
tûtik	kovan	douille	cartridge
hêwişandin	esirgemek	épargner	to save
holbûn : pengizîn	sekmek	sautiller	to hop
hûro : zikmezin	görkemli	ventru, pansu	fat-stomached
kalûş : karûş	domuz ayrığı, ayrık otu	chiendent, herbe des Bermudes	cynodon dactylon, Bermuda grass
kargir	kargir, kâgir	construction en pierres	built on stones
kelogirî bûn	ağlamaklı olmak	être sur le point de pleurer	to feel like crying
kersix	hançerin kesici ağzı	lame du poignard	dagger's blade

kevçîdan	kaşıklık	range-cuiller	spoon rack
kevirtraş	taş yontucu	tailleur de pierre	stone-cutter
kofikêl : kofiya bilind		haute coiffe de femme	traditional woman headdress
komgirav	takım ada	archipel	archipelago
kunrim : binê rimê	mızrağın alt ucu	le bas de la lance	bottom of a spear
koş : pêş, hemêz	bağır	sein, giron	bosom, breast
kevirê qozîbir	köşe taşı	pierre angulaire	angular stone
mandel	inkar	reniement, négation	denial, refusal
lê dan mandelayê	inkar etmek	nier, renier	to deny, to refuse
mikur hatin	itiraf etmek	avouer, passer aux aveux	to confess, to admit
mirovxwar	yamyam	anthrophage, cannibal	cannibal, anthropophagus
mopîzan	danışman, uzman	conseiller	advicer
naşî	acemi, toy	novice	novice, beginner
nikar : cinsekî kilsê	bir tür kireç	argile	clay
pêşasêgeh	ön savunma mevzileri	avant-fortification	pre-fortification
pirjinî	çokkarılılık	polygamie	polygamy
polaxane	çelikhane	aciérie	steal works
poş kirin	toslamak	se cogner, se heurter	to butt
poş	tos	coup de tête	a blow
qeraş	değirmenci	meunier	miller
qewirandin	kovmak	chasser	to drive out; to send out
qirên : pevçûn, şer	kavga, döğüş	combat, affrontement	fighting
qitîtk	pıhtılaşmış kan	sang coagulé	coagulated blood
qolan	kolan	ruban large, sangle	broad bland or belt
qundax	kundak	crosse	butt
qurnefil	karanfil	oeillet	carnation
qufik	küfe	couffe	(straw) basket
rajor, desthilatdar	hakim, eğemen	dominant	dominating, ruling
rajêr : bindest	ezilen, tebaa	dominé, opprimé	dominated, oppressed
rave	açıklamak	explication	explanation
rave kirin	açıklamak	expliquer	to explain
rêl	koru	bois	small wood, grove
rêvin	kirli	sale	dirty
rêvin kirin	kirletmek	salir, souiller	to make dirty
rêwingî : rêwî	yolcu	voyageur	traveller
semasî	köpek balığı	requin	dogfish, shark
serguzeşt : serpêhatî	serüven	aventure	adventure
serhevde : pozdaxî, qar	aybını yüzüne vurma	reproche	reproach
serpir	köprübaşı	tête de pont	bridgehead
şewl	küçük vadi	vallon	small valley
şivîl : şiverê, şivîle	patika	sentier	path
şîrberf	dondurma	glace	ice-cream
teqez	kesinlikle	certainement	certainly
tûm	çalı, funda	bosquet	bush
tûmik	küçük çalı	petit bosquet	small bush
weyn : dek	oyun	ruse, intrigue	cunning, craftiness
gelpik	gerdan	double menton	double chin
xwedbîn	kendini beğenmiş	auto-suffisant, narcissique	conceited, haughty
xwînsivik	tezcanlı	agile, vif	agile, nimble

qamirên şekirdar	şeker kamışı	canne à sucre	sugar cane
ziktilêlî	şişkin karınlı	qui a le ventre balloné, ventru	potbellied
zivârî	zillet	avilissement, dégradation	degradation, abasement
pehnav, n.f.	düzlük, meydan	place, aire	open space, square, area
pehnava rezan : pehniya nav rezan	bağın ortasındaki düzlük	aire de vendange	grope harvest area
wawîk	çakal	chacal	jackal
ponijîn	dalmak, düşünmek	être absorbé, plongé par ses pensées	to be plunged (in thoughts, occupation)
serrax: lihêf	yorgan	couette, couverture ouatée	quilt
binrax: doşek	döşek	matelas	mattress
şal	çoğunlukla Hindistan'da dokulan değerli bir yün kumaş, kaşmir	tissue de cashmire	shawl, especially a Cashmere shawl
eba şalîn: eba ji şal çêkirî, giranbiha ye	Kaşmir aba	manteau en cachemire	Cashmere cloak
kerx: koma keloxan	ceset yığını, mezbaha	tuerie, carnage	slaughter, carnage
req	sertlik	dureté	hardness, toughness, stiffness
req: kûsiyê avê	su kaplumbağası	tortue d'eau	turtle
pertav	takat, güç	force, énergie	strength, power, energy
ji pertav ketin	takatsız olmak, halden düşmek	être épuisé, être à bout; ne plus avoir de force	to get exhausted
tîş: perçe; kerî	parça, yarık	partie, fragment, piece, section, fissure	fragment, split, crach
tîş-tîşî	paramparça	en pièces	all in pieces, tattered
tîşik	yırtmaç	fente	slit in a garment
dargenek	kene otu	ricin	castor oil plant
genek	kene	graine de ricin	castor bean
donê genekan	kene yağı	huile de ricin	castor oil
tengal : alî, kêlek	yan, taraf, kenar	côté	side
hêlkan: hêlekan, çîncik	1) salıncak, 2) hamak	1) balançoire, 2) hamac	1) swing, 2) hammock
melwend: merwend	tıpta kullanılan bir bitki	une plante médicinale	médicinal plant
talşir : helqetîz	sütleğen	euphorbe	euphorbium, gum-plant
gwînî : gûnî	geven	astragale	gum-tragacanth plant
pirêzk : pirîsk, bera hûr	ince kar	neige fine	fine snow
kur, n.f. : girê bê dar	ağaçsız tepe	colline pelée	bald hill
kop, n.f. : serê girê	zirve	sommet	summit
mitik	basık küçük tepe	monticule	hillock, mound
hevgel : hevkerî, ên ku pezên xwe tevî hev dişînin çêrê	koyunlarını aynı sürüye gönderenler	ceux qui envoient leur béail dans le même troupeau	those who send their livestock to the same herd
qitik : rimêle, hêwêrde, kêrasî	bıldırcın	caille	quale
kêsim : kêrsim	çalım, fiyaka	air, allure, parade	swagger, strut, affected dignity
no féroce 2) piquant,	1) hırçın, 2) biberacısı	1) revèche, hargneux, 2) pimenté	1) ill-tempered, sour-tempered, ferocious, 2) hot, pungent

Devoka Qerejdaxê

Amadekar : Mehmûd LEWENDÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
canzerik	hayvanlarda görülen bir cins sarılık hastalığı		
canzerî, canzerkî bû	1) bu hastalığa müptela olmak, 2) çok acı ve kahır çekmek		
carcim : cacim, mêcer	cecim, cicim	tapis tissé à la main avec des dessins brodés	rug woven on a hand loom with desing added by embroidering
carût : carûd; xerkendaz	ateş küreği	petite pelle à charbon	small coal shovel
caw : pate	bez	toile de coton ou de lin	cotton or linen material
cil û caw; pirtî, pertal, pate	manifatura	textile	textile
ceze : cehzer	arpa sararma dönemi	période de mûris -sement de l'orge	barley's ripening time
cênîk	şakak	tempe	temple
cilq : sivik	sulu, cıvık, zevzek	inopportun, léger, importun	importunate, giddy
cilqî	sululuk, cıvıklık	légereté, baladinage, bavardage	flighty behavior
cinls : cenah	topuz	massue, masse	mace
cixilandin : cixirandin	kışkırtmak; tahrik etmek, teşvik etmek	exciter	to excite; to incite
cixilîn : cixirîn	teşvik olmak; tahrik olmak	s'exciter; être excité; s'inciter	to incite each other; to excite each other
cimêlî : devşewitî	yağ, pekmez ve ekmek karışımı bir yemek	plat fait du pain du raisiné et du beurre fondu	meal made of bread, butter and grape preserve
cînciq	1) incik boncuk, 2) cam bilye	1) verroterie, 2) bille en verre	1) glass jewelry, 2) glass marble
cîq : reşhêle, reşêle	kar kuşu	pinson	snow-bunting
colgenî : şolgenîk	yabani burçak	gesse sauvage	wild vetch
kizin	burçak	gesse, jarosse	common vetch
colik : şolik	bir cins burçak	une sorte de gesse	a variety of vetch
colmark : şolikê maran (nayê xwarin)	yenilmeyen bir burçak türü	gesse non comestible	non edible vetch
cûm	bir çiğnemelik	bouchée, quantité qu'on peut mastiqer en une fois	mouthful
cunî : conî	dibek taşı	grand mortier en pierre	larger stone mortar
çakil	ucu eğri değnek, çöven, baston	bâton à bout recourbé; canne	cane, polo stick
çarberî : çar caran ber dayî	dört kez doğurmuş koyun ya da keçi	brebis ou chèvre ayant mis bas à 4 reprises	ewe or goat wha has lambed
çargayî	dört doğurmuş inek	vache ayant mis bas à 4 reprises	4 times

çavçirtonek	Karacadağ bölgesinde saklambaç oyunu	jeu de cahce-cahe dans la région de Qarajdax	hide and seek game in Qarajdax area
çavnûtik	küçük gözlü	qui a de tout petits yeux	who has small eyes
nûtik	bit yavrusu	jeune pou	young louse
çavpeqle : çavbeloq, çavzeq	patlak gözlü	yeux exorbités	bulging eyes
çavqûnde : çavhiz	fasık	dépravé	depraved
çavsor	zorba, gözü kan bürümüş	brutal, violent	violent, brutal
çavsorî	zorbalık, gözü kan bürümüşlük	brutalité, violence	violence, bullying
çavtêr	tok gözlü	qui ne convoite pas	not covetous
çehço : çeçik	çocuk dilinde göz	oeil (dans le langage infantile)	eye (in children's language)
çek : kinc, cil	elbise	vêtement	clothe, dress
çekem	bir cins çam ağacı,	méleze	larch
çeke : qîr û nêrebend	yakı	emplâtre en goudron	cautery, blister
çenge: çene çengê avêtin	çene	menton	chin
çermandin: çerm kirin, post kirin	yüzmek, derisini soymak	dépiauter; écorcher, dépouiller	to flay: to skin
çêtî : çênî, pirtik	küçük parça	petit morceau; bouchée	mouthful, small part
çêtî çêtî	paramparça	en morceaux	all in pieces, tattered
çêtî kirin	parçalamak	couper en fins morceaux	to cut in small pieces
çiftexas	patıska	batiste, batiska	cambric
çilek: nefsek	nefsine hakim olmayan, yemek düşkünü	avide	greedy for, avid for
çileqe : çele‹are	boşboğaz, geveze	bavard, indiscrèt	indiscreet, babbler, talkative
çilfisandin: çilpandin	aşırmak, çırpmak	choper, chiper, chaparder	to steal (from); to pinch, to filch, to pilfer
çilfis	aşıran, çırpan	chapardeur, voleur	pilferer
çim : kim, gupik	uç, zirve	extrémité, pointe, sommet	extremity, tip, peak, top
çipîsk: tilîfisk, fîtik	fiske	chiquenaude, pichenette	flick, flip (with the finger)
çirr : çirrê birrê, birxelas, birane	yakan, top oynuna benzeyen topsuz ve karşılıklı iki grup tarafından oynanan geleneksel bir Kürt oyunu	jeu de pursuite joué en plein air par deux équipes	a traditional outdoor run-and catch game played by two teams
çirr	sicim, yudum	filet d'eau	dribble, trickle
çirra avê	biraz su	un peu d'eau	a dribble of water
çiravk	su sızıntısı	fillet d'eau	oozings
çirr	sert, direngen	dur, résistant	tough, hard, stiff
goştê çir	sert et	viande dure	tough meat
çirî: kunê serê guhanan	hayvanlarda meme deliği	orifice du trayon	teat's orifice
çirtik	hoppa	écervelé, frivole, légère	flippant, flighty, foppish
çist: çalak	canlı, hareketli	vivant, vif	alive, active, lively
çîprût : teşkrût	baldırı çıplak	vaurien, indigent	1) bare legged, 2) rowdy, rough
çîr	kurutulmuş elma, kaysı v.b.	pomme ou abricot séché	dryied apple or apricot

qerqîtik	kurutulmuş kavun	melon séché	dryied melon
çogerî bûn: ji çokan ketin, ji qidûman ketin	diz çökmek, güçsüzlükten yıkılmak	se mettre à genoux, tomber d'épuisement	to kneel down (of exhaustion)
çolbir: kurterê	kestirme yol	raccourci	shortcut
çort : çors	haşin, kaba, sert	brutal, rude	brutal, harsh, rude
çortanî; xwarina çortan	çökelekten yapılan ayran çorbası	soupe faite avec du petit lait seché	soup made of dried whey
çûçî kirin	çocuk dilinde oturmak	s'assoir dans le langage infantile	to sit down (in chieldren's language)
beqem	solgun, soluk	pâle	pale, fated
beqem bûn	solmak	devenir pâle, déteindre	to fade, to become pale
alale: helale: lale	lale	tulipe	tulip

Bsx. : Di amadekirina vê ferhengokê de, me ji «*Ferhenga Devoka Qerejdaxê*» ya destnivîski ya Mistefa Gazi sûd wergirt.

TERMÊN HIQÛQÎ

(V)

Amadekar : Veysî ZEYDANLÎ

kurdî	***tirkî***	***fransizî***	***îngilîzî***
rastandin	1)tasdik, onay, 2) tasdik etme, onaylama	ratification, certification, confirmation	ratification, confirmation
rastandin (birastîne)	tasvip etmek, onaylamak	ratifier, certifier	to ratify; to certify
rastandî	onaylanmış, tasdik edilmîş	ratifié, certifié	ratified, certified
rastandina biryarekê, rastandina biryarê	bir kararın onayı, kararın onayı	ratification d'une décision	ratification of a decision
pejir, n.f.	kabul, onay	accord, aval, acceptation	acceptance, agreement
pejirandin, n.f.	kabul etme	acceptation, consen-tement, accord	acceptance, assent, agreement
pejirandin (bipejirîne)	kabul etmek	accepter, admettre, consentir	to accept, to admit, to agree, to assent
pejirîn (bipejire)	kabul olmak	être admis, accepté, reçu	to be agreed, admitted, accepted
pejirî, pejirandî	kabul edilmiş	accepté, admis	agreed; admited
pesend	tasvip	approbation	approbal
pesend kirin	tasvip etmek	approuver	to approve
rewa	meşru	légitime	legitimate
narewa	gayri-meşru	illégitime	illegitimate
rewahî	meşruiyet	légitimité	legitimacy
parastina rewa	meşru savunma	défense légitime	self-defence

Ferhengoka
RONAHÎ
(IV)

Amadekar: Mizaffer BEGZADE

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
palmisandin	elle yoklamak	palper	to finger, to palpate
pelandin	aramak, yoklamak	fouiller, tâter	to search, to frisk
bêrm	küçük göl, havuz	piscine, bassin	pool, pond
nûza	yeni doğmuş	nouveau-né	newborn
evor	dağ keçisi	chamois	chamois
sername	yazı başlığı	titre	title
dexs : hesûdî	kıskançlık,	jalousie	jealousy
dexesok	aşırı kıskanç	très jaloux	very jealous
kerkedan	gergedan	rhinocéros	rhinoceros
kerkulan, kerqolan	zebra	zèbre	zebra
şîp	panter	panthère	panther
piling	kaplan	tigre	tiger
teqez	muhakkak, mutlaka	certainement	certainly
teşk	bacak	patte	leg
îşk dan: badan	çevirmek, sıkıştırmak	serrer, donner un tour	to tighten up
gewende	çingene	tzigane, bohémien	gypsy
venandin	tezgah, tuzak kurmak	placer, mettre en place	to set, to set up
venîn	çizmek	tracer	to draw
xêz venîn	çizgi çizmek	tracer une ligne	to draw a line
qemelax : neçîra kîvroş-kan a di berfa pûk de	karda tavşan avı	chasse aux lièvres dans la neige	hare hunting in the snow
metran	zıpkın	harpon	fish spear, harpoon
zîvar	yoksul, fakir	pauvre, indigent	poor, destitute
çiloreş: payiza pêşîn	ilk sonbahar	début automne	early automn
marî: mêkew	dişi keklik	perdrix femelle	female patridge
margiros: nêrekewê bi tenê mayî	yalnız kalmış erkek keklik	perdrix séparé provi-soirement de sa femelle	male partridge left alone
xasûk	kurnaz, siyasetçi	rusé, habile, matois, malin	shrewd, cunning, sly
xasukî	kurnazlık	ruse, habileté, malice, matoiserie	shrewdness, slyness
babelîsk: sedsal	yüzyıl	siècle	century
hingustîl, gustîl	yüzük	bague	ring
nefismezin	mağrur	arrogant, hautain	haughty, arrogant
pejn: 1) dengê tiştê nediyar, 2) hest	1) görünmeyen kişi ya da şeyin sesi, 2) his	1) bruit de quelqu'un ou de quelque chose 2) voix, bruit que l'on ne	1) noise of somebody or something not insight, 2) voice, noise
pejna te nayê	senden ses seda, haber yok	voit pas, on n'entend pas parler de toi	you have not been seen (for a long time)
veniştek: ciyê veniştina teyr	tünek	perchoir	perch
pirçazkî: pûrt weşandî	tüy dökmüş	déplumé, qui a perdu ses plumes	who has lost its feathers
merasê: dabeşkirina	av yerinin dağıtımı	partage du territoire	sharing of the

nêçîrgehê		de la chasse	hunting area
şikêr	taş yığını	amas de pierres	heap of stones
serpê: pêxew	örtü, yorgan	couverture	blanket
zînat, tade	zulüm, baskı	oppression, persécution	oppression, persecution
çilk, peşk	su sıçrantısı	jet de gouttes d'eau, éclaboussure, giclement	splash
sindirûk	sanduka, tabut	sarcophage, cercueil	sarcophagus
berdevk	1) mabeynci, 2) sözcü	1) chambellan, 2) porte—parole	1)chamberlain, 2) spokesman
ferzane : pirzane	bilge	sage, érudit	wise, learned
dêlindêz : ayina dînî	dini ayin	cérémonie religieuse, rituel	ritual
gungilî	kıvılcık	bouclé	curly
gurpik	saç halkacığı, buklet	bouclette	small curl
qirdik : koseyê sersalê	Noel Baba	père Noël	father Christmas
şemo	palyaço	clown	clown, fool
şadîk	eğlendirici	amuseur, comique	comic
hilmeyî çûn:	karşı durmak,	s'opposer à,	to oppose
li ber rabûn	kafa tutmak	tenir tête, défier	to be defiant
xilt: koremişk	köstebek	taupe	mole
suxre	angarya	corvée	fatigue, corvee, drudgery
pifî bêvila yekî kirin	tahrik etmek, kışkırtmak	remonter, inciter	to prompt, to incite
devce: tamijî	alışmış, tadına varmış	habitué, accoutumé	accustomed, usual
devce bûn	alışmak, alışkanlık edinmek	prendre l'habitude, s'habituer	to get used, to get accustomed
lewçe	ukala	pédant	wiseacre, pretentious
êrdim	yer, yöre	place, endroit	place, area
hêreker: temaşeker	seyirci	spectateur	onlooker
herê kirin	seyretmek	regarder	to look, to watch
çîkit, çîtik	kura	lot, sort	lots
çîtik kişandin	kura çekmek	tirer au sort	to draw lots
demşûr : şireya meywe û zebze ya ku bi destê meriv dizeliqe	meyve ya da sebzenin ele yapışan suyu	jus de fruit ou de légume collant à la main	fruit or vegetable juice sticking to the hands
pekpekok: peqpeqok, peqok	kabarcık	ampoule	blister
vîtik	fiş, makbuz	fiche; reçu	card, slip, receipt
sindik: savarê hûr	ince öğütülmüş bulgur	gruau fin	boiled pounted wheat
tot bûn: ger bûn, gidirîn	yuvarlanmak	rouler	to roll along; to revolve
fer: hêz, taqet	güç, takat	force	strength, power
vixîne: dengê mêran li meydana şer	savaşta erkek çığlığı	cri de guerre des hommes	shout of warriors
reqemeşn : meşkê ziwa (hişk)	kuru tulum	outre sèche	skin made into a bag
qeşmax: qalikgirtina birînê	yara kabuk bağlaması	cicatrisation de la plaie	healing, closing up
zipilî: sipîçolkî	beyazımsı	blanchâtre	whitish
xişor: agirê nîv temirî; teraf; xwelepel	yarı sönmüş ateş	feu à moitié éteint, braise à moitié éteinte	half-extinguished fire
paymal : di bin pê de mayî	ayaklar altında kalmış, ezilmiş	foulé aux pieds, humilié, opprimé	trampled down, oppressed, humiliated
cîrne: cirnê avê	kurna	bassin de bain, cuve	basin of a bath or fountain
conî: coniyê dan	dibek	grand mortier en pierre	large stone mortar
naperûşk: pence	pençe	griffe	claw

Ferhengoka

Mem û Zînê

Amadekar: Khosrow ABDOLLAHÎ

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
sername	başlangıç, başlık, giriş	titre, introduction	title, introduction
natemam : netemam, nivîşkan	eksik, tamam olmayan	incomplet	incomplet
xam	işlenmemiş, alışmamış, ham	immature, inexpérimenté, cru, novice, vierge	immature, unripe, inexperimented,crude
perdedar : piştperde	gizli, perde arkasında	voilé, dissimulé	hidden, concealed, veiled
genc; gencîne, xezne, xezîne	hazine	trésor	treasure
jar: hejar, belengaz	yoksul, fakir	pauvre	poor
hûr	ufak, küçük	petit	small, little
numandin (binumîne); nîşandan, nimandin	göstermek	montrer, indiquer	to show, to indicate
hindî: hew qas	o kadar	tant, autant	so much, so many
bargeh: dergah, qesr û koşk	dergah, saray	palais,siège du pouvoir	place, headquarters
zemîn: erd	zemin	terre, sol	earth, world
hemta: hevta	emsal	pareil, pair, semblable	peer, alike, similar
bê hemta	emsalsiz	sans pareil	matchless
sezawar : hêja, şayan	şayan, değer, layık	qui mérite, digne	worthy, deserving
nimûd: nîşane	işaret, eser	marque, signe	sign, mark
goya	güya	soi-disant	as if, as though, supposedly
serw: merx	selvi	cyprès	cypress
ayîne : neynik, awêne	ayna	miroir	mirrorr
dane : tene	tane	1) graine, 2) pièce	1) grain, seed, 2) single individual thing of any kind, piece
serwer	önder, baş	chef, prince, leader, souverain	leader, prince, head
teba bûn: tev bûn	katılmak, karışmak	participer, prendre part	to take part, to participate
ateşkede: agirgeh	ateş mabedi	temple du feu	fire temple
vekuştin: vemirandin	söndürmek	eteindre	to put out, to extinguish
butxane: pûtgeh	puthane	temple païen	place of pagan worship
cihangîr	fatih, cihan fatihi	conquérant du monde	world conqueror
vedan: vegirtin	(çadır) açmak, kurmak	planter, mettre en place	to set up, to pitch
seywan: sîwan	şemsiye	parasol, parapluie	umbrella
dilawer: dilêr, mêrxas	yiğit	brave, intrépide	brave, intrepid
saye: sîh, sîber	gölge	ombre	shadow
jî, emr: temen	yaş, ömür	âge	age
napak: ne paqij	temiz olmayan, kirli	impur, impropre, souillé	impure, unclean
seyînî: seyîtî	itlik, köpeklik	qualitié d'un chien	quality of a dog
çalak	faal, çevik	agile, lest, actif	agile, swift, active
penah: sitar	sığınak, barınak	abri, refuge	shelter, refuge
cihanpenah	büyük sultan, dünya sığınağı	grand monarque, refuge du monde	shelter of the world, great monarch

tawan	suc, cürüm	crime	crime
amanc	hedef	cible, objective, but	target, goal
mêrînî: mêranî	erkeklik	bravoure, virilité	bravery, braveness, virility
şemirandin (bişemirîne): hiştin, li alîkî hiştin, terk kirin	bir yana bırakmak, terk etmek, vazgeçmek	abandonner, laisser de côté	to give up, to abandon, to leave
behre: par	pay	part, lot	share, lot, portion
bêbehre: bêpar	yoksun, paysız bırakılan	privé, dépourvu	deprieved
gerdûn	evren, kainat	univers	universe
anînve: veanîn, anîneve, paşveanîn	geri getirmek	ramener	to bring back to take back
pol	pul, değersiz para	sou	penny
spîdeman: nasat, kêmeyar	düşük ayarlı,saf olmayan	impur, mélangé	impure, not pure, mixed
bezm: şayî	şenlik, meclis	fête, réjouissances	rejoicing
dim: nikul, dindik, dimik	gaga	bec	beak, bill
gulgûn: di rengê gulan de	gül renginde	rouge, couleur de rose	red, rose-colored
gulgeşt: seyran û geşta nav gulan	güller arasında gezinme	promenade dans une roseraie	stroll amidst roses
taq: qat	kat	étage	floor; storey
vejîn	yeniden doğuş	renaissance	rebirth
nasaz : nadurust, ne lihev	dürsüt olmayan, münasebetsiz	inapproprié, impropre	improper, inapopriate
tennaz : nazenîn	nazik, teni nazlı	graciuese, délicate	delicately beautiful, graceful
pîlewer	çerçi	colporteur	huckster, peddle
gewherî : gewherfiroş	mücevheratçı	joallier	jeweler
xodreste	kendi kendine yetişmiş, kendi kendini yetiştirmiş	autodidacte	self-made man
perwerî, perwerdekirî	eğitilmiş	éduqué	educated
semen: asmîn, yasemen	yasemin	jasmin	jasmin
daheristin	dökülmek, sarkmak	se répandre (cheveux), tomber sur les épaules	(hair) to fall on the shoulders to lang bosely
rehistin	açmak, yeşermek	s'épanouir, s'ouvrir	to bloom, to open out
çah : çal, kort	çukur	fosse, fossette	fossa, pit, dimple
serpençe: serpêçî	parmak uçları	extrémité des doigts	extremity of the fingers
kemergah: pişt, kemer	kemer	ceinture	belt
cuda: cihê	ayrı, farklı	différent, autre	different, else
fayîdexwaz	çıkarcı	égoïste, qui ne cherche que sesintérêts	self-seeking, selfish
sîne: sîng	sine, göğüs	poitrine	bosom, breast
sînesoj: sîngşewat	sineyi yakan	poignant, qui brûle la poitrine	poignant, heartrending
xawer: rojhelat	doğu, şark	Orient, est	Orient, East
têkda	tümden, tamamen	complètement, entièrement totalement	completely, totally
vêkra	birlikte, hep birlikte	ensemble, tous ensemble	all togehter, together
fîroz: pîroz	kutlu, mubarek	béni	blessed
kelat, kela	kale	forteresse	fortress
nijde	çete	bande, gang	band, gang
perçem : şêbisk	perçem	touffe de cheveux	tuft of hair
nagah: ji nişka ve	aniden, ficetten	soudain	sudden
serkol: serqot	baş açık	à tête découverte	bare-headed
kaşo: darê holê	polo değneği	crosse de polo	polo stick

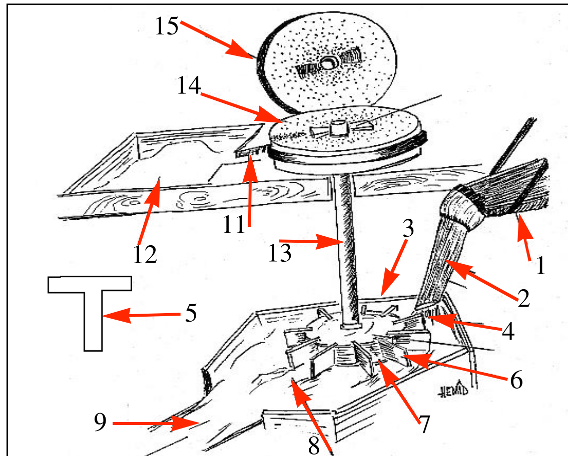
hejmar 17 havîn 1995

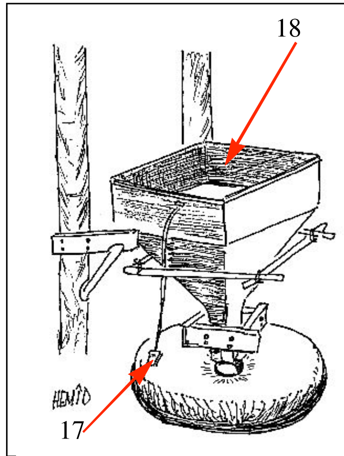
KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

aş

1- cowa avê, coka êş
2- şîp, sip, sûle
3- bota aşê, burca avê, bîra aş, bîra êş, sûle
4- avbir, bêvî
5- mifta 'eyarê, kilîlkê beraşê
6- gond, jewere, kond
7- per, perik
8- bindoxe, bindeqe, mûrî
9- cehennem, doşeder, dojezer, tenbox
10- çeviya aşê, çirtûl
11- ardeling, misaxe, mesax
12- çala aş
13- bist, ling, pêaş, mîla aşê
14-15- beraş, tay, ta, berê aş
14- beraşê binî, jerê binî, binberaş
15- beraşê serî, jerê ser, beraş
16- tebere
17- çeqçeqoq, çeqçeqe, çeqçek
18- oxim, dewla aş, dola aş

Amadekar : ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
aş	değirmen	moulin	mill (flour mill)
aşê avê	su değirmeni	moulin à eau	water mill
aşvan, qeraş	değirmenci	meunier	miller
aşvanî, aşhêrî	değirmene buğday öğütmeye giden	personne qui apporte son blé au moulin	someone bringing their wheat to be ground
miz, mûçik	değirmen ücreti, ücret	prix à payer pour faire moudre le blé	charge for milling wheat
şîp, sûle, sûlav	eğimli değirmen savağı	counduit incliné d'eau destiné à faire tourner le moulin	water flume or sluice for mill
bîra aş	değirmen kuyusu	réservoir d'eau destinée à faire tourner le moulin	mill pond
lûla aş	savak oluğu	conduite du réservoir d'eau	water feed channel
birca avê	su kulesi	château d'eau	water tower
avbir, bêrvî	su kesici, vana	vanne	hatch, floodgate
mifta eyarê	ayar anahtarı, ayarlayıcı	mécanisme de régulation de la mouture	mechanism for adjusting fineness of grind
gond, pewere, per, perik, perwaneyên çerxê	çark kanatı	pale de la roue	mill vane
bindoxe	bilya yuvası	roulement à billes	ball bearing
cehenem, dojeh, tenbox, doşeder	değirmen çarkı yatağının bulunduğu yer	enceinte de la roue	place surrounding mill wheel
ardeling, ardelîn	un oluğu	conduit d'évacuation de la farine	channel for collecting flour
misaxe	un haznesi	réservoir de farine	flour bin
beraş: berê aş, berdê aş	değirmen taşı	meule de moulin en pierre	mill stone
beraşê serê	üst değirmen taşı	meule supérieure	upper mill stone
beraşe binî, binberaş	alt değirmen taşı	meule inférieure	lower mill stone
bist, ling, milê aş	hareket mili	moyeu	hub of the mill
çeqçeqok, çeqçeq	çakıldak	batttant de la meule	mill clapper, mill hopper
oxim, dewle: dewla aş	buğday hunisi	entonnoir de débit du blé	wheat feed funnel
qerase	manivela	levier, manivelle	crank, lever
çirxat	değirmen freni	frein de la roue meunière	mill-wheel brake
çirxat kirin	frenlemek	freiner	to brake
niqirandin	çentikleme	cranter, denteler, encocher	to notch
sikir	savak, tesviye havuzu	écluse	weir

Civîna bihara 1995an

Civîna bihara 1995an ya li ser zaravayê kurmancî di navbera rojên 9-15ê nîsanê bi dar ket. Hevalên beşdar, her wekî caran, vê carê jî bi dirêjahiya hefteyekê li gor bernameya xwe xebitîn. Li ser pirs û pirsgirêkên têvel bi hev şêwirîn û gotûbêj kirin.

Em di vê hejmara Kurmancî de encamên berhem û xebata wan pêşkêşî we dikin.

Hevalên beşdar yên vê civînê : Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Mizaffer Begzade (Şikak), Elîşêr (Wan), Abdullah Emin Bêtasî (Behdînan), Rojan Hazim (Hekarî), Musa Kaval (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Veysi Zeydanli (Bidlîs), Zeynelabidîn Zinar (Batman) û Reşo Zîlan (Agirî).

F E R H E N G O K A

Pehlewî û Kurmancî

- III - (M-S)

Amadekar : Rojen BARNAS

M

Transkrîpsiyona Pehlewî û xwendina wê	**Kurmanciya wê ya îroyîn**	**Fransizî**	**Îngîlîzî**
mādag [N. māda](madeg/made)	madek, mak/ma, mê	femelle	female
mādag [N.māya] (made/maye)	made	essence, substance	essence substance
mādīg (madîg)	madî	essentiel	essential
māh (mah)	meh	lune, mois	moon, month
māhīg [N.māhī] (mahîg/mahî)	masî	poisson	fish
man (men)	min	moi, je, mon, ma	I, me
mān (man)	mal, xanûman	maison, habitation	house, dwelling
mānag (maneg)	mane	sens, esprit	mind
mānāg [N.mānā](manag/mana)	mîna, fena, nola	comme, similaire	like, resembling
māndan, mān- (manden/man)	man / mayin, mîn-	rester, demeurer	stay, remain
māndag (mandeg)	mandû	fatigué, peu, zélé, péché	tired, remiss, fault, sin
mārāg (marag)	meraq	curiosité, préoccupation	perceptive, sensitive
mard (merd)	mêr	homme	man
mardānag (merdaneg)	mêrane, mêranî, merdane	bravoure, bravement	manly, brave
mardōm [N.mardum] (merdom/merdum)	merov, meriv, mirov, merî	homme, être, humain, gens	man, mankind, people
mardōmīh (merdomîh) mirovî	merovî, merivî,	genre humain,humanité	humanity, humannes
maxš (mexş)	mêş	mouche	fly
mazg [N.maγz] (mezg/meẍz)	mejî, mêjî, mêjk	cerveau, cervelle	brain, marrow
mazgit{=>Er. mescîd} (mezcid)	mizgeft	mosquée	mosque
mēx (mêẍ)	mij	brouillard	cloud, mist
mehmān (mihman)	mêvan, mîvan,mêhvan	hôte, invité acceptable	inhabitant, guest
mehtar (mihter)	mehder	aîné, supérieur	elder, senior
mēš (mêş)	mêşin, mih	mouton, brebis	sheep, ewe
mēšag (mêşeg)	mîz	urine	urine
mēzd [N.mēz] (mêzd/mêz)	meze	offrande, repas	offering, meal
mēzdbān (mêzdban)	mazûban, mazûvan	hôte	host
mēzīdan, mēz- (mêzîden, mêz)	mistin, mis-/mijîn, mij-	sucer, téter	suck
mihr (mihr)	mehr,mar (zewac)	acte de mariage	contract, bond
mij (ag) [N.muž (a)] (mijeg/muje)	mijang, bijang, mijûlang, mijgul	cil	eyelid, eyelash
mistan, mēz- [N.mēzīdan] (misten, mêz-/mêzîden)	mîstin, mîz-	uriner	urinate
mizd [N.muzd] (mizd/muzd)	miz (destmiz, romizî)	salaire, récompense	reward, hire, pay
mōr (mor)	mûr, mûrî	fourmille	ant
morwārīd (morwarîd)	mirwarî, mirarî	perle	pearl

mōy (moy)	mû	cheveu, poil	hair
mōyēn (moyîn)	mûyîn	en poil	(made of) hair
mōz (moz)	mûz, moz	banane	banana
mōzag [N.mōza] (moza (g))	mas, mehs, mase (pêlav)	chaussure	shoe
muhrag (muhreg)	muhrik, morîk, morî	perle de verre	bead, vertebra
murdan, mir- (murden, mir-)	mirin, mir-	mourir	die
murdār (murdar)	mirar	charogne	carrion
mušk (muşk)	misk	sucs	musk
mušk [N.mūš] (muşk/mûş)	mişk	souris, rat	mouse, rat
mušt (muşt)	mist	poing	fist
muštan, māl- (muşten/mal-)	malîştin, mal-, noke	essuyer	rub, sweep

N

nab [N.nawa] (neb/newe)	nebî, nevî	petit fils, petite fille	grandson
nāfag [N.nāf (a)] (nafeg/nafe)	navik	nombril	navel
nakkirā (nekkira)	înkar, inkar, nikulî	négation, déni	denying, repudiating
nakkirāyīh (nekkirayîh)	înkarî, inkarî	répudiation	repudiation
nāl (nal)	nalîn, nalenal	gémissement, complainte	groan, complain
nām (nam)	nav	nom, renom	name, fame
nāmag [N.nāma] (nameg/name)	name	livre, lettre	book, letter
namāz (nemaz)	nimêj, nivêj, limêj	révérence, prostration, prière	reverence, prostration, prayer
nar (ner)	nêr	mâle, viril	male, manly
nargis (nergis)	nêrgiz	narcisse	narcissus
narm (nerm)	nerm	mou, doux	meek, humble, soft
nawad (newed) not, nod	nehwêd,	quatre-vingt-dix	ninety
naxčīr (nexçîr)	nêçîr	chasse	game, quarry, chase
naxōd (nexod)	nok, nohk	pois-chiche	chick-pea
nāy (nay)	ney	flûte, clairon	tube, flute, clarion, perch
nazd (nezd)	nêz	proche, près	near
nazdik (nezdik)	nêzîk	proche	near
nazdikīh (nezdikî)	nêzîkî	proximité	proximity
nāzišn [N.nāziš] (nazişn/naziş)	nazî, nazdarî	minauderie, coquetterie	boastning, kindness
nē [N.na] (nê/ne]	na, no, ne	non, ne	no not
nēm (nêm)	nîv	moitié, mi	half
nēmag (nêmeg)	nîvek (≈)	milieu, côté, direction	half, side, direction
nēmrōz (nêmroz)	nîvro, nîvroj, navroj	midi, sud	midday, south
nibištan, nibēs- (nibişten,nibês-)	nivîsîn, nivîs-	écrire	write
nifrīdag [N.nifrīd] (nifrîd (eg))	nefret	aversion, haine	accursed
nifrīn (nifrîn)	nifir, nifrîn	anathème, malédiction	curse
nīlōpal [N.nīlōfar] (nîlopel/nîlofer)	nîlufer	nénuphar	lotus, water-lily
nimūdan, nimāy- (nimûden, nimay-)	nimandin, nimîn-	montrer, indiquer	show, guide
nişēb (nişêb)	nişîv, nişûv	déclivité, pente	declivity
niwāg [N.nawā] (niwag/newa)	newa	mélodie, chant	music, song, melody
nō [N.nuh] (no, nuh]	neh	neuf	nine
nōg [N.naw] (nog, new)	nû, nuh	nouveau, récent	new, recent
nōgrōz [N.nawrōz(nogroz/newroz)	newroz	jour de l'an	New Year's day
nōgzād [N.nawzād] (nogzad/newzad)	nûza	nouveau-né	new-born
nōzdah (nozdeh)	nozdeh	dix-neuf	nineteen

nūn (nûn)	niha, niho, nihe	maintenant	now

O

-om {pancam} (-om)	-em (pêncem)	suffixe formant les ordinaux	suffix forming ordinal numbers
-ōmand [N.-mand] ((o)mend)	-mend	suffixe formant des adjectives de qualité	suffix forming adjectives of quality
ōš [N.hōš] (oş/hoş)	hiş	conscience, intelligence	consciousness, intelligence
ōšmurdan, ōšmār- [N.šumurdan šumār-] (oşmurden, oşmar/ şumurden, şumar)	jimartin, jimêr- hejmartin, hejmêr-	compter, considérer	count, reckon; consider, notice, remember, study
ōšyār [N.hōšyār] (oşyar/hişyar)	hişyar, şiyar	conscient, éveillé, intelligent	conscious
ōy (oy)	ew	il, elle	he, she, that
ōz (oz)	hêz, hoz	force, puissance	strength, power
ōzōmand (ozomend)	hêzmend, bi hêz	fort, puissant	strong, powerful

P

pādan, pāy- (paden, pay)	pan/payin, pê-	attendre	stand, wait
padīriftan, padīr- (pedîriften, pedîr)	pejirandin, pejirîn-	recevoir, accepter	receive, accept
pādixša (y) (padixşa (y))	padîşa (h)	souverain, puissant, autoritaire	ruler; powerful, authoritative, authorized
pah (peh)	pez	mouton	sheep
pahikaftan (pehîkeften)	pey ketin/keftin	suivre, attaquer, poursuivre	fall on, touch, hit, attack
pahnāy [N.pahnā] (pehna (y)	pehnayî, panayî, pahnayî	largeur	width, breadth
pahrēxtan, pahrēz- (pehrêxten, pehrêz)	parastin, parêz-	prendre soin de protéger	care for, tend, protect
pahrēz [N.parhēz] (pehrêz/perhêz)	parêz, -parêz	défense, soin	defence, care
pākīzag [N.pākīza] (pakîzeg/pakîze)	paqij, pakij, pak	propre, pur	pure
palang (peleng)	piling [≠]	léopard	leopard
pālūdag [pālūda] (palûdeg/palûde)	palûte, palûze, pelte	bouille, gelée d'amidon	starch jelly, flummery
pālūdan, pālāy- (palûden, palay-)	palandin, palîn-, palaftin, palêv-	filtrer, purifier	strain, filter, purify
pambag [N.pamba] (pembe (g))	pembû	coton	cotton
panj (penc)	pênc	cinq	five
panjag [N.panja] (penceg/pence)	pêncik, pencik	patte, griffe	pentad, hand, paw
pancāh (pencah)	pêncî, pênceh	cinquante	fifty
pārag [N.pāra] (pareg/pare)	parî, pare, par	morceau, part	piece, part, portion
pārag [N.pāra] (pareg/pare)	perû	cadeau, récompense, offrande	gift, offering, bribe
pardag [N.parda] (perdeg/perde)	perde	voile, rideau	veil, curtain
pargandan, pargan-[N.parāgandan]	pergende (bûn/kirin)	dispersé, épars	scatter, distribute, disperse
pargūd (pergûd)	bêrî (êrî û bêrî)	libre, exempt	free, exempt from
parīg [N.parī] (perîg/perî)	perî	fée	witch
parrag [N.parra] (perreg/perre)	perik (perr)	aile	wing
pasēn [N.pasīn] (pesên/pesîn)	paşîn	final, dernier	final, last
pašēmān (peşêman)	poşman, peşîman	pénitent, repentant	penitent, repentant
pāšnag [N.pāşna] (paşneg/paşne)	panî, pehnî	talon	heel

pāšom (paşom)	baş	bon, bien, excellent	excellent
paxšag [N.paša] (pexşeg/peşe)	pêşû, pêşî	moustique, moucheron	mosquito, gnat
pay (pey)	pê (ling)	pied, empreinte	foot, footstep, track
pāy (pay)	pê (pîvana dirêjahiyê)	pied (mesure de longueur)	foot, leg, foot (12 in)
paydāg [N.paydā] (peyda (g))	peyda	visible, évident, révélé	obvious, revealed, visible
paygāmbar [N.pay (g)āmbar] (peygamber/pey (ẍ)amber)	pêxember	messager, apôtre, prophète	messenger, apostle
paymān (peyman)	pîvan, peyman	mesure, période, traité	measure, period; moderation; treaty
pāyram (payrem)	peyrew (teba'e)	disciple, sujet, roturier, plénier	the commonalty, people
pāzen [N.pāzan] (pazin/pazen)	bizin	bouquetin, ibex	ibex
pēčīdan, pēč- (pêçîden, pêç-)	(li hev)piçikîn, piçik-	tresser, entrelasser	twist, entwine
pērōz (pêroz)	pîroz [≠]	victorieux	victorious
pêrōzīh (pêrozîh)	pîrozî [≠]	victoire	victory
pēs (pês)	pîs [≠]	tacheté, souillé, lépreux	mottled, leprous, leper
pēstān (pêstan)	bistan (ji bo jina, berûpêsîr)	poitrine	breast
pēšānīg [N.pēšānī] (pêşanî (g))	enî, anî, pêşanî	front	forehead
pīl (pîl)	fîl	éléphant	elephant
pistag / pista	fistiq, piste, fisteq	pistache	pistachion nut
pōlāwad [N.pōlād] (polawed/polad)	pola	acier	steel
pondik (pondik)	findiq, bindeq	noisette	hazel nut
poxtan, paz- (poxten, pez-)	patin / pehtin, pêj-	cuir	cook, bake
pursidan, purs- (pursîden, purs-)	pirsîn, pirs-	demander	ask
pus (pus)	pis (pis-mam, pis-mîr)	fils	son
puštag (puşteg)	piştî	charge, fardeau	load (carried on the back)
puštībān (puştîban)	piştîvan	soutien, garde du corps	supporter, bodyguard
puštībānīh (puştîbanîh)	piştîvanî	soutien, protection	support, protection

R

radag [N.rada] (redeg/rede)	rêz	ligne, rang, ordre	line, rank, row
rag [P.rahag] (reg/reheg)	reh, ra	veine	vein
rāh (rah)	rê	route, chemin	road, way
randīdan, rand-(rendîden, rend-)	rende kirin	raboter, râper	scratch, grate, abrade
ranjwar [N.ranjūr] (rencwer/rencûr)	rêncber [≈]	troublé, affligé	troubled, distressed
rāspīg (raspîg)	rûspî [≠]	second prêtre officiant	officiating priest second
rāstīh (rastîh)	rastî	vérité	truth
rastag [N.rasta] (resteg/reste)	rêze	série, rangée, progression,élément	series, row, progression, element
rāy [N.rā] (ray/ra)	re, ra	postposition, pour	postposition, for, for the sake of
rēš (rêş)	rîş	blessure, plaie	wound, sore
rēšag [N.rēşa] (rêşeg/rêşe)	reh, rehik, riçik	racine, fibre	root, fibre
rīdan, rīy- (rîden, rîy)	rîn / rîtin, rî-	déféquer	defcate, voide
rōbah (robeh)	rovî, rûvî, rêvî	renard	fox
rōd (rod)	ro	rivière	river
rōd-bār (rod-bar)	robar	bord, berge de rivière	river bank
rōdīg [N.rōda] (rodîg/rode)	rûdî	intestin	intestine, gut
rōyn [N.rauγan] (roẍn/rawẍen)	rûn	huile, beurre	oil, butter

rōspīg (rospîg)	orispî	putain	whore
rōšn [N.rōšan] (roşn/roşen)	rewşen	éclairé, brillant	light; bright, light
rōy (roy)	rû	face, visage	face
rōz (roz)	roj	jour	day
rōzag [N.rōza] (rozeg/roze)	rojî	jeûne	fast, fasting
rōzan (rozen)	rojîn	fenêtre	window
rōzīg [N.rōzī] (rozîg/rozî)	rizq	pain quotidien,subsistance	daily bread, sustenance
ruwān (ruwan)	rewan [e.k.] (ruh)	âme	soul

S

sabuk (sebuk)	sivik, sibik	léger	light, easy
sabz (sebz)	sewz, sebze	vert, frais	green, fresh
sālīh (salīh)	salî	âgé (de .... ans)	age (of...years)
sālwār (salwar)	salewext	perpétuel, continuel	perennial
sard (serd)	sar	froid	cold
sardīh (serdîh)	sarî	froidure	coldness
sarmāg [N.sarmā] (serma (g))	serma	froid	coldness
sāxtan, sāz- (saxten, saz)	saz kirin / sax kirin	faire, préparer, mettre en marche	make, prepare, tolerate
sazāg [N.sazā] (sezag/seza)	seza [e.k.]	approprié, convenable	fitting, worthy
sē [N.si] (sê/si)	sê, sisê	trois	three
sēb (sêb)	sêv	pomme	apple
sel (sil)	zil [≈]	lance, javelot	spear, javelin
sēnag [N.sīna] (sêneg/sîne)	sîng, sîne [e.k]	poitrine	breast, chest
sēn murw [N.sīmurg] (sên murw/sîmurẍ)	sîmir, sîmerx	un oiseau fabuleux	a fabulous bird
se-pāy [N.sipā] (si-pay/spa)	sêpî	trépied	three-legged
sik (sik)	sirke	vinaigre	vinegar
sofistā (sofista)	sofî	sophiste	sophist
sōg (sog)	sûd	usage, profit, avantage	use, profit, advantage
sōg (sog)	sotin /suhtin, soj-	combustion, brûlage	burning, combustion
sōgand [N.saugand] (sogend/sewgend)	sond	serment	oath
sōgand xwardan (s.xwerden)	sond xwarin	jurer, prêter serment	take, swear an oath
sōhistan, sōh- (sohisten, soh-)	seh / sah kirin	sentir, toucher	touch, feel
sōr (sor)	şor, sûr (avk)	salé	salty
sōsan (sosen)	sosin	lis	lily
sōxtan, sōz- (soxten, soz-)	suhtin / sotin, soj-	brûler	burn
spāh [N.sipāh] (spah/sipah)	spa [e.k]	armée	army
spar [N.sipar] (sper/siper)	sîper	abri	shield
spās dāštan/s. hangārdan (spas daşten/spas hengarden)	spas kirin	remercier	thank, give thanks
spāsdārīh (spasdarîh)	spasdarî	gratitude	gratitude
spēd [N.sapēd] (spêd/sepêd)	spî (reng)	blanc	white
spēdag [N.spēda] (spêdeg/spêde)	spî, spîçk, spîk	blanc d'oeuf	white (off egg, etc)
spēd-dār (spêd-dar)	spîndar, spîdar	peuplier blanc	white poplar, aspen
spiš [N.sipiš] (spiş/sipiş)	sipî, sipih	pou	louse
spul (spul)	sil	mélancolie, spleen	spleen
sraw (srew)	şiro, şor	mot, sortilège	word, spell
srawēnīdan, srawēn- (srewênîden, srewên)	şiro / şor kirin	rapporter, diffuser	[≠] report, broadcast

sraxtag [Av.sraxti-] (srexteg/srexti-	rex	côté	side, part
srāy [N.sarāy] (sray/seray)	sera, seray	maison, hall	house, hall
srū [N.surū (n)] (srû/surû (n))	strû (qoç, qiloç)	corne, ongle, pointe	horn, nail, prong
stabr [N.sitabr] (stebr/sitebr)	stûr	grand, rude, fort	big, coarse, stronge
stabrīh (stebrîh)	stûrî	force, robustesse	coarseness, strength, force
stabrag (=>Er. istebreq) (stebreg)	istebreq [e.k]	soie changeante	shot silk
stadan, stān- (steden, stan)	standin, stîn-	prendre	take
stahm [N.sitam] (stehm/sitem)	sitem	force, oppression	power, oppression
stārag [N.sitāre] (stareg/sitare)	stêr, stêrk	étoile	star
starwan (sterwen)	stewr	stérile, aride, sans enfant	barren, childless
sumb (sumb)	sim	sabot	hoof
sustīh (sustîh)	sistî	laisser-aller, paresse	slackness, laziness
suš [N.šuš] (suş/şuş)	piş, sih	poumon	lung
suxr [N.surx] (suxr/surx)	suhr, sor	rouge	red
suy (bnr. li šuy) (suy)	[sî] <birsî (birçî)	faim	hunger

ŞANEK:

[≈] maneya gotinê ya kurmancî bi ya îngîlîzî re têkildar e, lê ne wek hev e.
[≠] maneya gotinê ya kurmancî an bi ya îngîlîzî re dijmane ye an jî lê nanihêre.
[∫] maneya gotinê ya kurmancî an bi ya pahlewî re dijmane ye an jî lê nanihêre
[e.k.] di edebiyata klasîk de.

Devoka Qerejdaxê

-II-

Amadekar : Mehmûd LEWENDÎ

kurdî	***tirkî***	***fransizî***	***îngilîzî***
dakirin, hewandina heywanan	hayvanları içeri almak, barındırmak	faire enter le bétail dans l'étable	to stable cattle
daçikandin, çikilandin, daçikilandin, çikandin	dikme (ağaç ve benzeri)	planter	to plant
daçikandin, daçemandin	eğmek, bükmek	courber, tordre	to bend
dadan, girtin û birin	kapmak	saisir	to seize
damarî , dêmarî	üvey anne	marâtre	stepmother
dan	günün üçte biri, öğün	un tiers de la journée	a third of a day
dankut, desteber, desteconî	yarma dövmede kullanılan tokmak	maillet	mallet
danok, danû, dan	hedik	blé entier et poix-chiche bouillis	boiled whole wheat an chick-peas
daş kirin, şeh kirin	yün taramak	peigner la laine	to comb wool
daşir, avdestxane	hela, tuvalet	toilette, wc	toilet, water-closed
darbest	sedye	brancard, civière	stretcher
darik, darcixare, miştik, tîrik	ağızlık	fume-cigarettes	cigarette holder
darniklok/darnikrok	ağaçkakan	pic, pivert	woodpecker

dawerivîn, daweribîn, darivîn,	süzülmek	filtrer, couler	to seep through,to filter
dawrivandin, dawe-ribandin, darivandin	süzmek	égoutter, filtrer	to strain, to filter
daxme, dame, dam	dama	jeu des dames	draughts
dêjnik	tereotu, dereotu	aneth	dill
delav, derav	hayvan sulama yalağı	abreuvoir	watering place, trough
delîn/delyan	takattan düşmek, bitkin olmak	tomber de fatigue, être exténué	to be exhausted, worn out
li hev delîn	afalamak	être déconcerté, stupéfait	to be disconcerted, puzzled
delme, teqol, ne'ol, vizik	topaç	toupie	spinning top
delo, heftok, pêncoke, pêncok, pêncberane	beştaş oyunu	jeu traditionnel joué avec 5 cailloux	traditional game, played with five pebbles
dendî	parça, tane	morceau, pièce	bit, piece
dendiyek şekir	bir parça ya da diş şeker	un morceau de sucre	a lump of sugar
derben	çuval v.b. nin ağzını bağlama kulpu ya da ipi	cordon servant à fermer un sac à grains ou une besace	cord for closing a sack of grain or a purse
derbend	dağ geçidi	défilé, passe de montagne	mountain pass
derbkanî, berqenîk, berkanîk, kevkanî, kevirkanî, qanîk, berdeqanî	çatallastik	lance-pierres, fronde	catapult
dergûş, landik, bêşîk, deydik, hêlane, mehdik	beşik	berceau	cradle
devbelaş, devleq, devbela	boşboğaz, boş konuşan kimse	qui parle en vain, pour ne rein dire, vaseux	a wind-bag
devkivil	beceriksizce konuşan kimse	qui parle malhabilement	clumsy or poor speaker
devkox	üst çenesi ilerde olan	qui a la mâchoire supérieure en saillie	chinless person, with receding chin
devmirî	konuşmaktan aciz kimse	peu disert, incapable de parler	taciturn
devnerm	tatlı sözlü, yumuşak sözlü	qui a l'éloquence agréable, douce	fluent speaker, eloquent
devşewitî, cimêlîk	pekmez, yağ ve ekmek karışımı bir yemek	plat confectionné avec du pain, du beurre et du raisiné chaud	dish made of bread, butter and boiled grape juice
devşo, avdewşo, dewşo, devşêl	ayran artığı	reste du petit-lait	whey, liquid yogurt
dewçink, dodank	küçük ayran tulumu	petite outre à petit lait	hide bottle or container for whey
dewêg	bile, dahi, rağmen	malgré, même	despite, although
dewijn, dewijink	eritilen yağın üstte çıkan tortusu	écume se formant à la surface du beurre fondu	froth that forms on the surface of melted butter
dey	ot yığını	tas de foin	heap of hay, (hay stack)
dezî	dikiş ipliği	fil à coudre	sewing thread
dîkê cûre	ibiksiz horoz	coq écrêté	capon
dîksilêman	ibibik kuşu	huppe vulgaire	hoopoe
dilûl	binek devesi	chameau de bât	camel unsed for
diranfîq, didanfir	ön dişleri aralıklı	qui a les incisives espacées	gap-toothed
diranqîç	fırlak dişli, dişlek	prognathe	prognatious
dirî	böğürtlen	mûre sauvage, mûron	blackberry

dirîhop, dingilefistan, zirnezîq, dingilekişo, babûtanî	tahtaravalli	balançoire, bascule	seesaw, teeter-totter
dirrêt	koyunları su içmeye çağırırken kullanılan sözcük	cri utilisé pour appeler les moutons à s'abreuver	a cry use to rall sheep to drink
distarhêr	el değirmencisi	personne qui se sert du moulin à bras	someone who used a stone quern
distûk, destik	dibek kolu	pilon du mortier en bois	pestle
dîzik	toprak çömlek	marmite en terre cuite	clay cooking pot
doltajî/toltajî	tazıyla köpeğin birleşmesinden meydana gelen yavru	chiot né du croisement d'un lévrier avec une chienne	mongrel pup where sire is a greyhound
doşanî, dotinî	sağmal	laitière	milk-maid
doq bûn	dikilip durmak	se dresser, se planter	to stand up
doran	(hayvanlarda) iç yağı	graisse animale	animal fat
dûajo	çoban yamağı	aide-berger	assistant shepherd
duhêl, duwêl	deriden yapılan ip	cordelet ou lanière de cuir	leather strap or leash
dujîn	kirli, kirlenmiş	sale, sali, souillé	dirty, soiled
duneçel, dunikul	iki çatallı	à double bec, fourchu	forked
dûrme, kok	etli butlu	dodu, bien en chair, replet	plump
êmidî, şelengo, ecûr, encûr	yuvarlak acur	concombre ronde	round cucumber
ez ji nêzda delyam, ez ji nêzda mirim/ketim	açlıktan düştüm	je meurs de faim	I'm starving
fatreşk, fatereşk, xalxalk	dalak	rate	spleen
feraşo, amanşo,derşo, firaqşo	bulaşık bezi	essuie-vaisselle	dish-washer
ferikandin,	ağır yemek sindirmek,	digérer lentement,	to digest
firikandin	bulut v.b. dağıtmak,dağıtmak	dissiper	to disperse
'eware bûn	oyalanmak, başıboş olmak	s'occuper, lanterner, trainer	to dawle
'ewirandin	oyalamak	faire lanterner	to keep someone busy uselesly, to keep someone hanging about
incûr, qitik, bejik		mini concombre	variety of small cucumber
êmûdî	acur	variété de concombre	hairy cucumber
ferikîn	dağılmak	se dissiper, se disperser	to overdiversify
firikandin	oğuşturmak	frotter	to rub
xwe firikandin	kıvırtmak, kalçalarını sallayarak yürümek	marcher en ondulant les hanches	to walk in swing or ondulating one's hips
firiz, rezûk	ayrık otu	chiendent, agram	couch grass
firîg, firîk (firîkê genim, firîkê nokan)	olgunlaşmamış tahıl tanesi	graine encore verte de céréales	unripe grain
firşik	kuzu ve oğlak midesi	panse d'agneau	paunch of lamb or kid
firtê firtê	zorbela	avec peine, difficilement	by great effort, after great trouble
fisteq, fisû	kokarca	putois, moufette	polecat
fistoqî, girêfîtik, xirboqî, xilf, gozegirc	kolay çözülen düğüm	noeud qui se défait facilement	quick-release knot
fisirîn, fiskirandin,fîsikandin, vedizîn, çiv dan ber xwe	tüymek, kaytarmak, dönmek, sapmak	filer, s'enfuir, s'esquiver	to slip away, to flee, to dodge
fistiqîn	burkulmak	avoir une entorse	to be sprained
fîso	herhangi bir kuzunun sütünü emdiği halde sesini çıkarmayan koyun	brebis qui laisse, sans réagir n'importe quel agneau la téter	a ewe who allows any lamb to suck
fît	iri yarı ve güçlü erkek	homme grand et fort	tall and strong man

fît, fît bûn	ödeşmek	être quitte	to settle accounts (with one another)
fîtê	şırfın	femme légère	common woman
fîtik, fîk	ıslık	sifllement	whistle
gac	iplik çilesi	écheveau	hank, skein
galgal, galegal	laf, konuşma, söz	paroles vaines, jaserie	hot air
galik	nakışsız, düz ve kalın örülmüş çorap	chaussettes en laines grossièrement tricotées	thick woollen socks
gazinc, gazin, gazind	sitem, dert yanma	reproche	reproach, rebuke
gazincok	sitemde bulunan, sitem-kâr, hep dert yanan	plaintif, qui n'arête pas de se plaindre	plaintive, reproachful
gende	çocuk	enfant	children
gen	kesici aletlerde oluşan aşınma, körelme	émoussement (d'une lame)	blunting (of blade, tool)
gen lê ketin, dever lê ketin	körelmek	s'émousser	to lose its edge, its point
gendel	pis, pasaklı, murdar	sale, malpropre	dirty, filthy
germajok	isilik, ısırgın	bouton de chaleur	heat spots, rash, pimple
gewroxî, gewrokî, gewrikî	beyaza çalan, renkte olan	blancheâtre	whitish, off-white
geyîk, gehîk	el parmağı, eklemi	articulation des droits	finger joints
gijgijandin	1) boğayı tahrik ederek çiftleşmeye teşvik etmek 2) tahrik etmek	1) inciter le taureau à l'accouplement 2) inciter, provoquer	1) egg on a bull to mathe, 2) insate, provocke, egg on
gijik	dağınık, taranmamış, karmaşık saç	chevelure en désordre	disordered hair
girboxe	iriyarı	fort, corpulent	powerfully built, big
girêkwîrk, girêkutik, girêhişk	kördüğüm	noeud dissoluble	knot that cannot be untied, snarl, tangle
gurîzî	ürperti	frisson, frissonnement, tressaillement	shiver, shudder, start,quiver
gurîzî kete canê min	ürperdim	j'ai eu des frissons, j'ai traissailli	I had the shivers (cold), I started
gize	çocuk dilinde dişleme	morsure (dans le language infantile)	bite (in baby talk)
gizre	gevrek	croquant, croustillant	crisp, crusty
gizûz, bizûz, mirrik, sic, xurk, xwêrik	güve	mite	clothes moth
gizgizîn	karıncalanmak	fourmiller, avoir des fourmis, être engourdi	to have pinsand needles, to feel benumblad
gome, zome	büyük kaya	grand rocher	big rock
gonc, qonc	odun kütüğü, düğümü olan ve zor kırılabilen odun	büche, souche	baulk, log
qurrebeşk, gurîbeşk,gurrebeş	porsuk	blaireau	badger
gornepişk, gornepaş, gornebaş, keftar, hêftyar	sırtlam	hyène	hyena
guç, kuj, kuç, guhik, guck, goşe	köşe	coin	corner, angle
guhfire	vurdumduymaz, lakayt	indifférent	indifferent, careless
guhik	kulakcık	auricule, oreillette	auricle
gunekî, gunoyî, gunikî	taşak fıtığı	hernie des testicules	testicle hernig
gupîn	gümbürtü	boum (bruit)	booming
gurcan	alaca renkli bir tür iri tarla faresi	rat des champs	big field mouse

gurê Manco	masallarda adı geçen ve çocukları korkutmak için öcü olarak anılan mitolojik kurt	loup-garou	werewolf
guvîşk	sıkılmış ışlak çamaşır	linge humide essoré	damp cloth
guvîj, givîj	dağ alıçı	sorbier sauvage, aubépine, azerole	mountain ash, or its fruit Bot, sorbus aucuparia
gwinî	geven	astragale	gum-tragacanth plant
gwînîkurk	kısa boylu, dikenli bir geven türü	variété d'astragale sauvage	wild hairy gum-tragacanth plant
hac, hay, hag, haj, agah	haberdar	informé, au courant	aware
hac û bac, hay û bay	malumat	connaissance, information	knowledge, information
hebirman	kış için kurutulup saklanan nar taneleri	grenade séchée et conservée pour l'hiver	dried pomegranite
hec, hej, hejik	çalı	brindille	brushwood, twing, sprig
hefşo, hefşî	ağıl	parc à bercail, bergerie	sheep fold
hek, et	abla	soeur aînée	elder sister
hekê, etê	ablaya hitap şekli	vocatif de hek	vocatif of elder siter
helamet, arsim, bapêş, persîv	nezle	rhume	head cold
hepo, epo	yemek, yiyecek (çocuk dilinde)	nourriture (dans le langage infantile)	food (in child's language)
hesan, hêsan, hisan	bileği taşı	pierre à aiguiser	whetstone
heste	çakmak	briquet	lighter
hestîhêr	şirret ve inatçı kadın	mégère	shrew, termagant
hevgel, hevkerî	1) karma küçük baş sürüsü, 2) koyunlarını aynı sürüye katan aileler	1) troupeau mixte d'ovins, 2) familles qui confient leur bétail au même troupeau	1) mixted ovine herd 2) families who put their cattle in the same herd
hevnîsk, hebenîsk	mercimek, nohut ve soğandan oluşan bir yemek	plat fait de lentilles, poix-chiches et oignons	dish of lentils, onions and chick peas
hêl	kuvvet, güç	force, pouissance	power, force
hêlkan, hêlekan	salıncak	balançoire	swing, hammock
hêmî	1) çürük, kalitesiz, 2) nemli	1) (étoffe) de mauvaise qualité, 2) humidité	1) cheap cloth, 2) dampness
hênijîn	uyuklamak	somnoler, sommeiller	to doze
hêrifîn	dağılmak, çözülmek, yıkılmak	se désagréger, se défaire	to break up
hêrik	küçük tepe	petite colline	small hill
hêrfonek	ağızda dağılan, gevrek	croquant, croustillant	crisp, crusty
hêwange	üç tarafı kapalı olup önü açık olan yazlık avlu	cour d'été fermée, de trois côtés, ouverte sur le devant	summer court-yard open on one side
hêwirîn	konaklamak, konmak, barınmak	faire étape, se poser, camper	bivouac, camp, stop
hilborîk	şamata	vacarme, tohu-bohu	racket, row
hildan	kaldırmak	soulever	to lift up
hilfirîn	uçmak, uçuşmak	voler, s'envoler	to fly
hilhilî	çok yaşlı, ihtiyar	très âgé, vieillard	very old man
hilkişandin	çekmek, yukarıya çekmek,	tirer, traîner, monter	to pull up, to draw up, to drag up
hilkişîn	yukarıya çıkmak, tırmanmak	monter, grimper, escalader	to go up, to climb
hilmoştî, hilmojk, hilmêsî, hilmijî, şemixî	sıcaktan tadı bozulmuş olan yemek ve benzeri şey	suri	sour
penêrê baholî, baholî	kokuşmuş peynir	fromage putréfié	spoiled cheese

Not : *Me di amadekirina vê ferhengokê de ji* «Ferhenga Devoka Qerecdaxê» *ya destnivîskî ya Mistefa Gazî sûd wergirtiye.*

Ferhengoka
RONAHÎ
(VI)

Amadekar : Mizaffer BEGZADE

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
apore; qutifî	şoke, paniğe kapılmış	choqué, stupéfait	shocked, appalled, stunned, astounded
batî: gun, hêlik	taşak	testicule	testicle
bêjî; bîj, bîç	piç	1) bâtard 2) malin	1) bastard 2) shrewd, cunning
belt	raf	étagère	shelf
berate	leş	charogne	carrion
best	vadi yakası	flanc de vallée	valley's slope
bijûn	1) verimli, bereketli 2) sağlıklı, zinde	1) fertile, productif 2) sain, vigoureux	1) fertile,productive 2) healthy, alive
erdê bijûn	verimli toprak	terre fertile	fertile land
zozanê bijûn	otlağına daha sürünün girmediği yayla	pâturage non encore brouté par le troupeau	fresh pature, unused
cewdik: dodank	tulum, matara	outre, gourde	bag made of kid's skin, leather or metal water-bottle
çexer: şopa piyan di berfê de	karda ayak izi	empreinte de pied dans la neige	footprint in the snow
çoris	kaba insan, kırıcı insan	personne rude abrupte, grossière	abrupt, rude person
çors	kaba, kırıcı insan	abrupt, brusque, grossier, ère	abrupt, brusque
daketin	türemek	descendre, procéder	to proceed from, to come from,to be descended from
gocar	taşlık, kayalık yer	pierraille	rocky place
helek: lakan, kile, hedik	kar ayakkabısı	chaussures de neige	snow shoes
ji pesnan xeber dan : ji beste xeber dan	hezeyan getirmek, sayıklamak	délirer	to be delirious
kerixî	1) bıkkın 2) yorgun	1) blasé 2) las, fatigué	1) blasé 2) weary tired
kerixîn	bıkmak, usanmak; çok yorulmak	être blasé; lassé	to be blasé; weary
koçegîr	savaşçı, silahşör	guerrier, homme armé d'un seigneur	warrior, a lord's retainer
mesîl	vadi, belen	vallon, passe de montagne	mountain pass, valley
minho	nüsha	exemplaire, copie	copy, a single written or printed paper or book
navlû: navlûle, namlû	namlı	baril, canon (d'une arme)	barel (of a gun)
şekok : kurostik	ahlat	poire sauvage	wild pear
rizde / rizdeçiya	silsile, sıra sıra dağ	chaîne de montagne	mountain chains
rotik	çubuk	baguette	stick
sêlûn	eşik, kapı eşiği	seuil	threshold
setlican : satircemî	zatürye	pneumonie	pneumania
sîxur	oklu kirpi	hérisson (hystrix cristatus)	porcupine
xetîre	meşale	flambeau	torch
xûgî	haraç	rançon	ransom, tribute

FERHENGOKA

ROJA NÛ

(III)

Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

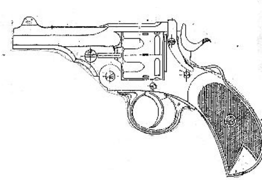
kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilîzî*
tîn	ısı	chaleur	heat
hêc	azgın	féroce	ferocious (mad), fierce, wild
tûtik	kırmızıya çalan	rougeâtre, orange foncé	reddish
salmidêr: salek seranser	tüm bir yıl, yıl boyunca	toute une année	through out the year
kincêl: kef û kinc	kirli köpük	écume chargée de détritus	dirty foam
sîqal	ince sıva, cila	enduit fin, vernis	varnish
qurf kirin	kırpmak	couper (avec des ciseaux)	to clip, to trim
lengirîn: kulîn, kullîn	aksamak, topallamak	boiter	to limp
navhincî : navincî	orta, vasat	moyen	medium, mean, average
pêşmêr	öncü	avant-garde	vanguard
serpir	köprü başı, mevzi	tête de pont	bridgehead
texterewan	tahtırevan	litière, palanquin	palanquin
pêrgîhevhatin	karşılaşmak	rencontrer quelqu'un, se rencontrer	meet s.o.; meet each other
pêrgîn	karşılama	accueil, réception	welcome, reception
çûn pêrgîna yekî	birini karşılamaya gitmek	aller au-devant de quelqu'un, accueillir quelqu'un	to go and meet sb.
rîspî	ak sakallı, saygın	barbe blanche, respectable	gray-beard
meye	maya, dişi deve	chamelle	she camel
çizirîn	sızmak	infiltrer, fuir	to leak
çilk: dilopa piçûk	damlacık	gouttelette	droplet
gome	büyük taş	grosse pierre	big stone
qeçik: pitik	bebek	bébé	baby
bê perwa: bê dirêxî, bê teqsîr	esirgemeden	sans se ménager	without sparing oneself
gef û gurr: fort, zirt	tehdit	menace	threat, menace
fortek	övüngen, palavracı	fanfaron, vantard	boastful, boaster, braggart
halan: nav di	nara, savaş narası	cri de guerre, hourra	battle-cry, war-cry
xwe dan, halan dan xwe	nara atmak	jeter un cri de guerre, chercher à impressionner l'adversaire par des cris	to yell ones war-cry
tewtewe: hişsivik	aklı kısa	simple d'esprit, simplet	simple, simplistic, half-witted
duriyan, duryan	iki yol kavşağı	jonction de deux voies	junction of two roads
sêriyan, sêrya, çaryan	üç yol kavşağı	carrefour à 3 voies	junction of three roads
çarriyan: xaçerê, çarrê, çaterê	dört yol	carrefour à 4 voies	cross-roads
bikêrhatî	becerikli, elinden iş gelen	habile, adroit	skillful
şerpeze: şepirze	perişan	perturbé, confus, dans le désarroi	in confusion, perturbed, in disarray
tengezarî: endişe	endişe	angoisse, anxiété	anguish, distress, anxiety

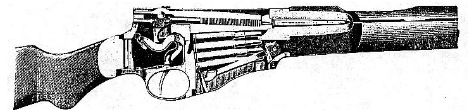
tengezar	endişeli	anxieux, angoissé	anguished, anxious
terkeser	başıboş	errant, vagabond	wanderer, vagrant, vagabond
terkeserî	başıboş gezme	errance, vagabondage	vagrancy
verotin	oymak, içini kazımak	gratter, vider	to scrape, to carve, to hollow or empty
şane	petekgözü, hücre	alvéole, cellule	alveolus, cell of a honeycomb
şan: nanikê hingiv	petek	rayon de miel	honeycomb
hingivê hûrşulhîn	oğul balı	premier miel, miel produit par un nouvel essaim	virgin honey, the first honey from a fresh swarm
tengijîn	içten içe kızmak, patlamak üzere olmak	être sur le point d'exploser, en vouloir beaucoup	be at breaking point, have it in for someone
varqilîn :	1) takılmak	1) être pris, empêché	1) to be busy,
li peyvê varqilîn	2) kekelemek	2) bégayer	2) to stammer, to stutter
lê varqilîn	farkına varmak, fark etmek	apercevoir, s'en rendre compte	to notice, to perceive
zirêç, zirîç, zirinc	kurşun	plomb	lead
rengê zirincî	kurşun rengi, kurşuni	gris, gris de plomb	lead colored, gray
veciniqî	irkilmiş	tressaillir	to be startled
xumam	pus	brume	slight fog, mist
bi xumam	puslu	embrouillé, brumeux, flou	hazy, obscure, misty, foggy
piyan	bardak	verre, coupe	glass, goblet
teba	yaratık, mahluk	créature	creature
kasalês	çanak yalayıcı	pique-assiette	scrounger
bendeganî	reaya sınıfı (kısmı, takımı)	plèbe	the plebeians
zadegan	asilzade	patricien, noble	patrician, noble
zadeganî	asilzade takımı	noblesse	nobility
gewz	1) sevinç, 2) varlık	1) joie, 2) opulence	1) joy, 2) opulence
bi gewz bûn	sevinçli olmak, sevinç duymak	éprouver de la joie	to feel joyful
daman	dalmak, düşünmek	être pensif, préoccupé	to be pensive, preoccupied
damayî	dalgın, düşünceli	pensif, préoccupé	plunged in thought, thoughtful
xû kirin	huylanmak	être irrité, agacé	to be irritated, annoyed
şerde	terbiye, edep	éducation	education
diltengî	sıkıntı, can sıkıntısı	détresse, angoisse	distress, anxiety
xurî: bizot	kor	braise	ember
şiverê	patika	sentier	footpath
bersojî: berşoşî, berşoşkî	mide fesadı	indigestion	indigestion
bersojî bûn: berşoşkî bûn	mide fesadına uğramak	avoir une indigestion	to have indigestion
gêdûk	dağ geçidi	passe de montagne	mountain pass
bihurê bêqam	derin su geçidi	gué profond d'une rivière	deep ford
sergelî: serê keriyê	sürü öncüsü	chef d'un troupeau, d'un harpail	leader of a herd
sergeliya xezalan, xezala serê gele	geyik sürüsünün başını çeken geyik	gazelle ou chevreuil menant un harpail (fig.) reine des gazelles.	gazelle or roebuck leading a herd
xwedbîn	bencîl	egoïste	selfish
çavbirçî: çavbirsî	aç gözlü	insatiable, avide	insatiable
têtî	tepeli tarlakuşu	alouette des champs (golerida cristata)	a variety of skylark
gevîzk, gevzik	debelenme yeri	endroit où des animaux se vautrent	wallowing place

dubîra, hechecîk, dûvmeqesk	kırlangıç	hirondelle	swallow
dilvekirî	açık gönüllü	franc, à coeur ouvert	open-hearted, frank
sarîsibe, sariya sibê	fecir, gün açımı	aube, pointe du jour	dawn
tûtya	tutya	tutie, oxyde de zinc	tutty
destxet	el işi	ouvrage manuel	handiwork
biderdan, dorandin	kaybetme, elinden kaçırma	perte, revers, défaite	loss, defeat
werdan	tahvil etme	échange, conversion	conversion, exchange
pirçikan, rûçikandin	türlerini yolmak	déplumer	to pluck (chicken)
hermizga	Hürmüz mabedi, Zerdüşt dini tapınağı	temple d'Ahura-Mazda, temple zaroastrien	temple of Ahura-Mazda, Zorastrian temple
werkirin	1) üstüne örtmek 2) saçmak, serpmek	1) couvrir, 2) semer, distribuer	to sprinkle, to scatter, to sow broadcast
beqbeqîn, biqbiqîn, bilbiqîn	kaynamak	bouillir, bouillonner	to boil, to effervesce
herwanî	geniş ve kısa kollu kısa kürk	court manteau de fourrure aux manches larges et courtes	short fur coat with broad and short sleeves
hefsar	yular	licou, licol	halter
manegê	asil kısrak	jument de race	noble mare
çekem	ökse otu	gui (viscum)	mistletoe
tol, tûle, toltajî	melez köpek, vil	vil, chien vil	cur
destvala	eli boş	à main vides, démuni	empty handed
pardarî, hevpişkî, şirîkatî	ortaklık	association, partenariat	partnership

çek

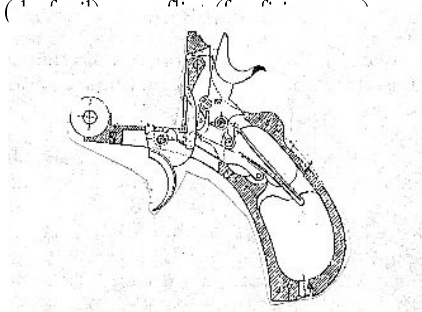
Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN
Dîlawerê ZENGÎ *

kurdî	***tirkî***	***fransizî***	***îngilîzî***
şîlf: şûrê tazî, şûrê bê kalan	çıplak kılıç, yalın kılıç	sabre au clair	bared sabre
sîlank: kêra bê destî	kabzasız bıçak	couteau sans manche	knife without handle
kêra bi sûste	sustalı bıçak	couteau à cran de sûreté	flick-knife
kêra kalanî	tek ağızlı büyük bıçak	couteau à une lame	single bladed knife
kêra dudevî	iki ağızlı bıçak	couteau à deux lames	two-bladed knife
kalan, cotik	kın	fourreau	sheath
rim: nize, teber	mızrak	lance	spear
boçûm, serrim, sernize	mızrağın demir ucu	pointe en fer de la lance	spear-head
kunrim, qûnrim	mızrağın dibi	crosse de la lance	spear hilt
kunrim kirin	hasımını mızrak dibiyle yere atmak	jeter à terre l'adversaire par le crosse de la lance, sans le mettre à mort	overthrow an opponent with the spear hilt without killing him
binrim kirin : di bin rimê de derbas bûn, serdestiya wî qebûl kirin	birinin mızrağının altından geçmek, üstünlüğünü kabul etmek	passer sous les lances de quelqu'un; accepter sa supériorité	bowing under someone's spear, accepting their superiority
mertal	kalkan	bouclier	shield, buckler
qame	kama	dague, poignard	dagger, poniard, dirk
perend	pala	cimeterre	scimitar
cewdik: tîrdank	sadak	carquois	quiver

şax	boynuzdan barutluk	poudrière en corne	powder horn
hingiz: evnik	ağaçtan topuz	massue en bois	wooden club
ço: çov	sopa	gourdin, trique	thick stick, cudgel
çovê şûrkanî: kaşo			
gurz	gürz	massue en fer, masse d'armes	iron club mace
mûşte, muşt	muşta	poing, coup-de-poing	brass knuckles, knuckle-duster
satore, sator, satir	satır	coutelas	cleaver, large knife for cutting meat
xişt	ucu sivri şiş	broche	spit, skewer
xişt kirin	şişlemek	embrocher	to spit, to skewer, to stab
bivir: balte	balta	hache	axe, hatchet
mazor: marazo,rimê Mazor	bir nevi mızrak Marozo mızrağı	lance de Marozo	Marozo spear
qewsik: kevank, çetel, mato, qiştek	çatallastik	lance-pierres	catapult
tîr	ok	flèche	arrow
sertîrk	temren	pointe de la flèche	arrow-head
kevan	yay	arc	bow (of an archer)
zirh: zirx, zirêx	zırh	cotte, cuirasse, armure	armour
kumzurî	miğfer, tolga	heaume, casque	helmet
zendezirx	kola takılan zırh	brassard	armband
tiving	tüfek	fusil	rifle, gun
çaplî	çaplı	fusil de gros calibre	large-sized caliber gun
modelî		fusil modèle	model (immitation) gun
filinte	filinta	carabine	(short gun, Roum carbine), flint-lock
kemalî	Kırıkkale piyade tüfeği	fusil de fabrication turque	Turkish rifle
demançe	tabanca	pistolet, revolver	pistol, revolver
şeşderb, şeşar, şeşagir	6 atışlı tabanca	revolver à 6 coups	six-shooter
çardexur, çardederb	14 atışlı tabanca	revolver à 14 coups	14-shot pistol
şanzdexur, şanzdederb	16 atışlı tabanca	revolver à 16 coups	16- shot pistol
keleşkof, klaşînkof	kalaşnikof	kalachnikoff	kalashnikoff
narincok, narince	el bombası	grenade	grenade
mîtralyoz	mitralyöz	mitrailleuse	machine gun
qondax; qûndax	dipçik	crosse	butt of a rifle
destî, deste, destik	kabza	poignée	handle, butt
zillik	kovan	cartouche	cartridge
xankêş	kılavuz	vrille	gimlet, screw-tap
singo	süngü	baïonnette	bayonet
lûle	lüle	canon (d'un fusil)	barrel (of a gun)
toq		anneau fixant	rear sighting ring
bazin	tüfek dipçiğini süsleyen ya da pekiştiren halka	anneau décoratif ou de consolidation de la crosse d'un fusil	decorative ring on the butt of a gun
gezik, gazik, niçik, morîk	arpaçık	mire	front sight (of a gun)
şeh	tarak	gne	comb
deste	5 fişek	quet de 5 balles	5 catridge pack
berheste	çakmak taşı	rre à briquet (	

ÇEK :	malfişek, malgulle	- funye
- şerşeh	- çakûç, dîk, dîkik	- nenûk, maşik
- mengene	- derzî	- pirik, pira gezikê
- sirme	- zimanok	- guhik
- kûp	- pîm	- nîşan
- malik, xizne,		

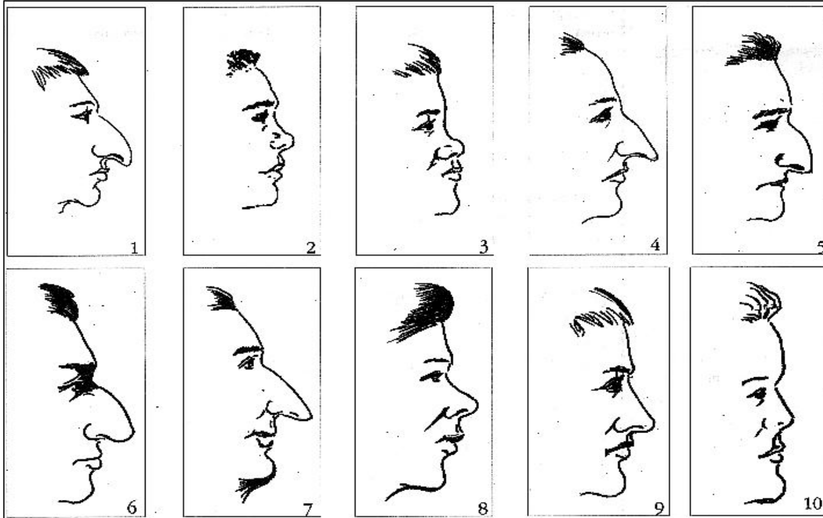
hejmar 18 zivistan 1996

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

POZ

DIFIN, KEPÎ, BÊVIL

1-poznikil, difinnikil, kepînikil
2-pozkutilkî, difinkutilkî, kepîkutilkî
3-pozpelixî, difinpelixî, kepîfeçer
4-pozkêrî, difinkêrî
5-pozkêrr, difinkêrr, kepîkêrr
6-pozberan, difinberan, kepîberan
7-pozşûjin difinşûjin kepîşûjin, pozpîjîn, poztûj
8-pozhildayî, difinhildayî
9-poznarîn, difinnarîn, kepînarîn
10-pozqut, pozkirr, difinqut

CIVÎNA LOLLANDÊ

Civîna 18emîn ya Kurmancî li Lollandê (Danmarkê) di navbera rojên 15 - 21 kanûnê 1995an de çêbû. Hevalên beşdar, her wekî caran, vê carê jî bi dirêjahiya hefteyekê li gor bernameya xwe xebitîn. Li ser pirs û pirsgirêkên têvel bi hev şêwirîn û gotûbêj kirin.

Beşdarê vê civînê ev bûn: Khosrow Abdollahî (Selmas), Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Mizafer Begzade (Şikak) Abdullah Emîn Betasî (Behdînan), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Veysi Zeydanli (Bidlîs), Zeynelabidîn Zinar (Batman), Reşo Zîlan (Agirî).

Kurincî û kurinc

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
kurincî; libûjenî, perkerî, kevanjenî	hallaçlık	cardage	carding, combing
kurinc: libûd, kevanjen, libûjen, pareker, livajen	hallaç	cardeur	carder, teasler
jeng: dezgehê kurinciyê	halaç tezgahı	métier du cardage	carding frame
kivan, kevan	hallaç yayı	arc du cadreur	carderer's arch
jeh, jî	yay kirisi	corde d'arc	string
destik, gurz	hallaç tokacı	maillet du cadreur	mallet
bor	keçe dürümü	rouleau de feutre	felt roll
		cardé avant la compression	before compression
bor kirin; bor gerandin	keçe dürmek	rouler le tapis de feutre	to roll up a felt carpet
bor sûtin, bor hisûn	keçeyi sıkıstırmak dövmek	compresser le feutre	to compress the felt carpet

kurincî: karê jenîna liva û pembû ye.
kurinc: kesê ku vî karî dike.
amûretên kurinciyê: 1- kivan, 2- jeh, 3- destik anjî gurz, 4- bor.
kivan: Ji darê çevrebiyê tête çêkirin.Jehê bi herdu seriyên kivanî ve girêdidin û digivêşin.

Di nîveka darê kivanî da cihê hevêsa destî çêdikin ku dest jê neverise.

Jeh: Ji ruviyê tête çêkirin.

Çêkirina jehê: Ruvî ji herdu seriyan ve tête kêşan û hisûn. 4 heta 5 ruviyên wisa hazir kirî têne têkalandin. Bi vî awayî jeh tête çêkirin ku napiçhe.

Destik: Ji darê dîndar anjî ji gûzê tête çêkirin. Serê destikî zirav e ku di hevêsa mirov da cih bigre. Bin jî stûr e wekî mîrkut û du xirk lê ne ku jeh jê bitehise. Ev xirke hêla jehê zêde dikin. Bi binê destikî li jehê didin ku jeh liva anjî pembû bijene.

Bor: Piştî liva hate jenîn, li ser pateyekî mezinî wekî rûlihêfê belav dikin dinexşînin û avekê lê direşînin, pateyekê jî bi ser da dadidin, darekî direjî rast dikin têda û paşê jî wekî ruloyê dipêçin û girêdidin. Piştî hate girêdan êdî ref ref mirov ji serî heta binî didin ber pêhna ku heta liva pêk ve dirise û dibe tahtî, teyname an jî kulav (*). Kepenê şivana jî jê çêdikin. Bor, rojek heta rojek û nîva tête pêhndan.

(*) Tahtî. çargoşe ye û nehisû ye ; teyname: dirêj e û hisû ye.

F E R H E N G O K A
Pehlewî û Kurmancî

- III - (Ş-Z)

Amadekar : Rojen BARNAS

Ş

Transkrîpsiyona Pehlewî û xwendina wê	Kurmanciya wê ya îroyîn	Fransizî	Îngîlîzî
Š= ş			
šab (şeb)	şev	nuit	night
šabīg[N.šabō](şebîg/şebî)	şapik [≠]	tricot de corps	under-shirt
šādīh (şadîh)	şadî, şahî, şayî	bonheur, joie	happiness, joy
šagr [N. šēr] (şegr/şêr)	şêr	lion	lion; astr. Leo
šāhānšah (şahanşeh)	şahînşah, şehînşah	roi des rois	king of kings
šāhbalūt (şahbelût)	şahbelot, şehbelot	chataigne	chestnut
šahrestān (şehristan)	şaristan [≈]	agglomération, province	capital, city
šahryār (şehryar)	şehriyar [e.k.]	seigneur, souverain	lord, sovereign, ruler,
šahryārīh (şehryarîh)	şehriyarî [e.k.]	règne, souveraineté	dominion, reign, sovereignty
šakar (şeker)	şekir	sucre	sugar
šalwār (şelwar)	şalwar, şal, şel	pantalon	trousers
šambalīdag[N.šambalīd] (şembelîdeg/şembelîd)	şembelîk [≠]	fenugrec	fenugreek
šast (şest)	şêst	soixante	sixty
şawāg (şewag)	şevşevok	chauve-souris	bat, flittermouse
šāyistan, šāy- (şayisten, şay-)	şiyan, şê- /şê kirin	pouvoir, être capable	be able, be woerthy
šāyēd[N. šāyad](şayêd/şayed)	şayet, şayed	si, si jamais, en cas	one can, it is possible
šēb (şêb)	şêb, şîp, nişîv	déclivité, pente, déscendante	declivity
šēd (şêd)	şê	saure, alezan	bright; sorrel (horse)
šimšār (şimşar)	şimşîr	buis	box tree
šīrēnōh (şîrênîh)	şîranî, şîrînî	douceur	sweetness
šīšag [N.šīşa](şîşeg/şîşe)	şûşe	bouteille, flacon	bottle, flask
škāftan, škāf- [N.šikāftan] (şkaften, şkaf-/şikaften)	bişkaftin, bişkêf- bişkifîn, bişkif-	défaire, découdre	split, burst

škastan, šken-(şkesten, şkin) [N. škastan, škan-](" , şken-)	şikandin, şikên- şkestin	casser, briser	break
šnāxtan, şnās-(şnaxten, şnas-)	nasîn, nas- /niyasîn	connaître, reconnaître	know, recognize
šnāz[N. šinā(w)](şnaz/şina(w))	ajne, avjenî, aşberî	natation	swimming
šnāzōdan, šnāž- [N. šināw]	ajne kirin	nager	swim
šnōšag[N.šunōša] (şnoşeg/şunoşe)	bênijîn/bêhnijîn, bênij-	éternuer	sneeze
šnūg (şnûg)	jinû, ejnû	genou	knee
šubān (şuban)	şivan	berger	shepherd
šuden, šaw- (şuden, şew)	çûn, ç-	aller	go
šustan, šōy- (şusten, şoy-)	şûştin, şo-	laver	wash
šuy (bnr. li suy)(şuy)	[çî] < birçî (birsî)	faim	hunger

T

tab (teb)	ta	fièvre	fever
tābag[N. tāba](tabeg/tabe)	tawe, tawek	poêle	frying-pan
tabāh [N. tāba](tebah/tabe)	teba, teva	ruiné, détruit	ruined, spoilt, destroyed
tāftan, tāb-(taften, tab-)	tav [≈]	chaleur, jour, lumière	heat, burn; shine
tan-drustīh(ten-drustîh)	tendrustî	santé	health
tangīh (tengîh)	tengî	étroitesse, détresse	narrowness; distress
tanīhā [N.tanhā](tenîha/tenha)	tenê, tenha, tenya	seule	alone
tār(tar)	tarî, tarîtî	obscurité, ténèbre	darkness
tarāzūg[N.tarāzū](terazûg)	terazû, terezî	balance	balance, scales; astr. Libra
targumān (terguman)	tercuman	interprète	interpreter
tārīg[N.tārīk](tarîg/tarîk)	tarî, tarîk	obscur	dark
tars(ters)	tirs	peur	fear, respect
tarsīdan, tars-(tersîden, ters-)	tirsîn, tirs-	craindre, avoir peur	fear, be afraid
tāšīdan, tāš-(taşîden, taş-)	tîş kirin	fendre	cut, cleave; create
taxl[N.talx](texl/telx)	tehl, tal	amer	bitter
taxlīh(texlîh)	tehlî, talî	amertume	bitterness
taxtag(texteg)	texte	tablette, planche	tablet, plank, (chess) board
Tāzīg(tazîg)	Tazî [e.k]	Arabe	Arab
tēx[N.tēg](têx/têẍ)	tûj, tîj	tranchant, coupant	sharpe, edge, ridge, ray
tēz (têz)	tûj	aigu	sharp
tēzīh(têzîh)	tûjî	acuité	sharpness
tōgr[N.tōr](tîgr/tîr)	tîr	flèche	arrow
tis(tis)	tişt	chose	thing, affair
tišn(tişn)	tihn, tîn (tihnîtî)/(tîbûn)	soif	thirst
tišnag(tişneg)	tî, tihnî, têhnî	assoifé	thirsty
tō[N.tu](to/tu)	tu, te	tu	thou, thee
tōf[N.tō](tof/to)	tew, ta	pli, couche, rangée	layer
tōhmag[N.tuxma] (tohmeg/tuxme)	tov, toxim, tuxm	graine, souche	seed; stock, family
tōrag[N.töra](toreg/tore)	torîk, torî	chacal	jackal
tōšag[N.töša](toşeg/toşe)	tûşî (yê bûka) [≈]	provision	provision
tru(f)š[N.turš](tru(f)ş/turş)	tirş	aigre, acide	sour

U

ud[N.u](ud/u)	û	et	and
urmōd[N.amrōd] (urmod/emrod)	hirmê, hirmî	poire	pear
uruspar(urusper)	hûr û pizûr, ûr û pizûr	intestins, entraille, abats	intestines, womb; core, eessence
uštar[N.uštur](uşter/uştur)	heştir	chameau	camel
uzērin(uzêrîn)	zerî (yê Roj çûna ava)	crépuscule, soir	the evening; gāh
uzmūdan, uzmay- (uzmûden, uzmey-)	azmûn	examen, teste, preuve	prove, test, try
uzumburd[N.zummurud] (uzumburd/zummurud)	zumrût, zumrûd	émeraude	emerald
uzwān[N.zabān] (uzwan/zeban)	ziman, ezman	langue	tongue, language

W

w ==> b / p ;

waččag[N.bačča] (weççeg/beççe)	pêçe, pêçek, bêçik, pêçolk	bébé	child, baby, cub
wād[N.bād](wad/bad)	ba	vent	wind
wafr[N.barf](wefr/berf)	berf, befr	neige	snow
wahāg[N.bahā](wehag/beha)	biha	valeur	trading; value
wahār[N.bihar](wehar/bihar)	bihar	printemps	spring
wahišt[N.bihišt](wehişt/bihişt)	bihişt, behişt	paradis	paradise
wahištīg[N.bihištī] (wehiştîg/bihiştî)	bihiştî	(digne) de paradis	(worthy) of paradise
wahmān[N.bahmān] (wehman/behman)	bêvan/bêhvan (filan û b.)	tel ou tel	so and so
wak[N.bak](wek/bek)	beq	grenouille	frog
wanafšag[N.banafša] (wenefşeg/benefşe)	binefş, minewş	violette	violet
wandag(wendeg)	ben, benik, bendik, bend	corde	rope, cord
wāng[N.bāng](wang/bang)	bang	voix, cri	voice, cry
war[N.bar](wer/ber)	ber (sîng û b.)	poitrine	breast
warān (weran)	beran	bouc	ram
warāz[N.gurāz](weraz/guraz)	beraz	verrat, sanglier	boar
warg[N.barg](werg/berg)	berg, pel, pelk	feuille	leaf
wārīdan, wār- [N.bārīdan] (warîden, war-/barîden)	barîn, bar-	pleuvoir	rain
warrag[N.barra](werreg/berre)	berx	agneau	lamb, ram
was[N.bas](wes/bes)	bes	assez, beaucoup	much, many, enough
wāzag(wazeg)	-bêj, -bêjî / bêje	mot, adage	utterance, saying
wāzār[N.bāzār](wazar/bazar)	bazar	marché	market
wāzāragān[N.bāzargān] (wazaregan/bazergan)	bazirgan	marchand	merchant
wāzāragānīh(wazareganîh)	bazirganî	commerce	trade
wāzīdan, wāz-(wazîden, waz-)	bezîn, bez- / bazdan	bouger, courrir, voler	move, carry away, fly
wāzīdan, wāz-[N.bāzīdan] (wazîden, waz-/bazîden)	bazîn, baz- / bazdan	jouer	play
wāzīg[N.bāzī](wazîg/bazî)	bazî	jeu	game, play
wēd[N.bēd](wêd/bêd)	bî	saule	willow
wēn(wên)	bîn, bêhn	soufle	breath

wēnāb[N.bīnāb](wênab/bînab)	bînahî	vue, vision	vision
wēnāg[N.bōnā](wênag/bîna)	bîna, dîn	vue	seeing
wēnāgīh(wênagîh)	bînahî	vue	seeing, sight
wēwag[N.bēwa](wêweg/bêwe)	bî (jinebî, mêrebî)	veuf, ve	widow
wēxtan, wēz-[N.bēxtan, bēz-] (wêxten, wêz-/bêxten, bêz)	bêjing / girbêj kirin,	tamisser, trier	sift, select, choose, separate, cleanse, purify, winnow
wihānag[N.bahāna] (wihaneg/behane)	behane	prétexte, cause	cause, reason
wīr[N.bōr](wîr/bîr)	bîr	mémoire, esprit	memory, mind
wīst [N.bōst](wîst/bîst)	bîst	vingt	twenty
wistāx[N.gustāx / bistāx] (wîstax//gustax/bistax)	bisteh	confiant, audacieux	confident, bold
wistāxīh[N.bistāxīh](wistaxîh/bistaxîh)	bistehî	confiance, audace	confidence, boldness
wiškuftan, wiškof- (wişkuften, wişkof-)	bişkifîn, bişkif-	fleurir, éclore	blossom, hatch
wišuftan, wišōb-[N.gušuftan] (wişuften, wişob-/guşuften)	bişaftin, bişêf-	déssoudre, détruire	disturb, destroy
wixšay(wixşey)	bexşîn	pardonner	forgive, forbear
wiyābān[N.bīābān] (wiyaban/biyaban)	biyaban, yaban	désert	desert
w ==> g			
wardēnīdan, wardēn-[N.gardānīdan] (werdênîden, werdên/gerdanîden)	gerandin, gerîn-	modifier, changer	cause to turn; change, alter
wardišn[N.gardiš] (werdişn/gerdiş)	ger, gerîn	changement, métamorphose	turning, change, metamorphosis
warz[N.gurz](werz/gurz)	gurz	masse	club, mace
wihēz(wihêz)	-guhêz	qui avance, qui se déplace	move, progress
wihir(wihir)	-guhêr	qui change	change
wāxtan, wāz-(waxten, waz-)	gotin, bêj-	dire, parler	say, speak
waštan, ward-[N.gaştan, gard-] (westen, werd-/geşten, gerd-)	gerrin, ger-/geşt	tourner, retourner, voyager	turn, return, wander, change
wīnāh[N.gunāh](winah/gunah)	guneh	péché, crime	sin, crime
wīnāhgar[N.gunāhkar] (winahger/gunahker)	gunehkar	pécheur	sinner
w ===> w / f			
wars(wers)	werîs [≈], rîs	poil, cheveu	hair
waštag(weşteg)	westî, westayî [≈], xeste	malade	sick, ill
windēdan, wind- (windêden, wind-)	winda kirin / bûn [≠]	trouver, obtenir	find, obtain, acquire
wirēg[N.gurēg](wirêg/gurêẍ)	fir, firîn	voler, échapper	flight, escape
wizīr(wizîr)	wezîr [≈]	décision, jugemnet	decision, judgement
wišan(wişen)	weşandin, daweşandin weşîn, daweşîn	secouer	shake down
w ketiye			
wiškidan, wiškin- (wişkîden, wişkîn-)	şikandin, şkên-	diviser, rompre, casser	divide, separate
wistar(ag)[N.bistar] (wistereg/bister	star, stare, star kirin	couvrir, abriter	bedding, cover
wēnīg[N.bunū](wênog/bunû)	nok [≠]	lentille	lentil
Berevajî			
wābar[N.bāwar](waber/bawer)	bawer	vérité, croyance	truth, belief

wābarīgān(waberrîgan)	bera, berra	vrai	true, trustworthy
waxr(wexr)	xwar, xwehr	courbé, distordu	crocked, distorted

X

x ==> x

xānud mān(xanudman)	xanûman	biens, maison	house and home, dwelling
xānag[N.xāna](xaneg/xane)	xane	maison	house
xōn[N.xūn](xon/xûn)	xwîn, xûn	sang	blood
xormā(xorme)	xurme	date	date
xrad[N.xirad](xred/xired)	xired [e.k]	sagesse, raison	wisdom, reason
xradōmand[N.xiradmand] (xredomend/xiredmend)	xiredmend [e.k.]	sage	wise
xuftan, xufs-[N.xuftan, xusp-] (xuften, xufs-/xuften, xusp)	xewtin, xew-	dormir	sleep
xwāb(xwab)	xew	sommeil	sleep
xwad(xwed)	xwe, xud	soi	self; indeed
xwadāy(xweday)	xwedî, xudan	maître, propriètaire	lord
xwadāyīh(xwedayîh)	xwedîtî, xudayî	possession, souveraineté	lordship, sovereignty
xwahl(xwehl)	xwar, xûl	courbe, tordu	bent, crooked
xwamn(xwemn)	xewn	rêve	sleep, dream
xwandan, xwān- (xwenden, xwan)	xwandin, vexwendin, vexwîn-	appeler, inviter	call, summon
xwaran(xweren)	xwarin	banquet	banquet
xwardan, xwar-(xwerden,xwer)	xwarin, xw-	manger	eat, consume
xwardig(xwerdig)	xwerek, xurek, xwirek	nourriture	food
xwārīdan, xwār- (xwarîden, xwar-)	vexwarin	boire	drink
xwāstan, xwah- (xwasten, xwah-)	xwestin, xwaz-/xwastin	demander	seek, want, desire, attract, acquire
xwaš(xweş)	xweş	plaisant, agréable	pleasant, sweet, nice
xwašīh(xweşîh)	xweşî	plaisir, agrément	pleasantness, pleasure
xwēy[N.xway](xwêy/xwey)	xwê, xweydan, xuh	transpiration	sweat, perspiration
xwistan(xwisten)	xwê/xuh dan, xweydan dan	transpirer	sweat, perspire

x ==> k

xān / xānīg[N.xānō] (xan//xanîg/xanî)	kanî, kan	source	spring, source
xandīdan, xand- (xendîden/xend-)	kenîn, ken-	rire	laugh
xar(xer)	ker	âne	donkey, ass
xar-goš(xer-goş)	kergo, kîroşk, kîvroşk	lapin	rabbit, hare
xaz(xez)	kûze, kûje	martre	marten
xrīdan, xrīn-[N.xarōdan, xar-] (xrîden, xrîn-/xerîden, xer)	kirîn, kir-	acheter	buy

x ==> h

xašēn[N.xašīn](xeşên/xeşîn)	hêşîn [≠], hesîn	bleu	(dark) blue
xirs(xirs)	hirç	ours	bear

xwurd(xwurd)	hûr, hur	menu, petit	small, little
xwurdag[N.xwurda] (xwurdeg/xwurde)	hûrik, xurdik	particule	something small, particle

Y

yākand(yakend)	yaqût	rubis	ruby
yāsaman(yasemen)	yasemîn	jasmin	jasmine

Z

zādag[N.zāda](zadeg/zade)	-zade, -za	né, enfant	born, child
zādan, zāy-(zaden, zay-)	zayin, za-	naitre	bear, (offspring); be born
zahrag[N.zahra](zehreg/zehre)	zirav	bile	bile, gall
zalūg[N.zalū](zelûg/zelû)	zêlû, zilû, ziro, zurî	sangsue	leech
zamānīg(zemanîg)	zemane, zemanî [≈]	prescrit	prescribed
zamestān(zemistan)	zivistan	hiver	winter
zamīg[N.zamī](zemîg/zemî)	zemîn, zevî, zemî	terre	earth
zandīk(zendîk)	zendîq, zindîq	hérétique, manichéen	heretic, Manichacan
zandīkīh(zendîkîh)	zendîqî,zindîqî	hérésie	hersery
zang(zeng)	zang (qevdika pê)	cheville	ankle, shank
zangīg[N.zangī](zengîg/zengî)	zengî, zencî	nègre	negro
zard(zerd)	zer	jaune, adj.	yellow
zardīh(zerdîh)	zerî	jaune, n.	yellowness
zardag[N.zarda](zerdeg/zerde)	zerik, zerdik	jaune (d'oeuf)	(egg) yolk
zard-ālūg[N.zard-ālū] (zerd-alûg/zerd-alû)	zerdalû, zerdele	abricot	apricot
Zardu(x)št [N.Zardušt] (zerdu(x)şt/zerduşt)	Zerduşt, Zerdeşt	Zoroastre	Zarathustra, Zoroaster
zargōn[N.zaryūn] (zergon/zeryûn)	zêrîn	doré, en or	golden, green, fresh
zarr(zerr)	zêr	or	gold
zarrēn(zerrîn)	zêrîn	en or	golden
zarr(ī)gar(zerr(î)ger)	zêrînger, zêrker	orfèvre	goldsmith
zēndānbān[N.zindānbān] (zêndanban/zindanban)	zîndanvan	géolier	jailer
zēndānīg[N.zindānī] (zêndanîg/zindanî)	zîndanî	prisonnier	prisoner
zindag[N.zinda](zindeg/zinde)	zindî	vivant	alive, living
zīnēnīdan, zīnēn- (zînênîden/zînên)	ziyan (z. dayin/kirin)	dommage, perte, préjudice	damage, harm
zōrīg[N.zōrmand] (zorîg/zormend)	bizor / zorek	puissant, for	powerful
zrēh[N.zirih](zrêh/zirih)	zirx, zirih	cuirasse	armour
zūd(zûd)	zû	rapide, rapidement	quick(ly)
zūdīh(zûdîh)	zûyîtî, zûtî	vitesse	speed
zyāngār(zyangar)	ziyankar	préjuiciable	harmful

z ==> j

zadan, zan-(zeden/zen-)	jendin / jenîn, jen-	battre, frapper	hit, beat, strike, smite

zahr(zehr)	jehr, jar	poison, venin	poison, venom
zan(zen)	jin	femme	woman, wife
zānūg[N.zānū](zanûg/zanû)	jinû, ejnû	genou	knee
zih(zih)	jî (rûdiyê zirav), jih	boyau	bow-string
ziyānag(ziyaneg)	jinik, ciwanik, canik	jeune femme	young woman
zūzag[N.žūža](zûzeg/jûje)	jûjî, jijo	hérisson	hedgehog

ŞANEK:

[≈] maneya gotinê ya kurmancî bi ya îngîlîzî re têkildar e, lê ne wek hev e.

[≠] maneya gotinê ya kurmancî an bi ya îngîlîzî re dijmane ye an jî lê nanihêre.

[∫] maneya gotinê ya kurmancî an bi ya pahlewî re dijmane ye an jî lê nanihêre

[e.k.] di edebiyata klasîk de.

Ferhengoka
Mem û Zînê
— II —

Amadakar: Khosrow ABDOLLAHÎ

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilizî*
rabûneve, careke din rabûn	yeniden kalkmak	se relever	to rise to one's feet (again), to recover
vexwendin	davet etmek	inviter, convier	to invite
nazîn	iftihar etmek	être fier de, s'enorgueillir	to take pride (in), to be proud of.
mêrnaî	erkeklik	virilité	virility, manliness, manhood
tebsî	tepsi	plateau	smal tray, tray
şoşbîn: birazava	sağdıç	garçon d'honneur	bridegroom's best man
rabwartin rabihortin, rabihartin, derbas kirin	geçirmek	passer	to pass
benî,qûl,ebd	kul, kole	esclave	slave
zêrbenî, gerdeniya zêr	altın gerdanlık	collier d'or	golden necklace
pêşekar	hizmetçi	serviteur	servant
vewestan, rawestan	durmak	s'arrêter	to stop, to stand
xîzan: belengaz, hejar	yoksul	indigent, pauvre	poor, destitute
cergebez, dîlan û govenda têkel ji kur û keçan	kız ve erkeklerin oynadıkları oyun	danse mixte kurde	mixed Kurdish dance
piştkûz: piştxûz	kambur	bossu	humpbacked, hunchbacked
têk heristin; li hev aliyan, tev li hev bûn	dalanmak, sarmaş-dolaş olmak	s'entrelacer, s'ébattre folâter	to intertwine, to gambol, to frolic
sîtav	akis, yansıma	reflet	reflection, reflected light, image

yekvend	birleşmiş, birleşik	uni, unifié	united, unified
yekvendî	birlik	unité	unity
seypisan: kurê kuçikan	kelbzade, itoğlu	fils de chienne	son of a dog
xeberbezîn: xebergerîn	dedikoducu	médisant,potinier	gossiper
nehîndirr	sır saklamayan	indiscret	indiscreet, tackless
kusan: çawan	nasıl	comment	how
jinînî	dişilik	féminité	feminity, womanhood
werandin	salmak, saçmak, dağıtmak	laisser tomber, (cheveux) éparpiller	to let go, to let hang down, to drop
sayewer: sîdar, bi sî, bi saye	gölgesi olan, gölgeli	ombragé	shady, shaded
hoçik: hûçik,hiçik,kuy	yen	manche	sleeve, cuft
gerr dan	dolanmak	s'enrouler	to roll up, to wind
gerra maran	yılanların çiftleşmesi	accouplement de serpents	coupling of snakes
vekustin: vemirandin	söndürmek	éteindre	to extingnish, to go out, to put off
rahiştin	yükseltmek, kaldırmak	élever, soulever	to rise, to lift
veresandin	koparmak, çözmek	défaire, briser	to break, to undo, to untie
kîj: keç, qîz	kız	fille	girl
zendane	kolu koruyan zırh parçası	brassard (de cuirasse)	arm-piece
lendeha: lendehor	pehlivan	héros, personne forte et de haute taille	hero, mighty man
kep: kepû, poz, difin	burun	nez	nose
jivanî: civan	buluşma	rendez-vous, entrevue	date, appointment
hûrdekarî	ince el işi	tavail fin et soigné	fine handiwork
pirbêj	geveze, konuşkan	bavard, loquace, disert	talkative, loquacious
pirbêjî	gevezelik, konuşkanlık	bavardage, verbiage, loquacité	talkativeness, verbiage
bizdandin: qetandin	koparmak	briser, rompre	to break, to cut off
raweşandin: hejandin	sallamak	secouer, ébranler	to shake, to shake up
rûsikîn: şîn bûn	yeşermek, bitmek	pousser, grandir	to grow

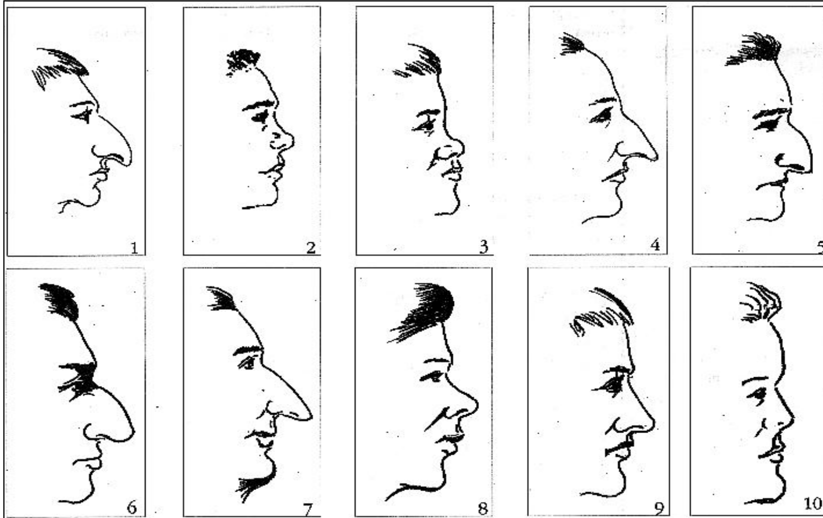
hejmar 18 zivistan 1996

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

POZ

DIFIN, KEPÎ, BÊVIL

1-poznikil, difinnikil, kepînikil
2-pozkutilkî, difinkutilkî, kepîkutilkî
3-pozpelixî, difinpelixî, kepîfeçer
4-pozkêrî, difinkêrî
5-pozkêrr, difinkêrr, kepîkêrr
6-pozberan, difinberan, kepîberan
7-pozşûjin difinşûjin kepîşûjin, pozpîjîn, poztûj
8-pozhildayî, difinhildayî
9-poznarîn, difinnarîn, kepînarîn
10-pozqut, pozkirr, difinqut

CIVÎNA LOLLANDÊ

Civîna 18emîn ya Kurmancî li Lollandê (Danmarkê) di navbera rojên 15 - 21 kanûnê 1995an de çêbû. Hevalên beşdar, her wekî caran, vê carê jî bi dirêjahiya hefteyekê li gor bernameya xwe xebitîn. Li ser pirs û pirsgirêkên têvel bi hev şêwirîn û gotûbêj kirin.

Beşdarê vê civînê ev bûn: Khosrow Abdollahî (Selmas), Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Mizafer Begzade (Şikak) Abdullah Emîn Betasî (Behdînan), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Veysi Zeydanli (Bidlîs), Zeynelabidîn Zinar (Batman), Reşo Zîlan (Agirî).

Kurincî û kurinc

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
kurincî; libûjenî, perkerî, kevanjenî	hallaçlık	cardage	carding, combing
kurinc: libûd, kevanjen, libûjen, pareker, livajen	hallaç	cardeur	carder, teasler
jeng: dezgehê kurinciyê	halaç tezgahı	métier du cardage	carding frame
kivan, kevan	hallaç yayı	arc du cadreur	carderer's arch
jeh, jî	yay kirisi	corde d'arc	string
destik, gurz	hallaç tokacı	maillet du cadreur	mallet
bor	keçe dürümü	rouleau de feutre	felt roll
		cardé avant la compression	before compression
bor kirin; bor gerandin	keçe dürmek	rouler le tapis de feutre	to roll up a felt carpet
bor sûtin, bor hisûn	keçeyi sıkıstırmak dövmek	compresser le feutre	to compress the felt carpet

kurincî: karê jenîna liva û pembû ye.
kurinc: kesê ku vî karî dike.
amûretên kurinciyê: 1- kivan, 2- jeh, 3- destik anjî gurz, 4- bor.

kivan: Ji darê çevrebiyê tête çêkirin.Jehê bi herdu seriyên kivanî ve girêdidin û digivêşin.

Di nîveka darê kivanî da cihê hevêsa destî çêdikin ku dest jê neverise.

Jeh: Ji ruviyê tête çêkirin.

Çêkirina jehê: Ruvî ji herdu seriyan ve tête kêşan û hisûn. 4 heta 5 ruviyên wisa hazir kirî têne têkalandin. Bi vî awayî jeh tête çêkirin ku napiçhe.

Destik: Ji darê dîndar anjî ji gûzê tête çêkirin. Serê destikî zirav e ku di hevêsa mirov da cih bigre. Bin jî stûr e wekî mîrkut û du xirk lê ne ku jeh jê bitehise. Ev xirke hêla jehê zêde dikin. Bi binê destikî li jehê didin ku jeh liva anjî pembû bijene.

Bor: Piştî liva hate jenîn, li ser pateyekî mezinî wekî rûlihêfê belav dikin dinexşînin û avekê lê direşînin, pateyekê jî bi ser da dadidin, darekî direjî rast dikin têda û paşê jî wekî ruloyê dipêçin û girêdidin. Piştî hate girêdan êdî ref ref mirov ji serî heta binî didin ber pêhna ku heta liva pêk ve dirise û dibe tahtî, teyname an jî kulav (*). Kepenê şivana jî jê çêdikin. Bor, rojek heta rojek û nîva tête pêhndan.

(*) Tahtî. çargoşe ye û nehisû ye ; teyname: dirêj e û hisû ye.

F E R H E N G O K A

Pehlewî û Kurmancî

- III - (Ş-Z)

Amadekar : Rojen BARNAS

Ş

Transkrîpsiyona Pehlewî û xwendina wê	Kurmanciya wê ya îroyîn	Fransizî	Îngîlîzî
Š= ş			
šab (şeb)	şev	nuit	night
šabīg[N.šabō](şebîg/şebî)	şapik [≠]	tricot de corps	under-shirt
šādīh (şadîh)	şadî, şahî, şayî	bonheur, joie	happiness, joy
šagr [N. šēr] (şegr/şêr)	şêr	lion	lion; astr. Leo
šāhānšah (şahanşeh)	şahînşah, şehînşah	roi des rois	king of kings
šāhbalūt (şahbelût)	şahbelot, şehbelot	chataigne	chestnut
šahrestān (şehristan)	şaristan [≈]	agglomération, province	capital, city
šahryār (şehryar)	şehriyar [e.k.]	seigneur, souverain	lord, sovereign, ruler,
šahryārīh (şehryarîh)	şehriyarî [e.k.]	règne, souveraineté	dominion, reign, sovereignty
šakar (şeker)	şekir	sucre	sugar
šalwār (şelwar)	şalwar, şal, şel	pantalon	trousers
šambalīdag[N.šambalīd] (şembelîdeg/şembelîd)	şembelîk [≠]	fenugrec	fenugreek
šast (şest)	şêst	soixante	sixty
şawāg (şewag)	şevşevok	chauve-souris	bat, flittermouse
šāyistan, šāy- (şayisten, şay-)	şiyan, şê- /şê kirin	pouvoir, être capable	be able, be woerthy
šāyēd[N. šāyad](şayêd/şayed)	şayet, şayed	si, si jamais, en cas	one can, it is possible
šēb (şêb)	şêb, şîp, nişîv	déclivité, pente, déscendante	declivity
šēd (şêd)	şê	saure, alezan	bright; sorrel (horse)
šimšār (şimşar)	şimşîr	buis	box tree
šīrēnōh (şîrênîh)	şîranî, şîrînî	douceur	sweetness
šīšag [N.šīşa](şîşeg/şîşe)	şûşe	bouteille, flacon	bottle, flask
škāftan, škāf- [N.šikāftan] (şkaften, şkaf-/şikaften)	bişkaftin, bişkêf- bişkifîn, bişkif-	défaire, découdre	split, burst

škastan, šken-(şkesten, şkin) [N. škastan, škan-](" , şken-)	şikandin, şikên- şkestin	casser, briser	break
šnāxtan, şnās-(şnaxten, şnas-)	nasîn, nas- /niyasîn	connaître, reconnaître	know, recognize
šnāz[N. šinā(w)](şnaz/şina(w))	ajne, avjenî, aşberî	natation	swimming
šnāzōdan, šnāž- [N. šināw]	ajne kirin	nager	swim
šnōšag[N.šunōša] (şnoşeg/şunoşe)	bênijîn/bêhnijîn, bênij-	éternuer	sneeze
šnūg (şnûg)	jinû, ejnû	genou	knee
šubān (şuban)	şivan	berger	shepherd
šuden, šaw- (şuden, şew)	çûn, ç-	aller	go
šustan, šōy- (şusten, şoy-)	şûştin, şo-	laver	wash
šuy (bnr. li suy)(şuy)	[çî] < birçî (birsî)	faim	hunger

T

tab (teb)	ta	fièvre	fever
tābag[N. tāba](tabeg/tabe)	tawe, tawek	poêle	frying-pan
tabāh [N. tāba](tebah/tabe)	teba, teva	ruiné, détruit	ruined, spoilt, destroyed
tāftan, tāb-(taften, tab-)	tav [≈]	chaleur, jour, lumière	heat, burn; shine
tan-drustīh(ten-drustîh)	tendrustî	santé	health
tangīh (tengîh)	tengî	étroitesse, détresse	narrowness; distress
tanīhā [N.tanhā](tenîha/tenha)	tenê, tenha, tenya	seule	alone
tār(tar)	tarî, tarîtî	obscurité, ténèbre	darkness
tarāzūg[N.tarāzū](terazûg)	terazû, terezî	balance	balance, scales; astr. Libra
targumān (terguman)	tercuman	interprète	interpreter
tārīg[N.tārīk](tarîg/tarîk)	tarî, tarîk	obscur	dark
tars(ters)	tirs	peur	fear, respect
tarsīdan, tars-(tersîden, ters-)	tirsîn, tirs-	craindre, avoir peur	fear, be afraid
tāšīdan, tāš-(taşîden, taş-)	tîş kirin	fendre	cut, cleave; create
taxl[N.talx](texl/telx)	tehl, tal	amer	bitter
taxlīh(texlîh)	tehlî, talî	amertume	bitterness
taxtag(texteg)	texte	tablette, planche	tablet, plank, (chess) board
Tāzīg(tazîg)	Tazî [e.k]	Arabe	Arab
tēx[N.tēg](têx/têẍ)	tûj, tîj	tranchant, coupant	sharpe, edge, ridge, ray
tēz (têz)	tûj	aigu	sharp
tēzīh(têzîh)	tûjî	acuité	sharpness
tōgr[N.tōr](tîgr/tîr)	tîr	flèche	arrow
tis(tis)	tişt	chose	thing, affair
tišn(tişn)	tihn, tîn (tihnîtî)/(tîbûn)	soif	thirst
tišnag(tişneg)	tî, tihnî, têhnî	assoifé	thirsty
tō[N.tu](to/tu)	tu, te	tu	thou, thee
tōf[N.tō](tof/to)	tew, ta	pli, couche, rangée	layer
tōhmag[N.tuxma] (tohmeg/tuxme)	tov, toxim, tuxm	graine, souche	seed; stock, family
tōrag[N.töra](toreg/tore)	torîk, torî	chacal	jackal
tōšag[N.töša](toşeg/toşe)	tûşî (yê bûka) [≈]	provision	provision
tru(f)š[N.turš](tru(f)ş/turş)	tirş	aigre, acide	sour

U

ud[N.u](ud/u)	û	et	and
urmōd[N.amrōd] (urmod/emrod)	hirmê, hirmî	poire	pear
uruspar(urusper)	hûr û pizûr, ûr û pizûr	intestins, entraille, abats	intestines, womb; core, eessence
uštar[N.uštur](uşter/uştur)	heştir	chameau	camel
uzērin(uzêrîn)	zerî (yê Roj çûna ava)	crépuscule, soir	the evening; gāh
uzmūdan, uzmay- (uzmûden, uzmey-)	azmûn	examen, teste, preuve	prove, test, try
uzumburd[N.zummurud] (uzumburd/zummurud)	zumrût, zumrûd	émeraude	emerald
uzwān[N.zabān] (uzwan/zeban)	ziman, ezman	langue	tongue, language

W

w ==> b / p ;

waččag[N.bačča] (weççeg/beççe)	pêçe, pêçek, bêçik, pêçolk	bébé	child, baby, cub
wād[N.bād](wad/bad)	ba	vent	wind
wafr[N.barf](wefr/berf)	berf, befr	neige	snow
wahāg[N.bahā](wehag/beha)	biha	valeur	trading; value
wahār[N.bihar](wehar/bihar)	bihar	printemps	spring
wahišt[N.bihišt](wehişt/bihişt)	bihişt, behişt	paradis	paradise
wahištīg[N.bihištī] (wehiştîg/bihiştî)	bihiştî	(digne) de paradis	(worthy) of paradise
wahmān[N.bahmān] (wehman/behman)	bêvan/bêhvan (filan û b.)	tel ou tel	so and so
wak[N.bak](wek/bek)	beq	grenouille	frog
wanafšag[N.banafša] (wenefşeg/benefşe)	binefş, minewş	violette	violet
wandag(wendeg)	ben, benik, bendik, bend	corde	rope, cord
wāng[N.bāng](wang/bang)	bang	voix, cri	voice, cry
war[N.bar](wer/ber)	ber (sîng û b.)	poitrine	breast
warān (weran)	beran	bouc	ram
warāz[N.gurāz](weraz/guraz)	beraz	verrat, sanglier	boar
warg[N.barg](werg/berg)	berg, pel, pelk	feuille	leaf
wārīdan, wār- [N.bārīdan] (warîden, war-/barîden)	barîn, bar-	pleuvoir	rain
warrag[N.barra](werreg/berre)	berx	agneau	lamb, ram
was[N.bas](wes/bes)	bes	assez, beaucoup	much, many, enough
wāzag(wazeg)	-bêj, -bêjî / bêje	mot, adage	utterance, saying
wāzār[N.bāzār](wazar/bazar)	bazar	marché	market
wāzāragān[N.bāzargān] (wazaregan/bazergan)	bazirgan	marchand	merchant
wāzāragānīh(wazareganîh)	bazirganî	commerce	trade
wāzīdan, wāz-(wazîden, waz-)	bezîn, bez- / bazdan	bouger, courrir, voler	move, carry away, fly
wāzīdan, wāz-[N.bāzīdan] (wazîden, waz-/bazîden)	bazîn, baz- / bazdan	jouer	play
wāzīg[N.bāzī](wazîg/bazî)	bazî	jeu	game, play
wēd[N.bēd](wêd/bêd)	bî	saule	willow
wēn(wên)	bîn, bêhn	soufle	breath

wēnāb[N.bīnāb](wênab/bînab)	bînahî	vue, vision	vision
wēnāg[N.bōnā](wênag/bîna)	bîna, dîn	vue	seeing
wēnāgīh(wênagîh)	bînahî	vue	seeing, sight
wēwag[N.bēwa](wêweg/bêwe)	bî (jinebî, mêrebî)	veuf, ve	widow
wēxtan, wēz-[N.bēxtan, bēz-] (wêxten, wêz-/bêxten, bêz)	bêjing / girbêj kirin,	tamisser, trier	sift, select, choose, separate, cleanse, purify, winnow
wihānag[N.bahāna] (wihaneg/behane)	behane	prétexte, cause	cause, reason
wīr[N.bōr](wîr/bîr)	bîr	mémoire, esprit	memory, mind
wīst [N.bōst](wîst/bîst)	bîst	vingt	twenty
wistāx[N.gustāx / bistāx] (wîstax//gustax/bistax)	bisteh	confiant, audacieux	confident, bold
wistāxīh[N.bistāxīh](wistaxîh/bistaxîh)	bistehî	confiance, audace	confidence, boldness
wiškuftan, wiškof- (wişkuften, wişkof-)	bişkifîn, bişkif-	fleurir, éclore	blossom, hatch
wišuftan, wišōb-[N.gušuftan] (wişuften, wişob-/guşuften)	bişaftin, bişêf-	déssoudre, détruire	disturb, destroy
wixšay(wixşey)	bexşîn	pardonner	forgive, forbear
wiyābān[N.bīābān] (wiyaban/biyaban)	biyaban, yaban	désert	desert
w ==> g			
wardēnīdan, wardēn-[N.gardānīdan] (werdênîden, werdên/gerdanîden)	gerandin, gerîn-	modifier, changer	cause to turn; change, alter
wardišn[N.gardiš] (werdişn/gerdiş)	ger, gerîn	changement, métamorphose	turning, change, metamorphosis
warz[N.gurz](werz/gurz)	gurz	masse	club, mace
wihēz(wihêz)	-guhêz	qui avance, qui se déplace	move, progress
wihir(wihir)	-guhêr	qui change	change
wāxtan, wāz-(waxten, waz-)	gotin, bêj-	dire, parler	say, speak
waštan, ward-[N.gaştan, gard-] (westen, werd-/geşten, gerd-)	gerrin, ger-/geşt	tourner, retourner, voyager	turn, return, wander, change
wīnāh[N.gunāh](winah/gunah)	guneh	péché, crime	sin, crime
wīnāhgar[N.gunāhkar] (winahger/gunahker)	gunehkar	pécheur	sinner
w ===> w / f			
wars(wers)	werîs [≈], rîs	poil, cheveu	hair
waštag(weşteg)	westî, westayî [≈], xeste	malade	sick, ill
windēdan, wind- (windêden, wind-)	winda kirin / bûn [≠]	trouver, obtenir	find, obtain, acquire
wirēg[N.gurēg](wirêg/gurêẍ)	fir, firîn	voler, échapper	flight, escape
wizīr(wizîr)	wezîr [≈]	décision, jugemnet	decision, judgement
wišan(wişen)	weşandin, daweşandin weşîn, daweşîn	secouer	shake down
w ketiye			
wiškidan, wiškin- (wişkîden, wişkîn-)	şikandin, şkên-	diviser, rompre, casser	divide, separate
wistar(ag)[N.bistar] (wistereg/bister	star, stare, star kirin	couvrir, abriter	bedding, cover
wēnīg[N.bunū](wênog/bunû)	nok [≠]	lentille	lentil
Berevajî			
wābar[N.bāwar](waber/bawer)	bawer	vérité, croyance	truth, belief

wābarīgān(waberrîgan)	bera, berra	vrai	true, trustworthy
waxr(wexr)	xwar, xwehr	courbé, distordu	crocked, distorted

X

x ==> x			
xānud mān(xanudman)	xanûman	biens, maison	house and home, dwelling
xānag[N.xāna](xaneg/xane)	xane	maison	house
xōn[N.xūn](xon/xûn)	xwîn, xûn	sang	blood
xormā(xorme)	xurme	date	date
xrad[N.xirad](xred/xired)	xired [e.k]	sagesse, raison	wisdom, reason
xradōmand[N.xiradmand] (xredomend/xiredmend)	xiredmend [e.k.]	sage	wise
xuftan, xufs-[N.xuftan, xusp-] (xuften, xufs-/xuften, xusp)	xewtin, xew-	dormir	sleep
xwāb(xwab)	xew	sommeil	sleep
xwad(xwed)	xwe, xud	soi	self; indeed
xwadāy(xweday)	xwedî, xudan	maître, propriètaire	lord
xwadāyīh(xwedayîh)	xwedîtî, xudayî	possession, souveraineté	lordship, sovereignty
xwahl(xwehl)	xwar, xûl	courbe, tordu	bent, crooked
xwamn(xwemn)	xewn	rêve	sleep, dream
xwandan, xwān- (xwenden, xwan)	xwandin, vexwendin, vexwîn-	appeler, inviter	call, summon
xwaran(xweren)	xwarin	banquet	banquet
xwardan, xwar-(xwerden,xwer)	xwarin, xw-	manger	eat, consume
xwardig(xwerdig)	xwerek, xurek, xwirek	nourriture	food
xwārīdan, xwār- (xwarîden, xwar-)	vexwarin	boire	drink
xwāstan, xwah- (xwasten, xwah-)	xwestin, xwaz-/xwastin	demander	seek, want, desire, attract, acquire
xwaš(xweş)	xweş	plaisant, agréable	pleasant, sweet, nice
xwašīh(xweşîh)	xweşî	plaisir, agrément	pleasantness, pleasure
xwēy[N.xway](xwêy/xwey)	xwê, xweydan, xuh	transpiration	sweat, perspiration
xwistan(xwisten)	xwê/xuh dan, xweydan dan	transpirer	sweat, perspire

x ==> k			
xān / xānīg[N.xānō] (xan//xanîg/xanî)	kanî, kan	source	spring, source
xandīdan, xand- (xendîden/xend-)	kenîn, ken-	rire	laugh
xar(xer)	ker	âne	donkey, ass
xar-goš(xer-goş)	kergo, kîroşk, kîvroşk	lapin	rabbit, hare
xaz(xez)	kûze, kûje	martre	marten
xrīdan, xrīn-[N.xarōdan, xar-] (xrîden, xrîn-/xerîden, xer)	kirîn, kir-	acheter	buy

x ==> h			
xašēn[N.xašīn](xeşên/xeşîn)	hêşîn [≠], hesîn	bleu	(dark) blue
xirs(xirs)	hirç	ours	bear

xwurd(xwurd)	hûr, hur	menu, petit	small, little
xwurdag[N.xwurda] (xwurdeg/xwurde)	hûrik, xurdik	particule	something small, particle

Y

yākand(yakend)	yaqût	rubis	ruby
yāsaman(yasemen)	yasemîn	jasmin	jasmine

Z

zādag[N.zāda](zadeg/zade)	-zade, -za	né, enfant	born, child
zādan, zāy-(zaden, zay-)	zayin, za-	naitre	bear, (offspring); be born
zahrag[N.zahra](zehreg/zehre)	zirav	bile	bile, gall
zalūg[N.zalū](zelûg/zelû)	zêlû, zilû, ziro, zurî	sangsue	leech
zamānīg(zemanîg)	zemane, zemanî [≈]	prescrit	prescribed
zamestān(zemistan)	zivistan	hiver	winter
zamīg[N.zamī](zemîg/zemî)	zemîn, zevî, zemî	terre	earth
zandīk(zendîk)	zendîq, zindîq	hérétique, manichéen	heretic, Manichacan
zandīkīh(zendîkîh)	zendîqî,zindîqî	hérésie	hersery
zang(zeng)	zang (qevdika pê)	cheville	ankle, shank
zangīg[N.zangī](zengîg/zengî)	zengî, zencî	nègre	negro
zard(zerd)	zer	jaune, adj.	yellow
zardīh(zerdîh)	zerî	jaune, n.	yellowness
zardag[N.zarda](zerdeg/zerde)	zerik, zerdik	jaune (d'oeuf)	(egg) yolk
zard-ālūg[N.zard-ālū] (zerd-alûg/zerd-alû)	zerdalû, zerdele	abricot	apricot
Zardu(x)št [N.Zardušt] (zerdu(x)şt/zerduşt)	Zerduşt, Zerdeşt	Zoroastre	Zarathustra, Zoroaster
zargōn[N.zaryūn] (zergon/zeryûn)	zêrîn	doré, en or	golden, green, fresh
zarr(zerr)	zêr	or	gold
zarrēn(zerrîn)	zêrîn	en or	golden
zarr(ī)gar(zerr(î)ger)	zêrînger, zêrker	orfèvre	goldsmith
zēndānbān[N.zindānbān] (zêndanban/zindanban)	zîndanvan	géolier	jailer
zēndānīg[N.zindānī] (zêndanîg/zindanî)	zîndanî	prisonnier	prisoner
zindag[N.zinda](zindeg/zinde)	zindî	vivant	alive, living
zīnēnīdan, zīnēn- (zînênîden/zînên)	ziyan (z. dayin/kirin)	dommage, perte, préjudice	damage, harm
zōrīg[N.zōrmand] (zorîg/zormend)	bizor / zorek	puissant, for	powerful
zrēh[N.zirih](zrêh/zirih)	zirx, zirih	cuirasse	armour
zūd(zûd)	zû	rapide, rapidement	quick(ly)
zūdīh(zûdîh)	zûyîtî, zûtî	vitesse	speed
zyāngār(zyangar)	ziyankar	préjuiciable	harmful

z ==> j

zadan, zan-(zeden/zen-)	jendin / jenîn, jen-	battre, frapper	hit, beat, strike, smite

zahr(zehr)	jehr, jar	poison, venin	poison, venom
zan(zen)	jin	femme	woman, wife
zānūg[N.zānū](zanûg/zanû)	jinû, ejnû	genou	knee
zih(zih)	jî (rûdiyê zirav), jih	boyau	bow-string
ziyānag(ziyaneg)	jinik, ciwanik, canik	jeune femme	young woman
zūzag[N.žūža](zûzeg/jûje)	jûjî, jijo	hérisson	hedgehog

ŞANEK:

[≈] maneya gotinê ya kurmancî bi ya îngîlîzî re têkildar e, lê ne wek hev e.

[≠] maneya gotinê ya kurmancî an bi ya îngîlîzî re dijmane ye an jî lê nanihêre.

[∫] maneya gotinê ya kurmancî an bi ya pahlewî re dijmane ye an jî lê nanihêre

[e.k.] di edebiyata klasîk de.

Ferhengoka

Mem û Zînê

— II —

Amadakar: Khosrow ABDOLLAHÎ

kurdî	*tirkî*	*fransizî*	*îngilizî*
rabûneve, careke din rabûn	yeniden kalkmak	se relever	to rise to one's feet (again), to recover
vexwendin	davet etmek	inviter, convier	to invite
nazîn	iftihar etmek	être fier de, s'enorgueillir	to take pride (in), to be proud of.
mêrnaî	erkeklik	virilité	virility, manliness, manhood
tebsî	tepsi	plateau	smal tray, tray
şoşbîn: birazava	sağdıç	garçon d'honneur	bridegroom's best man
rabwartin rabihortin, rabihartin, derbas kirin	geçirmek	passer	to pass
benî,qûl,ebd	kul, kole	esclave	slave
zêrbenî, gerdeniya zêr	altın gerdanlık	collier d'or	golden necklace
pêşekar	hizmetçi	serviteur	servant
vewestan, rawestan	durmak	s'arrêter	to stop, to stand
xîzan: belengaz, hejar	yoksul	indigent, pauvre	poor, destitute
cergebez, dîlan û govenda têkel ji kur û keçan	kız ve erkeklerin oynadıkları oyun	danse mixte kurde	mixed Kurdish dance
piştkûz: piştxûz	kambur	bossu	humpbacked, hunchbacked
têk heristin; li hev aliyan, tev li hev bûn	dalanmak, sarmaş-dolaş olmak	s'entrelacer, s'ébattre folâter	to intertwine, to gambol, to frolic
sîtav	akis, yansıma	reflet	reflection, reflected light, image

yekvend	birleşmiş, birleşik	uni, unifié	united, unified
yekvendî	birlik	unité	unity
seypisan: kurê kuçikan	kelbzade, itoğlu	fils de chienne	son of a dog
xeberbezîn: xebergerîn	dedikoducu	médisant,potinier	gossiper
nehîndirr	sır saklamayan	indiscret	indiscreet, tackless
kusan: çawan	nasıl	comment	how
jinînî	dişilik	féminité	feminity, womanhood
werandin	salmak, saçmak, dağıtmak	laisser tomber, (cheveux) éparpiller	to let go, to let hang down, to drop
sayewer: sîdar, bi sî, bi saye	gölgesi olan, gölgeli	ombragé	shady, shaded
hoçik: hûçik,hiçik,kuy	yen	manche	sleeve, cuft
gerr dan	dolanmak	s'enrouler	to roll up, to wind
gerra maran	yılanların çiftleşmesi	accouplement de serpents	coupling of snakes
vekustin: vemirandin	söndürmek	éteindre	to extingnish, to go out, to put off
rahiştin	yükseltmek, kaldırmak	élever, soulever	to rise, to lift
veresandin	koparmak, çözmek	défaire, briser	to break, to undo, to untie
kîj: keç, qîz	kız	fille	girl
zendane	kolu koruyan zırh parçası	brassard (de cuirasse)	arm-piece
lendeha: lendehor	pehlivan	héros, personne forte et de haute taille	hero, mighty man
kep: kepû, poz, difin	burun	nez	nose
jivanî: civan	buluşma	rendez-vous, entrevue	date, appointment
hûrdekarî	ince el işi	tavail fin et soigné	fine handiwork
pirbêj	geveze, konuşkan	bavard, loquace, disert	talkative, loquacious
pirbêjî	gevezelik, konuşkanlık	bavardage, verbiage, loquacité	talkativeness, verbiage
bizdandin: qetandin	koparmak	briser, rompre	to break, to cut off
raweşandin: hejandin	sallamak	secouer, ébranler	to shake, to shake up
rûsikîn: şîn bûn	yeşermek, bitmek	pousser, grandir	to grow

hejmar 19 havîn 1996

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Mîn ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Dem û rojên *bi nav û nîşan*

Amadekar : **ELÎŞÊR**

Newroz : 21ê adarê (zayînî) (di teqwîma kevn a rûmî de 9ê adarê bû)

Adar e dew li dar e

Adarê berf hat guliyê darê
Sibe lê nebû êvarê
an
Adarê berfê da guliyê darê
Nema heta êvarê

Adar e, dew li dar e
Ne li vir, li Kewkeb û Sincar e
Li ba şivanê xumal
û kebaniya bi kar û bar e
(li ba koçerên Kîkan)

Newroz newroza kalanî
Dar gopalê xwe hilanî
Zivistan û bihar ji hev deranî

Hivde : 17ê adara rûmî; di vê rojê de xelk, xort, jin û keç diçin ser ziyaretê. Ji bo du sê rojan, şahî û bazar saz dibe û dibe wek karnavalekê. Di wan rojan de keç revandin mubah e.

Hivde xericî, Eyş nedericî
(Cejna hivde derbas bû dîsa Eyşê di mal de ma, qismetê wê venebû).
(li navçeya Silîva û Mûşê).

Hêkesor, zadîk : di dawiya adarê, destpêka nîsanê de ye; hêkan dikelînin û bi rengê sor boyax dikin. Bi hêkên sor dileyîzin. [(t) paskalya, (f) pâques, (i) Easter].

Avêtik, gamêşqiran : 20ê nîsanê (7ê nîsana rûmî); berf êdî dihele, kêm dibe. Avîtik befrê avête qirika dîk.

gamêşqiran : li gor riwayetekê, di 7ê nîsanê de teyrok bariyaye, 7 gamêş bi hev re mirine. Ava barana 7ê nîsanê dermanê zerikê û çavêşê ye.

Di avêtikê de bibare bihar e, nebare xedar e.

Serê gulanê : 13ê gulanê (1ê gulana rûmî) : di vê rojê de her kes kincên xwe yên bedew li xwe dikin, derdikevin çol û çixariyê. Di wê rojê de li mala xwe mayîn bêoxirî ye. Divê herkes li derva be. (li deşta Silîva).

Çil 'esir : ji 22ê adarê dest pê dike, çil rojan dom dike; di wî çileyî de her roj dana 'esrê baran dibare [(t) kırk ikindiler].

Cejna zozanan : şahiya çûyîna zozanan, di hefteya pêşin a hezîranê de (Li navçeya Serhedê).

Rojveger : 21ê hezîranê (berê di 9ê hezîrana rûmî de pîroz dikirin) ; roja dawiya biharê, destpêka havînê ye.

Qurix : demeke ku havîn dişkê, ber bi payizê ve diçe.

Berxbirîn an berxbir : : li aliyê Wanê û Bidlîsê jê re **vartîvar** dibêjin. 23ê tîrmehê (10ê tîrmeha kevn) ye. Wê rojê diçin ciyekî kifş ji bo çixariyê, şahî dikin, berx dibirin.

Gûzweşînk : dema weşîna gûzan, di payîzê de.

Civîna Biskops Arnöyê ya 19emîn

Civîna 19emîn ya *Kurmancî* li Biskops Arnö (Swêdê) di navbera 31ê adarê - 6ê nîsana 1996an de çêbû. Di vê civînê de kesên beşdar li ser *dem û rojên bi nav û nîşan; termên biqûqî; îdyomên kurdî; devoka Qerejdaxê; termên aborî û peyvên li ser nîşanên demên salê û guhurîna hewayî li hêla Hekariya* xebitîn.

Di vê civînê de, Mustafa Aydogan (Qiziltepe), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Salim Çeliker (Diyarbekir), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Veysi Zeydanli (Bidlîs), Zeynelabidîn Zinar (Xerzan) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Nan û tirî : ji 15ê îlonê de dest pê dike; dema ku tirî ew qas pirr e ku êdî bi nan re tê xwarin; di wê demê de qewlê şivan û gavanan jî xelas dibin. Ev dem qasî du hefteyan dom dike.

Rezçinîn : dema çinîna rezan e; di payîza navîn de ye.

Korkud : rojvegera zivistanê, 21ê kanûna pêşî (9ê kanûna rûmî).

10ê kanûnê, rojê berê xwe da havînê.

Ji 10ê kanûna rûmî, 22ê kanûna teqwîma nû êdî roj dirêj dibin.

Xaç : 7ê kanûna paşî (rûmî) : roja ku bi merasim xaç davêjin avê, kehanet dikin ku dê sal çawa derbas bibe (20ê kanûna paşî). Çile : 20 roj ji kanûna pêşî û 20 roj jî ji kanûna paşî ye.

Xidirnebî : 21ê kanûna paşî (rûmî); 4ê sibatê. Ji 7ê kanûna paşî yanî ji roja xaçê heta 21ê mehê. Roja Xidirnebî, zivistan dijwar e.

Xaç û Xidirnebî
Wey li halê wî li mala xwe nebî
Şîv hebî taştê tûnebî

Roja agir ; agirê Filan : li Bidlîsê jê re xetre dibêjin. 14ê sibata rûmî (27ê sibatê) ye. Agirê roja leyz û govendan e; wê evarê xelk êzingên hişkkirî (xitre) an daran vêdixin, bi saetan şahî dikin, govend digrin. Li gora mezinan mirov bi vê leyz û govendan gunehên xwe diweşînin. (f) *carnaval de février*)

Zîp : çarşema reş; roja çarşema hefteya dawîn a meha sibatê (rûmî) ye. Wê rojê pîrê (caziyet an keça şeytan) diçe mala bavê xwe û hefteyekê şûn de vedigere. Di vê hefteya bê oxir de (26ê sibatê - 5ê adarê) tawî û bawî diçin ser ziyaretan, serê por tên qusandin (jê re zîp kirin dibêjin), tiştên kevn tên avêtin, bi hêviya ku êş û elam û dijwarî bi wan re bên avêtin. Di çarşema destpêka vê heftê û di ya dawiya heftê de cejn û şahî tê kirin. Wan çarşeman kes xwe naşo, berav nakin, nan napêjin, neynok nabirin.

Sersal : serê salê li gora teqwîma rûmî; şeva 13ê çileya teqwîma nû ye.

Serê salê binê salê
Xwedê bihêle malxweyê malê

an

Xwedê kurekî (keçekê) bide vê malê

Gîskfetisîn; gîskoguro : 28ê sibatê (rûmî); 13ê adarê. Karê xwe li ser lat hilor dikir, lotik didan û digot ;

Tirt û tirt sibatokê
Derketim adarokê
Min xwarî gangilokê...

Sibat, li ser karê dibêje ;

Xweha min î adarê
Bide min du rojên xedarê
Da ez karikê
Ji ser latê bînim xwarê

Pîrek ji Tora Banî (Mêrdîn)

Çend gotinên li ser nîşanên demên salê û guhurîna hewayî li hêla Hekarîya

(Ev nîşane, di nav xelkê da li gor serpêhatî û hejmariya demên salê yên kevin hatine danîn.)

Amadekar : **Rojan HAZIM**

Baxore : Kesê ku ji hewayê dizane anku hewazan, meteorolog.

Bêrdexe : dûmahîka heyva kanûnê (kanûna pêşîn) ye. Nîşana hatina befira giran e û destpêka çilê zivistanê ye.

Heyhot : dûmahîka (anku roja 31ê) heyva çile anjî kanûna paşîn e.
Li ser vê metelokek jî tête gotin : (du versiyon in)

1 - *Heyhot û heyhot*
Ser me ve çûn
her çar heyvêt cot
Babê êkê çû kur firot
da bi kezwanek û kevot

2- *Heyhot û heyhot*
Hatin herdu heyvêt cot
Babê kur firot, da bi dar û sot
Dayê kiç firot, da bi kezwan û kelot

(Heyvcot: Ji ber ku di nav xelkê da herdu heyvên dûmahîkê yên payîzê û herdu heyvên pêşîn yên zivistanê wekî «çirî, çirî û kanûn, kanûn» têne zanîn, lewma jî bo wan heyva, heyvêt cot têne gotin.)

Şevzengil : Ji bo sihê heyva çile (kanûna paşîn) tête gotin. Ev nîşane li ser bûyerekê hatiye danîn :
Li welatê Hekarîya; mirovekê sê kur û sê bûk hebûne. Ev mirove, yekî zana û serwext bûye. Şeva berî heyhotê anku sihê heyva çile (kanûna paşîn) hemû li mal rûniştine. Mêrik di nişkê da guhên xwe bel dike û dibêje biçûkêt xwe ku bêdeng bin. Dengekê ji kêriya (zinarên biçûk yên li dora gund) pişta gund dibihîze. Hema dibêje ku ev şeve dê befireke giran bêtin. Kurên xwe radike û dibêje ku biçin gayê xwe ser jê bikin. Dibêje bûkên xwe jî ku haziriya kelandina goşt bikin. Ga tête ser jê kirin û qazan li ser agir têne danîn. Di vê demê da ew bi xwe jî dareki 2-3 bihosta dirêj tîte û zengilekê bi serî ve girêdide û diçe ser ban û diçikilîne. Befir dibare, hem jî bêsekinîn. Ew li jor dest bi xwarina goşt dikin. Gava dengê zengilê disekine kurêt xwe rêdike ser ban ku befirê bimalin. Heta sipêdê vî karî didomînin. Bi vê yekê ji bin befira giran xilas dibin. Sipêdê derdikevin gund ku çi bibînin! Gund pêkve maye di bin befirê da û mirov hemû fetisîne. Tenê ew xilas bûne. Ji wê rojê pê ve, şeva berî heyhotê wekî şevzengil bi nav dikin û eve li nav xelkê dibe nîşanek.

20ê sibatê : Hatina firindên sorewêr yên koçer e. Nîşana guhurîna hewa ye. Anku sarma dişikêt.

Zîpe an jî **zîpik** : Du cure zîpe hene : **zîpêt sibatê** : Çar rojên dûmahîka sibatê zîpên sibatê ne; **zîpêt adarê** : Çar rojên pêşîne adarê jî zîpên adarê ne.

Gava zîpeyan dest pê kir, êdî seqayê hewa dişikêt û hewa ber bi germê ve diherike. Di zîpeyên adarê da, av li dara digere û eve nîşana hatina biharê ye.
Li ser zîpeyan çend gotin jî hene:

Berî zîpeyan heşt roja heke befir bibare, hingê befir zêde dimîne anku direng dihele. Belêm, piştî zîpeyan heşt roja befir bibare, namîne û zû dihele.
Li ser befira piştî zîpeyan metelokek jî heye:

18ê adarê 18 bihostêt befirê hatine xwarê
Xwe negirt heta danê êvarê

Agirxweşî : 9ê adarê, bi manaya «xweşiyê», agir tête hilkirin.

Avetîkêt nîsanê : 10 rojêt serê nîsanê ne. Carina heta 20ê nîsanê jî diajon. Di vê demê da baran gelek dibare û hewa sar dibe. Heke baran bibare dîsa hewa gerimtir e. Belêm, heke hewa sahî be ji çilê zivistanê jî sartir dibe. Di nav xelkê da wekî nîşana sarma biharê têtê zanîn û nexweşî pê têt. Nexweşiyên wekî *ta* û *persîfê*.

Stêrêt pêrû, pêwir : Eve komestêr in û wekî şilxê mêşan e. Nîşana hatina havînê ne, ji milê rojhilatê ve têne dîtin. [(t) ülker, süreyya yıldızı, (f) la pléïade, (i) the pleiade.]

Stêrêt terazî : Ev stêre jî 25ê hezîranê ji milê rojhilatê ve têne dîtin. Komek in. Sê li milê rastê, sê jî li milê çepê û yêk jî di nîveka wan da wekî terazîyê xûya dibin. Lewma jê ra stêrêt terazî dibêjin. Nîşana destpêka çilê havînê têne zanîn. [(t) terazi takım yıldızları, (f) constellation balance, (i) libra.]

Çilê havînê : Ji dûmahîka hezîranê heta 20ê tebaxê dom dike. Kela hewayî bilind e.

Stêrka gelavêj, qorix : 15-20ê tebaxê, stêrka gelavêjê derdikeve. Ev stêrke nîşana şikestina germa hewa ye. Hewa ber bi sarmayê ve ye. Piştî stêrka gelavêjê derket, dewar li ser tewlê nayên girêdan. Wekî nîşana xilasiya havînê têtê zanîn. [(t) çoban yıldızı, (f) étoile du Berger, vénus, (i) shepherd's lamp, Venus.]

Li ser hatina stêrka gelavêjê nîşanek jî têtê gotin: Sipêdê here binê dara kezwanê, heke te belgêt zer dîtin ew nîşana derketina gelavêjê ye.

(Stêrêt Perû, terazî û gelavêj heta serê kanûnê (kanûna pêşîn) li esman in. Serê kanûnê ava dibin. Eve jî wekî nîşana hatina zivistanê têtê zanîn.)

Canemêrg : Kulîlkek e, ji 10ê îlonê pê ve derdikeve. Nîşana payîz û sarmayê û destpêka çandina payîzê ye.

10ê îlonê : Eydil silîv e. Adû, anku mar, kimkime, dûpişk, kêvcale, kirim û ev cûre heywanên dikevin binê axê. (Adû, heywanên xwûşikîn in).

Aveşûtik : Dema baran gelek dibare ji beten û pesara ber bi dolan ve aveşûtik çêdibin. Nîşana lehiyê ye. Gava aveşûtik hatin divê ji wan dera dûr bikevin... [(t) yamaçlardan hızla akan su akıntı ya da derecikleri, (f) torrent, gave, (i) torrent.].

Termên aborî

Amadekar : **Salim ÇELÎKER**

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
aborî	ekonomi, iktisat	économie	economy
binavahî	altyapı	infrastructure	infrastructure
butçeya salane	yıllık bütçe	budget annuel	annual budget
daxwazî	talep	demande	demand
derbas bûn, derbas kirin	transfer edilmek, transfer olmak	être trasféré	to be transfered
veguhastin, guhastin	aktarmak, transfer etmek	transférer	to trasfer
deyndêr	alacaklı	créancier, créditeur	creditor
hêvî	beklenti, umut	espoir, espérance	expectation
hêza kirînê	satınalma gücü, alım gücü	pouvoir d'achat	purchasing power
jêkêm	açık	déficitaire	in deficit
jêkêmî	açık	déficit	deficit
jêkêmiya butçeyê	bütçe açığı	déficit budgétaire	budget deficit
jêzêde	fazla, artık	excédentaire	excess

jêzêdeyî	fazlalık	excédent	surplus, exess
jêzêdeyiya butçeyê	bütçe fazlalığı	excédent budgétaire	budget surplus, budget exess
mişehî	bolluk	abondance	abondance
nesafî	gayri safî, brüt	brut	gross, crude
pêşkêşî	arz	offre	supply, offer
pêşkêşî û daxwazî	arz ve talep	offre et demande	supply and demand
safî	net	net	net
sala butçeyê	bütçe yılı	année budgétaire	budget year
vexwazî	alacak	créance, crédit	crédit, claim (financial)
yekîne	birim, birlik	unité	unity

F e r h e n g o k a

HAWARê

Amadekar : **Zinar SORAN**

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
arok	bir cins köfte	une sorte de boulette farcie	sort of meat ball
avtav	yağmur yüklü bulut	nuage chargé de pluie	rain claoud
bazbazing; bazingê bazûyê	bazı bileziği	bracelet du bras	bracelet
bê ser û saman: perîşan	perişan	désemparé	bewildered, distraught
belgihê derwêşiyê	dervişlik hırkası	manteau rudimen-taire du derviche	dervish's cloak
bêlîte, bêlimte, bêrîte, bêrûte	karşılıklı türkü eşliğinde oynanan geleneksel bir kürt oynu	danse kurde traditionnelle executée accompagnée de chants alternés	traditional danse accompanied by al ternating songs
berpêşkî	ön açıklama	préliminaire	preliminary
bi qîma dilê xwe	gönlünce, gönlünün istediği gibi	à sa guise, selon les voeux de son coeur	according to one's heart's desire
bişkoj; bişkov, gupik	tomurcuk	bourgeon, bouton	bud
biqbiqok	su kabarcığı	bulle	bubble
bîrawer; yê ku di bîrê de dimîne	unutulmayan, hafızada kalan	mémorable	memorable, unforgettable
biryan, biraştî	biryan	rôti	roasted
bor, bihur	su geçiti	passage, gué	ford
çandbar	ekilebilen	cultivable	cultivatable, suitable for cultivation
canrevîn	canrüba, gönül kapan (dilber)	qui ravit le coeur,ravissante	soul-ravishing
çarparsû	(taş, ağaç) dört köşeli	équarri	squared
dêmîr	valide sultan	reine mère	the queen mother
dêris kirin	viran etmek	ruiner, réduire en ruines	to ruin, to cause the ruin of
dêris: kavil, wêran	virane, harabe	ruine	ruin
derpêş kirin	göz önüne getirmek, ileri sürmek	mettre en avant, mettre en vue	to put forward
dilrast	dürüst	franc, honnête	honest, frank, straight
dilsar	kırgın olmak, soğumak	distant, déçu	unwilling, disappointed
dilsar bûn	kırgın olmak, soğumak	être deçu, désabusé	to be disappointed
dûmat: musîbet	bela, musibet	calamité, malheur	calamity, misfortune
ekfî	bir çeşit kafkasya hançeri	poignard caucasien	Caucasian dagger

firolek	uçucu	volatile, qui peut voler	volatile, flying
gidêmî	bir çeşit Arap hançeri	une variété de poingard arabe	a kind of Arab dagger
go; gog	ağaç ya da kıldan yapılan küçük top	balle en bois ou en poils utilisée dans le hockey	hockey ball
gulîvk,0 gulik	püskül	pompon	tassel, pompon
heyber	nesne	objet	object
jûvan bûn	pişmanlık duymak, yaptığına üzülmek	regretter, être désolé	to regret, to feel sorry
kavil: kevil, post	deri, post	peau d'animal	skin, undressed skin
kavilandin: kevilandin, kevil kirin	derisini yararak yüzmek	écorcher (un animal)	to skin (an animal)
kilox	kelle, hayvan başı	tête d'animal	animal's head
kudandin	izlemek, peşine düşmek	poursuivre	to pursue
kumribkirî: kumê dora wî bi rib kirî	etrafı çeyrek altın liralarla bezenmiş kadın başlığı	coiffure féminine parée de piécettes en or	woman's hair style adorned with gold coins
lawjebêj: stranbêj	türkü, ilahi okuyan	chanteur (de chants longs ou religieux)	singer, chanter (of long religious chants)
lêk ve bûn	tasnif olmak	se classer, être classé	to be classified, sorted out
lêk ve kirin	tasnif etmek	classer	to classify, to file
mayî	artık	reste, résidu	remnant, residue
navro	ırmak içindeki adacık	îlot situé au milieu d'un fleuve	island (in a river)
nêreng	büyü	magie, charme	magic, charm, enchantment
nesrîn	yaban gülü, Van gülü	variété de rose, rose de Van	a variety of rose, rose of Van
nivandin	uyutmak	endormir	to send to sleep; to lull to sleep
nûsandin: zeliqandin	yapıştırmak	coller	to glue, to stick
nûsîn: zeliqîn	yapışmak	se coller, adhérer	to adher
nûza	turfa, körpe	nouveau né, tendre, frais, jeune	new borne, tender, very young and fresh
piyar	rahim	miséricordieux	merciful, compasionate
piyarî	rahmet	miséricorde	compassion, God's mercy and grace
pizrûk: hûrbaran	çiseleme	brume	mist
qelîsêl	saç kavurması	viande frite sur un pla-que métalique chauffée	meat fried on hot sheet iron
qewan: sêlik	müzik plağı	disque de musique	gramophone record
qîr	katran	goudron	tar
qitik	bıldırcan	caille	quail
qumrî	kumru	tourterelle	turtle dove
raçandin	dokumak	tisser	to weave (tissue)
raxer	sergi, mefruşat	meubles, mobilier, ameublement	furniture, carpets
rêman	kavram, mefhum	notion	notion, concept
rik	inat	obstination, entêtement	obstinacy, stubborness
rikdar	inatçı	obstiné, têtu, entêté	obstinate, stubborn
rîşik	saçak	frange	fringe
saman	zenginlik, rahatlık, divan	richesse, confort	wealth , comfort
sergirdan: sergerdan	başı dönen, sersem	qui a la tête qui tourne, ivre, grisé	giddy, perplexed, bewildered, stunned, drunk
sernijdevan	akıncı başı, çete başı	chef de bande	chief raider, gang chief
serpilkî	yüzeysel olarak	superficiellement	superficially
sîngtalde	damlarda kurulan dalda	abri, muret ou cloison construit sur le toit plat des maisons où l'on dort l'été pour se protéger de la vue	shelter, wall or partition on the flat roof of a house behind which one can sleep, in summer, out of sight

Devoka Qerejdaxê

— III —

Amadekar : Mehmûd LEWENDÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
hicimîn	hafif aksamak	boiter légérement	to limp, to hitch slightly
hîm; xîm	temel	fondation, fondement	foundation
hînd	bir çeşit döğüş horozu	une variété de coq de combat	a type of fighting cock
hirço-pirço	dağınık, birbirine karışmış tüy veya ip gibi şeyler	emmêlé	tangled
hirhop	hoppala !	vas-y saute !	now then, jump!, what an idea
hirhop	hoppa	écervelé, frivole	flighty, fop
hirîşo	yün yıkayan	lavoir de laine	wool washer
hîro; hêro, xêrî	hatmi çiçeği	rose trémière	hollyhock
histirî: stirî	diken	épine, écharde	thorn, spine
histirîbirk	dikenli bitkileri biç-mekte kullanılan alet	instrument servant à couper les épineux	tool for cutting thorny plantns
histûn: stûn	direk, sütun	colonne, mât, pilier	column, pillar, mast
histûr: stûr	kalın, kaba	gros, grossier	thick, coarse, rude
histûrî kirin	kabalık etmek	se comporter d'une manière grossière,arrogante	to behave in a rude way, with arrogance
hît; çûr	tiftik keçisi	chèvre d'Angora	Angora goat
hîvastin: hevrêstin	örgüyle onarmak	repriser	to darn
hîz; eyarê rûn	yağ tulumu	outre à beurre en peau d'agneau ou de brebis	lambskin for storaging butter
hoç kirin	kalkmak (çocuk dilinde)	se lever (dans le langage enfantin)	to get up (baby talk)
hogirî hev bûn	birbirine alışmak	s'habituer l'un à l'autre, s'accoutumer l'un à l'autre	to get used to one another
hogirî qumarê bûn	kumar alışkanlığı edinmek	prendre l'habitude du jeu	to get used to a game
hol kirin	harman dövmek, harman sürmek	battre la moisson	to thresh
hol: hor	1) harman dövme, harman sürme işi, 2) harman sürme sırasında harmanı daha çabuk sürmesi için hayvana söylenen söz	1) battage 2) allez ! (pour les bêtes de battage)	1) threshing 2) go! goahead (for the threshing animals)
holbûn	şıçramak, fırlamak, zıplamak	bondir	to leap, to jump
hutik; kulm, gumsik, mist	yumruk	poing, coup de poing	fist, blow with a fist
îpilme	ruam hastalığı	vet. morve	glanders
îs, îsik, errik	hayret ifade eden bir ünlem, vay be, abo	oh là là !, interjuction d'étonement	oh dear !
îsk-îsk: îskeîsk	hıçkırma	sanglot	sob
îskîn	hıçkırık, hıçkırma	sanglot	sob

îspat, îspatî	iskambil kağıtlarında «sinek»	carte, trèfle	clubs (cards)
jan	sızı, acı	mal, douleur	ache, pain
jan dan	sızlamak, acı vermek	souffrir d'un mal, éprouver des douleurs	to ache, to suffer sharp pain
jardadayî	zehirlenen, zehirlenmiş	empoisonné	poisened
jardadayî kirin	zehirlemek	empoisonner	to poison
jirra; birra, bi rastî	sahi	vraiment	really, truly
kadiz	samanyolu	voie lactée	the Milky Way
kakil	ceviz, badem gibi yemişlerin içi	cerneau (de noix, d'amande), pas mûr,	halved walnuts, almonds or fruit
kal	yetişmemiş, ham	vert (fruit)	unripe, immature, green
kalo: xalxalik	uğur böceği	cochenille	ladybird
kalome	eski bıçak veya kılıç	vielle lame (de couteau, ou d'épée)	old blade (of knife or wsord)
kalşwîv	nadas süresi bittikten sonra sürülüp ekilen tarla	champ labouré après une période de jachère	tilled or ploughed field after a fallow period
kamaş	kalitesiz tütün	tabac de rebut, de mauvaise qualité	bad quality tabacco
kanîn: karîn, şiyan	yapabilmek, edebilmek	pouvoir	to be able
kapik: pêwend	şerit, kemend	corde	lasso, rope
kapol	ufak ve toz halindeki saman	fétu de paille	chaff, cut straw
karî, kardî	pazı		chard
kawuk	aval, saf	simplet, simple d'esprit, naïf naïveté,	simpleton, fool
kawukî	avallık, saflık	simplicité d'esprit	feeble mindedness
kayik	geviş	rumination	rumination
kedî	evcil	apprivoisé, domestique	domesticated, tamed
kedik	küçük ayran tulumu	petite outre à petit-lait en peau d'agneau	small lambskin for storaging buttermilk
kefkefk: kefkefok	sabun otu	saponaire	soapwart
kel û kût; kal û kût	uyuz, sakat topluluğu, işe yaramayan, değersiz	bande, d'éclopés	bunch of worthless people
kelmîzek, kelmo, kelmisk, mîzek, şetek	altını ıslatan kimse, işeyen	incontinent (d'urine), énurétique	incontinent, enuretic
kelmîzekî	işegenlik	énurésie, incontinence	enuresis, incontinence
kelxwî; kelxweydan	aniden gelen terleme	sueur soudaine	sudden sweat
kun	keçi derisinden su tulumu	outre à eau faite de peau de chèvre	goatskin for water
lîçik; lîk, çilm	sümük	morve	mucus (of the nose)
lîço; lîko, kilmîso	sümüklü, devamlı sümüğü akan	morvœux	slimy, snivelling
likîn	melemek (keçiler için)	bêler, chevroter	to quaver, to bleat
likumîn	sendelemek	trébucher	to totter, to stagger
lîrandin: lîlandin, tilîlî kirin	zılgıt çekmek	pousser des you-yous, des cris de joie d'encourgement	to screans trilling cries of joy
lod	saman veya ot yığını	meule de foin, ou de paille	stack of hay or straw
londer	bir yığın, bir sürü, pekçok	tas, amas	pile, heap

TERMÊN HIQÛQÎ

— VI —

Amadekar : Veysi ZEYDANLÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
dayîn, *n*	ödeme, tediye	paiement	payment
dayîn, *l*	ödemek	payer	to pay back (a debt)
deyn dayîn	borç ödemek	payer une dette	to pay back a debt
fît bûn	ödeşmek	être quitte avec quelqu'un	to settle accounts (with one another)
gilîname	şikayetname	plainte écrite	written complaint
gilîdar	şikayetçi	plaignant, demandeur	complainant, plaintive
gilîlêkirî	şikayet edilen	défendeur	defendant
balkişandin	ihtar, ihtar etme	avertissement	warning
balkêşname	ihtarname	notification, avis d'avertissement	official warning
bal kişandin	ihtar etmek	avertir	to warn
mikur, mikur hatin	ikrar, ikrar etme	aveu	avowal
li xwe mikur hatin	ikrar etmek,ikrarda bulunmak	avouer, faire des aveux	to admit, to confess
venasîn, *n*	itiraf	confesser, reconnaître	to confess, to admit
rave	açıklama,izahat, yorum	explication, commentaire	explanation, comment
rave kirin	açıklamak, izah etmek	expliquer, commenter	to explain, to comment
made (ji pehlewî *madeg*)	madde	article	article
xal	fıkra	paragraphe	paragraph
bend	bend	alinéa	paragraph
rêxistin	teşkilat, örgüt	organisation	organization
pardar, pişkdar, behrdar	hissedar	actionnaire	shareholder
beşdarî	iştirak, katılım	participation	participation
hevbeş	müşterek	commun	common, joint
jicihrakirin	sürgün	exil, déportation	exile, deportation
jicihrakirî	sürgün, adj.	exilé, déporté	exiled, deported
ji cih rakirin	sürgün etmek	exiler, déporter	to exile, to deport
desteserî	hacız	saisie	distraint, seizure
desteserkirin	haczetme	saisie	seizing, distraining
desteser kirin	hacz etmek	saisir	to distraint, to seize
desteserkirî	mahcûz	saisi(e)	distrained, seized
destdanînserî	zabt	mainmise, prise	seizure
destdanînser	zabtetme	mainmise	seizuring
dest danîn ser	zabt etmek	prendre, conquérir	to conquer, to take
jêstandin	müsadere	confiscation	confiscation
jê standin	müsadere etmek	confisquer	to confiscate
jêstandî	müsadere edilmiş	confisqué	confiscated
diyarkirin	belirleme, tayin	détermination	determination
diyar kirin	belirlemek	déterminer	to determine
diyarker	belirleyici	déterminant	determinant, determining
diyarkirî	muayen, belirlenmiş,belirli	déterminé	determined

Çend pirsên rastnivîsînê

Reşo ZÎLAN

PIRSA PARASTINA KOKA PEYVÊ :

Herwek gelek zimanên din, di zimanê axaftinê yê zaravayê kurmancî de jî, peyv li hin deveran têne kurt kirin. Di dema bilêvkirinê de ji koka peyvan hin deng, nemaze dengên hin tîpên dengdar, têne daqurtandin. Yan jî ew cihên xwe bi hinekên din re, gelek caran bi riya tewangê, pev diguhirînin. Carina guhartinên wisan mezin dibin, ku mirov nema dikare koka peyvê binase û ji wê tevliheviya ku peyv duçar bûyê, koka peyvê zelal bibîne.

Ji xwe, ferq û cihêtiya di navbera zimanê axaftinê û yê nivîsînê de ew e, ku mirov bi riya zelal xuyakirina peyvan riyê li ber tevliheviyê digire. Bi risteke birêkûpêk, bi nivîskî, pêşçavkirina peyvan riyê li ber çavên xwandevanan xweş dike, da ku ew bêî zor û astengiyekê peyvan nas bike û naveroka hevokê xweş têbigihê.

Helbet feyde û kelka zimanê nivîskî ne bi tenê ev e. Di gel çendîn diyardeyên din, ew rê li ber sergêjiyên devokî jî digire û dibe ho û sedemên afirîna zimanekî standart û xwedînorm. Heçî ev rûyê han ya pirsê ye, ji bo me girîngtirînê ho û sedeman e. Ango em çawan bikin û di nivîsarên xwe de bi çi rengî têbikoşin, ku riyê li ber sergêjiyan bigirin. Çawan hewil bidin da ku zimanê me jî ji aliyê nivîsînê ve bibie xwedînorm û standartekê.

Ji ber vê yekê jî, hewce ye, ku em bala xwe bidin hin qaîde û bingehên rastnivîsînê. Bê guman, ev qaîde û bingeh, li ser bingehên rêzimanê bejin didin. Bêî ku mirov bingehên rêzimana zimanekî bide ber çavan, danîna stûnên rastnivîsîna zimanekî jî ne mumkun e. Li milekî din, pirsa rastnivîsînê ne bi tenê pirseke xweser ji bo zimanê me ye. Lê îro zimanên gelekî pêşdeçûyî jî bi van pirsan mijûl dibin. Lê helbet ne bi qasî me...

Bi kurtî, di warê nivîsînê de, divê em guh bidin parastina kok û qurmên peyvan. Di nav hevokê de, di tewangan de, li kû dibe bila bibe, jê tîpan kêm nekin. Ser û guhên wê neşikênin û dest nedin kok û qurma wê. Bihêlin ew li ser qurma xwe bimîne û welê tişt lê zêde bibin. Bo nimûne:

Li hin deveran, di zimanê axaftinê de dibêjin:

«Ez ê perdekê/perdakê bikirim»,
«Navê zavê me Mendo ye»,
«Zarok li aşxanê ne»

û hwd.

Herwekî di van nimûneyan de jî diyar dibe, ji koka peyvan tîpin hatine kuştin. Peyv hatine kurt kirin. Ser û guhên pirtikên tewangan hatine şikandin. Dibe ku mirov di dema axaftinê de têbigihê, ku merama hevokê çi ye. Lê heçî ji aliyê analîtîk ve lêhurnêrîn e, bi me xuya dibe, ku li gor cihên peyvan yên di hevokê de, di tewangên peyvan de nesazkariyeke mezin heye.

Em nikarin ji peyvên *«perdekê/perdakê»*, *«zavê»* û herweha *«aşxanê»* kok û tewangan ji hev derxînin. Ji ber ku koka rastîn *«perde»*, *«zava»* û *«aşxane»* ye û tewangên wan jî *«-yekê»*, *«-yê»* û *«-yê»* ne. Ango divê bibe *«perdeyekê»*, *«zavayê»* û *«aşxaneyê»* da ku em bikaribin laş û seriyên wan bibînin û wan ji hevûdu cihê bikin. Dibe ku kurtkirina wan, ji hin kesan re xweştir be û bilêvkirinê gengaztir bike. Lê heçî ji bo nivîsînê ye, bi taybetî jî ji bo ferhengnivîsiyê (leksîkografî) ev celeb nivîsîn sergêjiyên bêderman diafirîn.

Ji lewre jî, divê em bal û dêna xwe baş bidin parastina kok û tewangan û wan di nivîsînê de, herwekî ku pêdivî ye, binivîsin. Çend nimûne:

Ez dê sibehî ji bo serdanê herim ***nexweşxaneyê****.*
Zavayê *mala Berwariyan ji gund vegeriya.*
Me ji bo odeya rûniştinê ***perdeyên*** *spehî kirîn.*
Peyayên *axayê me* ***belaya*** *xwe bi me didin.*
Jinbirayên *min ne ji mermalên me ne.*
De em herin ***baxçeyê*** *cîranê me.*
Diya min cotek ***goreyên*** *rîsînî dane min.*
Zarokan ***çanteyên*** *xwe `ecibandin.*

PIRSA TEWANDINA HIN NAVAN :

A) Navên kovar û rojnameyan

Heçî pirsa tewandin yan jî netewandina navên kovar û rojnameyan e, girêdayî pirsekê ye. Ew jî, heke navê kovar û rojnameyê ji navdêrekê pêk hatibe, yan jî heke navê wê bi navdêrekê dawî bêt, divê ew wek navdêrên xwedîzayenda mê bête tewandin. Wek:

Min ew di vê hejmara ***RONAHÎyê*** *de xwand.*
SERXWEBÛNê *li ser wê pirsê dinivîsand.*
DENGÊ KOMARÊ
DENGÊ AZADIYÊ
RIYA ŞOREŞÊ
DENGÊ KURDISTANÊ
ARMANCê *ew wêne weşandibû.*
Wî ji bo ***ÖZGÜR ÜLKEyê*** *dinivîsî.*
Di kovara ***NOKTAyê*** *de roportajek heye.*
Wî di rojnameya ***AKŞAMê*** *de bendek nivîsîbû.*
Ez nûçegihanê ***MORGONPOSTê*** *dinasim.*
LE MONDEê *li ser şerê birakujiyê nivîsiye.*
DAGENS NYHETERa *swêdî rojnameyeke rojane ye.*
THE GUARDIANê *li ser wê pirsê raporeke piralî weşandiye.*
KEYHANê *ew nivîsîbû.*
Ew hîn jî di ***EL-CÛMHÛRIYEyê*** *de kar dike.*
Wî ew nûçe ji ***ÎZVESTIYAyê*** *veguhastibû.*

Lê heke navê kovar yan jî rojnameyê, ji navê êl û `eşîrêkê yan jî herêmekê pêk hatibe, yan jî bi navekî wisan dawî bêt, ew nahête tewandin. Ji ber ku, di zimanê me de, navdêrên ji navên êl û `eşîran pêkhatî, eger bûbin navên herêman jî, ew çu caran nahên tewandin. Bo nimûne:

Ez nikarim ***DENGÊ MUKRIYAN*** *guhdarî bikim.*
Ew nivîsar di ***DENGÊ METÎNAN*** *de belav bûye.*
Kovara ***BOTAN*** *bi tîpên latînî derdiket.*

Herweha, eger navê kovar yan jî rojnameyê ji rengdêrekê pêk hatibe, yan jî bi navekî wisan biqede, ew nahête tewandin. Ji ber ku, di zimanê me de rengdêr çu caran wek navdêran

nahên tewandin. Wek:

*Di kovara **ROJA NÛ** de çîrokeke wî heye.*

*Di **STÊRKA SOR** de wêneyek hatibû weşandin.*

*Di **KURMANCÎ** de babetên helez derdikevin.*

B) Navên herêman

Herwekî tête zanîn, di zimanê me de, zayenda navên coxrafîk hemû mê ne. Ji ber vê yekê jî, gava ku ew di hevokê de yan jî weke din tên tewandin, divê li gor qaîdeya navdêrên mê bên tewandin. Wek:

*Ez çûbûm **BERLÎNê** û ji wir jî çûbûm **HELSÎNKÎyê**.*

*Ew duh ji **MÛŞê** ber bi **AMÊDÎyê** bi rê ket.*

Ji van nimûneyan jî xuya dike, ku divê navên coxrafîk, li gor tîpên ku nav pê diqedin, divê pirtikên tewangê werbigrin. Ew jî, eger nav bi tîpên bêdeng biqedin, «*-ê*» û eger bi tîpên dendar biqedin, «*-yê*» ne.

Lê di kurdî de hin navên herêman hene, ku ji navên êl û `eşîran, yan jî ji rengdêrekê çêbûne.

Bo nimûne :

Botan, ango herêma Botîyan. Devera ku Kurdên Botî lê dijîn. **Mukriyan**, ango herêma Kurdên Mukrî. Devera ku Kurdên Mukrî lê dijîn. **Behdînan**, **Soran**. **Germiyan**, ku ji hawîrdora Kerkûkê re û **Serhedan**, ku ji bakûra rojhelata Kurdistana Tirkiyê re tête gotin. Hin nav jî hene ku ji du navan çêbûne. Wek: **Dola Şehîdan**, **Newala Guran**, **Girê Sîran**, **Geliyê Zîlan**, **Çiyayê Bêxêr**, **Kevirê Reş** û hwd.

Heçî ev qaîdeya jorîn e, ji bo nevdêrên ku ji navên êl û `eşîrekê, ji du navan û yan jî ji rengdêrekê pêkhatî derbas nabe. Ji ber ku ew navdêr berî her tiştî ji pirhejmarekê pêkhatine û ev yeka han jî cureyek tewang têtê hesêb û nabe ku ew careke din bête tewadin. Wek :

*Şerek li herêma **BOTAN** derketiye.*

*Kurdên **BEHDÎNAN** wek me naaxivin.*

*Zerê çûbû **GELIYÊ ZÎLAN** û lê geriyabû.*

*Mîrê **SORAN** serî li ber dijmin neçemand.*

*Pêşmerge ji **DOLA ŞEHÎDAN** derneketine.*

*Hevalê min ji gundê **QESRIKA PIÇÛK** e.*

*Wî ji **DAREBIYA JORÎN** bar kiriye.*

*Serek Clinton ew di **KOŞKA SPÎ** de kiribû mêvan.*

*Ew duh ji **DELHIYA NÛ** vegeriya.*

Lê ji piraniya wan navdêran rengdêr têne afirandin. Wek: Ji Soran; **Soranî, Sorî**. Ji Botan; **Botanî**, Botî. Ji Behdîndan; **Behdînanî**, **Behdînî**. Ji Mukriyan; **Mukriyanî**, **Mukrî**. Ji Serhedan; **Serhedî**, Ji Germiyan; **Germiyanî** û hwd.

Divê bête gotin, ku hindek navên din yên coxrafîk hene, ku navên hevedudanî ne. Piraniya wan ji nevdêr û rengdêrekê pêkhatî ne. Divê ew li gor qaîdeyê bêne tewandin. Bo nimûne:

*Ez ji gundê **BERDEREŞê** me.*

*Mala me hê jî li **AVŞÎNê** ye.*

*Mala me ji **MÊRGESORê** derketiye û çûye bajêr.*

PIRSA BIKARANÎNA NÎŞANA *BIHNOKÊ* Û *KU*

Berî her tiştî divê em bêjin, ku ne bi tenê maneyek lê çend maneyên peyva ***KU***yê hene. Ji bo zelalkirina vê pirsê hewce ye, ku em berê wan çend maneyên ***KU***yê bidin zanîn û pişt re vegerin ser pirsa bikaranîna nîşana bihnokê.

Maneyên peyva ***KU***yê, li gor ka ew ji kîjan perçeyên axaftinê têne hesêb, têtê guhartin. Maneyeke peyva ***KU***yê, ku gihanek be, «eger, heke, heger, herke, hek û ger» e. Di zimanê axaftinê de, li hin deverên Kurdistanê ***KU***yê bi vî rengî bi kar tînin û vê maneyê didinê. Maneya didwan, ***KU***ya ku di gel piraniya lêkeran û maneyeka dawîn jî, ku pronav be, ***KU***ya ku di gel nav û navdêran têne bi kar anîn e.

Heçî ***KU***ya ku wek gihanek di maneya «***eger***»ê de ye, bi vî rengî ye:

***Ku** Baran neçûya sînemayê, dê me hevûdu bidîta.*

***Ku** tu neçî, telefonî min bike.*

***Ku** berf barî, em ê perîşan bibin.*

Ango di şûna ku peyva «***eger/heke***» bête gotin, ***KU*** hatiye bi kar anîn û merama gotinê qenc têtê têgihîştin.

Lê ***KU***ya ku wek pronav e, bi vî awayî ye:

*Gulbîna **ku** te dîtibû, xwîşka min e.*

*Karzanê **ku** nexweş ketibû, hîn pak nebûye.*

*Gulên **ku** me tovên wan reşandibûn, hêşîn bûne.*

*Kesên **ku** te duh dîtibûn, mermalên me ne.*

Ev ***KU***yên ku li vir hatine bi kar anîn, hemû jî ji bo veqetandin û ferqêxistina navbera du yan jî çend tiştan e. Yan jî ji bo bêtir balkişandina ser tiştekî ye. Ji ber vê jî, ***KU***yên jorîn, hertim di gel pirtikên «***-an, -ê, -ên***» hatine bi kar anîn. Ango, ji bo manedayîna «***ya ku, yê ku, yên ku***» ye.

Heçî ***KU***ya din e, ew hertim di gel lêkeran têtê bi kar anîn. Pirsa me ya di nivîsînê de rast bikaranîna nîşana bîhnokê jî bi vê deqê ve girêdayî ye.

Di nivîsînê de, divê em bîknokê daynin berî vê ***KU***ya ku em bi lêkeran re bi kar tînin. Ne ku piştî ***KU***yê. Wek:

*Ew di benda xwe de dinivîse, **ku** Bilind bi vî karî rabûye.*

*Ez dibînim, **ku** tu ne li ser riya rast î.*

*Ez bawer dikim, **ku** dê karê me sibehî kuta bibe.*

*Doktor digot, **ku** divê tu hertim guh bidî tenduristiya xwe.*

*Min şîva xwe xwar, **ku** ez dermanên xwe bixwim.*

*Ew çû bajêr, **ku** ji me re hin hûrûmûran bikire.*

Carina, di hin hevokan de, bîhnok dikare bête berî ***KU***ya ku pronav e. Bo nimûne:

*Desteyek hevalên me, **ku li gundê Kanîmasiyê bûn**, di vegerê de rastî çend serbazên Tirk hatin.*

Heke mirov ji vê hevokê perçeya ***ku li gundê Kanîmasiyê bûn*** derxîne jî, di maneya hevokê de çu guhartineke mezin nabe. Ji ber ku hevoka sereke dimîne û tê de kêmasiyeke gelekî mezin peyda nabe û bi tenê zanyariyeke piçûk ji hevokê derdikeve.

Ji milekî din ve, gava mirov hevokê dixwîne, mirov bi xwe jî dibîne, ku berî ***KU***yê rawestîn û piçekî bêhnvedan gerek e. Ji xwe nîşana bîhnokê jî her ji bo vê yekê ye.

Îdyomên kurdî

Amadekar : **Hemîd KILIÇASLAN**
Mustafa AYDOGAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
aşê betalan	aşırı konuşan	moulin à paroles	chatter box
aşê hawarê, aşê nokan	doymak bilmeyen, sürekli yiyen	insatiable, goulu	greedy, gluttonous
agir bi erdê keve gurzek pûşek wî naşewite	ilgisiz, lakayt,gamsız	indifférent, insouciant	indifferent, have been struck by lod of strokes
agir bi serê me ketiye	başımıza bir bela geldi	un malheur s'est abattu sur nous	we have had a stroke of bad luck
agir li me bariyaye	büyük bir musibetle karşılaştık	une grande calamité nous est arrivée	we have been struck by a disaster
agir xistiye dawa xwe: li fesadî û belaye digere	bela satan, nifak, kavga arayan	il sème discorde et cherche querelle	he is looking for (making) trouble
agir di çava de ye	gözü kan bürümüş	il voit rouge	he sees red
agir ji ber diçe: agir jê dibare; agir ji dêv dibare, agir ji dêv diçe	ateş püskürüyor	il est très en colère	he is spitting fire, he is very angry
agir ketiye	1) paniğe kapılmış, 2) azmış, azgın	1) paniqué, exacerbé, 2) très excité, féroce	1) panic-stricken 2) very agitated
agir li ber kulîna xwe dada: mala xwe bi destê xwe xera kir	evini kendi eliyle yaktı	Il a causé son propre malheur	he caused his own misfortune
agir tê de bûn	(cinsel) ateşli	avoir le feu au cul	having ants in the pants
agirê li heriyê diçe	etkinliği yok, etkisiz, verimsiz	inefficace, improductif	inefficient, unfruitful
agirê pûş	saman alevi	feu de paille	quick, passing, flame or passion
agirê qoçan,	kütük ateşi (tecrübeli yaşlı kimseler için)	peronne âgée et expérimentée	old and experienced (person)
agirê qurman	kalıcı ateş	feu de souche, feu durable, persévérant dans son action	slow burning, persistant, lasting, fire or passion
agirê Xwedê	1) çok çalışkan, çok becerikli, ateş gibi 2) azgın, inatçı	agile, vif, intelligent	agile, intelligent, very quick
alifê vala	1) çocuk yapamayan, kısırlaşmış kadın 2) başı olmayan ev, aile	1) femme qui ne peut plus enfanter 2) famille sanschief	1) a woman who is past child-bearing 2) family without a chief

aqil berdan	kafayı takmak, sevdalanmak	être obsédé par	to be obsessed by
aqil bi ser kum ketiye	aklı havada	qui a la tête dans les nuages	scatterbained head in the clouds
aqilê sivik, barê giran	baş belası,	casse-pied,	irritating, pestering,
ardê cehînî	1) bitmek bilmeyen 2) kalitesiz	collant	a pest
arvanê sala teng; arvanê sala xerab	kara gün dostu	ami des jours d'adversité, ami fidèle	faithfully friend, friend of hard times
arvanê xwe li êş kir; a xwe got; got ez jî heme	boş konuştu, o da ağzını açtı	il a dit son mot aussi	he also has said his word
asasê ser berfê: xîma ser cemedê, xîmê ser avê	temelsiz, kum üzerinde kurulu (şato)	sans fondement, bâti sur la neige	baseless, unfounded built on snow
av di gunikên wî de wergeriyaye: av li şekokên wî geriyaye: balix bûye	ergenleşmiş, ergenliğe ulaşmış	il est devenu pubère, il a atteint la puberté	hi has reached puberty
av li ser xwe zelal kir	sessiz kaldı, izini kaybettirdi	il est parti pour revenir vite, mais n'est pas revenu	he bas gone for a a short time but he is not back
ava bin kayê: kesê ku tiştên xwe bi dizî	içten hesaplı, sinsi	calculateur, sournois	crafty, cly calculating
ava buhurekî; pîvazê mişarekê ; ji eynî malî	aynı bezin parçası	de même eau, du même acabit	in the same style, of the same type
av ji dev çû; gilêz ji devê wî hat	ağzının suyu aktı	ça lui a mis de l'eau dans la bouche	it made his mouth water
ava qûna cêr : çi qenciyê pê dike, bê feyde ye	beyhûde emek	vain effort	wasted effort
ava reş bi çavan de hatin: kor bûn, nedîtin	görmemek	être aveugle	to be blind
ava serî germ kirin	suyunu ısıtmak	préparer la fin de quelqu'un	plot someone's end or downfall
ava rû: abrû, **avrû:** heya	haya	vergogne	shy
ava rû teqandin an **qetandin**	hayasızlaşmak	devenir effronté, sans vergogne	shameless, become shameless
avpizavî kirin: ji bo zarok an pezên ku ji ber nexweşiyê xwarin naxwin tê gotin	iştahsızlaşmak, hastalık nedeniyle yemek yemeyen çocuk ya da hayvan için söylenir	perdre l'appétit se dit d'enfants ou d'ovins n'ayant pas d'appétit pour cause de maladie	to loose one's appetite said for children or sheep who have has lost their appetite through illness
aviya kulîlkê: yek li pey yekî çû û nehat avî çûyin	ardı ardında gidip gelmeden kaybolmak	aller un à un à la recherhce de quelqu'eun et ne pas revenir	to go one by one tech s.o. and not to come back
ax bi çavan ketin	hayıflanmak, kaçırılmaması gereken fırsatı kaçırmak	déplorer une belle occasion ratée	to regret missing a good opportunity
axa bin gû: bi kêrî tu tiştî nayê	hiç bir işe yaramayan, değersiz	vaurien, vil, sans valeur	good for nothing, worhless
axurê xwe xera kirin: bi nanê xwe leyistin	bindiği dalı kesmek, çıkarına aykırı hareket etmek	couper la branche sur laquelle on est assis, agir contre ses intérêts	cutting one's own throat, acting against one's own interests

hejmar 20 payîz 1996

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

SIMBÊL

(t) Bıyık (f) Moustache (e) Moustache

simbêl**boq**

Rengên simbêlan

1- simbêlê **sor**
2- simbêlê **reş**
3- simbêlê **kizirî**
4- simbêlê **hennekirî**
5- simbêlê **kerteboz (qerteboz)**

Civîna Biskops Arnöyê ya 20emîn

Civîna 20emîn ya *Kurmancî* li Biskops Arnöyê (Swêdê) di navbera 13-20. 10. 1996an de çêbû. Di vê civînê de kesên beşdar li ser termên aborî, termên hiqûqî, devoka Qerejdaxê, îdyomên kurdî, cureyên simbêlan, ferhengoka *Roja Nû* û *Hawarê* xebitîn.

Di vê civînê de Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Abdullah Emîn Bêtasî (Behdînan), Salim Çeliker (Diyarbekir), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Selam Nouman (Cizîrê), Mûsa Kaval (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan (Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Behroz Sucaî (Şikak), Veysi Zeydanli (Bidlîs), Reşo Zîlan (Agirî) û Zeynelabîdîn Zinar (Batman) beşdar bûn.

Çend pirsên rastnivîsînê

Reşo ZÎLAN

Pirsa rastnivîsîna navên mirovan

Heçî pirsa rastnivîsîna navên mirovan e, ne bi tenê di zaravayê kurmancî, lê bi awayekî giştî di zimanê kurdî de, bi rastî jî, pirsgirêkeke mezin e. Mezinbûna pirsgirêkê ne bi tenê ji hebûna hinde zarava û devokên kurdî ye. Lê, berî her tiştî, ji tunebûna lêkolînên hûr û kûr yên fonolojîk (dengnasî) e, ku bi me nîşan bide ka li kû û dengên çilo hene. Hevpişkiya wan li kîjan deveran û di navbera kîjan zarava û devokan de hene. Ka guhirîna hin dengan çawan pêşde tên û herweha bandora dengên hin zimanên biyanî û cînar yên li ser zimanê me çi ne û hwd. Di gel vê yekê, nivîsîna kurdî bi çend alfabeyên têvel jî welê dike ku astengên heyî hê mezintir bibin. Zaravayên kurdî yên ku ketine nivîsarê jî, ji danîna hin normên zelalkirî bê par in. Ji lewra jî her kesek li gor kêfa xwe, a rastî jî li gor zimanê ku wî xwe pê kiriye xwande û bi xurtî ketiye bin bandor û tesîra wî, riyeke rastnivîsînê daye ber xwe.

Em ê di vê nivîsarê de zêde li ser pirsên dengan ranewestin. Lê, hewce ye ku em bi kêmanî piçekî li ser pirsa alfabeyên ku kurdî pê têne nivîsîn, rawestin. Ew alfabe jî, sê alfabe ne; *kîrîlî, 'erebî* û *latînî.*

Ji van, heçî alfabeya kîrîlî ye, êdî ber bi mirinê diçe. Nema wek berê tête bi kar anîn. Lê bê guman edebiyateke dewlemend ya zaravayê kurmancî pê hatiye nivîsîn. Piştî nemana Sovyetistanê, ew hêdî hêdî ji meydana nivîsînê winda bû. Cihê xwe ji alfabeya latînî re hişt. Dîsan jî, ji ber ku edebiyata ku bi kîrîlî derdiket, hema hema qet dernediket derveyê Sovyetistanê, ku bêtir piştî salên 1970yî giha destên Kurdên derveyê Sovyetistanê, rê û awayên rastnivîsîna wê çu bandor û tesîr li ser kurdiya bi tîpên latînî û 'erebî nekir. Rê û awayên rastnivîsîna wê, ku ketibû bin bandora rê û awayên rastinivîsîna zimanê rûsî, her di nav Kurdên Sovyetistanê de bi kar hat. Ji xwe ne mumkun bû ku ew bibe alfabeyeke giştî ji bo hemû Kurdan û bi vî rengî ji aliyê wan ve jî

bête bi kar anîn. Ji lewra jî, di warê rastnivîsîna navên mirovan de, tiştekî ku mirov tê de wek sûdbexş bibîne, tune ye. Di vî warî de, pirsên ku ew tîne pêş her eynî pirsgirêk in, ku ji aliyê taybetmendiya xwe ve, di nivîsîna alfabeya 'erebî de hene. Ji ber vê yekê jî, em ê her yekser dest biavêjin alfabeya 'erebî û pir bi kurtî li wan hûr bibin. Çi ne ev taybetmendî? Berî her tiştî, divê em bidin zanîn, ku sîstema alfabeya kîrîlîk û nivîsîn û rastnivîsîna wê û ya 'erebî, ji hev dûr in. Lê, bi tenê di warê rastnivîsîna navên mirovan de (herweha navên coxrafîk û hwd jî) hevpişkiyeke mezin di navbera herdû alfabeyan de heye. Ango di herdukan de jî nav li gor bilêvkirinê, ne ku li gor orjînalê têne nivîsîn. Hindek caran, ji ber tunebûna dengekî di wî zimanî de, bo nimûne dengê «H»yê di zimanê rûsî de û dengên wek Ç, F, G, J, P, V û hin dengdarên din di zimanê 'erebî de, dibe sedemê ku navên hinde mirovan bi rengekî din bête bi lêv kirin. Bê guman, alfabeyên modifîyekirî yên kurdiya kîrîlî û 'erebî, ji bo van dengan tîpên xweser danîne. Tevî vê jî, gelek caran navên bi riya van zimanan ketine nivîsîna kurdî ya bi alfabeyên kîrîlî û 'erebî, her wek xwe mane û li gor bilêvkirina xwe ya kurdî nehatine guhartin û nivîsîn.

Bi taybetî jî zimanê 'erebî hem bi riya dîn û hem jî bi riya alfabeyê gelek navên 'erebî, ku di nav Kurdan de mişe ne, wisan ku navên 'Ereb bi xwe li xwe nakin xistine nav Kurdan û di nav Kurdan de bûne navên birewac û normal. Herweha bi vê riyê dengên ne kurdî jî, yên ji kurdî re pir xerîb in, ketine zimanê kurdî û nivîsîna wê.

Baş e, gelo em Kurd di gel hinde dijwariyên heyî, pirsa rastnivîsîna navan çawan çareser bikin ? Bi a me, du rê hene li ber me. Ya yekê ew e, ku hema em bibêjin bila hemû li gor bilêvkirina kurdî bêne nivîsîn. Bêî ku em guh bidin orjînala wan. Heye ku ev rê ji bo gelek kesan cazibedar be û herweha kurdîkirina (kurdîfîzekirin) wan paqijî, zelalî, rewanî û rehetiyek be. Lê bê guman ev karekî zehf aloz û tevlihev e, ku heke mirov vê riyê bide ber xwe, ji bin derketina hin barên ku ev rê bi xwe re tîne û dike nivîsara kurdî, ne gengaz e. Ji bilî vê yekê, ev dê bibe sebeba îzolekirina ziman û herwisan xwe li derveyê pêşdeçûnên piralî hiştinê. Riya didwan jî ew e, ku dan ser riya navneteweyî û li gor rê û normên navneteweyî yên hevpişk pêkanîna rastinvîsîna navan e. Bi a me, dê rêçeke weha rê ji ziman re xweş bike da ku ew di qalibeke neteweyî de îzole nemîne û rê li ber hin tengbîniyan jî bigire.

Vêca pêdivî ye ku bête gotin, di warê nivîsîna navên mirovan de çend rê û normên navneteweyî yên hevpişk hene, ku zimanên tîpên latînî bi kar tînin ew ji rastinvîsa xwe re wek destûr danîne. Ew jî bi kurtî ev in: Zimanên ku alfabeya latînî bi kar tînin, navên ku bi alfabeya latînî hatine nivîsîn, weke ku ketine nivîsînê dinivîsin. Sadiqî orjînala wan dimînin. Eger di alfabeya wan de hin tîp tune bin jî, yan tîpa ku ji aliyê wêneya xwe ve herî nêzîk e yan jî tîpa ku ji bo dengê nêzîki wî hatiye danîn, bi kar tînin. Bo nimûne : Di gelek zimanan de tîpên «ö, ø, ä, å , æ, ë, ê, é, û, î, ş» û hwd tune ne. Ew di şûna wan de, tîpên ku nêzikî wêneyên wan in, wek «o, o, a, a, e, e, u, i, s» dinivîsin. Yan jî, ji bo dengê «ö»yê, «oe», ji bo dengê «ä» û «æ»yê, «ae» ji bo dengê «ü»yê, «ue» bi kar tînin. Li gor vê, divê em di nivîsarên kurdî yên bi tîpên latînî de navên wek: Izetbegovič —> Izetbegovic, Miša —> Misa, Åsa —> Asa, Göta —> Gota (Goeta) û Müller —> Muller (Mueller) binivîsin.

Herwek me got, divê em jî, di pirsa rastnivîsîna navên bi alfabeya latînî de sadiqî orjînala wan bimînin. Lê helbet ji bo rehetiyê di nav dukevanekê de bilêvkirina wan jî binivîsin. Bi vî rengî, navên ku ji aliyê nivîsînê ve gelekî çetin in, dikarin bi hêsanî bêne bi lêv kirin.

Dibe ku ev di destpêkê de gelekî zehmet bête xuya kirin. Lê, nemaze di vê dewranê de, dewrana ku teknolojiyê serê xwe hildaye û bi çargavî berê xwe daye deşt û rastên dawîtuneyî, divê em Kurd jî bizanibin ku ziman di çarçoveyeke teng de hew têtezîndan kirin. Divê em jî wek miletên din fêrî nivîsîn û xwandina navên biyanî bibin. Bizanibin ku guhirîna bi tenê tîpekê me tûşî sergêjiyên çendî mezin dikin. Bo nimûne: Navê -Corc-yê ewropî bi çend awayan tête nivîsîn; George, Georges, Georg, Gorge. Di qeyd, katalog, kompiyûter û fêhrist û hwd de li navê -Corc- gerîn û ew bi rehetî dîtin ne gengaz e, ku heke ew nav, nemaze orîjînala wî, weha bi çend awayên curbicur hatibe nivîsîn. Ev pirsa han ne bi tenê ji bo navên ewropî, lê ji bo hinde zimanên din jî hene. Di gel vê jî, hinde nav jî hene ku her weke nivîsandî têne bi lêv kirin.

Çend nimûne: George Bush (Corc Bûş), Richard Nixon (Rîçird Nîkson), Tom Jones (Tom Cons), Bill Cosby (Bîl Kosbî), Vaclav Havel (Vaklav Havil), Kofi Annan (Kofî Annan), Theodore Pangalos (Teodor Pangalos), Netanyahu (Netanyahû), Kengo Wa Dondo (Kengo Wa Dongo), Franz Vranitzky (Frantz Vranîtzkî), Roger Lescot (Rojê Lesko), Viollette (Vîyolêt), Berisha (Berîşa), Le Pen (Lö Pen).

Me divê em li vir bi têbîniyeke piçûk behs bikin, ku hinde nav hene ew di her zimanekî de bi rengekî têne nivîsîn û lê her zimanek jî wê li gor fonetîka xwe bi lêv dike.

Wek: Mayk (Mayk), Mike (Mayk), Mike (Mîk), Micke (Mîke), Mike (Mîke) û hwd.

Lê heçî navên ku ne bi latîni hatibin nivîsîn e, divê em jî li gor transkrîbsiyona wan ya navneteweyî binivîsin. Helbet gelek caran demûdezgehên wî welatî bi xwe li ser transkrîbsiyona navan, ku wê jî bi riya biryara zimannasên xwe û saziyên jê berpirsiyar, bi xelqê didin zanîn. Bo nimûne, Çînê berî çendsalekê norm û sîstema nû ya transkrîbsiyona navên çînî da daxuyanî kirin û got, ku ev cure transkrîbsiyona nû ya bi latînî nêzîktirê bilêvkirina orjînalê ye. Me divê hûn navên me yên çînî watov binivîsin. Welê jî bû. Êdî xelqê jî bi a wan kir û navên çînî li gor sîstema resmî ya transkrîbsiyona çînî nivîsandin. Jê çend nimûne: Deng Xiaoping (Deng Ksîyaopîng), Chang Kai-shek (Çîyang Kay-şek).

Ji aliyekî din ve, navên ji alfabeya kîrîlî, divê li gor bilêvkirina kurdî bên nivîsîn.

Wek: Nîkîta Xrûşov, Gorbaçov, Yêltsîn, Maksîm Gorkî, Aleksandir Lebed, Pûşkîn, Mayakovskî û hwd.

Heçî ji bo navên bi zimanê erebî ne, 'Ereb bi xwe negihane biryarekê. Navên 'erebî, di xebatên zanistî de, wek her zimanekî rojhilatê, bi alfabeya traskrîbsiyona zimanên rojhilatî dinivîsin. Lê di navnivîsîn û qeydan de, yan li gor alfabeya fransî yan jî ya îngilîzî dinivîsin. Welatên 'erebî yên ku ketibûn bin destên Îngilîzan, li ser transkrîbsiyona îngilizî, yên ku ketibûn bin destên Fransîyan, li ser transkrîbsiyona fransî dimeşin. Bo nimûne: Eger navê camêrekî Şukrî be û eger ew ji Sûriyê yan jî ji Cezayirê be, navê wî wek «Choukri/Choukry», na eger ji Îraqê yan jî ji Misrê be, navê wî wek «Shoukry/Shoukri/Shokry/Shokri» dinivîsin. Ji bilî vê, tevî ku 'ereb bi xwe navên xwe bi tîpên 'erebî bi rengên curbicur dinivîsin, her miletek jî wê li gor bilêvkirin û rastnivîsîna xwe dinivîse. Wek navê Mihemed, ku bi van çend awayan li qelemê didin: Mohamed, Mohammed, Mohamad, Mohammad, Muhammed, Mehmet.

Gelo em Kurd bi çi awayî binivisin? Divê em, çi navên 'erebî bin û çi jî yên farisî bin, ango navên ku traskribe dibin, li gor alfabeya kurdî binivîsin. Heçî navên ku 'erebî yan jî farisî ne, lê Kurd jî li xwe dikin û bi kar tînin, divê em wan li gor bilêvkirina kurdî binivîsin.

Ji bo têkneçûna zimanê me divê em bi xurtî hewl bidin ku nekevin bin bandor û tesîra zimanê neteweyên serdest û navan li gor rastivîsîn û bilêvkirina wan nenivîsin. Pêwist e em li vir bibêjin, ku Kurdên bakur di vî warî de nimûneyeke helez radixin ber çavan. Ew, di nivîsarên xwe yên kurdî de, navên wek Xumeynî, Mehmûd, Ferhad, Ehmed, Evdilezîz, Siltan, Belqîz, Zeyneb, û hwd, wek Humeynî, Mahmût/Mehmût, Ferhat, Ahmet/Ehmet, Abdulazîz/Ebdulazîz, Sûltan/Sultan, Belkiz, Zeynep dinivîsin. Ji bo kesên ku tirkî nizanin, pêdivî ye ku mirov şerh bike, ku di zimanê tirkî de, gotinên tirkî di halê xwe yê netewandî de, ji bilî hin awarteyan, divê çu caran bi bêdengên nerm dawî nehên. Ji ber hindê jî Tirk li gor destûra zimanê xwe nikarin bibêjin Ferhad, Zeyneb û hwd. Ji ber ku «D» û «B» ji bêdengên dengên nerm in. Divê ji dêlva wan bêdengên «T» û «P»yê bi kar bînin û bibêjin Ferhat û Zeynep...

Lê kurdî çi şol pê ye ! Divê kurdî li ser destûra zimanê xwe here, ne ya zimanekî din. Ew nav çawan li gor fonetîka kurdî dihêne bi lêv kirin wisan jî bihêne nivîsîn. Ji lewra, di warê rastinvîsîna navên ji zimanê 'erebî ketine kurdî de, me divê em çend nimûneyan berpêş bikin. Navên ku bi gotina «Abd-»ê dest pê dikin, divê wek «Evd-» bêne nivîsîn. Wek: Evdal. Navên ku tê de veqetandeka «-el-, -ul-, -us-,...» hene, divê li gor navan bi xwe yan wek «-il-» yan jî her «-ul-» bêne nivîsîn. Wek: Evdilmitelib, vdilrehman, Evdilsemed, Evdilmecid, Evdilmelîk, Evdilqadir, Evdilxaliq, Evdilxenî, Evdilkerîm, Evdilcebar. Navên ku bi gotina «-lah» dawî tên, divê li gor navan yan wek «-le» yan jî «-la» bêne nivîsîn. Wek:, Kerîmulla, Se'dulla, Evdille û hwd. Navên din jî her li gor bilêvkirina kurdî, wek: Silêman, Ûsiv, Cebar, Setar, Kamil, Feysel, Xalid, Xelîl, Xidir, Kerîm û hwd. Ji bo bilêvkirineke rast ya navên ku tê de dengê «'eyn» hene, mirov dikare vê nîşana han « ' » bi kar bîne.
Wek: «'Îsa, 'Emer, 'Umran, 'Isam, Si'ûd, 'Arif, Ne'man û hwd«.

Herweha divê navên farisî jî li gor alfabeya kurdî bên nivîsîn. Ev jî çend nimûne ne ji navên farisî: Xeyam, Firdewsî, Elî Ekber Vêlayetî, Xamêneî, Xelxalî, Jîla, Hesen Ebbasnejad, Fêreydûn Xosrozadê, Ferîborz Tebatebaîyan, Sîmîn Şahîndost, Jalê, Ehmed Şamlû, Qasimlû, Hesenpûr.

Îdyomên kurdî

(II)

Amadekar : Mustafa AYDOGAN
Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
agir berra nav wan da: agir berda nav wan, agir xist nav wan; ew berdan hev	aralarına fitne fesat soktu, başlarını belaya soktu	il a semé la discorde, l'animosité entre eux	he makes mischief (stirs up trouble) between them
a (ya) wî lê hat: kêsa wî lê hatiye	eline fırsat geçti: şansı yaver gitti	la chance lui a sourit; il a eu de la veine	he was in luck, good luck (good fortune) smiled on him
agir bi erdê xistin: fesadî belav kirin;	fitne fesat yaratmak; birbirine düşürmek	semer la discorde	make mischief, stir up trouble
aş betal kirin	faaliyete son vermek	cesser ses activités	to retire, to cease working
av di navbera wan de naçe	aralarından su sızmıyor	ils sont comme cul et chemise	they are hank in glove,
av reşand gunê wî: ***1) vala vegerandin, 2) rê li ber biserketinê girtin***	1) eli boş çevirmek 2) başarısına engel olmak	1) renvoyer quelqu'un bredouille, les mains vides, 2) faire échouer être fichu, être perdu,	1) to send someone away empty handed 2) to fail, to be lost, lost without trace
av û av çûn	umulmaz bir şekilde yok olmak	disparaître sans laisser de trace	
ava aşekî ji dev çûn; **ava heft şorbeyan ji dev çûn**:	taacüp etmek, ağzının suyu akmak	être ébahi, baver d'étonnement	to be breathless, gqping with astonishment

pir ecêbmayî man			
ava buhurekî	aynı tarağın bezi	du même accabit, du même bord	the same type, same side
ava serî germ kirin	başının suyunu ısıtmak, ölümünü hazırlamak	comploter la perte ou la mort de quelqu'un	plot against someone, plot someone's death
avî: xerîb	ecnebi, yabancı	étranger	foreigner
avî çûn, hawî çûn, ava wan bi cokekê	kayb olmak	se perdre, s'égarer	to get lost
de naçe: li hevdu nakin	anlaşamıyorlar	ils ne peuvent pas se sentir	they can't stand one another
axê (derzîyê) biavêjî li erdê nakeve: pir qelebalix e	iğne atsan yere düşmez; çok kalabalık	foule très dense (où une aiguille ne pourrait toucher terre)	a dense crowd
avêtin paş guhê xwe	kulak ardı etmek	faire la sourde oreille, négliger	turn a deaf ear, neglect,
ba bi ber guh ketin	kulağına kar suyu kaçmak, sezmek	avoir vent de quelque chause.	to have wind of something
ba ji ber çûn: perça wî danîn	yatışmak, sakinleşmek	s'apaiser, décolérer	to calm down, cool down
ba ji te baran ji te	kendi önerip kendi cayan	qui propose et qui change d'avis	someone who blows hot and cold
ba bi ber ketin	hava kaçımak, yellenmek	lâcher des vents, péter	to break wind, to fart
barê xwe li tajiyê kirin	sermayeyi kediye yüklemek, iflas etmek	faire faillite	to go bankrupt,
barê êzingê min	Nuh deyip peygamber demeyen, inatçı	têtu, tête de bois	stubborn, mule headed
baskê wî sist bûn; tengê wî sist bûn	yelkenleri suya indirmek	rabattre ses prétentions	toclimb down, to knuckle under
basko kirin	kolunu kanadını kırmak, güçsüzleştirmek	couper les ailes de quelqu'un, quelqu'un à l'impuissance	hamstring someone
basko nekirin	fütursüz yalan söylemek, desteksiz atmak	mentir sans vergogne	to lie shamelessly
bav ji hev re çêkirin, bavê hev anîn pêş çavê hev	birbirini rezil etmek	s'entre déchirer, se couvrir mutuellement de honte	sling mud (or abuse) at one another
bavê hev şewitandin: hevdu perîşan kirin	anasını ağlatmak	se déchirer, s'entre-déchirer	to tear one another to pieces
bayê sor pê ketin	eli ayağı tutulmak	avoir pieds et poings liés; êtreto immobilisé par le rhumatisme	be tied hands and feet, to be bed-ridden with rhuma tism
bayê wî bilind e	havalıdır, fiyakalıdır	il a grand air, il a la superbe	high and might, haughty
bayê wî rabûye	işleri yolunda	il a le vent en poupe	has the wind in his sails
bayek ji ber serê xwe berdan	tebdili hava etmek	changer d'air	change of air
bê nan û xwê: bê wefa	vefasız	infidèle, déloyal	unfaithful, disloyal
bê serberate çûn; bê ser û bê berat çûn; bê ser û şûn çûn	iz bırakmadan kaybolmak	partir sans laisser de traces; disparaître	to leave will leaving an address, to disappear
bê xwê bûn; bê tam bûn	tatsız olmak, münasebetsiz olmak	être désagréable, inconvenant	to be disgreable, unsuitable
bê zirav	ödlek, korkak	lâche, poltron	coward
bê dil	gönülsüz	involontaire	unwilling, unintentional
belika guhê wî xwê nade	tınmıyor	ile ne réagit pas; il subit sans réagir	he does not react
(ji yekî re) bêmal bûn	varını yoğunu biri için feda etmeye hazır olmak	être prêt à se sacrifier corps et âme pour quelqu'un	submits to be ready to sacrifice oneself body and soul for someone
ben bi lingan neketiye; bê hevsar	kuralsız; ipe sapa gelmez	sans foi ni loi	lawless and faithless
bengî	kara sevdalı, mecnun	amoureux fou, passioné	madly in love
bencxwarî	deli, çılgın	fou	mad
benê (benikê) dû şûjinê, benikê dû hebanê: dûvik	birine ya da bir gruba uyan, tabi olan	qui suit quelqu'un ou un groupe, qui s'adapte aux autres	sameone who follows or adapts himself to a group or to others
benê wî ragirtin, hevsarê wî kişandin	dizginini tutmak, kontrolü elden bırakmamak	le tenir en laisse, le contrôler	hold in leash
benik di guhê wî de rakirin	umut vererek oyalamak	tromper en donnant à espérer pour gagner du temps	to deceive by letting the other hope in vain so as to gain time
bûn benîştê devê xelkê, qajikê ser devê xelkê, ketin ser zar û zimanan	dile düşmek	devenir l'objet de potins	to be subject of gossip

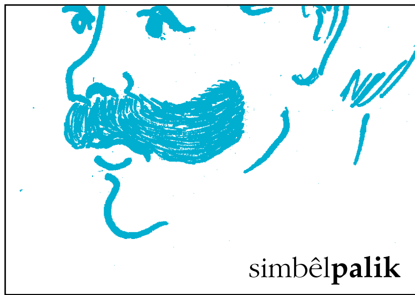
benîştê xwe lê nedanîn	önemsememek	ne pas accorder de l'importance	to attach no importance
benîştê xwe li awakî cûtin	bildiğini okumak, başkalarını umursamamak	en faire à sa tête	to do whatever he/she wants
beqa dixesîne, kêça dixesîne, sa xwê dike	kaldırım mühendisi, boş gezenlerin baş kalfası	fainéant, tire-au-flanc	loafer, idler
berdasa xwe fire kirin	büyük işlere kalkmak, girişmek	entreprendre de grandes actions, étendre son champ d'action	undertake major operations widen his field of action
(wek) berê li nav heriyê dayî, wek gula bihelînî kêb	(söz için) lop diye yerine oturmuş	(parole) qui fait mouche	hits the nail on the head
bergiya devê xwe nezanîn	patavatsız olmak, ne dediğini bilmemek	être impertinent; tenir des propos inconsidérés	cheeky, to express irresponsible ideas
berxê ber gelek maka; çaralîxur (çaralîxwer)	oportünist, ilkesiz, çıkarcı, her tarafta çıkar arayan	opportuniste, qui mange à tous les rateliers	opportunist plays both ends against the middle
bêtarê wî di xizna wî de be ; bela wî li ber derê wî be, bela wî jê re be	belası kendisine kalsın kimseye bulaşmasın	que sa colère, sa nuisance l'emporte lui-même	carred away by his anger
bêtar	müsibet, bela	calamité, desastre	disaster, calamity
bêvil hatin, kirr hatin, kirr rabûn, kurm hatin kurmê cixarê hate wî	kurtlanmak, canı sigara içmek istiyor	avoir envie de; céder à une envie ou à une habitude il a une forte envie de fumer	give way to (a habit, a desire) he has a strong urge to smoke
bêvila (pozê) xwe daleqandin; bêvila xwe kirin	alınmak	s'offusquer	to take offense
bêvil neşewitîn	utanmamak,sıkılmamak	ne pas avoir honte, être effronté, être sans gêne	be shameless inflict a punishment
bêvila yekî firikandin, gemirandin, mizdan	burnunu sürtmek, dersini vermek, haddini bildirmek	infliger une punition, humilier	humiliate
bêvilbilind, kepîbilind, pozbilind, difinbilind, difinqilû, lûtberz	burnu havada, kibirli	hautain	haughty, nose-in the air, conceited
bi agirê yekî şewitîn; di agirê yekî de şewitîn (sotin)	ateşine yanmak	subir un préjudice à cause de quelq'un d'autre	to suffer damages or harm because of someone else

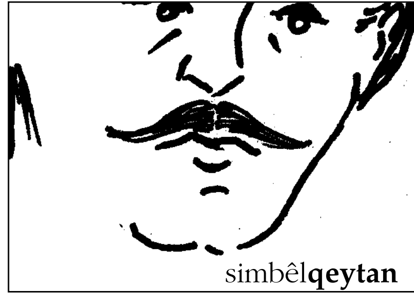
Ferhengoka *Roja Nû*
(II)

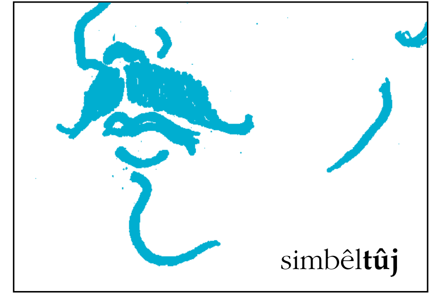
Amadekar : Hemîd KILIÇASLAN

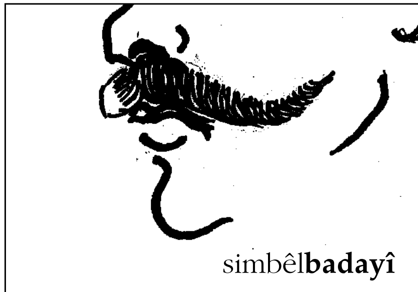
kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
adinê rojê: roja din	ertesi gün	lendemain	the day after
arsimî, bahorî, bapêşî,	nezle	enrhumé persîvî	to have a cold
avdak, hevdeyek, tayek	tel (saç teli)	cheveu	hair
axpîne; turabêlk, tirabêlk	ufalanmış toprak,	limon	alluvium
bafûr	tiryak		
bedenparêzî	bedeneğitimi	éducation physique	physical training
bêkêr	işe yaramaz	vaurien	good for nothing, rascal
berger, *n.m.*	yalvarma, yakarma	supplication, prière	prayer
berger, *n.*	vasi, aracı, bakıcı	héritier, intermédiaire	heir
bergor, alîgor	kıble duvarının oyu-arak ölünün defne-dildiği mezar türü	tombe musulmane où le mort est placé dans une cavité pra-tiquée dans le mur tourné vers la Mecque	Moslem tomb inhere the body is placed in a cavity dug into a wall turned towards Mecca
betar; bêtar	afet, musibet	désastre, calamité	calamity, disaster
bîna	gören	qui voit, voyant	sighted person

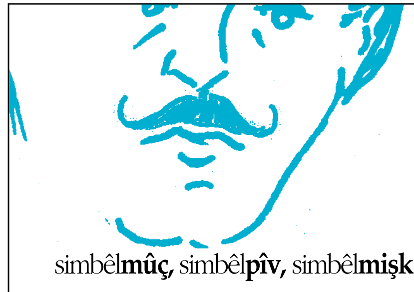
nebîn, kor, nebîna	görmeyen, kör	non voyant	blind, unsighted
nepenîn	saklamak, gizlemek	dissimuler, cacher	to hide, to conceal
nepenî	gizli, görünmeyen, saklı	secret, dissimulé, invisible	hidden, secret, invisible
nimandin	temsil etmek, göstermek	représenter	to represent
bizdonek	korkak, ödlek	poltron, peureux, froussard	coward, fearful
çilpandin	çırpmak, çalmak	chaparder, voler	to pinch, to steal
çarçik	kare	carré	square
çavteng	cimri, hasud	avare, envieux	miser
çêrî; çêlî	yavru	petit, enfant	the young (of an animal or bird), child
çeng bûn	fırlamak	1) bondir, 2) se précipter	1) to fly out, to leap out, 2) to rush
çepel	kötü, iğrenç, rezil	infâme, odieux, vil, dégoûtant	disgusting, vile, infamous
çîçik; çûk, çivîk, çûçik	kuş	oiseau	bird
çito; çawan, çilo, çere, çitil	nasıl	comment	how
dêmanî	yerleşik	sédentaire	sedentery, settled
derûd, derhûd	kefil	garanteur, caution	garantor
bi dest û lepan şer kirin	silahsız, tekme tokat kavga etmek	en venir aux mains	
destvala	eliboş	à mains vides	empty-handed
han, hawar	imdat	appel, secours	help, aid
hatin hana an hawara yekî	birinin imdadına gelmek	venir au secours de quelqu'un	to come to the help (assitance) (of)
duryan	kavşak, yol ayırımı	carrefour	crossroads
gî, gişt, hemî, hemû	hepsi, tümü	tout, tous, totalité	all, the whole
henzel: *petîşok*	Ebu Cehil karpuzu	variété de pastèque sauvage amère	wild and bitter water melon
hêvişandin	esirgemek, tasaruf etmek	épargner	to save, to spare
hilgivîn	kaldırmak, yükseltmek	soulever	to lift
hûtin: hewtin	havlama	aboiement	bark
manegî	soylu at	cheval pur sang	thorough breed
mirêkar; minêkar	arzulu, istekli	désireux, aspirant	eager, desirous, longing
pêçek, qumatk	kundak	lange	nappy
pelasekî kerkît	el tezgahında dokunmuş kilim	tapi tissé avec un métier manuel	hand woven carpet
pêmende	yoksun	privé, depourvu	deprived
pevçûn	kavga	querelle, bagarre	quarrel, fight
qelûnbesk, sibîl, qelûn	pipo	pipe	pipe
qulix	nöbetçi	gardien, veilleur	watchman, guard
rageşî	hırçınlık		
serhişkî	kalınkafalılık	entêtement	stubbornness
sipîsax	sapasağlam	robuste, en bonne santé	in good health robust
sîsik, dendik	çekirdek	noyau	nucleus, kernel (of a nut)
solbend, nalbend	nalbant	maréchal-ferrant	blacksmith
şihîn, mêzin	terazi	balance	scales
tejber	mefruşat	meuble	furniture
tertepêl	doktor muayenesi	auscultation	auscultation
veniştin	tünemek	se percher	to perch
veparimandin	titremek, silkelenmek	frissonner, frémir	to quake, to shudder, shiver
zaye	(onların) ürünleri	produit, progéniture	offspring

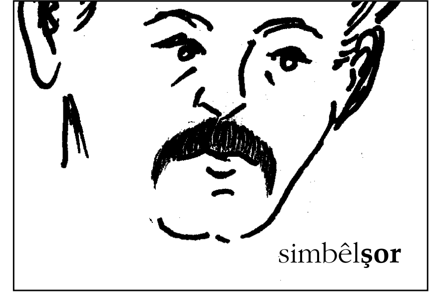

simbêl**palik**

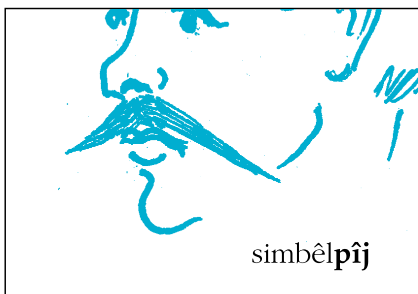

simbêl**qeytan**

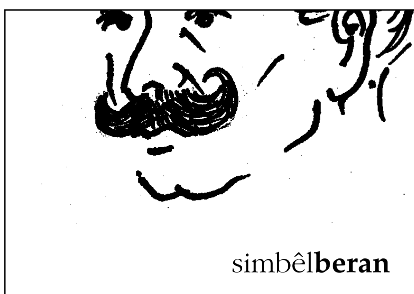

simbêl**tûj**

simbêl**badayî**

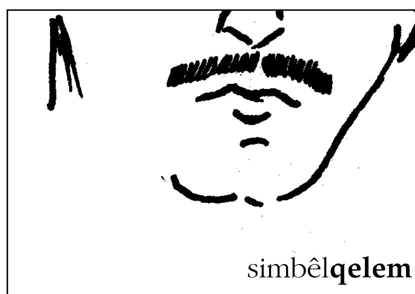

simbêl**mûç**, simbêl**pîv**, simbêl**mişk**

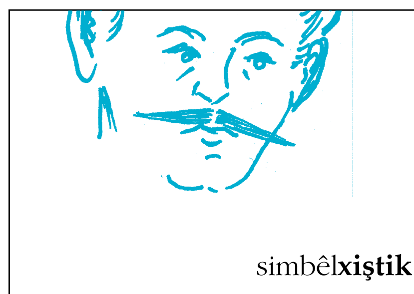

simbêl**şor**

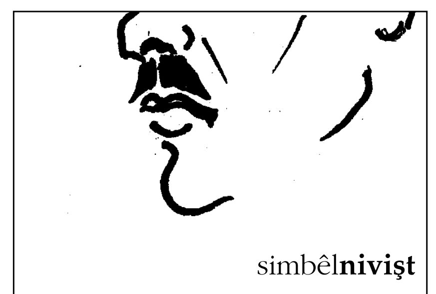

simbêl**pîj**

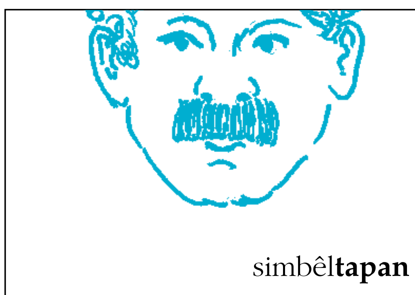

simbêl**beran**

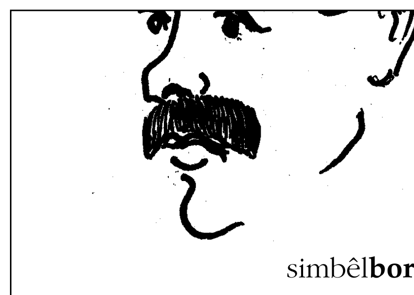

simbêl**gustîl**, simbêl**xelek**

simbêl**qelem**

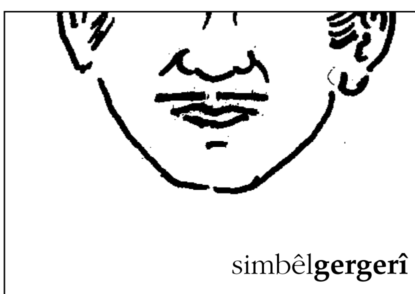

simbêl**xiştik**

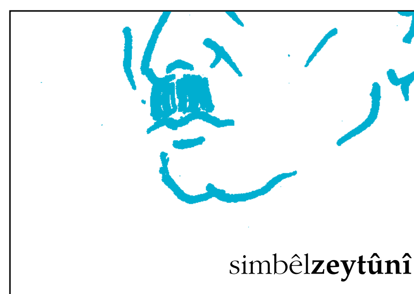

simbêl**nivişt**

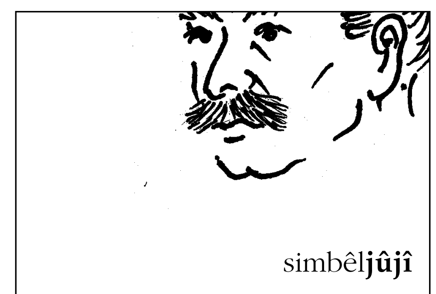

simbêl**tapan**

simbêl**bor**

simbêl**sivnik**, simbêl**gêzî**

simbêl**gergerî**

simbêl**zeytûnî**

simbêl**jûjî**

Termên aborî

(II)

Amadekar : Salim ÇELIKER

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
mezinbûn	büyüme	croissance	growth
lez	hız, sürat	vitesse	speed
leza mezinbûnê	büyüme hızı	vitesse de croissace	speed of growth
nisbet	oran	taux	rate
nisbeta mezinbûnê	büyüme oranı	taux de croissance	rate of growth
belavkirin	dağıtım	distribution	distribution
hatinî, hatin	gelir	revenue	income
hatiniya kêm	dar gelir	faible revenue	low income
hatiniya bilind	yüksek gelir	haut revenue	high income
guhêrbar	değişken	variable	variable
teraz	denge	équilibre	balance
bi teraz	dengeli	équilibré	balanced
bê teraz	dengesiz	déséquilibré	unbalanced
butçeya biteraz	denk bütçe	budget équilibré	balanced budget
terazname	bilanço	bilan	balance sheet, assessment
dewletgîrî	devletçilik	étatisme	statism
dewletgîr	develtçi	étatiste	statist, partisan of state control
Rêxistina Plankirinê ya Dewletê	Devlet Planlama Teşkilatı	Commissariat national du Plan	State Planing Organisation
gerr	dolaşım	circulation	circulation
gerra xwînê	kan dolaşımı	circulation sanguine	circulation of the blood
gerra mal	mal, eşya dolaşımı	ciculation des marchandises	circulation of the goods
bacên yekser	dolaysız vergiler	impôts directs	direct taxes
bacên neyekser	dolaylı vergiler	impôts indirects	indirect taxes
rawestîn	durgunluk	stagnation	stagnation
rawestîna aborî	ekonomik durgunluk	stagnation économique	economic stagnation
siyaseta aborî	ekonomi politikası	politique économique	economic policy
aborînas	iktisatçı	écnonomiste	economist
kar	1) iş, 2) kazanc, kar	1) travail, occupation, 2) profit, bénéfice,	1) work, labour, job, 2) profit, benefit
karker	işçi	ouvrier	worker, workman
kardar	çalışan	qui a un emploi, salarié	employed worker
karmend	memur	employé, fonctionnaire	employee, civil servant
karbidest	yönetici	dirigeant	official, ruler, leader
kardêr	işveren	employeur	employer
xebitandin	çalıştırmak, işletmek	employer, faire travailer	to employ
xebitandin	çalıştırma, işletme	action d'employer, emploi	employment

Devoka Qerejdaxê

(IV)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
kem	kısa, kesik	court, coupé, tronqué, amputé	short, cut, truncated, amputated
Ez poz jêkim kemo ye, ez guh jêkim kerro ye, bêar bêarê herro ye			
kem kirin	kısaltmak, (saç, tüy v.s. gibi şeyleri) kesmek	écourter, racourcir, tronquer, amputer	to shorter, to truncate, to amputate
kerrax, çırpan	tarla, bağ ve bostan sulamada su tevziatçısı	personne chargée de la répartition de l'eau dans l'agriculture et l'horticulture	person responsable for distribution of irrigation
kerdî, kertik	ark, evlek,ya da karığın sırt kısmı	bordure d'une rigole d'irrigation	bank of an irrigation channel
kerge, kergan	1) üzüm kaynatma kazanı, 2) bağ bozumu dibeği	1) grand chaudron utilisé pour faire bouillir le jus de raisin, 2) grand mortier de vendange pour presser le raisin	1) cauldron for boiling grape juice 2) vine press
kerkere	iriyarı, iriyarı kimse	corpulent, massif, armoire à glace	corpulent, big-bodied, stocky
kerme, dirg	ahırlarda kurumuş gübre, kesek	engrais animal formé dans l'étable	manure
kerkon	eski kıl çadır parçası	pièce d'étoffe de tente en poils	
kertal	kurumuş kenger	chardon seché	dried thistle
keramper: kerengper:	kurumuş diken		
stirî û qirş û qalên hişk			
kerempero bi kû de ? Ba bi kû de bibe !			
keskûsor, keskesor, heftreng	gök kuşağı	arc-en-ciel	rainbow
keşîş, keşe, qeşe	papaz	prêtre	priest
reben	rahib	moine	monk
metran	piskopos	évêque	bishop
kevn û kot; kerkot	kırık dökük, eski püskü	vieillerie, antiquaille, friperie	second hand objects or clothes
kewaşe, kewî	kurumuş ot, dal, çalı çırpı gibi şeyler	brindilles sèches	dry sticks, thorns, or twigs
kewişandin	budamak	tailler, émonder	to trim, to prune
kêlik, kêl	mezar taşı	pierre tombale	tomb stone
kêrt, kart	25 kuruş değerindeki para birimi	pièce de monnaie turque de 25 kurus; quart de livre	Turkish 25 kurus coin, quarter of a lira

kêsrek, kêsek, kêstig, kêstil, kestek, guntil, şel	kesek	motte de terre	clod, lump of earth
kêş, nm	serkeş, külhan beyi	voyou, racaille, canaille	rowdy, bully
kêş, nf.	kuyruk, ard arda sıraya girme	queue (en file indienne)	queue
kidê kidê, gidê gidê	oğlağa seslenirken kullanılan sözcük	locution utilisée pour s'adresser aux agneaux	expression used for calling or adressing lambs
kidik: karikê biçûk	yeni doğmuş oğlak	l'agneau qui veint de naître	new-born lamb
kijole; qirş, qirjik	kirişlerin üzerine serilen çalı çırpı gibi şeyler	brindilles étalées sur les poutrelles pour couvrir le toit de maisons traditionnelles	twigs placed over roof beams for thatching a house
kilandin	yayık yaymak	baratter	to churcn (milk)
kil, *nm*	sürme	khol, hohol	kohl
kil kirin, kil dan, **kil kişandin**	sürme çekmek	mettre du khol autour des yeux	putting kohl round the eyes
kil, *nm*	sallama	action de balancer	swinging
kil kirin, kil dan	sallamak	balancer, secouer	to swing, to shake
kiraşo	çamaşırcı	blanchisseuse	washerwoman
kirênek, kikirk, kirkirîk, kirtik	kıkırdak	cartillage	cartillage, gristle
kirifandin	kıtır kıtır yemek	croquer	to crunch, to eat with a crackling noise
kitanbelaş, belaş, malbelaş	keten bezi	tissu en lin grossier	rough linen cloth
kivil	hayvan postu	peau d'animal	undressed skin
kix	(çocuk dilinde) pis, kötü şey, kaka	(dans le language enfantin) vilain,sale, mauvais	nasty, dirty (child talk)
kixs, kixsik	soğan arpacığı	échalotte	shallot, sping onion
kiz	yanık yün kokusu	odeur de laine brûlée	smell of burnt wool
kizin	burçak	cesse	common vetch
kizirandin	1) tütsülemek alazlamak, 2) kazandibi olmak, tencere dibinin tutuşması	1) flamber (une volaille), brûler (poils, cheveux) 2) attacher, coller (pour une marmite)	1) singe (feathers or hair), 2) stuck (to bottom of cooking pot)
koçek	köçek, iyi oynayan	danseur	dancer
kodik	ağaç yada topraktan yapılmış kab	écuelle, en sébile, bol en bois ou terre cuite	porringer, wooden bowl
kodika parsê	dilenci çanağı	sébile du mendiant	begars' alms bowl
kodika şivanan	çoban çanağı	écuelle du berger	shepherd's bowl
kîp kirin	kenetlemek, oturtmak yerleştirmek	cramponner, lier fortement	to cling tightly, to bild tightly
kokim	kocamış, çok yaşlı kimse	vieillard,e	very old person
kolke: çûkeke wek beraşe ye sînga wê deqdeqî ye			
kolm, korm, lak, **darîn**, hewdik, qafik	köpek yalağı	auge (pour chiens)	feeding bowl (for dogs)
kone	kurnaz	rusé	cuny

korx, cirn, conî, cunî	oyuk taştan dibek, kurna	grand mortier en bois ou en pierre	large wooden or stone mortar
kosre, kosere, berê kartîk	bir cins zimpara taşı	eméri	
kobe	kadın giysilerinin kenarlarına başka bir kumaş parçası ya da danteli dikme yoluyla yapılan işleme.		
koval	sarmal, helezonik	spiral, hélicoïdal	spiral, helicoidal

Ferhengoka **Hawarê**

(II)

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
bandev, miştî	kar fırtınası	tempête de neige	snow storm
berpê kirin	sunmak, arz etmek	présenter	to present
berwar	yamaç	versant, flanc	slope, side (of a hill)
berweq	bir çeşit tüfek	une sorte de fusil	a kind of gun
bîşeng, şêngebî, şorebî	salkım söğüt	saule pleureur	weeping willow
bijandin	arzu etmek, iştahı çekmek	désirer, avoir envie de	to desire, to want sth.
çêlî	yavru	petit (d'un homme ou d'un animal)	young (human or animal)
daketî	ahfad, torun	descendant	descendant
fêlçakî: kiryara baş	iyi fiil	bonne action	good turn, good deed
gurmijîn	kükremek	rugir (lion)	to roar
gurmist, kulmist, kulm	yumruk	poing	fist
gizing	şafak	aube (du jour)	dawn
hingura êvarê	magrib	crépuscule	twilight, dusk
hûrbijarî	özenle	avec soin, attentivement	carefully
keşaf	izci	scout	boy scout
kundayî	işlenmiş sırmalı	brodé (de fil d'or ou d'argent)	gold or silver embroi-dered
kutefir	selva kuşu, bıldırcın	caille	quail
lêz	kul, köle	esclave	slave
lûç	hile, oyun	ruse, tricherie	trick, cheating
pêrû, bist, pêwr	Süreya yıldızı, ülker	Pléiades	the Pleiades
piştdawî	kıyamet	jour du Jugement dernier	Doomsday, Last Judgement
qerepûşî	kara puşu	voile noir	black veil
qunders, qunederz, *nf*	iğne ardı	point amère	backstitch
zûxal, zûhêl, *nf*	makas ağzı, artık, bez yada kumaş parçası		
qurç, qurt, *nf*	su yudumu	gorgée d'eau	mouthful (of water)

qurçandin, daqurtandin	yutmak	avaler	to swallow
çavqurçkirin, çavqurçandin	göz kırpma	clignenent des yeux	twinkling
çav qurçandin, çav qurç kirin	göz kırpmak	faire de l'œil, cligner de l'œil	making eyes, winking (at s.o.)
rawes	durak	arrêt	stop
reşiş, rişêşk	kısa süreli hafif yağmur	pluie fine de courte durée	
şapat	kısa süren serpinti	petite pluie de courte durée	birds nest build with stones
şapato	havaya göre yer değiştiren, fırsatçı	opportuniste	opportunist
sehgura sibê, sewgurî	alaca karanlık, fecir	entre chien et loup	at dusk, at twilight
sergevaz: rêber, mezin	lider, büyük	leader, chef	leader, chief
serheng	albay	colonel	colonel
solîn, *nf*	1) gonca, 2) çiçek tarlası, 3) taşlar- la yapılmış kuş yuvası, 4) künk	1) boufon (de fleur), 2) champs de fleurs, 3) nid d'oiseau gravé sur la pierre, 4) con- duite d'eau en terre	1) bud, rose bud, 2) field of flowers, 3) bird nest graved on stone,4) earthen- ware water pipe
stiwar	sabit, sağlam	robuste, solide	robust, solid
şemirandin	1) terk etmek, bırak- mak 2) uyuşturmak	1) abandonner, 2) engourdir	1) to give up, to aban- don, 2) to (be) numb
xew lê tewirîn	uykusu kaçmak	avoir du mal à dormir, perdre le sommeil	to be unable to sleep to loose one's sleep
totik; tutuk, qelefîsk, tondik, kundkî, qilûzk	çömelme	accroupissement	squatting, crouching
tût vedan	çömelmek	s'accroupir	to squat, to crouch down
vekît	dikte	dictée	dictation
vekîtandin	dikte etmek	dicter	to dictate
vemaltin	çevremek	retrousser les manches	to roll up one's sleeves
vemiştin, şûştin	yıkamak	laver	to wash
dest vemiştin,	el yıkamak,	s'en laver les mains,	to give up, to wash one's hands (of s.th)
dest jê şûştin	umudunu kesmek, vaz geçmek	renoncer	to give up, to wash one's hand of sth.
warkoz, alkoz	kışlak	campement d'hiver (for animals, (pour nomades)	winter quarters nomads or an army)
werşeq	vaşak	lynx	lynx
werihîn, weşîn, werîn	dökülmek, düşmek	tomber (feuille, cheveu)	to fall (hair, leaves)
xaf, haf, diyar	görünüm, görme, huzur	en vue, à la vue	in view of
çûn xafa (hafa) yekî	birini ziyarete gitmek	rendre visite à quelqu'un	to pay a visit to s.o.
xwestî	sözlü	promise	engaged to be married
zandûr	dehliz, oyuk	corridor	corridor
zemberîş, balîv, balgî	yastık	oreiller	pillow
zikmakî	fitrî, doğuştan olan	congénital	congenital

zimag, nizar, keresî	güneş görmeyen yamaç	versant ne recevant pas le soleil	sunless slope
zîvar, hejar	yoksul	indigent, pauvre	indigent, poor, needy
zomp, mirc, geran	balyoz	masse, casse-pierres	sledge hammer

KEVIRÊN BIHADAR

Amadekar: Reşo ZÎLAN

Kevirên bihadar : (î) Gem, gemstone, (t) kıymetli taşlar

Berî her tiştî pêdivî ye, ku em piçekî li ser peyva **kevir** rawestin. Ji ber ku peyva **kevir**, di zaravayê kurmancî de, di hindek devokan de bi maneya zinar e, ango tehtekî mezin û qerase ye. Di cîhê peyva **kevir** de, ew peyva **ber** bi kar tînin. Ne bi tenê di hin devokên kurmancî de, lê di zaravayên din yên kurdî de jî ji bo peyva **kevir**, peyva **ber** tête bi kar anîn. Bo nimûne: bi zazî **ber**/**bere**, bi soranî, feylî, lorî û lekî **berd**. Vêca heçî peyva **ber** e, ji bilî maneya **kevir**, di kurmancî de xwedî çend maneyên din e jî. Wek: 1.fêkî, meywe; semere, 2.nekêmber, biber, 3.pêş, 4.rû, 5.hindav, îstiqamet, 6.dên (dîtin), temaşe û hwd. Ji bo ku em ji vê tevliheviyê bi dûr kevin, me çêtir dît ku em peyva **kevir** wek forma sereke bi kar bînin.

Ji milekî din ve, mirov dikare di şûna **kevirên bihadar** de, herwekî ku di klasîka kurmancî ya Memê Alan de jî hatiye 'emilandin, **kevirên gewher** jî bibêje.

Kevirên bihadar li gor cîhên ku ew lê têne bi kar anîn, dibin 3 tof:
1. Yên ku wek xişir, xemil û xêz, têne bi kar anîn, 2. Yên ku wek derman û herweha ji bo armancên hunerî û teknîkî têne bi kar anîn, 3. Yên ku ji bo alavên navmalê, kinc, mobîlya, tablo, xemil û dekorasyonên mîmarî têne bi kar .

Ji bilî vê, ew li gor şefafbûna xwe jî dibin çend tof:
1. Tamşefaf, 2. Nîvşefaf, 3. Neşefaf
Kevirên bihadar ji aliyê hişkbûna xwe ve jî dibin 3 tof:
1. Hişk, 2. Nîvhişk, 3. Nerm
Di sîstema senifandina kevir bihadar de, nirx û bihayê kevirên zînetê, li gor hişkbûn, taybetmendiyên optîkî û herweha li gor peydabûna wan têtê tesbît kirin. Gewher yan jî kevirên bihadar ji kevirên zînetê yên dereceya 1, 2 û 3yan, lê kevir nîvçebihadar jî, ji kevirên zînetê yên dereceya 4 û 5an têne hesêb. Ev yeka han jî bûye sedema ku ew di sê tofan de bêne bi nav kirin:
1. Kevirên bihadar, 2. Kevirên nîvçebihadar, 3. Kevirên xemlê

Lê zanista nûjen ya kevirên bihadar bi vê senifandinê ne qayîl e. Ew hemû mîneral û kevirên ku ji bo xemlûrêzê têne bi kar anîn, wek kevirên bihadar bi nav dike. Ji lewra jî wê dike 2 tof:
1. Kevirên bihadar yên mîneral
Ku ev jî ji van koman pêk têt: 1. Element, 2. Sulfîd, 3. Halojenîd, 4. Oksîd, 5. Karbonat, 6. Sulfat, 7. Fosfat, 8. Sîlîkat, 9. Terkîbên organîk.
2. Kevirên bihadar yên ne mîneral.

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
almas (=elmas, almast) (yûnanî : adamas)	elmas	diamant	diamond
almasa reş	kara elmas	diamant noir	black diamond
almasa traşkirî	yontulmuş elmas	diamant taillé	cut diamond
almasa sertîrkî (=almasa peykanî)	okucu biçiminde yontulmuş elmas	diamant taillé en forme de flèches	a kind of dimonds in the shape of arrow-heads
almasa xaldar (=almasa bixal)	benekli elmas	diamant tacheté	a diamond with ablack or red mark (worthless)
almasa şîrîn (=elmasa nebatî)			a kind of diamond
almasa xam	işlenmemiş elmas	diamant brut	unpolished diamond

korûnd: (sanskrîtî kuruvinda)	korindon	coridon	corundum
yaqût (=aqût) (yûnanî: yakothos)	yakut	rubis	ruby
yaqûta şîn	gök yakut, safir	saphir	blue gem, saphire
yaqûta zer	sarı yakut	topaze	yellow gem, topaz
yaqûta mor (=yaqûta binevşî)	mor yakut	améthyste	amethyst
yaqûta le'l	lâ'l yakut, grena	grenat	garnet
yaqûta sor	kırmızı yakut	rubis	red gem, ruby
yaqûta Îskenderî	İskender yakutu	rubis d'Alexandre	precious stones gathered by Alexander's compa-nions when retuning from the regions of darkness
yaqûta hinarî	nar regi yakut	rubis couleur grenade	pidgeon blood ruby
yaqûta seyyal	seyyal yakut	rubis de première eau	ruby of fine water
yaqûta nerm	yumuşak yakut		poorer kind of precious stone
yaqûta kesk	yeşil yakut	saphire vert	green saphire
yaqûta pembe	pembe yakut	rubis rose	pink ruby
yaqûta erxewanî [padparadscha] : (sanskrîtî)	erguvan regi yakut	rubis pourpre	purple ruby
yaqûta porteqalî	turuncu yakut	saphire orange	orange saphire
yaqûta spî	beyaz yakut	saphire blanc	leukos saphire
yaqûta xam	işlenmemiş yakut	rubis brut	unpolished ruby
le'l	lâ'l	rubis, grenat	ruby
le'la abdar (=le'la xoşav)	lâ'l-ı hoşab	rubis de 1ère eau	a most brilliant ruby
le'la pîvazî		rubis rouge et blanc	a kind of red and white ruby
le'la sertîrkî	ok ucu şeklinde oyutulmuş yakut	rubis forme de tête de fléche porté en boucle d'oreille	a ruby of the shape of an arrow-head worn as an eaning
le'la doşabî (=le'la doşavî)	şurup renkli yakut	rubis couleur de syrop	a syrup - coloured ruby
le'la rehdar	kusurlu yakut	rubis ayant un défaut	a ruby with a flaw or defect
le'la nab	lal-ı nab	rubis lustré	lustrous ruby
le'la qulnekirî (=le'la kunnekirî/nesimtî)	delinmemiş yakut	rubis non percé	undrilled ruby
le'la yaqût	la'l yakut	grenat	garnet, carbuncle
lûlû (lû'lû')	inci	perle	a pearl
lûlûya meknûn	kabuğunda saklı inci	perle caché dans sa coquille	a pearl concealed in its shell
lûlûya munezzed	seçkin inci	perle en vue, espacée	pearls neatly strung
lûlûya şehwer	şahane inci	perle royale, très précieuse	a pearl worthy of a king, very precious pearl

durr	inci	perle	pearl
durra 'Edenî	Aden incisi	perle d'Aden	pearl of Aden
durra giranmaye	büyük ve değerli inci	perle précieuse	precious and big pearl
durra xoşav	şefaf inci	perle de belle eau	fine pearl
durra menzûm	düzenli inci	perle régulière	strung pearls
durra meknûn	kabuğunda saklı inci	perle caché dans sa coquille	hidden pearl in its shell
durra nab	parlak beyaz inci	perle blanche brillante	shining white pearl
durra qulnekirî (=durra hunnekirî/nesimtî)	bakire inci	perle vierge, non percée	virgin pearl, unbored pearl
durra nefîd	inci dizisi	rangée de perles	a string of pearls
durra sedefnîşîn	sedefte saklı inci	perle lovée dans le nacre	a pearl which is still in its mother of pearl
durra semîn	iri ve değerli inci	grosse perle pressieuse	precious pearl
durra sîrab	iri inci	grosse perle	large pearl
durra şehdane	çok iri inci	très grosse perle	very large pearl
durra şehwer	şahane inci	perle royale, magnifique	magnificent pearl
durra yêgane	eşsiz inci	perle sans pareille	a matchless pearl
durra yekdane	ender inci	perle rare	rare pearl
durra yekta	ender ve değerli inci	perle rare et très précieuse	rare pearl, pearl of great price
durra yêtîm	öksüz inci	perle solitaire, rare	rare pearl
pîroze (=pîrozank)	firuze, türkuvaz	turqoise	turquoise
mircan (=mercan)	mercan	corail	coral
mircana reş	siyah mercan	corail noir ou mort	black coral
sedef	sedef	nacre	mother-of-pearl
mirarî (=merwarî, megrît)	inci	perle	pearl
zimrûd	zümrüt	émeraude	emerald
'eqîq (=heqîq)	akik	agate	agate, carnelian
'eqîqa Yêmenî	akik-ı Yemeni	agate du Yémen	carnelian from Yemen
topaz: (sanskrîtî: tapas)	topaz	topaze	topaz
topaza spî, şîn, zer, porteqalî, qehweyî, kesk, pembe	betyaz, mavi,sarı, turuncu, kahve, yeşil, pembe topaz	topaze, blanc, bleu, jaune, orange, maron, vert, roze	
zergûn: (farisî: zerdgoon)	zirkon	zircon	zircon
kehrîbar (=karîban)	kehribar	ambre	amber, yellow

kehrîban, kahreban, karban)			amber
kevirê Oltîyê =berê Oltîyê, kevirê Erzeromê, kehrîbara reş	siyah kehribar, kara amber, Erzurum taşı, Oltu taşı)	ambre noir	amber black
kevirê Silêmanî	damarlı akik	onyx	onyx
kevirê lûle	Eskişehir taşı, lüle taşı	meerschaum	
qîlê fîlan (=kêlbeyê fîlan)	fildişi	ivoire	ivory
billûr (=krîstal, belor, belûr)	kristal	cristal	crystal
berzîvk (Kevirekî reş î wek yê Oltîyê ye)			
metalên bihadar	kıymetli metaller	métaux précieux	precious metals
zêr	altın	or	gold
zêrê zer	sarı altın	or jaune	yellow gold
zêrê spî	beyaz altın	or blanc	white gold
zîv	gümüş	argent	silver
platîn	platin	platine	platinum

Çend peyvên ku bi pêşekariya kevirên gewher ve peywendîdar in :

almastraş (= elmastraş)	elmas yontucusu	diamantaire	diamond cutter
traştin, traş kirin (=daterişîn)	yontmak	tailler	to cut
traştin, traşkirin (=daterişandin)	yontma, yontmak	taille	cutting
li ser şuxilîn, li ser kar kirin	işlemek	incruster	to encrust, to inlay
liserşuxilîn, liserkarkirin	işleme	incrustation	inlaying
’eyar, ’iyar	ayar	carat	carat
zîvker	gümüşçü; gümüş işleyen	orfèvre, spéci- aliste d’argenterie	silversmith
zîvkerî	gümüşçülük; gümüş işlemeciliği	argenterie	silverware
zîvfiroş	gümüşçü, gümüş satan	marchand d’ob- jets en argent	silver jewelry merchant
zêrker	kuyumcu; altın işleyen	orfèvre en bijoux d’or	goldsmith gold jewelry
zêrkerî	kuyumculuk; altın işlemeciliği	orfèverie de bijoux d’or	gold ware gold jewelry
zêrfiroş	kuyumcu, altın satan	marchand de bijoux d’or	gold jewelery merchant